# కథాసరిత్సాగరము

(సంపుటము: 5)

శ్రీ సోమదేవభట్ట ప్రణీతము

(74 – 104 తరంగములు)

తల్లావజ్ఝుల శివశంకరశాస్త్రి
తల్లావజ్ఝుల కృత్తివాస తీర్థులు
సంస్కృతమునుండి తెలిగించినది

2½ రూ

పబ్లిషర్సు: అద్దేపల్లి అండ్ కో
సరస్వతీ పవర్ ప్రెస్
రాజమహేంద్రవరము

# కథాసరిత్సాగరము

(సంపుటము: 5)

## శ్రీ సోమదేవ భట్ట ప్రణీతము

(74—104 తరంగములు)


తల్లావఝ్ఝల శివ శంకర శాస్త్రి
తల్లావఝ్ఝల కృత్తివాస తీర్థులు

సంస్కృతమునుండి తెలిగించినది.

2½ రూ


ప్రచురణ: అద్దేపల్లి అండ్ కో
సరస్వతీ పవర్ ప్రెస్
రాజమహేంద్రవరము

ప్రథమ ముద్రణము 1951

Saraswathi Power Press, Rajahmundry
Printed and Published by
A. Nageswara Rao
For Addepally & Co., Educational Publishers
Order No. 6290/1951

# విషయానుక్రమణిక

## శశాంకవతీ లంబకము

# శశాంకవతీ లంబకము

## తరంగము: ౭౪

మృగాంకదత్తుడుమంత్రిసమేతుడై ఉజ్జయినీనగరికిబయలుదేరి,వింధ్యా రణ్యములో ఫలపుష్ప భరితమై, ఛాయావృక్షములతో స్వాదుజలము గలచోట, నయనోత్సవము కలిగించే వనములో విడిసినాడు. అతడూ అమాత్యులూ చల్లని తేటనీటిలో స్నానముచేసి, పళ్ళు తిన్నారు. మృగాంకదత్తుడు ఒకవైపు తీగజొంపములో మాటలసవ్వడి విని కుతూహలముగా దగ్గిరికి వెళ్ళిచూడగా ఆగుబురులో పెద్దవనగజము ప్రయాణముచే అలిసిన అంధుడైన బాటసారికి తొండముతో నీళ్ళూ పళ్ళూ తెచ్చిఇస్తూ, తన చెవులతో గాలి వీస్తూ, దాహము తీరుస్తూ మనుష్య వాక్కుతో "అయ్యా! ఆయాసము తీరిందా? అని పదేపదే ఔదార్యముతో ఊరడిస్తున్నది. ఆ అద్భుతము చూచిన మృగాంకదత్తుడు మిత్రులందర్నీ పిలిచి "చూడండి! వనగజము ఎలా అతిథిపూజ చేస్తున్నదో, నిజానికి ఈ అడవిఏనుగు ఎవరో మహాపురుషుడు! ఏకారణము చేతనో ఈ స్థితిలో ఉన్నాడు. ఈ బాటసారి మనమిత్రుడయిన ప్రచండశక్తివలె ఉన్నాడు. ఇతనికి అంధత్వము వచ్చిందేమి? సంగతి ఏమిటో తెలుసుకోవలె" అని మాటున నక్కి పొంచి చూస్తున్నాడు. దాహము తీరినతరువాత అంధుణ్ణి వనగజము "అయ్యా! నీవు ఎవరు? నీకీగుడ్డితనం ఎలావచ్చింది? అంధుడవై ఇక్కడికి ఎలారాగలిగినావు?" అని కుతూహలముతో అడిగింది. అంధుడు గజేంద్రునికి నిజవృత్తాంతము తెలియ చేస్తున్నాడు. "అమరదత్తుడనే రాజు అయోధ్యను ఏలుతున్నాడు. ఆయనకుమారుడు మృగాంకదత్తుడు; మహాగుణవంతుడు. అతనిమంత్రిని నేను. నన్ను ప్రచండశక్తి అంటారు. విధివశముచేత రాజు కుమారుణ్ణీ అతని మంత్రుల్నీ దేశమునుండి వెళ్ళగొట్టినాడు. మే మందరమూ

శశాంకవతికై ఉజ్జయినికి ప్రయాణమై మధ్యమార్గములో పారావత నాగశాపమువల్ల అరణ్యములో తలోదారిఅయినాము. నేను ఆశాపము వల్ల అంధుడినై తిరుగుతూ ఫలజలసమృద్ధిగా ఉన్న ఈవనము చేరి పొట్టపోసుకొంటూ క్రమేణా ఇక్కడికి వచ్చాను. కళ్ళుకనపడక తోవ తెలియక గోతుల్లోపడి తిండిలేక నానాఅవస్థలు పడి మృత్యువును ఎంత వేడినా లాభములేకపోయింది. నా ఆకలియంత నీవల్లనే తీరింది. నా అంధత్వముకూడా నీవల్లనే తొలిగిపోవాలి. నీవెవరో దేవుడివలెఉన్నావు. ఈమాటలు పొంచుని విన్న మృగాంకదత్తుడు హర్షశోకరసముల నడిమి వెల్లువలో పడి అమాత్యులతో "ఇతడు మన ప్రచండశక్తి. అయ్యో, ఎంతకష్టము వచ్చింది! మనము వెంటనే ఇతన్ని పలకరించి ప్రయో జనము లేదు. ఈగజము ప్రచండశక్తికి నేత్రదానముకూడా చేయ వచ్చును. మనలను చూచి ఏనుగు తొలిగిపోతుందేమో! అందువల్ల మాటున దాగి సంగతి ఏమిటో కనిపెడదాము" అని హెచ్చరించి నాడు. ప్రచండశక్తి అడివిఏనుగను "మహానుభావా! నీవు ఎవరో నాకు తెలియదు. నీవు ఏనుగు కావడము ఎందువల్ల? నీకీ మనుష్యవాక్కు ఎలా వచ్చింది?" అని అడగ్గా గజేంద్రుడు స్వవిషయము చెప్ప నారం భించినాడు:

## వారణ కథ

ఏకలవ్యనగరములో శ్రుతధరుడనేమహారాజుకు ఇద్దరుభార్యలు. ఇద్దరికీ ఇరువురుకుమాళ్ళు. తండ్రి కాలము చేసినతరువాత సత్యధరుడు అన్న శీల ధరుణ్ణి తరిమి రాజ్యము లాక్కొన్నాడు. వైరముతో శీలధరుడు శివుని గూర్చి తపస్సుచేసి శివసాక్షాత్కారము పొంది "దేవా, నేను గంధ ర్వుణ్ణి కావాలి. అప్పుడు గగనసంచారము చేసి నాసోదరుణ్ణి అవలీలగా జయిస్తాను. నాకు ఆరీతిగా అనుగ్రహించు" అని వరము వేడినాడు.

శివుడు "అలాగే. అయితే నీశత్రువు మరణించినాడు. రాధానగరములో ఉగ్రభటుడనేరాజుకు సమరభటుడనేకుమారుడై జన్మిస్తాడు. నీవు అతనికి అన్నవై సవితితల్లికడుపున పుడతావు. నీవు అతన్ని హత మార్చి రాజ్యానికి వస్తావు. పగవల్ల నీవు తపస్సు చేశావు కనుక ముని శాపమువల్ల పదభ్రష్టుడవై వనగజ మవుతావు. పూర్వ జన్మజ్ఞానంవల్ల నీకు మనుష్యవాక్కు కలుగుతుంది. మార్గాయసమువల్ల వచ్చిన అతిథిని సత్కరించినప్పుడు నీ గజత్వము పోయి గంధర్వుడవు అవుతావు. అప్పుడే ఆ అతిథికి ఉపకారము కలుగుతుంది" అని అనుగ్రహించి అంతర్ధానము కాగా శీలధరుడు తపస్సువల్ల చిక్కినశరీరాన్ని గంగలో వదిలినాడు.

రాధానగరములో ఉగ్రభటమహారాజు రాణి మనోరమతో సుఖంగా ఉండగా లాసకుడనే నటుడు వచ్చి అమృతమథనము అనే రూపకము ఆడించినాడు. ఆనాటకములో అతనికుమార్తె లాస్యవతి దైత్యుల చేతిఅమృతాన్ని హరించిన జగన్మోహినీభూమిక ధరించింది. మహారాజు మోహినీవేషము చూచి వ్యామోహములో చిక్కి క్రమంగా కామపీడితుడై నటునికి కావలసినంత ధన మిచ్చి లాస్యవతిని వివాహమాడి ఆమెతోడిదే లోకముగా ఉంటున్నాడు. సంతానము ఎన్నాళ్లకూ కలగకపోగా రాజు యజ్ఞస్వామి అనేపురోహితుణ్ణి పిలిచి పుత్రకామేష్టి చేయించినాడు. పుత్రకామేష్టికి చాలామంది విద్వాంసులు విచ్చేసినారు. మంత్రపూతమైన పాయసము మొదట పట్టపురాణి స్వీకరించింది. మిగతాపాయసము లాస్యవతి పుచ్చుకొన్నది. వారి కడుపులు ఫలించగా శీలధర సత్యధరులు జన్మించినారు. పట్టపుదేవి కల్యాణలక్షణుడైన కుమారుని కనగా ఆసమయములో గగనవాణి "ఈశిశువుకు భీమభటుడు అని పేరు. యశస్సు గడించి మహారాజు అవుతాడు" అని స్పష్టంగా పలికింది. మర్నాడు లాస్యవతీదేవి సమర

భటు డనే కుమారుని కన్నది. కుమారులు క్రమంగా దినదినప్రవర్ధమానులై విద్యాసంపన్నులైనారు. భీమభటుడు గుణాధికుడు. అందువల్ల అన్నదమ్ములకు ఎప్పుడూ వైరమే! ఒకనాడు సమరభటుడు యుద్ధకేళిలో మత్సరుడై బలత్కారంగా భీమభటుని కంఠముమీద కొట్టినాడు. భీమభటుడు కోపముకొద్దీ అతన్ని తన బాహువులతో నొక్కి పట్టి నేలమీద పడవేయగా సమరభటుడు గట్టిదెబ్బలు తిని నవరంధ్రాలనుండి రక్తము కక్కినాడు. వెంటనే అతని అనుచరులు అతన్ని తీసుకొనిపోయి తల్లికి అప్పగించారు. ఆమె కుమారుని చూచి భీమభటుడు ఇంతపని చేశా డని గ్రహించి అతని ముఖముమీద ముఖ ముంచి స్నేహాకాతరయై గొల్లున ఏడవగా రాజు వచ్చి సంగతి అడిగినాడు. లాస్యవతి తత్తరపడుతున్న రాజుతో "ఇది భీమభటుని వల్ల వచ్చిన అవస్థ. నాకుమారుడు ఎప్పుడూ వాడిచేతుల్లో తన్నులు తింటూ ఉంటాడు. వాడు ఇలాటివాడయితే మీకు మాత్రము క్షేమ మెక్కడ? ఆలోచించండి" అనగానే రాజు భీమభటుని దూరముగా ఉండమన్నాడు. అతనితల్లి మనోరమ అతన్ని పిలిచి "కుమారా! నర కని వలచి తండ్రి నిన్ను వదలిపెట్టినాడు. నీవు తాతగారింటికి పాటలీపుత్రము వెళ్ళు. ఆయనకు కుమాళ్ళు లేరు. తాత నీకు సగమురాజ్యము ఇస్తాడు. శత్రువు బలశాలి. సమరభటునివల్ల నీకు ప్రాణాపాయము కలుగవచ్చు. అందువల్ల నీవు వెళ్ళిపో" అని హితము ఉపదేశించింది. భీమభటుడు "క్షత్రియుణ్ణిగా పుట్టి పిరికిపందవలె పారిపోతానా? అమ్మా, ధైర్యముతో ఉండు. ఈ గుడ్డిగవ్వ నన్నేమిచేస్తాడు!" అనగా తల్లి "అలా అయితే అబ్బాయీ! నాదగ్గిర ధనము తీసుకో. నీరక్షణార్థై సహాయులను ఏర్పాటు చేసుకో" అని బోధించింది. కుమారుడు తల్లితో "అమ్మా, అలా చేస్తే అనవసరంగా కయ్యానికి కాలు దువ్వినట్టవుతుంది. నీ ఆశీర్వచనబలమే నాకు క్షేమము" అని సమాధాన పరిచి

వెళ్ళినాడు. పౌరులు అందరూ "భీమభటుణ్ణి రాజు అన్యాయము చేసినాడు. సమరభటుడు ఇతని రాజ్యాన్ని హరించేటంత ప్రగల్భుడు కాడు. అందువల్ల మనము భీమభటుణ్ణి సేవిద్దాము" అని నిశ్చయానికి వచ్చినా, రహస్యముగా అతనికీ అతనిరక్షకులకూ అనుచరులకూ సరి పోయే విధంగా, అతని సుఖానికి లోటులేకుండా ధనము అర్పించినారు. కనిష్ఠుడు ఇతన్ని వధించాలని ఉపాయము వెతుకుతూనే ఉన్నాడు. వాడు తండ్రికికూడా ఆ ఆశయాన్నే పుట్టించినాడు. ఇలా ఉండగా శంఖదత్తుడనే వీరవిప్రుడు, యువకుడు ధనవంతుడు, ఆసోదరుల మిత్రుడు. ఒకనాడు సమరభటుని దగ్గిరికి వచ్చి "మిత్రుడా, అన్నయ్యతో తగాదా ఎందుకు? ఇది ధర్మముకాదు. పెద్దవాణ్ణి బాధించడం తగదు. ఎంత అప్రతిష్ఠ!" అని హితోపదేశము చేసినాడు. సమరభటుడు అతన్ని తిట్టి పంపినాడు. మూర్ఖునికి హితోపదేశమువల్ల కోపమువస్తుంది. శంఖదత్తుడు కోపమువల్ల అతనిమీద పగ సాధించవలె నని, అతన్ని జయించాలని భీమభటునితో స్నేహము చేసినాడు.

మణిదత్తు డనే వైశ్యుడు విదేశమునుండి వచ్చేటప్పుడు అశ్వరత్నము విక్రయార్థము తెచ్చినాడు. ఆగుర్రము చంద్రునివలె శ్వేతముగా ఉం టుంది. దాని కంఠస్వరము శుద్ధశంఖారవమనోహరము. అది గంధర్వ కులములో జన్మించడం చేతకాబోలు చూడామణి అంగదాదులతో అలంకృతమైంది. శంఖదత్తునివల్ల అశ్వవిషయము ఎరిగి భీమభటుడు మూల్యమిచ్చి హయాన్ని కొనబోతూ ఉండగా సమరభటుడు ఆసంగతి ఎరిగి కెట్టింపుఖరీదిచ్చి గుర్రము కొంటానన్నాడు. వర్తకుడు అలా అధర్మానికి అంగీకరించ లేదు. సమరభటుడు బలాత్కారముగా గుర్రాన్ని ఎక్కబోగా అన్నదమ్ములకు పోరు జరిగింది. సమరభటుడు చావు దెబ్బలుతిని పారిపోతూ ఉంటే శంఖదత్తుడు పగవల్ల అతనిజుట్టు పట్టి చంపబోయినాడు. అప్పుడు భీమభటుడు "వీణ్ణి ఇంకా బతికే

ఉండనిస్తే నయం" అని విప్రునితో అన్నాడు. సమరభటుడు చావు తప్పి కన్ను లొట్టపోయి భయంతో తండ్రి దగ్గరికి పారిపోయి గాయాల్లోంచి రక్తము కారుతూ ఉండగా తండ్రికి కనపడ్డాడు. ఈలోగా క్షణములో గుర్రాన్ని కొన్న భీమభటుని దగ్గిరికి ఒక విప్రుడు వచ్చి ఏకాంతములో "అయ్యా, మీతో మీఅమ్మ మనోరమాదేవీ, మీపురోహితుడూ, మంత్రీ ఇలా చెప్పమన్నారు— వత్సా! మొదటినుంచీ రాజు నీమీద ఏఅభిప్రాయముతో ఉంటున్నాడో తెలును కద! ప్రకృతము నీకు రాజు ప్రబలవైరి. నీవు యశస్సునూ ధర్మాన్నీ కాపాడుకోన దలచితే, భవిష్యత్తు ఆలోచిస్తే, మమ్మల్ని నీహితులనుగా తలిస్తే సూర్యాస్తమానము కాగానే పిట్టకుకూడా తెలియకుండా ఊరు విడిచి కార్యసిద్ధికై మీ తాతగారి ఊరు వెళ్ళిపో. ఇలామీకు వార్త పంపినారు. ఈసువర్ణ రత్నభాండము మీకు ఇవ్వమన్నారు. దీన్ని స్వీకరించండి" అని పలికినాడు. భీమభటుడు అందుకు అంగీకరించి రత్నభాండము పుచ్చుకొని మంత్రిపురోహితులకూ తన తల్లికీ తగిన సమాధానము విప్రునిద్వారా చెప్పిపంపి, సందెచీకట్లో ఖడ్గహస్తుడై అశ్వమారోహించి వేరొక అశ్వముమీద హేమరత్నాల సంచులు పదిలపరుచుకొని, శంఖదత్తుడు తోడురాగా ప్రయాణమైనాడు.

ఆరాత్రి రాజకుమారుడు చాలాదూరము ప్రయాణముచేసి తోవలో రెల్లుపూవులఅడవిలో ప్రవేశించినాడు. దూకుతూ పోతున్న గుర్రాల గిట్టలవల్ల రెల్లుచప్పుడు కాగా, అక్కడి సింహమిధునము శాబకములతో కూడా లేచి గర్జించి గుర్రాలకడుపులు గోళ్ళతో చీల్చినది. అప్పుడు భీమభటుడు అతని మిత్రుడూ సింహాలన్నింటినీ కత్తిపోట్లతో రూపుమాపి తమ అశ్వాలను చూచుకోగా అవి రెండూ పేగులు తెగి నేలమీద వాలి చనిపోయినవి. భీమభటుడు విషణ్ణుడై శంఖదత్తునితో మిత్రమా, ద్వేషులయిన దాయాదులనుంచి తప్పించుకో గలము కాని, యత్న

శతమువల్ల విధినెలా తప్పించుకోగలము! మనవాహన యోగ్యతచూచి విధిఓర్చలేక ఇంతపనిచేసింది! ఏఐశ్వర్యముకోసము దేశము వదిలిపెట్టవలసి వచ్చిందో ఆగుర్రమే చనిపోయింది. కాలినడకవల్ల ఈ అడివి ఎలా దాటగలము!" అని పలికినాడు. శంఖదత్తుడు అతని మాటలకు "మిత్రమా, పురుషకారము విధికి వశమై ఉంటుంది. ఆసంగతి కొత్త కాదు. అలాగేధీరుణ్ణి విధి ఏమి చెయ్యగలదు! గాలి కొండనుకదల్చ లేదు. ధైర్య హయాల నెక్కి వెళ్ళిపోదాము" అని ప్రోత్సాహము చేయగా భీమభటుడు అందుకు అంగీకరించి అతనితో బయలు దేరి నాడు. అతడు అడివిలో ప్రయాణము చేస్తూంటే పాదాలు గాయా లయినవి. వాళ్లు అరణ్యము దాటేప్పటికి పలపల తెల్లవారింది. జగ జ్జ్యోతి అయిన సూర్యుడు ఉదయించగా "ఆహా ఇతడు పూర్వపుణ్యము వల్ల వన్యమృగా లున్నప్పటకీ అడివిదాటినాడు" అని అతన్నిచూచి పరస్పరము పలుకుతున్నట్టు తుమ్మెదల ఝుంకారాలతో పద్మినులు విరిసినవి. భీమభటుడు క్రమంగా వయస్యునితో నడిచి తపోధనుల పర్ణ శాలలున్న జాహ్నవీ పులినసీమ చేరినాడు. చంద్రామృతమువలె స్వాదు శీతలజలములో రాజపుత్రుడు స్నానమాడి విశ్రమించినాడు. శంఖ దత్తుడు బోయవానిదగ్గిర లేడిమాంసముకొని వేయించి దేహధర్మము తీర్చుకొన్నాడు. గంగ అలల చేతులెత్తి ఎవరినీదాటవద్దని నిందుగా ఉండగా భీమభటుడు తీరాన కొంతదూరమునడచి అక్కడ పర్ణశాలా ప్రాంగణములో ఏకాకిగా వేదాధ్యయనము చేస్తున్న విప్రకుమా రుణ్ణిచూచి "ఆర్యా, మీరెవరు! ఒంటరిగా ఈవిజనస్థలాన ఏమి చేస్తు న్నారు!"అని ప్రశ్నించినాడు.

అతడు ఇలా చెప్పినాడు: "నానివాసము వారణాసి. శ్రీకంఠుడనే విప్రుని కుమారుణ్ణి. నన్ను నీలకంఠు డని పిలుస్తారు. తండ్రి నాకు చేయవలసిన సంస్కారములు యథావిధిగా చేసినాడు. నేను గురుకుల

వాసము చేసి, ఇంటికి వచ్చినాను. ఇంట్లో మావాళ్ళందరూ చనిపోయి నారు. దిక్కులేనివాణ్ణి, తృణమూ కణమూ లేనివాణ్ణి. వివాహము చేసుకొనవలె నని తలచి కఠోరంగా తపస్సు చేసినాను. స్వప్నములో గంగాభవాని నాకు దర్శన మిచ్చి తిన మని ఫలాలు ఇస్తూ, నాకోరిక ఈడేరుతుం దని అనుగ్రహించింది. మేలుకొని తెల్లవారు జామున నేను గంగాస్నానము చేస్తున్నప్పుడు ఫలాలు నీళ్ళల్లో కొట్టుకొని వస్తున్నవి. ఆపళ్ళు తీసుకొని పర్ణశాలలో భుజించినాను. ఈవిధముగా దినదినమూ ఫలాలు లభిస్తున్నవి. ఫలాహారము చేస్తూ ఇక్కడ ఉంటున్నాను. ఇదీ నాసంగతి.''

భీమభటుడు నీలకంఠుని వృత్తాంతము విని శంఖదత్తునితో మిత్రుడా! ఇతని పెళ్ళికి కావలసినంత ధనము ఇస్తాను'' అని పలికినాడు. అతనూ అంగీకరించినాడు. భీమభటుని దగ్గిర తల్లి పంపిన ధనము ఉన్నది. ఆ ధనము విప్రకుమారునికి ఇచ్చినాడు. ఆబ్రాహ్మణకుమారుణ్ణి భీమభటుడు సంతృప్తునిచేసి, తీరాన ఎంతదూరము వెళ్ళినా దాటే ఉపాయమే కనపడ లేదు. భీమభటుడు కత్తిని తలకు కట్టుకొని మిత్రునితో ఏటిలోదిగి అడ్డముగా ఈదసాగినాడు. ఏరు ఎక్కువ వడిగా ఉంది. అందువల్ల మిత్రులు ఒకరొకరికి దూరమైపోయినారు. భీమభటుడు చావుతప్పి కన్ను లొట్టపోయి గట్టుచేరి స్నేహితునికోసము గట్టుపొడుగునా వెతుకు తున్నాడు. పొద్దుకూకింది. మిత్రుడాఅంటూ గట్టిగా పిలుస్తూ భీమ భటుడు నిరాశతో దుఃఖాతిశయంవల్ల గంగలో దూకవలెనని నిశ్చయించు కొన్నాడు. "గంగాదేవీ! మిత్రుడు శంఖదత్తుడు నాప్రాణము. అతన్ని నీపొట్టన పెట్టుకొన్నావుకద. అతడు లేకపోయినప్పుడు శూన్య మైన నాశరీరాన్నికూడా నీవేతీసుకో'' అంటూ నీళ్ళల్లో పడబోతున్నాడు. అంతలో గంగాభవాని సాక్షాత్కరించి సంతోషించి అతనితో "కుమారా! సాహసము కూడదు: నీమిత్రుడు బతికే ఉన్నాడు. త్వరలో

మీఇద్దరకీ సమావేశము కలిగేట్టు చేస్తాను. ప్రతిలోమము అనులోమము అనే రెండు విద్యలు నీకు ప్రసాదిస్తాను. మంత్రము అనులోమముగా చదివితే, తాను కోరినరూపము ఇతరులకు కనిపిస్తుంది. ఇది సప్తాక్షరీ మంత్రము. దీనిమహిమవల్ల నీవు భూలోకంలో రాజవుతావు" అని అనుగ్రహించి అదృశ్యురాలైంది.

మిత్రుడు లభిస్తాడనే ఆశతో భీమభటుడు చనిపోదలుచుకోలేదు. రాత్రల్లా గడిపి తెల్లవారిన తరువాత స్నేహితుని కోసము వెతుక్కుంటూ క్రమేణా లాటదేశము చేరినాడు. లలితకళలకు ఆటపట్టయిన రాజధానిలో భీమభటుడు దేవాలయాలన్నీ కలయచూచి, ప్రతిగుమ్మమూ ఎక్కుతూ దిగుతూ మిత్రునికై భోగట్టా చేస్తున్నాడు. ఒకచోట కొందరు జూదమాడుతున్నారు. వారిమొలలకు మాత్రమే గోచీగోనాలున్నవి. నాలుగురాళ్ళు ఏదోవిధంగా ద్యూతకళవల్ల సంపాయించాలని ఈవేషము వేశారని తెలుస్తూనే వుంది. శరీరాలు పుష్టిగా ఉన్నవి. భీమభటుడు వాళ్ళతోపాటు జూద మాడసాగినాడు. కొత్తగా వచ్చినవాడు నగలూ నాణ్యాలూ ఉన్నవాడనీ, తరువాత జోగిని చేసి పంపవచ్చుననీ జూదగాళ్ళు ఆలోచించి ఆట ఆడుతున్నారు. భీమభటుడు పాచిక లాడి వాళ్ళందరినీ ఓడించి, వాళ్ళ ఇల్లూ వాకిళ్ళూ గుల్ల చేసినాడు. ఆట ఆడినవాళ్ళు ఇళ్ళకు వెడతా మని లేవగా వాళ్ళను పోనివ్వక ద్వారానికి అడ్డంగా భీమభటుడు నిలవబడి "మిత్రులారా! ఎక్కడికి పోతున్నారు? తీసుకోండి డబ్బు. నాకెందుకు! నాధనము నాయిష్టులైనవాళ్ళకు ఇచ్చుకోవలె. మీరు నాయిష్టులు. పుచ్చుకోండి "అని బలవంతపెట్టినాడు. వాళ్ళంతా సిగ్గుతో సగం చచ్చిపోయినారు. అక్షక్షపణకు డనేవాడు "గెలుచుకొన్నదాన్ని తిరిగి ఇవ్వకూడదని జూదములో మర్యాద. నిజమే అయినా, అతను ఇష్టముతో ఇస్తూఉంటే, స్నేహరీత్యా మనము ఎందుకు పుచ్చుకో

కూడదు!" అన్నాడు. అతనిమాటకు తక్కిన జూదగాళ్ళు, "ఇతను మనతో ఎప్పుడూ స్నేహము చేస్తే తప్పకుండా మనము పుచ్చుకో వలసిందే" అని నిర్ణయము చేసినారు. భీమభటుడు వాళ్ళతో స్నేహంగా ఉండదలచి సొమ్ము యావత్తూ ఇచ్చివేసినాడు.

ఆ ఆటగాళ్ళు బతిమాలుకోగా వాళ్ళతో భీమభటుడు ఉద్యాన వనానికి వెళ్ళినాడు. వాళ్ళందరూ కుటుంబాలతో వచ్చినారు. వాళ్ళు తెచ్చిన భోజనాదికము పుచ్చుకొని భీమభటుడు వనవిహారానికి సిద్ధ పడినాడు. వాళ్ళు అడిగితే తన కులగోత్రాలు ఊరూ పేరూ చెప్పినాడు. భీమభటుడు అడిగేసరికి అక్షక్షపణకుడు తనవిషయము ఇలా చెప్పినాడు:

## అక్షక్షపణకుని కథ

హస్తినాపురములో శివదత్తుడనే సంపన్న విప్రుని కుమారుడను. నన్ను వసుదత్తుడని పెద్దలు పిలుస్తారు. చిన్నతనంలోనే శస్త్రాస్త్రములు వేద శాస్త్రములు అధ్యయనము చేసినాను. ఆశ్రేయ పౌరుషేయాలు చూచి సమానపాయలో వున్న గొప్పయింటి పిల్లను పెళ్ళి చేసు కొన్నాను. మాఅమ్మకు తగని కోపం. మాఆవిడ మాఇంట్లో కాలు పెట్టగానే అత్తపోరు ఎక్కువైంది. కోడలిని రాచి రంపాన పెడుతూ వచ్చింది. మాఅమ్మ ఇష్టప్రకారం నడుచుకోడం ఎవ్వరితరమూ కాదు. కోడలు ఇంటికి రాగానే మానాన్న మాఅమ్మపోరు పడలేక వినలేక ఎక్కడికో వెళ్ళిపోయినాడు. అప్పటినుంచీ మాఅమ్మ చెప్పినట్టు తూచా తప్పకుండా నడుచుకోవాలని నాభార్యకు మరీ మరీ చెప్పి, నేను అదే విధంగా ఉంటున్నాను. కోడలు ఎంత వినయంగా ప్రవర్తించినా అత్త తీరేవిధం కనపడలేదు. అత్త కోపగిస్తే మాఆవిడ మెదలకుండా ఊరు కొనేది. ఊరుకొంటే అంతటితో కలహం ఆగిపోయేదికాదు. మాఆవిడ జాలిగా మాట్లాడితే మాఅమ్మకు వంచనగా తోచేది. అత్తపోరు పడ

లేక నాభార్య ఎక్కడికో లేచిపోయింది. నేను విచారంతో కుంగిపోయి దేశాంతరము వెడదామని సంకల్పించగా బంధువులు నాపాలిట యములై మళ్ళీ పెళ్ళి చేసినారు. మాఅమ్మ కొత్తకోడలిని వేధించుకు తినేది. పోరుపడలేక నారెండో భార్య ఉరి పోసుకొని ప్రాణాలు తీసుకొన్నది. సంసారబాధ పడలేక దేశాంతరం పోదామని నిశ్చయించుకొన్నాను. మాబంధువులు నన్ను పోనివ్వలేదు. మాఅమ్మ చేస్తున్న దుర్మార్గము ఎంత నేను చెప్పినా బంధువులు వినిపించుకోలేదు. మాతండ్రి ఇల్లువిడిచిపెట్టి వెళ్ళినందుకు ఏవేవో కారణాలు బంధువులు చెప్పినారు. వాళ్ళను నమ్మించాలని ఉపాయం ఆలోచించినాను. కొయ్యబొమ్మ చేయించి నేను రహస్యంగా ఒకామెను పెళ్ళాడినట్టు నటన చేసినాను. ఆకొయ్యబొమ్మను గదిలో పెట్టి ఆగదిలోకి ఎవ్వరినీ వెళ్ళనీయక గడియ వేయించినాను. గది గుమ్మము దగ్గిర దాసీదాన్ని కాపలా ఉంచినాను. నేను నాతల్లితో "అమ్మా, నాకొత్తభార్యను వేరేగదిలో ఉంచాను. నువ్వూ నేనూ వేరే గదిలో ఉందాము. అమ్మా, నువ్వు దాని గుమ్మము తొక్కకు. నేను దాని మొహమే చూడను. దానికి అభమూ శుభమూ తెలియదు. నువ్వు గీచిన గీటులో అది మెసలలేదు" అని చెప్పినాను. అమ్మ అందుకు అంగీకరించింది. గదిలో వున్న వాటుకొక్కి కోడలిని లొంగ తీసుకోలేక మాఅమ్మ నెత్తినోరూ కొట్టుకొన్నది. అమ్మ రాతికి తల మోదుకోగా జలజల రక్తం కురిసింది. ఇంటిముందు పడి ఆలగోలుగా వచ్చింది. ఆపదువు విని అందరూ తెల్లపోయి మాఅమ్మను అడిగినారు. ఆమె ఈసుగా "అయ్యో, కోడలి చేతుల్లో దెబ్బలుతినే రాత పట్టింది. నిర్హేతుకంగా కోడలు నన్ను చావచితక కొట్టింది. బాబో నాకు చావు తప్పదు" అని మొరపెట్టింది.

బంధువులందరూ నన్నూ మాఅమ్మనూ వెంటతీసుకొని గదిగుమ్మం దగ్గిరకి వెళ్లినారు. వారు గడియ తీసి లోపలికి వెళ్ళి కొయ్యబొమ్మను

చూచి ఆశ్చర్యపడినారు. బంధువులంతా మూఅమ్మను వేళాకోళము చేసి నామాట నమ్మి ఎవరి దారిని వారు వెళ్ళిపోయినారు. నేను స్వదేశం విడిచి మీ దేశము వచ్చి దైవవశాన ఈజూదము ఆడుతున్న తావుకు చేరుకొన్నాను. ఈచండభుజంగునితో ఈపాంసుపటునితో ఈశ్మశాన భేతాళునితో ఈకాలవరాటకునితో ఈశారిప్రస్తరునితో మొత్తము ఏడుగురితో జూదమాడినాను. ఓడినవాడు గెలిచినవానికి దాసుడు కావలెనని పందెము వేసుకొన్నాము. వీరందరూ నాచేతిలో ఓడిపోయి నారు. వారిగుణాలవల్ల నేను వారికిలొంగిపోయినాను. నేను స్నేహము వల్ల విచారాన్ని మరిచిపో గలిగినాను. ప్రస్తుత స్థితికి తగినరీతిగా అక్షక్షపణు డనేపేర సంచరిస్తున్నాను. నేనీరీతిగా గొప్పవారితో స్నేహము చేసినాను. నీవుకూడా మాతోవచ్చి చేరినావు. నీవు మాకు దొరవు. నీబుద్ధివల్లనూ గుణానురాగముచేతనూ నీధనము పుచ్చుకొన్నాము.

## శంఖదత్తుని చేప మింగుట

ఇలా అక్షక్షపణకుడు తన సంగతి చెప్పగా మిగతావారు తమతమ వృత్తాంతములు భీమభటునికి చెప్పినారు. ప్రయోజనము సాధించేనిమి త్తము ప్రసన్నులై ఉన్న ఆవీరమిత్రులను నమ్మి భీమభటుడు పగలు విహారములో కాలక్షేపం చేసినాడు. రాత్రివేళ అతడు అక్షక్షపణ కాదులతో ఉద్యానవనము విడిచి వారి నివాసమునకు వెళ్ళినాడు. భీమ భటుడు మిత్రులతో నివసించగా మిత్రప్రాప్తిని తెలియచేస్తున్న వా అన్నట్లు వానకారుమబ్బులు ఉరిమినవి. భర్తమీద కోపగించినభార్య వలె విపాశానది సముద్రమువైపు ప్రవహించక వెనుకకు ప్రవహిస్తు న్నది. నీరు ఇసుక తిన్నెలను ముంచి పొంగిపోయింది. వంతు తీసిన తరువాత అలక తీరినట్లు నది సముద్రునివైపు ప్రవహించింది. ఆవర దలో సముద్రపునీటిపోటుతో పెద్దచేపవచ్చి నదీతీరాన తగులుకొన్నది.

దాన్ని చూచి చాలామంది ప్రజలు పరుగుపరుగున ఆయుధాలు తెచ్చి చేప కడుపు చీల్చి వేసినారు. మత్స్యగర్భమునుంచి సజీవుడైన విప్ర కుమారుడు బైటికి వచ్చినాడు. అక్కడ ఉన్న వారందరూ తెల్లపోయి నారు. ఊళ్ళో కోలాహలము బయలుదేరగా భీమభటుడు వెళ్ళి విప్ర కుమారుణ్ణి గుర్తించి కౌగలించుకొన్నాడు. అతడు శంఖదత్తుని ఆనంద బాష్పములతో ముంచెత్తినాడు. శంఖదత్తుడు తిమింగలము కడుపు నుంచి వెలువడి స్నేహితుని చూచినతరువాత అతని సంతోషమునకు మేరలేదు. భీమభటుడు మిత్రుని వృత్తాంతము తెలుసుకొనడానికి కుతూహలపడినాడు.

శంఖదత్తుడు తన సంగతి చెప్పసాగినాడు: మిత్రమా "నేనప్పుడు నీకు కనపడకుండా కొట్టుకొనిపోయినాను. గంగాప్రవాహములో నన్ను తిమింగలము మింగి వేసింది. దాని కడుపులో నేను ప్రవేశించి ఆకలిబాధకు ఆటమటించి దానిమాంసమును కత్తితోకోసి తింటూ కాలం గడిపినాను. దైవవశాన తిమింగిలము నదీతీరానికి వచ్చింది. ఇక్కడివాళ్ళు తిమింగిలాన్ని చంపి నన్ను బైటికి తీసినారు. నాఅదృష్టంవల్ల సూర్యుణ్ణీ నిన్నూ చూడగలిగినాను.

అది విని అందరూ ఆశ్చర్యపడి "గంగాప్రవాహములో తిమింగిలము మింగటమూ, వరదలో తిమింగిలము గట్టుచేరటమూ, దానిని చంపటమూ సజీవుడవై నీవు బైటికిరావడమూ ఆహా విధివిలాసముకద" అని పలికినారు. అక్షక్షపణకాదులు శంఖదత్తుని నిజనివాసమునకు తీసుకొని వెళ్ళినారు. వారు అతన్ని స్నానముచేయించి వస్త్రాభరణాదు లిచ్చి గౌరవించి ఉత్సవము చేసినారు.

నాగేంద్రుని తీర్థము వచ్చింది. భీమభటుడు స్నేహితులతో తీర్థము చూడాలని నాగేంద్రుని దేవాలయానికి వెళ్ళినాడు. ఆదేవాలయము విరులదండలతోను, పాములతోను నిండిపోయింది. పాతాళలోకమువలె

ఉన్న గుడిలో భీమభటుడు నాగరాజుకు మొక్కి అక్కడనుండి దక్షి ణంగా వెళ్ళి నాగేంద్రుని మడుగు చూచినాడు. ఆకొలనులో నాగేంద్రుని ఫణామణికాంతులవలె ఎర్రతామరపూవులు, విషజ్వాలాకీలాసమూ హామువలె నల్లగలువలూ ఉన్నవి. గట్టుమీది చెట్లు గాలికి రాలే పుష్పాడితో నాగేంద్రుని పూజిస్తున్నట్లున్నవి. కన్నుల పండువుగా కొలను చూచి భీమభటుడు ఆశ్చర్యపడుతూ ఉండగా హంసావళి అనే లాటరాజకుమారి జలక్రీడకై వచ్చింది. ఆమె ఎంత అందగత్తె అయినా రెప్పపాటువల్ల మానవస్త్రీ అని స్పష్టమవుతున్నది. పిడికిట ఒదిగే నడుముతో మన్మథుని విల్లువలె హంసావళి మనోహరముగా అతనికి కనపడ్డది. ఆమె వలపు చూపులతో భీమభటుని హృదయమును ముక్కలుచేసి మోహములో ముంచి వేసింది. ఆమె రహస్యంగా ఆప్తు రాలైన చెలిని పిలిచి అతనిదగ్గరకు పంపి నామమూ నివాసమూ తెలు సుకొని రమ్మన్నది. హంసావళి జలక్రీడార్థము ముందుకు సాగిపోతూ వెనుకకు మొగము త్రిప్పి చూస్తున్నది. భీమభటుడు ప్రేమబంధములో చిక్కుకొని అడుగు వేయలేక అతికష్టంమీద మిత్రులతో నిజనివా సానికి వెళ్ళినాడు. అతనిదగ్గరికి హంసావళిచెలికత్తె వచ్చి ఏకాంతములో "స్వామీ" రాజకుమారి హంసావళి మిమ్మల్ని వేడుతున్నది. వలపు వేడిమికి సోలిపోయి మీకోసం తపిస్తున్నానని చెప్పుమన్నది." అని చెప్పింది.

భీమభటుడు ప్రేయసీ వచనామృతము గ్రోలి, దుడుకు వలపువిరాళిని తీర్పదలచినాడు. అతడు 'నేను నేటిరాత్రి అంతఃపురానికి వచ్చి ప్రియు రాలిని గౌరవిస్తాను. నావిద్యాప్రభావమువల్ల అంతఃపురములో అన్యు లెవ్వరూ నన్ను చూడలేరు" అని లేఖ వ్రాసి దూతికి ఇచ్చినాడు. చేటి ఆఉత్తరము హంసావళికి ఇచ్చింది. హంసావళి ప్రియునికోసము తహ తహ లాడుతూ అతని రాకకు శరీరమంతా కళ్ళుచేసుకొని ఎదురు

చూస్తున్నది. చీకటి పడగానే భీమభటుడు సువర్ణాభరణములు ధరించి ంగా దేవివల్ల లభించిన విద్యను అనులోమక్రమములో జపించి రాజ కన్యాంతఃపురము ప్రవేశించినాడు. ఆప్రదేశము నిర్జనమై నిశ్శబ్దముగా ఉంది. అయిదురంగుల పువ్వుల మొత్తములచేత శోభిల్లే కామోద్యానమువలె రతిప్రీతికరమైనచోట దివ్యసౌరభముతో కూడుకొన్నదై భీమభటునకు కనపడగా ప్రతిలోమముగా మంత్రోచ్చారణ చేసినాడు. మంత్రమహిమాతిశయమువల్ల అతనికి హంసావళీ దర్శనము లభించింది. ప్రియుని దర్శనమువల్ల ఆమె శరీరము ఆనందములో పొంగి పోయింది. హంసావళి శరీరము పులకరించింది. ఆమె వణికిపోయింది. శరీరము కంప మొందగా ఆభరణములు కదిలిపోయినవి. మణినూపురములు మోగితే ఆమె నాట్యము చేస్తున్నదా అనిపించింది. కన్యకావడమువల్ల సిగ్గుతో తలవంచి కర్తవ్యము ఏమిటో హృదయాన్ని ఆమె అడుగుతున్నట్లున్నది. భీమభటుడు "ముగ్ధా! హృదయము తేటతెల్లమైంది. దాచుకొందామన్నా దాచుకోలేక పోయినావు. సిగ్గుతో హృదయాన్ని కప్పివేయ తరమా? నీశరీరము మీద గగుర్పాటు కప్పిపుచ్చ గలవా!" అని ప్రియురాలితో పలికినాడు. ఇలా అతడు ఆమెసిగ్గును ఒత్తిగిల్ల చేసి గాంధర్వ విధిని హంసావళిని వివాహము చేసుకొన్నాడు. ఆమె ముఖపద్మము నంటిన తుమ్మెదగా భీమభటుడు ప్రియకాంతతో రాత్రి గడిపి మరునటిరాత్రి తిరిగి వస్తానని చెప్పి నిజనివాసమునకు వెళ్ళినాడు.

తెల్లవారగానే రాజసేవకులు వచ్చి హంసావళి తీరు కనిపెట్టినారు. రేగిన ముంగురులు, వదులైన వాలుజడ, కెంపుమాయని గోటినొక్కులు అనుభవించిన సుఖానికి చిన్నలైనవి. కంచుకులు రాజసన్నిధికి వెళ్ళి జరిగిన సంగతి వివరించినారు. రాజు సేవకులతో మరునాటిరాత్రి తన కుమార్తె చర్య కనిపెట్ట వలసిందని అనుమతి ఇచ్చినాడు.

పగలల్లా శ్రమపడిన భీమభటుడు రాత్రివేళ ప్రియురాలి అంతః పురములోకి వచ్చినాడు. రాజసేవకులు అతని రూపు చూడలేక ఎవరో

సిద్ధుడు అంతఃపురములో ప్రవేశించినాడని రాజుతో విన్నవించినారు. మహారాజు ఇలా ఆజ్ఞ ఇచ్చినాడు: "సిద్ధుడు కాబోలు అంతఃపురములో ప్రవేశించినాడు. అతన్ని నాదగ్గిరికి తీసుకొని రండి. నామాటగా మృదువుగా అతనితో చెప్పండి. "మహానుభావా! సిద్ధా! బహిరంగంగా నా కుమార్తెను వివాహము చేసుకోవేమి? నన్ను అడిగితే నేను కాదు అంటానా? నీవంటి ఘనుడు నాకు ఎలా లభిస్తాడు? ఈరహస్య విధానం ఎందుకు?"

రాజసేవకులు అంతఃపుర ద్వారము దగ్గిర నిలవబడి రాజుచెప్పినట్లే ఆమాటలు భీమభటునితో అన్నారు. రాజు గ్రహించినా డని భీమ భటుడు ఎరిగి అంతఃపురములో ఉండే "రాజసేవకులారా, రేపు ఉదయమే ఆస్థానములో సంగతి యావత్తూ విశదపరుస్తాను. ఈరాత్రి గుడ్డిది కదా" అని ఉత్తరము వ్రాసి వారికి ఇచ్చినాడు. ఆయన భీమ భటుని రాకకై ఎదురుచూస్తున్నాడు.

మర్నాడు ఉదయాన్నే భీమభటుడు అతనిమిత్రులు తక్కిన ఏడుగురు వీరులూ అమూల్యవస్త్రాలంకారాలు ధరించి చంద్రాదిత్య మహారాజు ఆస్థానానికి వెళ్ళినారు. భీమభటుని తేజస్సును చూచి మహారాజు అతనినీ తక్కినవారినీ ఉచితాసనములమీద ఆసీనులను చేసినాడు. భీమభటుని మిత్రుడైన శంఖదత్తుడు రాజుతో "రాజన్, ఇతడు రాధాపతిఅయిన ఉగ్రభటుని పెద్దకుమారుడు. అతర్కణీయ విద్యాశక్తివల్ల అన్యులకు వశముకాని పరాక్రమశాలి. ఇతనిని భీమభటుడని వ్యవహరిస్తారు. మీకుమార్తెను వివాహము చేసుకోదలచి వచ్చినాడు" అని తెలియచెప్పినాడు. ఆమాట విని రాత్రి వృత్తాంతము స్మరణకు తెచ్చుకొని చంద్రాదిత్యుడు తాను ధన్యుడైనట్లు విశ్వసించి వెంటనే హంసావళిని భీమభటునికిచ్చి వైభవంగా వివాహము జరిపించినాడు. భీమభటుడు లెక్కలేనన్ని గజతురగాగ్రహారములను అరణముగా స్వీకరించి

ప్రియురాలితో అక్కడ సుఖంగా ఉన్నాడు. చంద్రాదిత్యుడు రాజ్యాన్ని అతనికిచ్చి తపస్సుకై వనానికి వెళ్ళినాడు.

భీమభటుడు శంఖదత్తాది మిత్రులతో లాటరాజ్యాన్ని పరిపాలిస్తున్నాడు. కొంతకాలం గడిచిన తరువాత అతనితండ్రి ఉగ్రభటుడుప్రయాగలో మరణించినాడనీ అవసానకాలములో నర్తకీసుతుడైన సమరభటుణ్ణి రాధారాజ్యానికి అభిషేకము చేసినాడనీ కర్ణాకర్ణిగా భీమభటుడు విన్నాడు. అతడు జనకుని మరణానికి విచారించి శ్రద్ధాభక్తిపూర్వకముగా ఔర్ధ్వదైహిక కర్మలు యథావిధిగా, ఆచరించి తమ్ముడైన సమరభటునికి ఇలా దూతముఖముగా కబురు పంపినాడు. "మూర్ఖుడా! నర్తకీ పుత్రుడా! మాతండ్రి సింహాసనముమీద కూర్చోడానికి నీ వెవరు? ఆసింహాసనము నాదే కాని నీది కాదు." దూత వెళ్ళి సమరభటునికి కబురు చెప్పినాడు. సమరభటుడు కోపముతో మండిపడి ఇలా తిరిగి సమాధానము రాసినాడు. "నీవు అయోగ్యుడ వని గ్రహించి తండ్రి నిన్ను దేశాంతరము తరిమివేసినాడు. నీతినియమాలు లేని నీకు మిథ్యాభిమానము ఎందుకు? తనగుంటలో నక్కకూడా సింహమువలె పరాక్రమిస్తుంది. సింహాన్ని చూస్తేగాని నక్కకుయథార్థమైన బలహీనత బైటపడదు"

దూత వెళ్ళి సమరభటుని ఉత్తరము భీమభటుని కిచ్చినాడు. అతడా లేఖ చదివి ఉప్పెనగా నవ్వి దూతతో ఇలా పలికినాడు. "ఓరీ, వెళ్ళి మామాటగా నర్తకీసుతునికి చెప్పు. పూర్వము అశ్వము కోసము పోరుతున్నప్పుడు శంఖదత్తుడు నిన్ను చంపకుండా నేను రక్షించాను. పదేపదే నిన్ను అలాక్షమించను. నీమీద మక్కువతో ఉన్న తండ్రి దగ్గిరికి పరలోకానికి నిన్ను పంపుతాను. నీరోజులు దగ్గిరికి వచ్చినవి. కొద్దిరోజుల్లోనే నేను వస్తాను" భీమభటుడు దూతను పంపి వెంటనే దండయాత్ర ప్రకటన చేసినాడు. భీమభటుడు సేనాసమేతుడై పూర్వాద్రి

ఎక్కగా దిక్కులు పిక్కటిల్లినవి. వణకుతున్న భూమి గజాశ్వభారము వల్ల బద్ద లవుతుందేమో, అన్నట్టున్నది. సేనలు రేగగొట్టగా ధూళి సూర్యుని కప్పివేసింది. భీమభటుడు రాధానగరి చేరినాడు. సమర భటుడు దండయాత్ర తెలుసుకొని సహించలేక సేనను ముందుకులోసి యుద్ధానికి సన్నాహము చేసినాడు. భీమభట సమరభటుల సేనలు యుద్ధము చేయగా ప్రళయమువలె తోచింది. సేనలు కత్తులతో పోరేటప్పుడు అగ్ని బయలుదేరి ఆకాశమువరకూ వ్యాపించింది. నారసములు వాడికొనలతో నిడుపులై రెప్పలవలె వీరులను చూచే తరుణీ కటాక్షములవలె సాగుతున్నవి. నెత్తురు ఏరులవలె ప్రవహించి కాళ రాత్రివలె ఉన్నది. భీమభటుడు శంఖదత్త అక్షక్షపణక చండభుజం గాది మల్లులతో వీరులతో సమరభటుని సేనను పీడించినాడు. శత్రు సైన్యము వెంటనే చెల్లా చెదరైనది. రథముమీద కూర్చున్న సమర భటుడు కోపంతో యుద్ధముచేసి మున్నీటిలో మలయపర్వతమువలె తిరుగుతున్నాడు. భీమభటుడు సమరభటుని వింటిని విరుగకొట్టినాడు. రథాశ్వములు అతని అలుగులవల్ల హత మైనవి. సమరభటుడు రథము దిగి పరుగున వచ్చి తోమరాయుధముతో భీమభటుని ఏనుగుకుంభ స్థలముపై ఒక్కపెట్టు పెట్టినాడు. ఆ దెబ్బతో ఏనుగు నేల కూలింది. అప్పుడు పదాతులు ఇద్దరూ కత్తితో హోరాహోరిగా పోరినారు. భీమభటునికి గొప్ప శక్తు లున్నప్పటికీ రూపము మరుగుచేయడము అధర్మ మని ఆలోచించి, కత్తితో యుద్ధముచేసి నర్తకీసుతుడైన సమర భటుణ్ణి కడతేర్చినాడు. ఆకాశసంచారము చేస్తున్న సిద్ధచారణులు వందిమాగధులు బళాబళీ అంటూ అతన్ని స్తోత్రము చేసినారు. మిత్ర సమేతంగా భీమభటుడు రాధానగరీప్రవేశము చేసినాడు. కుమారుని రాకకు ఎదురుచూస్తున్న తల్లికి భీమభటుడు అమందానందము కలిగించి నాడు. అతని విజయోత్సవముచూచి ప్రజలు సంతోషించినారు. పూర్వ

మున్న మంత్రులు అతనిని గౌరవించగా భీమభటుడు సింహాసనారూఢు డైనాడు. అతడు మంత్రులను గౌరవించి సమ్మానోత్సవము జరిపించినాడు.
శుభముహూర్తము ఏర్పాటుచేసి అతడు లాటరాజ్యాన్ని శంఖదత్తుని కిచ్చి, అతన్ని లాటసేనతో పంపివేసినాడు. భీమభటుడు అతుతుపణకా దులకు అగ్రహారములు రాసి ఇచ్చినాడు. అతడు వా రందరినీ తనసన్ని ధిలో ఉంచుకొని, హంసావళితో భోగములు అనుభవిస్తూ తండ్రి సంపా దించిన స్థానంలో హాయిగా ఉన్నాడు. క్రమేణా భీమభటుడు భూమం డలము జయించి రాజకన్యలను స్వీకరించి, సుఖాల్లో మునిగి రాజ్య పాలన ఎటువంటిదో మరిచి అంతఃపురములోనే ఉంటున్నాడు.

ఇలా ఉండగా ఒకసారి యాదృచ్ఛికంగా ఉత్తంకు డనే మహర్షి వచ్చి రాజద్వారమున నిలవబడినాడు. అతనిరాక కంచుకులు వెళ్ళి తెలియ చేసినా భీమభటుడు సంపదలో కన్నూ మిన్నూ తెలియకుండా ఉండడంవల్ల మాట పెడచెవిని పెట్టినాడు. మహర్షికి కోపం వచ్చి 'మదాంధుడా! రాజ్యము పోగొట్టుకొని వనగజము అయిపోతావు' అంటూ శాపము ఇచ్చినాడు. అందుకు భయపడి రాజు మునీంద్రుని పాదాలదగ్గర మోకరిల్లుతూ శాపావసానము అనుగ్రహించ వలసిం దని వేడుకొన్నాడు. కోపము శమించగా మహర్షి "పెట్టిన శాపము తిప్పుకోను. నీవు వనగజము కావడం తప్పదు. మృగాంకదత్తునిమంత్రి ప్రచండశక్తి అనేవాడు నాగశాపంవల్ల గుడ్డివాడై తిరుగుతాడు. అతన్ని నీవు ఎప్పుడు ఓదార్చి అతిథిసత్కారం చేసి అతనికి నీవిషయము చెపుతావో అప్పుడు నీశాపము పోతుంది. శివానుగ్రహంవల్ల నీకు గంధర్వత్వము ప్రాప్త మవుతుంది. ప్రచండశక్తి అనే నీఅతిథికీ అప్పుడే నేత్రాలు తిరిగి వస్తవి" అంటూ తనదారిని వెళ్ళిపోయినాడు. భీమ భటుడు గజముగా మారినాడు. మిత్రుడా, నేనే ఆభీమభటగజమును. నీవు ప్రచండశక్తివి. ఇప్పుడు నీకు నావిషయంచెప్పినందువల్ల నా

శాపంతీరింది. అంటూ ఆవనగజము గంధర్వుడైనాడు. ప్రచండశక్తికి తిరిగి నేత్రములు వచ్చినవి. అతను నయనానందకరంగా గంధర్వునిచూచినాడు.

తీగెలమాటున పొంచి వారిసంగతి యావత్తూ గ్రహించి మృగాంక దత్తుడు మంత్రులతో బైటపడి ప్రచండశక్తిని గాఢాలింగనము చేసు కొన్నాడు. అకాలవృష్టివల్ల కలిగే ఆనందముకన్న అధికానందముతో ప్రచండశక్తి మృగాంకునిపాదాలకడ మోకరిల్లినాడు. ఇద్దరూ స్నేహపాశ బద్ధులై చిరవిరహాన్ని స్మరిస్తూ విచారించి ఆలింగనసౌఖ్యము పొందినారు.

మృగాంకదత్తుడు గంధర్వునికి నమస్కరించి "మాకు మిత్రలాభము, ఇతనికి దృష్టిలాభము కలగడం కేవలము మీప్రసాదమువల్లనే" అన్నాడు. గంధర్వుడు "రాజపుత్రా! తక్కినమంత్రులు నీకు త్వర లోనే లభిస్తారు. శశాంకవతి దొరుకుతుంది. సామ్రాజ్యము నీకు చేకూరుతుంది. అధైర్యపడకు. వెళ్ళి వస్తాను. స్మరణమాత్రంవల్ల నేను నీదగ్గిరికి వస్తాను" అంటూ ఆకాశాని కెగిరినాడు. ప్రచండశక్తి దొరికినందువల్ల మృగాంకదత్తుడు సంతోషించి మంత్రులతో పగలు అక్కడే కాలక్షేపము చేసినాడు.

తరంగము: ౭౫

నృత్యకోలంబునం దెవ్వానికరము
తాకులమూలాన తారకావితతి
సూనవృష్టివిధాన చ్యుత మగుచుండు
అంబరస్థలినుండి, ఆవిఘ్నరాజు
జయ మొందుగావుత సర్వలోకముల!

తెల్లవారగానే మృగాంకదత్తుడు ప్రచండశక్త్యాదిమంత్రులతో శశాంక వతికై మళ్ళీ ఉజ్జయిని వైపు ప్రయాణము సాగించినాడు. మార్గమధ్య ములో మంత్రు లెవరైనా కనపడతా రేమో నని వెతుకుతూ

వెడుతున్నాడు. కొంతదూరము మృగాంకదత్తుడు ప్రయాణము చేయగా ఆకాశములో వికారరూపు డైనవా డొకడు విక్రమకేసరి అనే మంత్రిని మోసి తెస్తున్నాడు. ఆవింత చూడ మని మృగాంకుడు మంత్రులతో హెచ్చరించేలోగా విక్రమకేసరి వికారరూపుని బుజము నుండి దిగి సంతోషముతో కన్నీరు కారుస్తూ రాజుకు నమస్కారము చేసినాడు. మృగాంకదత్తుడు సంతోషించి అతనిని కౌగలించు కొన్నాడు. తక్కినమంత్రివర్గము అతన్ని గౌరవించింది. తాను తలచు కొన్న వెంటనే ఆవికారరూపుడు రావలసినదిగా విక్రమకేసరి చెప్పి నాడు. వికారస్వరూపుడు అతని దగ్గిర సెలవు పుచ్చుకొని వెళ్ళిపోయి నాడు. మృగాంకదత్తుడు విక్రమకేసరి వృత్తాంతము తెలియచేయమని కోరినాడు. అందరూ చెవులు దోర పెట్టుకొని వినవలె నని కుతూహ లంగా ఉండగా విక్రమకేసరి తనసంగతి ఆరంభించినాడు :

అప్పుడు నాగశాపమువల్ల మిమ్మల్ని విడిచి చాలాకాలం దిమ్మ తిరిగి మిమ్మల్ని కనుక్కోలేకపోయినాను. మీరు ఉజ్జయినికే వెళ్ళి వుంటారని ఉజ్జయినీమార్గాన ప్రయాణముచేస్తూ దాని సమీప ములో బ్రహ్మస్థలము అనే పల్లె దగ్గిర నూతిగట్టున చెట్టునీడలో కూర్చు న్నాను. పాముకాటువల్ల బాధపడుతూ ఒక వృద్ధవిప్రుడు అక్కడికి వచ్చి నాతో చెప్పినాడు: "కుమారా! ఇక్కడ ఉండకు. నాగతి నీకూ పడుతుంది. ఇక్కడే ఒక మహాసర్పము నన్ను కాటువేసింది. దేహము చాలించేదామని ఇక్కడికి వచ్చాను. అతన్ని చూచేసరికి నాకు జాలి వేసింది. అతని మరణ ప్రయత్నము మాన్పి నామంత్రప్రభావమువల్ల విషము ఎక్కకుండా చేసి బాధ పోగొట్టినాను. ఆబ్రాహ్మణుడు కృత జ్ఞత చూపి నాసంగతి తెలుసుకొని "కుమారా! నీవు నాకు ప్రాణదానము చేశావు. మాతండ్రి నాకు ప్రసాదించిన బేతాళవిద్య నీకిస్తాను. నీవంటి వీరునికి ఆసాధనము బాగా పనిచేస్తుంది" అని చెప్పినాడు.

అప్పుడు నేను "బ్రాహ్మణోత్తమా! మృంగాకదత్తుడు లేని బేతాళ విద్య నా కెందుకు?" అన్నాను. విప్రుడు నవ్వుతూ "వత్సా! బేతాళునివల్ల నీకోరికలన్నీ ఈడేరుతవి. పూర్వము త్రివిక్రమసేన మహారాజు బేతాళుని అనుగ్రహమువల్ల విద్యాధరైశ్వర్యము కూడా అనుభవించినాడు. ఆకథ విను:

## త్రివిక్రమసేనుని కథ

గోదావరీ తీరములో ప్రతిష్ఠాన మనే పట్టణాన్ని విక్రమసేనుని కుమారుడైన త్రివిక్రమసేనుడు పరిపాలిస్తున్నాడు. ప్రతిరోజూ రాజసభకు క్షాంతిశీలుడనే శ్రమణుడు వచ్చి ఫలము కానుక ఇచ్చి వెళ్ళిపోతూ ఉన్నాడు. రాజు పండు పుచ్చుకొని కోశాగారాధ్యక్షునికి ఇస్తూవచ్చాడు. ఇలా పది సంవత్సరాలు గడిచినవి. ఒకనాడు కావలివాళ్ళను తప్పించుకొని ఒకకోతి ఆడుతూ రాజసభలో ప్రవేశించింది. త్రివిక్రమసేనుడు శ్రమణుడు ఇచ్చిన ఫలము కోతికి ఇవ్వగా అది పండు కొరికింది. ఆఫలములోనుంచి అమూల్యమైన రత్నము కిందపడింది. అది చూచి రాజు కోశాధికారిని పిలిపించి "ఆ సన్యాసి మనకు ఇచ్చిన పళ్ళన్నీ ఏంచేశావు? ఎక్కడున్నవి?" అని అడిగినాడు. కోశాధిపతి "దేవా, ఆ పళ్ళన్నీ దొడ్డి వెనుకవున్న గుంటలో పడేశాను. తమ ఆజ్ఞ అయితే తలుపు తెరచి చూస్తాను" అని మనవి చేసినాడు. అతడు వెళ్ళి వెంటనే వచ్చి 'రాజన్, పళ్ళన్నీ కుళ్ళిపోయినవి; అక్కడ రత్నాలు ప్రకాశిస్తున్నవి!" అని చెప్పినాడు. రాజు సంతోషించి మణులు కోశరక్షకునికి ఇచ్చివేసినాడు. యథాప్రకారంగా మర్నాడు శ్రమణుడు రాజసభకు వచ్చి ఫలము కానుక ఇచ్చి ఏకాంతంగా "రాజన్, వీరుని సహాయమువల్ల కావలసిన మంత్రసాధన నాదగ్గిర ఉన్నది. నీవు వీరుడవు నాకు సహాయము చేయాలి"

అని విన్నవించుకొన్నాడు. రాజు అంగీకరించినాడు. "వచ్చే కృష్ణచతుర్దశి రాత్రి ఈనగరపు వల్లకాటిలో మర్రిచెట్టుకింద నేను ఉంటాను. అక్కడికి వచ్చి నీవెవరో నాకు ఎరుక పరుచుకోవలె' అని శ్రమణుడు చెప్పినాడు. రాజు అందుకు అంగీకరించినాడు. క్షాంతిశీలుడు సంతోషంతో వెళ్ళినాడు.

కృష్ణచతుర్దశి రాత్రి త్రివిక్రమసేనుడు నల్లబట్టలు కట్టుకొని కానుగ పువ్వులు సిగలో పెట్టుకొని రాజధాని విడిచి భయంకరమైన శ్మశానములో ప్రవేశించినాడు. శ్రమణభిక్షువు వటవృక్షముకింద మండలన్యాసము చేస్తూ ఉండగా రాజు అతన్ని చూచి "శ్రమణుడా, నేను వచ్చినాను. నీకేమి సాయము కావలె?'' అని అడిగినాడు. శ్రమణుడు అందుకు సంతోషించి 'రాజా, దయచేసి సాయముచేయాలి. సమీపములో శింశుపా వృక్షాన శవము వేలాడుతున్నది. వీరాగ్రేసరుడవు నీవు వెళ్ళి ఆశవమును ఇక్కడికి తీసుకొని రావలె. నాకు మహోపకారము చేసినవాడవు అవుతావు'' అని పలికినాడు.

త్రివిక్రమసేనుడు మండుతున్న కొరివి చేత్తో పుచ్చుకొని చీకట్లో దక్షిణ దిక్కుగా వెళ్ళి శింశుపావృక్షమును కనుక్కొన్నాడు. చెట్టు కొమ్మకు వేలాడుతున్న శవాన్ని అతడు చూచి తరువెక్కి తాడు తెంపి వేసినాడు. వెంటనే శవము నేలమీద కూలింది. నేల కూలుతున్న శవము దెబ్బ తగిలిన దానివలె రోదించింది. రాజు చెట్టుదిగివచ్చి; దేహములో ప్రాణము తుదముట్ట లేదని తలచి జాలిపడి శవమును స్పృశించి నాడు. శవము భయంకరముగా నవ్వింది. శవములో బేతాళుడు ప్రవేశించాడని రాజు గ్రహించి భయపడక 'ఎందుకలా నవ్వుతావు? వెడదాము, నాతో రావాలి' అని పిలిచినాడు. రాజు పిలుస్తూ ఉండగానే శవము నేలమీద నుంచి లేచి యథాప్రకారంగా చెట్టుకొమ్మకు వేలాడుతూ ఉంది. త్రివిక్రమసేనుడు మళ్ళీ చెట్టెక్కి తాడు త్రెంపగా శవము నేలకూలింది. వీరుల చిత్తములు వజ్రముకన్న నిష్ఠురములు కదా.

రాజు శవాన్ని బుజాన పెట్టుకొని శ్మశానములో నడక సాగించినాడు. శవములో దాగిన బేతాళుడు 'రాజా! మార్గాయాసము తెలియకుండా నీకు కథ చెపుతాను విను' అని ఇలా ప్రారంభించినాడు:

## బే తా ళ క థ : ౧

కైలాసగిరివలె వారాణసి పుణ్యజనసేవ్యమానంగా ఉంది. ఆనగరికి గంగ ముత్యాలహారమువలె ప్రకాశిస్తు ఉంటుంది. ప్రతాపముకుటుడు అనే వీరరాజేంద్రుడు వారాణసిని ఏలుతూ ఉన్నాడు. అతనికుమారుడు వజ్రముకుటుడు మన్మథాతిశయమైన అందాలరాశి. అతని మంత్రి కుమారుడు మహామతి బుద్ధిశరీరుడనేవాడు ప్రాణమిత్రుడుగా ఉన్నాడు. ఒకసారి రాజకుమారుడు, మంత్రిసుతునితో వేడుకగా వేటకు బయలుదేరి చాలాదూరము వెళ్ళినాడు. అతడు అలుగులతో సింహశిరములు తెగనరుకుతూ కారడవిలోకి వెళ్ళగా కమలాలయమైన సరోవరము కనపడింది. సరిగా అప్పుడే జలక్రీడార్థము అందాలరాశియైన ఒకకన్య పరివారసమేతంగా వచ్చింది. ఆ చిన్నది శరీరకాంతితో చెరువును నిందిస్తూ, చూపులతో సరిక్రొత్త తామరగుబురులు కల్పిస్తూ, శీతాంశుని ధిక్కరించే నెమ్మోముతో రాజకుమారుని హృదయమును ఆకర్షించింది. అతడు ఆమెకందోయిని హరించినాడు. ఆకన్య ఎవరిపిల్ల? ఏఊరు? పేరేమిటో అతనికి తెలియలేదు. ఆ అమ్మాయిని ఎలా పలకరించడమా అని ఆలోచిస్తున్నాడు. తన ఊరూ పేరూ మొదలయిన విషయాలు ఆకన్య రాజకుమారునికి తెలియచేయవలెననే నెపముతో వయ్యారము అభినయించింది. ఆమె సిగలోనుంచి కలువను తీసి చెవిలో చేర్చింది. విలంబము చేస్తూ దంతధావనము చేసింది. తామరపువ్వు కోసి తలలో తురుముకొన్నది. రాజకుమారుడు సాభిప్రాయములైన కన్యచేష్టలు తెలుసుకోలేకపోయినాడు. మంత్రికుమారుడు బుద్ధిశరీరుడు ఆమె చేష్ట

లను గ్రహించినాడు. పరిజనులు ఆకన్యను అక్కడనుండి తీసుకొనివెళ్ళి నారు. ఇల్లు చేరిందేకాని శరీరము తల్పముమీదా మనస్సు రాజ కుమారునిమీదా ఉంది. ఆకన్య వెళ్ళినందువల్ల అతనికిన్నీ ఏమీ తోచ లేదు. విద్య పోగొట్టుకొన్న విద్యాధరునివలె ఉన్నాడు. బుద్ధిశరీరుడు రాజపుత్రుని వేదన కనిపెట్టి కన్య తప్పక లభిస్తుందని అతనికి ఉత్సా హము కలుగచేసినాడు. వజ్రముకుటుడు "మిత్రమా, ఆకన్య ఊరూపేరూ తెలియదే. నన్ను హాళిక్కగా ఊరడిస్తా వేమి?" అని ప్రశ్నించినాడు. మంత్రిసుతుడు "దేవా! ఆ కన్యచేష్టలు సాభిప్రాయములు. ఆమె చెవిలో కలువఉంచుకొన్నది. అందుచేత నీకు కర్ణోత్పల రాజ్యములో తననివాస మని చెప్పింది. దంతధావనమువల్ల తనతండ్రిపేరు దంతఘాతకు డని తెలియచేసింది. పద్మమును కర్ణాభరణగా పెట్టుకొన్నది. కనుక తనపేరు పద్మావతి అని సూచించింది. హృదయముమీద చేతులుంచు కొని తనప్రాణాలు నీ అధీన మని చెప్పింది!" అని తెలిపినాడు. బుద్ధి శరీరుడు నిజంగా బుద్ధిశరీరుడని రాజసుతుడు అతనిని అభినందించినాడు.

రాజకుమారుడు మంత్రిసుతునితో ఆలోచించి వేటనెపమున శశాంక వతికై బయలు దేరినాడు. ఇద్దరూ కళింగదేశములో కర్ణోత్పల రాజేంద్రుని నగరు చేరి దంతఘాతకుని నివాసము కనిపెట్టి అక్కడికి సమీపములో ఉన్న వృద్ధాంగన ఇంటిలో బస చేసినారు. రాజ కుమారుడు గుర్రాలకు దాణా పెట్టి గడ్డి వేసి సురక్షితంగా కట్టివేసి నాడు. బుద్ధిశరీరుడు ముసలిదానితో "అమ్మా, ఇక్కడ సంగ్రామ వర్ధను డని దంతఘాతకుడు ఉన్నాడట. ఎరుగుదువా?" అన్నాడు. వృద్ధాంగన ఇలా సమాధాన మిచ్చింది: "ఉన్నాడు. నేను ఎరుగుదును. నే నతనిదాదిని. ఆయన కుమార్తె పద్మావతికి నేను పెద్ద దిక్కుగా ఉన్నాను. నే నక్కడికి తరుచుగా వెళ్ళడంలేదు. నాకు మంచిబట్టలు లేవు. మంచిబట్టలు కనిపిస్తే నాదుష్టకుమారుడు దొంగిలిస్తాడు."

మంత్రికుమారుడు వృద్ధురాలికి తన ఉత్తరీయము ఇచ్చి తృప్తిపరిచి "అమ్మా, నీవు తల్లిలాంటిదానివి. నీతో ఒక రహస్యము దాచక చెప్పేస్తున్నాను. దంతఘాతుని కుమార్తె పద్మావతి దగ్గిరికి వెళ్ళి నీవు చెరువు దగ్గిర చూచిన రాజకుమారుడు ఇక్కడికి వచ్చినాడు. అతడు ప్రేమతో నీకు చెప్పమని నన్ను నీదగ్గిరికి పంపినాడు. అని చెప్పు" అన్నాడు. అతని దాతృత్వానికి ముసలిది లొంగిపోయి అందుకు అంగీకరించి పద్మావతి దగ్గిరకు వెళ్ళి వచ్చి "నేను పోయి రహస్యంగా మీరాక తెలియచేసినాను. విని ఆమె కోపంతో బెదరించి చేతులకు కర్పూరవుపొడి పూసుకొని ఆచేతులతో చెంపలు వాయించింది. ఆఅవమానము భరించలేక ఇంటికి వచ్చాను. చూడు నాముఖాన కర్పూరవుగుర్తులు ఎలా అచ్చుపడినవో" అని చెప్పింది.

ముసలిదానిమాటలు విని రాజకుమారుడు నిలువునా నీరైపోయినాడు. బుద్ధిశరీరుడు అతని అవస్థ కనిపెట్టి ఏకాంతములో "మిత్రుడా, విచారపడకు. గుట్టుకాచుకోవలె నని ఆకన్య అలా బెదిరించింది. కర్పూరవు వేళ్ళు పదీ అంటించడంలో అభిప్రాయము కనిపెట్టావా? ఈశుక్లపక్షములో పదిరాత్రులు సమాగమానికి పనికిరావు అని అభిప్రాయము" అని చెప్పి ఓదార్చినాడు.

బుద్ధిశరీరుడు చేతిలో ఉన్నబంగారము కొంత బజారులో అమ్మివేసి ముసలమ్మచేత వంట చేయించుకొని ఇద్దరూ తిండి తింటున్నారు. ముసలిదానికి తిండిఖర్చు లేకపోయింది. పదిరోజులు అయినతరువాత అతడు పద్మావతివద్దకు ముసలిదాన్ని పంపినాడు. వారితిండికి ఆశపడి వృద్ధాంగన పద్మావతిదగ్గిరికి వెళ్ళి వచ్చినది. 'నేను అక్కడికి వెళ్ళి ఊరికే నిలుచున్నాను. పెదవులు కదల్చ లేదు. పద్మావతి మూడు వేళ్ళకు లత్తుక పూసి వానితో నారొమ్మున కొట్టింది. నేను అక్కణ్ణించి మీదగ్గిరికి వచ్చినాను.' అని ముసలమ్మ పలికింది. ఏకాంతముగా రాజ

కుమారునితో మంత్రికుమారుడు "మిత్రమా! ఆముదాదు లత్తుక రేఖలు ఎందుకు చేసింది? మూడురోజులదాకా సమాగమానికి వీ లుండ దని భావము" అని చెప్పినాడు. మూన్నాళ్ళు వెళ్ళిపోయిన తరువాత బుద్ధిశరీరుడు వృద్ధాంగనను పద్మావతిదగ్గిరికి పంపినాడు. పద్మావతి ముసలిదానిని గౌరవించి భోజనాదికముతో తృప్తి పరిచింది. పగలంతా వృద్ధురాలు ఆమెదగ్గిరేఉంది. సంజవేళ ముసలిది వెళ్ళిపోతానని సెలవు తీసుకోబోతున్నప్పుడు, మదపుటేనుగు కట్టుకంబము ఊడతీసుకొని జనాన్ని తొక్కుతూ వస్తున్నదని కోలాహలము వినవచ్చినది. పద్మావతి "ముసలమ్మా, మదంతో ఏనుగ మనుష్యులను తొక్కివేస్తున్నది. ఆతోవను నీవు వెళ్ళలేవు. నిన్ను పీటమీద కూచోపెట్టి ఈపెద్దకిటికీనుండి తాళ్ళతో కింద ఉన్నతోటలో చెలికత్తెలు దింపుతారు. ఉపవనములో చెట్టెక్కి ప్రాకారము మీాది కెక్కి, ప్రాకారముమీాదినుండి పక్కనున్న చెట్టెక్కి దిగి ఇంటికి వెళ్ళిపో" అని ముసలిదానికి చెప్పి పంపివేసింది. వృద్ధురాలు వెళ్ళిపోయి బుద్ధిశరీరునితో జరిగిన దంతా చెప్పింది. పద్మావతి యుక్తిగా తనయింటికి దారి చెప్పింది. నీకోరిక ఫలించింది" అని మంత్రికుమారుడు రాజకుమారుని ఉత్సాహపరిచినాడు. అతడు రాజసుతునకు సలహాగా "ఈరాత్రి తోటతోవనే వెళ్ళి తాటిపీటమీాద కూర్చో. అప్పుడు పద్మావతిచెలులు తాళ్ళు మేడమీాదికి లాగుతారు. నీవు ప్రియురాలిదగ్గిరికి వెళ్ళవచ్చును" అని చెప్పినాడు.

రాజపుత్రుడు బుద్ధిశరీర సమేతంగా ఆ రాత్రి ప్రాకారమార్గాన ఉద్యానవనిలో ప్రవేశించినాడు. మేడమీాద పద్మావతి చెలులు తాళ్లు పట్టుకొని సిద్ధముగా ఉన్నారు. వెంటనే రాజకుమారుడు పీటఎక్కగా చేడియలు తాళ్ళు పైకి లాగినారు. అతడు పద్మావతికోసము అంతఃపురికి వెళ్ళినాడు. బుద్ధిశరీరుడు ఇంటికి వెళ్ళినాడు. రాజపుత్రుడు చక్కని చుక్కవంటి పద్మావతిని చూచినాడు. చాలదినములు విరాళితో

తపించిన ఆ కామిని అతనిని కంఠాలింగనాది కామకైంకర్యములతో గౌరవించింది. అతడామెను గాంధర్వరీతిగా వివాహము చేసుకొని రహస్యంగా అక్కడేకొన్నాళ్ళు గడిపినాడు. అతడు ఒకరాత్రి ప్రియురాలితో "ప్రేయసీ, నాతోకూడా నామిత్రుడు మంత్రికుమారుడు వచ్చినాడు. నన్ను విడిచి మీముసలమ్మఇంటిలో ఒంటరిగా ఉన్నాడు. నాకోసం అతను ఎదురుచూస్తూ ఉంటాడేమో. వెళ్ళిపోయి మళ్ళీ వచ్చేస్తాను" అన్నాడు. పద్మావతి ఊహాపోహలున్న మనిషి. వెంటనే "ఆర్యపుత్రా! అయితే నా సంకేతములు నీవా తెలుసుకొన్నది లేక మంత్రిసుతుడా?" అని కుతూహలంతో ప్రశ్నించింది. అప్పుడు రాజసుతుడు "నీసంజ్ఞలు నాకు బోధపడలేదు. మంత్రిసుతుడైన బుద్ధిశరీరుడే నీ సంకేతములను గ్రహించినాడు." అని చెప్పినాడు. పద్మావతి "ఆర్యపుత్రా! అతని సంగతి ఇన్నాళ్లు దాచిపెట్టావు. నీ మిత్రుడు నాకు అన్నగారివరస. ముందుగా అతనికి చందనతాంబూల సత్కారములు చేయవలసింది" అన్నది. రాజకుమారుడు ఆరాత్రి ప్రాకారమార్గాన ఇంటికివెళ్ళి బుద్ధి శరీరునితో జరిగినదంతా చెప్పినాడు. మంత్రిసుతుడు "నేను సంకేతాలను తెలుసుకొన్నానని నీవు చెప్పడం పొరపాటు" అన్నాడు.

తెల్లవారింది. ఇద్దరూ సంధ్యావందనాదికము ముగించి మాట్లాడుతూఉండగా పద్మావతి చెలికత్తెవచ్చింది. ఆమె పక్వాన్న తాంబూలములు తెచ్చి మంత్రిసుతునకుఇస్తూ కుశలమడిగింది. రాజకుమారుడు పక్వాన్నము భక్షించబోగా మాటలధోరణిలో చెలి అతన్ని వారించింది. పద్మావతి రాకుమారునికై ఎదురు చూస్తున్నదనిచెప్పి సెలవు తీసుకొని వెళ్ళిపోయింది. బుద్ధిశరీరుడు రాజసుతునితో 'మిత్రమా! వింత చూపిస్తాను' అన్నాడు. మంత్రికుమారుడు పక్వాన్నము తాను తినక మొదట కుక్కకు వేయగా వెంటనే కుక్కతిని గిరగిరాతిరిగి చనిపోయింది. 'ఆహా ఏమిటీ అద్భుతము!' అని రాజసుతుడు అడిగేనరికి బుద్ధిశరీరుడు

"పద్మావతి సంకేతాలను నేను తెలుసుకొన్నానని, నేను ధూర్తుణ్ణి అని తలచి నన్ను చంపివేతామని విషాన్నము పంపించింది. నీమీద వలపు దీనికంతకూ కారణము. నేను జీవించిఉండగా నీవామెకు వశుడవు కావేమోననీ, నావశంలోఉంటే మననగరానికి వెళ్ళిపోతావనీ అనుకొన్నది. పద్మావతిమీద నీవుకోపగించకు. ఆమెనుహరించి మననగరికి తీసుకొనిపోదాము. అందుకు తగినయుక్తి చెపుతాను." అని తెలియచెప్పినాడు. 'నిజంగా నీపేరు బుద్ధిశరీరుడని సార్థకమైంది మిత్రమా' అని రాజకుమారుడు అభినందించినాడు. ఆకస్మికంగా వీధిలో రాజకుమారుని బాలుడు చనిపోయినాడని కేకలు వినబడినవి. బుద్ధిశరీరుడు రాజసుతునితో "ఈరాత్రి యథాప్రకారము పద్మావతి ఇంటికివెళ్ళు. దానిశరీరము దానికి తెలియనంత మద్యము తాగించు. అది కైపులో పడిఉండగా నిప్పులో కాల్చిన శూలాన్ని తెచ్చి దాని పిరుదులమీద వాతపెట్టు. దానివళ్ళు వొలిచి నగలన్నీ పుచ్చుకొని గవాక్షమార్గాన తాటిపీట ఉయ్యాలెక్కి ఉద్యానములో దిగి ప్రాకారముదాటి ఇంటికి రా. ఆతరువాత ఆలోచన చెపుతాను." అంటూ ఏదుపంది ముళ్ళవంటి మొనలతో శూలము చేయించి అతనికి ఇచ్చి నాడు. దృఢమైనశూలాన్ని పుచ్చుకొని రాత్రిప్రాకారము దాటి, తాటి పీట ఎక్కి రాజకుమారుడు పద్మావతి మందిరానికి వెళ్ళినాడు. అతడు పద్మావతికి కైపెక్కించి కాల్చిన శూలముతో దాని పిరుదులమీద వాతపెట్టినాడు. దానినగలన్నీ అతడు వొలిచి మంత్రికుమారుని దగ్గిరికి వెళ్ళినాడు. తన యోచన నెగ్గినందుకు బుద్ధిశరీరుడు సంతోషించినాడు.

అతడు రాజకుమారుని వెంటపెట్టుకొని శ్మశానమునకు వెళ్ళి తాను తాపసవేషముధరించి, అతనికి శిష్యవేషము వేసినాడు. "రాజకుమారా! ఈ అలంకారములలో ఈ ముత్యాలహారము తీసుకొనిపోయి బజారులో అమ్మివెయ్యి. ఎవరూ కొనకుండా ఉండేటట్లు ఎక్కువ ధర చెపుతూ

హారాన్ని అందరికీ చూపు. ఎవరైనా కనిపెట్టి నిన్ను పట్టుకొంటే భయ పడకుండా వారితో మాగురువు దీనిని అమ్మిపెట్టమన్నాడు' అని చెప్పు. రాజకుమారుడు ముత్యాలహారము బజారులో అమ్మచూపుతున్నాడు. రాజసేవకులు దంతఘాతకుని కుమార్తె నగలకై వెతుకుతూ ముత్యాల పేరుతో ఉన్న రాజకుమారుని పట్టుకొని కొత్వాలుదగ్గిరికి తీసుకొని వెళ్ళినారు. తాపసవేషంలో ఉన్న అతన్ని చూచి కొత్వాలు మంచి తనంగా "స్వామీ, తమకు ఈముత్యాలపేరు ఎలావచ్చింది? రాత్రి దంతఘాతకుని కుమార్తె అయిన పద్మావతి మందిరములో దొంగలుపడి నగలూ నాణ్యాలూ దోచుకొన్నారు. ఈ ముత్యాలహారము ఆనగల లోది" అని అడిగినాడు. సన్యాసివేషములో ఉన్న రాజపుత్రుడు 'దీనిని మాగురువుగారు ఇచ్చినారు. వచ్చి ఆయననే అడగండి' అని ఉత్తరము ఇచ్చినాడు. నగరాధ్యక్షుడు బుద్ధిశరీరునిదగ్గిరికి వచ్చి 'స్వామీ, ఆ ముత్యాలపేరు మీశిష్యునిచేతికి ఎలావచ్చింది?' అని అడిగినాడు. తాపస వేషధారిగా ఉన్న బుద్ధిశరీరుడు "అయ్యా, నేను సన్యాసిని. నిత్యమూ అరణ్యసంచారము చేస్తూ ఉంటాను. విధివశాన ఇక్కడికి వచ్చి రాత్రి శ్మశానంలో ఉన్నాను. రాత్రే యోగినీగణము అక్కడక్కడ నుంచి వచ్చి చేరింది. ఆగుంపులో ఒకయోగిని రాజు కొడుకును తెచ్చి గుండెలు చీల్చి భైరవునికి నైవేద్యము పెట్టింది. తరువాత ఆమె మద్యముతాగి కైపెక్కి జపము చేస్తున్న నాచేతుల్లో తావళము లాక్కు న్నది. ఆ మాయదారియోగిని ముఖాన నానావికారములు ప్రకటిస్తూ నామీద పడ్డది. నేను మంత్రాగ్నిలో శూలాన్ని కాల్చి దానిపిరుదుల మీద వాత పెట్టినాను. దానిమెడలో ఉన్న ఈముత్యాలపేరు హరించి నాను. మేము సన్యాసులము. దీనిని ఉంచుకోడము ధర్మము కాదు. అందుచేత హారాన్ని అమ్మవలసి వచ్చింది." అన్నాడు. సంగతి యావత్తూ విని నగరాధ్యక్షుడు దంతఘాతకునికి మనవిచేసినాడు. అతడు

ముత్యాలహారాన్ని ఆనవాలు పట్టి నమ్మక మయిన ముసలమ్మను పద్మావతి జఘనముమీద వాత ఉన్న దేమో చూచి రమ్మని పంపి నాడు. ఆవృద్ధురాలు తిరిగి వచ్చి పద్మావతి పిరుదులమీద శూలవు గుర్తున్నదని చెప్పింది. పద్మావతి పిశాచిగా మారి తన సుతుని హరించిం దని రాజు నిశ్చయించుకొన్నాడు. అతడు స్వయంగా తాపస వేషములో ఉన్న బుద్ధిశరీరుని దగ్గిరికి వెళ్ళి పద్మావతికి తగినశిక్ష అడిగి నాడు. ఆసమయములో పద్మావతి కన్నీరు మున్నీరుగా ఏడుస్తూ ఉండగా ఆమెను బంధువులనుండి ఎడబావు చేసి ఊరునించి వెళ్ళగొట్టి నారు. ఆమె అడవుపాలయి మంత్రిపుత్రుని తంత్రశక్తివల్ల తన కాగతి పట్టిం దని తలుచుకొని కుంగిపోతున్నది. చీకటిపడగానే రాజ కుమారమంత్రికుమారులు తాపసవేషాలు తీసివేసి గుర్రా లెక్కి పద్మా వతి దగ్గిరికి వచ్చి ఆమెను ఓదార్చి అశ్వముమీద ఎక్కించి తమ నగరికి తీసికొని వెళ్ళినారు. వజ్రముకుటుడు పద్మావతితో సుఖంగా ఉంటు న్నాడు. దంతఘాతకుడు కుమార్తె గతి ఏమయిందో తెలియక ఏ వన్య మృగమో ఆమెను చంపి వుంటుం దని తలచి కృశించి చనిపోయి నాడు. అతని భార్య వియోగదుఃఖభారము సహించలేక భర్తతో సహగమనము చేసింది.

త్రివిక్రమమహారాజుతో కథ చెపుతున్న బేతాళుడు "రాజన్, నాసంశ యాన్ని పోగొట్టవలె. దంతఘాతకుడూ అతని ప్రియురాలు చనిపోయి నారు కద. ఆపాపము ఎవరిని చుట్టుకొంటుంది? బుద్ధిశరీరుడినా? వజ్ర ముకుటునా? నీవు చాలా బుద్ధిశాలివి గద. నీకు తెలిసి చెప్పకపోతే నీతల నూరుచెక్క లవుతుంది." అన్నాడు.

శాపమువల్ల త్రివిక్రమసేనుడు 'యోగీశ్వరా, నీకు తెలియని ధర్మ సూక్ష్మము లేదుగద. పాపము ఎవరిదీ కాదు. పాపానికి కర్ణోత్పల రాజేంద్రుడే కారణము" అని చెప్పగా బేతాళుడు "అలా అంటావేమి?

కర్ణోత్పలుడు ఏమీ చేయలేదే. ఆముగ్గురే కదా పాపానికి మూలకారణము? హంసలు వరి మేసిపోతే తప్పు కాకులదా?" అని ప్రశ్నించినాడు.

అప్పుడు రాజు "ఆముగ్గురూ ఏపాపమూ ఎరుగరు. ప్రభుకార్యము నిర్వహించవలసింది మంత్రి కుమారుని పని. అది అతనికి పాతకంకాదు. పద్మావతీ వజ్రముకుటులు కామార్తులు. వారు వివేకము లేక విరాళిలో ఉన్నవారు, గుణదోషవిచారానికి అర్హులుకారు. కర్ణోత్పల రాజేంద్రుడు వివేకహీనుడై చారులవల్ల యథార్థము కనిపెట్టక అవిచారితముగా కార్యమాచరించినాడు. అందువల్ల పాపము అతన్నే చుట్టుకొంటుంది" అని చెప్పగా సమాధానానికి బేతాళుడు సంతుష్టుడై అతనిని పరీక్షించవలెనని తలచి క్షణంలో అదృశ్యమైనాడు. త్రివిక్రమసేనుడు బేతాళుడున్న శవంకోసం మళ్ళీ శింశుపావృక్షసమీపానికి వెళ్ళినాడు.

## తరంగము : ౭౬

## బేతాళకథ : ౨

శవములు కాలుతున్న వెలుతురులో త్రివిక్రమసేనుడు బేతాళుని తేవడానికి వెళ్ళగా శవము నేలమీద ధ్వని చేసింది. అతడు శవములో ఉన్న బేతాళుని తనబుజాన ఎక్కించుకొని మౌనముతో వేగంగా నడుస్తున్నాడు. బుజాన కూర్చున్న బేతాళుడు త్రివిక్రమసేనునికి మళ్ళీ కథ చెపుతున్నాడు :

యమునానదీ తీరాన బ్రహ్మస్థల మనే అగ్రహారములో అగ్నిస్వామి అనే వేదశాస్త్ర పండితుడైన బ్రాహ్మణోత్తముడు ఉన్నాడు. అతని కుమారి మందారవతి చిదిపి దీపము పెట్టినట్లు ఉంటుంది. బ్రహ్మదేవుడు ఆ అందాలరాశిని సృష్టించి పూర్వము తాను చేసిన దేవతాసృష్టికి రోత పడినాడు. ఆమెకు యౌవనమురాగా ముగ్గురు బ్రాహ్మణ కుమా

రులు సమాన రూపగుణులు వచ్చి మందారవతి నాకు కావాలంటే నాకు కావాలని పోటీపడుతూ అగ్నిస్వామిని అడిగినారు. ఆ బ్రాహ్మణుడు ఒక రికి పిల్లదాన్ని ఇస్తే మిగతా ఇద్దరూ ప్రాణాలు తీసుకొంటారని తెలిసి ఎవరికీ పిల్లను ఇవ్వనని చెప్పినాడు. ఆవిప్రకుమారులు ముగ్గురూ మందార వతి మీదనే లక్ష్యముంచి చాంద్రాయణవ్రతము ఆరంభించినారు. ఆకన్య హఠాత్తుగా జ్వరంవచ్చి చనిపోయింది. ఆముగ్గురూ తపించి మందారవతి శవాన్ని శ్మశానానికి మోసుకుపోయి అగ్ని సంస్కారము చేసినారు. ముగ్గురిలో ఒక విప్రుడు శవాన్ని కాల్చిన చోటనే మఠము కట్టుకొని ఆమె బూడిద శయ్యగా చేసుకొని తిరిపెమెత్తి తపస్సు చేస్తు న్నాడు. రెండోవాడు ఆమె ఎముకలను తీసుకుపోయి గంగలో వేసినాడు. మూడోవిప్రుడు సన్యాసియై దేశ దేశాంతరాలు దిమ్మతిరిగి చివరకు వకోలక మనే గ్రామము చేరి ఒక బ్రాహ్మణ గృహములో ఆతిథ్యము కోరినాడు. గృహయజమాని ఉచితరీతిగా అతన్ని సమ్మానించినాడు. యజమాని శిశువు మకురుతనం చేసి ఏడవడం మొదలుపెట్టింది. ఎంత సముదాయించినా శిశువు ఒకటే ఏడుపు. తల్లి విసుగుతో శిశువు నెత్తి మండుతున్న అగ్నిలో వేసింది. వేసీవేయుడంలో శిశువు కాలిపోయింది. అది చూచిన విప్రాతిథి శరీరము గగుర్పొడిచింది. అప్పుడా విప్రుడు "అమ్మా! తెలియక రాకాసి కొంపలో కాలు పెట్టాను. మీఇంట్లో అన్నము పాపరాశి; నేను తీసుకోలేను వెళ్ళిపోతాను" అంటూ లేచినాడు.

గృహయజమాని "అయ్యా, మంత్రాన్ని పఠించినమాత్రాన శిశువు జీవిస్తుంది. చూడు, మంత్ర మహిమ" అంటూ చిన్న పుస్తకము తెచ్చి మంత్రము పఠించి అభిమంత్రిత మయిన దుమ్మును శిశువు బూడి దలో వేసినాడు. వెంటనే శిశువు తిరిగి బతికింది. బ్రాహ్మణుడు నిశ్చిం తగా భోజనము చేసి లేచినాడు. భోజనాలు అయిన తరువాత యజ మాని మంత్ర గ్రంథమును చిలకకొయ్యకు తగిలించి నిద్రించినాడు.

బ్రాహ్మణాతిథి లేచి సమయము కనిపెట్టి మంత్రగ్రంథాన్ని హరించి పగ లనక రాత్రి అనక నడిచి నడిచి శ్మశానానికి చేరినాడు. గంగలో మందారవతి ఎముకలు వేసిన విప్రుడూ, ఆమెచితాభస్మరాశిమీద శయనించిన విప్రుడూ అక్కడే ఉన్నారు. ఆఇద్దరితో మూడోవాడు "ఈమఠాన్ని తీసివెయ్యి. నేను మంత్ర ప్రభావమువల్ల ప్రియురాలిని చితాభస్మరాశినుంచి జీవింప చేస్తాను" అని పలికినాడు. భస్మరాశి మీద పరున్న విప్రుణ్ణి మూడోబ్రాహ్మణుడు తోసివేసి మఠాన్ని పెరికివేసి మంత్రము పఠించి, చితిమీద అభిమంత్రించిన దుమ్ము రవంత వేసినాడు. భస్మరాశిలో బంగారు శలాకవలె మందారవతి బతికి లేచింది. ముగ్గురూ మరుబారికిపోలి తహతహలాడుతూ కలహించడము మొదలు పెట్టినారు. నేను మంత్రమహిమవల్ల ప్రియురాలిని బతికించాను. అందువల్ల మందారవతి నాప్రేయసి అని ఒకడువాదన. నేను తీర్థములో అస్థిసంచయము కలపడంవల్ల మందారవతి బతికి లేచినది. అందుచేత మందారవతి నాప్రేయసి అని రెండోవాడి తగాదా. నేను ప్రియురాలి భస్మమును కాపాడి బతికించినాను. అందువల్ల మందారవతి నాప్రేయసి అని మూడోవిప్రుడు పేచీపెట్టినాడు. న్యాయంగా ఆలోచించి రాజేంద్రా, ఎవరు మందారవతికి భర్త కావలసినవాడో నిర్ణయించు. సమాధానము సరిగా చెప్పకపోతే నీతల ముక్కలవుతుంది" అని భేతాళుడు బెదిరించినాడు. త్రివిక్రమసేనుడు ఇలా సమాధానము ఇచ్చినాడు. కష్టపడి మంత్రబలంవల్ల మందారవతిని బతికించినవాడు ఆమెకు తండ్రి గాని భర్త కాడు. గంగలో అస్థికలు కలిపినవాడు సుతుడు గాని భర్త కాడు. గాఢానురాగముతో శ్మశానంలో చితా భస్మరాశిని శయ్యగా చేసుకొని తపస్సు చేసినవాడు మందార వతికి మగడు" భేతాళుడు వెంటనే మాయమై పోయినాడు. రాజు అతన్ని వెతకడానికి శింశుపావృక్షముదగ్గిరికి వచ్చినాడు.

తరంగము: ౭౭

బేతాళ కథ: ౩.

త్రివిక్రమసేనుడు బేతాళాధిష్ఠిత మైన శవమును బుజాన పెట్టుకొని నడుస్తున్నాడు. మార్గాయాసము పోగొట్టవలె నని బేతాళుడు రాజుకు కథ చెవుతున్నాడు.

"పూర్వము పాటలీపుత్రనగరమును విక్రమకేసరి అనే రాజు పరిపాలించినాడు. ఆగుణనిధివద్ద శాస్త్రమర్మములు తెలిసిన విదగ్ధచూడామణి అనే చిలుక శాపవశాన శుకమై ఉంది. దానిఉపదేశము శిరసా వహించి రాజకుమారుడు మగధేంద్రునికుమార్తె అయినచంద్రప్రభను వివాహము చేసుకొన్నాడు. చంద్రప్రభదగ్గిర విజ్ఞానశాలిని అయిన సోమిక అనే గోరువంక ఉన్నది. శుకశారికములు తమ విజ్ఞానమువల్ల ఆ రాజదంపతులను సేవిస్తూ ఉన్నవి. ఒకరోజున శుకము వలపుతమకముతో శారికపొత్తు కోరింది. నేను పురుష సంపర్కము కోరను అని శారిక తిరస్కరించింది. శుకము "పురుషులు దుష్టులు కారు. స్త్రీలే దుష్టస్వభావలు అని సమాధానము ఇచ్చింది. శుకశారికలకు తగాదా వచ్చింది. శుకము ఓడితే శారికదగ్గిర దాసత్వమునకూ, శారిక ఒడితే శుకమునకు భార్యగానూ పందెములు ఏర్పాటు చేసుకొన్నారు. శుకశారికలు రాజపుత్రుని మధ్యవర్తిగా నియమించుకొన్నవి. వివాదకారణము తెలుసుకొని రాజసుతుడు శుకశారికలను తండ్రి సన్నిధికి తీసుకొని వెళ్ళినాడు. అప్పుడు శారిక 'పురుషులు కృతఘ్నులు. ఇదిగో నిరూపిస్తున్నాను. వినండి అని కథ ప్రారంభించింది.

భూమండలంలో కామందిక అనే నగరంలో అర్థదత్తు డనే ధనిక వర్తకుడున్నాడు. అతనికుమారుడు ధనదత్తుడు తండ్రి చనిపోగానే స్వతంత్రుడై యౌవనములో వొళ్ళు తెలియక జూదమాడి ఇల్లు గుల్ల చేస్తు

కొన్నాడు. వ్యసన మనే వృక్షానికి దుర్జనసాంగత్యము వేరు. దుర్జన మిత్రులు అతన్ని అన్నిందాలా చెడగొట్టగా ధనదత్తుడు వువ్వు లమ్మిన ఊళ్ళో కట్టెలు అమ్మ లేక త లెత్తుకో లేక దేశాంతరము వెళ్ళినాడు. అతడు చందన పుర మనే పట్టణము చేరి వైశ్యుని ఇంట్లో భోజనము చేసినాడు. ఆ వైశ్యుడు ధనదత్తుని అందచందాలు చూచి కులగోత్రాలడిగి కులీను డని తెలుసుకొని కుమార్తె రత్నావళి నిచ్చి పెళ్ళి చేసినాడు. ధనదత్తుడు అత్తవారింట్లోనే ఉండి కష్టాలు మరిచి పోయినాడు. అక్కడ అతనికి భార్యమూలంగా ఆస్తి కలిసింది. చేతికి ధనము చిక్కినందు వల్ల అతడు జూద మాడవలె ననీ, స్వదేశము వెళ్ళవలె ననీ నిశ్చయించుకొన్నాడు. మామగారిని ఒప్పించి ధనదత్తుడు భార్యతోను ఒక వృద్ధురాలితోను స్వదేశము బయలుదేరినాడు. మధ్యమార్గములో అతడు భార్యదగ్గర నగలు నాణాలు పుచ్చుకొని దొంగల భయమని కల్లమాట లాడినాడు. ఆపాపాత్ముడు భార్యను ధనంకోసం చంపివేయ దలచి గుంటలో తోసినాడు. అంతటితో ఊరుకోక ముసలిదాన్ని కూడా గోతిలోకి తోసినాడు. వృద్ధురాలు వెంటనే చనిపోయింది. అతనిభార్యకు ఇంకా ఆయుర్దాయము ఉండడంవల్ల గాయాలతో గట్టెక్కింది. ఆమె మాటమాటకీ దారి అడుగుతూ చివరకు యాతనపడి ఇల్లుచేరింది. హఠాత్తుగా ఆమె పుట్టింటికి రావడంవల్ల తల్లితండ్రులకు ఆశ్చర్యము వేసింది. ఆపతివ్రత భర్తమీద నేరము చెప్పక దారిలో దొంగలు పడి సొమ్ము దోచుకొని భర్తను కట్టి తీసుకువెళ్ళినారనీ, వృద్ధురాలూ తానూ గుంటలో పడ్డా మనీ చెప్పింది. ఒక బాటసారి తనను ఉద్ధరించినట్టూ ముసలిది చనిపోయినట్టూ ఆపుణ్యశీల తల్లికీ తండ్రికీ చెప్పింది. వా రిద్దరూ కూతురిని ఓదార్చినారు. పుట్టింట్లో ఉంటూ ఆ పతివ్రత భర్తమీద మనసు పెట్టుకొని రోజులు ఎలాగో వెళ్ళ తోస్తున్నది. కొంతకాలము అయిన తరువాత జూదములో

సొమ్ము స్వాధుచేసుకొని ధనదత్తుడు మామగారి దగ్గిరికి వెళ్ళి మళ్ళీ ధనము కావాలనీ, తనభార్య క్షేమంగా ఉందనీ అబద్ధాలాడ నిశ్చయించు కొన్నాడు. ధనదత్తుడు అత్తవారింటికి వచ్చి మామగారితో మాట్లాడ బోతూ ఉండగా అతనిభార్య వచ్చి పాదాలదగ్గిర మోకరిల్లింది. మగడు దుష్టుడైనా మగువ కించపరచదుకదా, భార్యముఖము చూచి ధన దత్తుడు భయపడినాడు. భర్తను పక్కకు తీసుకొని వెళ్ళి ఏకాంతంగా "నాథా! మీమామగారిని చూచి భయపడకండి. మనను దొంగలు కొట్టినారని మాతల్లిదండ్రులతో చెప్పాను'' అంటూ ఆపతివ్రత అతన్ని లోపలకుతీసుకొని వెళ్ళింది. అత్తమామలు అల్లుని చూచుకొని ప్రాణా లతో బతికి బైటపడినందుకు సంతోషించినారు. ధనదత్తుడు కొన్నాళ్లు సుఖంగా అత్తవారింట్లో షడ్రసోపేతంగా తింటూ కాలం వెళ్ళతీస్తు న్నాడు. ఒకరాత్రి అతనికి దుర్బుద్ధి పుట్టింది. పక్కలో ఉన్న భార్యను ధనదత్తుడు కైజారుతో నరికి, నగలు ఒలుచుకొని కిక్కురుమనకుండా ఎక్కడికో వెళ్లిపోయినాడు. పురుషులు ఎంతపాపాత్ములో గద! శారిక ఈకథ ముగించగానే చిలక ఇంకోకథ అందుకున్నది.

స్త్రీలు దుష్టస్వభావలు. పురుషులు ఉత్తములు. హర్షవతి అనే పట్టణములో కోట్లకు పడగలెత్తిన ధనదత్తు డనే వైశ్యు డున్నాడు. అతని కుమార్తె వసుదత్త అపరరతీదేవివలె ఉంటుంది. తండ్రి కుమా ర్తెకు మంచిసంబంధం చూచి తామ్రలిప్తినగరవాసి స్ఫురద్రూపి అయిన సముద్రత్తు డనే వైశ్యకుమారునకు ఇచ్చి వివాహము చేసినాడు. భర్త తామ్రలిప్తిలో ఉండగా వలపు తలకెక్కిన వసుదత్త ఒక గోడెగానిని చూచి చెలికత్తెద్వారా కబురు చేసింది. చాటుగాఆమె అతనితో భోగ ములు అనుభవిస్తూ కాలక్షేపము చేస్తున్నది. ఇలా ఉండగా తామ్ర లిప్తినుండి భర్త తిరిగి వచ్చినాడు. అల్లుడు రావడంవల్ల అత్తగారు పిండి వంటలు చేసి పెట్టింది. రాత్రి తల్లి కుమార్తెకు పూలజడ వేసి ముస్తాబు

చేసి గదిలోకి పంపింది. భర్తతో వసుదత్త ఏకశయ్యలో ఉండి కూడా పరపురుషుని ధ్యానిస్తూఉంది. ఆమెకు భర్తమీద రక్తి లేదు. అతడు అధికంగా ఆసవము తాగడంవల్ల కైపెక్కి ఒళ్ళు తెలియక నిద్ర పోయినాడు. మధ్యరాత్రి దొంగవాడు కన్నము త్రవ్వి దంపతు లున్న పడకగదిలో చొరబడినాడు. సమయము కనిపెట్టి వసుదత్త కన్నములో నుండి వెలుపలికి వెళ్ళి సంకేతస్థలములో పరపురుషుణ్ణి కలుసుకో బోయింది. వసుదత్త వెళ్ళిపోతూ ఉండగా దొంగవాడు నిరుత్సాహ ముతో అయ్యో, నగలకోసం వస్తే ఈచిన్నది కోడెకానికోసము వెళ్ళి పోతున్నదే అనుకొన్నాడు. ఆచోరుడు వసుదత్తకు తెలియకుండా ఆమెను అనుసరిస్తూ వెళ్ళి ఒకచోట పొంచిఉన్నాడు. తోవలో వసు దత్తను చెలికత్తె కలుసుకొని పువ్వులు సుగంధద్రవ్యాలు తెచ్చి ఇచ్చింది. ఆమె వాటిని తీసుకొని బాహ్యోద్యానమునకు వెళ్ళింది. ఆకామిని సంకేతస్థలానికి వెళ్ళిచూచేసరికి కాముకుడు చెట్టున ఉరిలో వేలాడుతూ ఉన్నాడు. ఆకాముకుడు రాత్రి సంకేతస్థలానికి రాగా నగరరక్షకులు చూచి వాడు చోరుడని తలచి ఉరితీసినారు. వసుదత్త గుండె నీరైపోగా దీనముగా తల నేలకు కొట్టుకొని ఏడ్చింది. కొంత సేపటికి ఆమె లేచి ఉరితాడు తొలిగించి కాముకునిశవాన్ని కిందికి దింపింది. ఆకామిని శవానికి గంధము రాచి పువ్వులు చుట్టి రాగాతి రేకంవల్ల గాఢాలింగనము చేసుకొని వానిమొగ మెత్తి ముద్దుపెట్టుకో బోయింది. అప్పుడు శవములో ప్రవేశించిన బేతాళుడు దంతముతో వసుదత్తముక్కు కొరికినాడు. ఆమె నొప్పితో బాధపడుతూ, ప్రియుడు ఇంకా జీవించి ఉన్నాడని భ్రమపడి శవసమీపము చేరింది. వసుదత్త పరీక్షించి శవాన్ని చూచి లాభము లేదని రోదిస్తూ బయలుదేరింది. చాటున నక్కి కనిపెట్టిన దొంగ 'ఈచిన్నది ఎంత పాపాత్మురాలు! స్త్రీహృదయము అంధకూపమువంటిదే. ఎంత భయంకరము! ఇంకా

ఈమె ఏమి చేస్తుందో కనిపెట్టవలె' అని నిశ్చయించుకొన్నాడు. వసు దత్త భర్త నిద్రిస్తున్న శయ్యాగారము చేరి అయ్యో నన్నురక్షించాలి! భర్తరూపంలోఉన్న శత్రువు నాముక్కు కోసినాడు! అంటూ గగ్గోలు పెట్టింది. తండ్రి వచ్చి రక్తము కారుతున్న కుమార్తె నాసికను చూచి కోపము పట్టలేక భార్యకు ద్రోహము చేశా డని అల్లుణ్ణి కట్టివేయించి నాడు. అందరూ వచ్చి అతన్ని తలోబాదు బాదినారు. అతడు మారు మాటాడక సంగ తేమిటో తెలియక కళవళపడుతూ దెబ్బలు తింటూ ఉన్నాడు. దొంగవాడు ఇదంతా కనిపెట్టి తనతోవనే వెళ్ళిపోయి నాడు. మామగారు అల్లునిమీద ఫిర్యాదు చేసినాడు. అతడు కూతురినీ అల్లుణ్ణీ రాజసన్నిధికి తీసుకుపోయి అల్లుడు కూతురి ముక్కు కోసినా డని పలికినాడు. రాజు అల్లునిసమాధానము పెడచెవిని పెట్టి మరణ శిక్ష విధించినాడు. తలవరులు చాటు వాయిస్తూ అతన్ని వధ్యశిల దగ్గిరికి తీసుకొని పోతున్నారు. చోరుడు అది విని రాజపురుషులతో 'అయ్యా, నిష్కారణంగా అతన్ని ఎందుకు చంపుతారు.' నిజమైన సంగతి నేను కళ్ళారా చూచాను. నన్ను రాజసన్నిధికి తీసుకొని వెళ్ళండి. చెప్పవలసింది అక్కడచెపుతాను'' అని విన్నవించినాడు. చోరుడు తలవరులతో రాజసన్నిధికి వెళ్ళినారు. దొంగ తాను చూచింది చూచినట్టు చెప్పి చివరకు ఇలా అన్నాడు. "దేవరా, నా మాట మీకు నమ్మకము లేకపోతే ఆశవాన్ని చూచి రండి. ఆకాము కుని శవమునోటిలో ముక్కు చిక్కుకొని ఉంటుంది.''

రాజు భటులను పంపి దొంగ చెప్పినమాటలు యథార్థములని విశ్వ సించి అల్లుని వదిలిపెట్టినాడు. అతడా దుష్టశీలను భార్యను చెవులు కోయించి దేశమునుండి వెళ్ళగొట్టినాడు. రాజు దాని తండ్రి యావ దాస్తిని పుచ్చుకొని, చోరుని తెలివితేటలకు సంతోషించి, అతనిని కొత్వాలుగా ఏర్పాటుచేసినాడు. స్త్రీలు దుష్టస్వభావలు. వారే ద్రోహ

బుద్ధికలవారు. అని శుకము వలికి శాపము తీరిపోగా గంధర్వుడై దివ్య విమానమెక్కి స్వర్లోకమునకు వెళ్ళింది. అప్పుడే శారికకు ఇంద్రశాపము తీరిపోగా తిలోత్తమ నామక అప్సరసగా స్వర్గమునకు వెళ్ళింది. తగవులాటలో న్యాయము కాలేదు. రాజన్ ఎవరిది న్యాయమో. నీవు నిర్ణయము చేయవలె. నీవు చెప్పకపోతే తల ముక్కలవుతుంది.

అప్పుడు రాజు "యోగీశ్వరా! ఇందులో తెలియనిదేముంది? స్త్రీలే పాపాత్ములు. పురుషులలో అరుదుగా దుర్మార్గులు ఉంటారు, ప్రాయికముగా స్త్రీలు అందరూ దుష్టస్వభావలే." అని పలుకగా బేతాళుడు త్రివిక్రముని బుజముమీదినుంచి మాయమైపోయినాడు. అతడు బేతాళుని వెతకడానికి బయలుదేరినాడు.

## త రం గ ము : ౭౮

## బే తా ళ క థ : ౪

త్రివిక్రమసేనుడు శ్మశానవాటిలో చీకటిలో శింశుపావృక్ష సమీపానికి వెళ్ళినాడు. అతడు బేతాళుని బుజమెక్కించుకొని నడుస్తూ బెదురూ లేకుండా నడుస్తూ ఉండగా బేతాళుడు 'రాజన్! ఎందుకు శ్రమణుని కోసం బాధపడతావు? నీ శ్రమ వ్యర్థము. నీ మార్గాయాసము పోవడానికి కథ చెపుతాను' అని ప్రారంభించినాడు.

శోభావతీపురాన్ని శూద్రకుడనే మహావీరుడు పరిపాలిస్తున్నప్పుడు ధర్మము నాలుగుపాదాల నడుస్తున్నది. మాళవదేశమునుండి వీరవరుడనే విప్రుడు రాజసేవాసక్తుడై శూద్రకుని వద్దకు వచ్చినాడు. ఆ విప్రునకు ధర్మవతి అనే ధర్మపత్ని సత్యవరనామక పుత్రుడు వీరవతి నామకపుత్రిక బలగము. రాజుదగ్గర అతడు కొలువుచేయడానికి చేతులో కత్తి, డాలు—మొలలో కటారి, సాధనలుగా ఉన్నవి. ఆ విప్రుడు దినా

నికి అయిదువందల దీనారములు జీతముకోరినాడు. రాజు అతని రూపాన్ని చూచి వీరుడని గ్రహించి అడిగినంతజీతము ఇచ్చి కొలువులో ఏర్పాటు చేసినాడు. రాజు 'ఇతనికి ఇంతజీతము ఇస్తున్నాను. ఈ దీనారములు ఎల్లా ఖర్చుపెడుతున్నాడో ఇతడు వ్యసనాల్లో చిక్కుకున్నాడో ఏమో' అని విప్రుని కనిపెట్టదలచినాడు. బ్రాహ్మణుని భోగట్టా తెలుసుకోమని రాజు చారులను పంపినాడు. ప్రతిరోజు ఉదయాన వీరవరుడు రాజును దర్శించి అపరాహ్ణవేళ బజారముదగ్గర నిలబడి దీనారాలు పుచ్చుకొని ఇంటికి వెళ్ళి దీనారశతాన్ని భోజనార్థము భార్యచేతిలో పెడుతూ ఉండేవాడు. అతడునూరుదీనారాలు వస్త్రాలకు అంగరాగానికి తాంబూలానికి వ్యయముచేసేవాడు. వీరవరుడు దీనారశతము దానధర్మాలకు, ఖర్చుచేసేవాడు. ఇలా ఆవిప్రుడు అయిదువందల దీనారములు వ్యయము చేయని దినమేలేదు. అగ్నికార్యము అతడు పూర్తిచేసుకొని భోజనాదికము ముగించుకొని రాజద్వారముదగ్గర ఒక్కడూ పహారాఇచ్చేవాడు. చారముఖాన మహారాజు విప్రుని నిత్యదినచర్య తెలుసుకొని మహదానందము పొంది చారులను మాన్పించినాడు. వీరవరుడు గొప్పవాడనీ గౌరవార్హుడనీ రాజు తలచినాడు. మండుటెండలతో ఫెళ్ళున వేసవి చెలరేగింది. వీరవరుడు కష్టంమీద వేసవి గడిపినాడు. జడిధారలతో వర్షాగమము ప్రాప్తించింది. భోరున వానలు కురిసినా ఉరుములు ఉరిమినా వీరవరుడు రాజద్వారమువద్ద కొలువుమాన లేదు. పగటివేళమహారాజు ప్రాసాదాగ్రభాగమునుంచి రాజద్వారమువద్ద నున్న బ్రాహ్మణుని చూచినాడు. రాత్రి ద్వారమువద్ద చీకటిలో రాజు అతనినిచూచి 'ఎవరు ద్వారందగ్గిర?' అని హెచ్చరించినాడు. 'నేనున్నాను' అని వీరవరుడు సమాధానమిచ్చినాడు. మహారాజు 'ఈ విప్రుడు రాజభక్తుడు. ఇతన్ని తప్పకుండా ఉచ్చస్థితికి తీసుకొని రావలెను' అని గ్రహించి మేడదిగి అంతఃపురములో పరున్నాడు. మరునాడు తెరిపి లేకుండా రోకళ్ళలావున

వాన కురుస్తూఉన్నా, చీకటి సూచికాభేద్యంగాఉన్నా రాజు జిజ్ఞాసతో ప్రాసాదమెక్కి 'సింహద్వారము దగ్గిర ఎవరు వారు?' అని హెచ్చరించినాడు. స్పష్టముగా 'వీరవీరుణ్ణినేను' అని విప్రుడు సమాధానమిచ్చినాడు. రాజు విప్రుని నిష్ఠకు మెచ్చుకొని వింతపడుతూ ఉండగా దూరాన. స్త్రీ రోదనము వినపడింది. 'నా రాజ్యములో బాధితులు దరిద్రులు ఎవరూ లేరే? ఎవరీరాత్రి ఏకాకిని ఏడుస్తున్నది?' అని రాజు తలపోసి వీరవరుణ్ణి పిలిచి 'వీరవరా, దూరాన ఎవరో స్త్రీ ఏడుస్తున్నది. వెళ్ళి చూచిరా' అని అనుమతి ఇచ్చినాడు. విప్రుడు సరేఅంటూ కఠారి మొలలో కట్టుకొని కత్తి చేతపట్టి కదిలినాడు. మెరుపులు జడివాన, చీకటి లెక్కచెయ్యక వీరవరుడు వెళ్ళడంచూచి మహారాజు కనికరించి మేడదిగి ఖడ్గహస్తుడై అతనివెనక కొంతదూరంగా నడుస్తున్నాడు. బ్రాహ్మణుడు ఏడ్పుసవ్వడిని బట్టి ఊరివెలుపల సరస్సుదగ్గరకు వెళ్ళినాడు. సరోమధ్యమున ఒక వనితామణి 'అయ్యో కరుణామయుడా! దాతా! నీవు లేక నేను ఎలాబతకను' అని విలపిస్తున్నది. వీరవరుడామెనుచూచి 'ఎందుకు తల్లీ! అలాఏడుస్తున్నావు?' అనిజాలిగా అడిగినాడు. రాజు సమస్తమూ రెప్పవేయక కనిపెడుతూ ఉన్నాడు. 'వీరవరా! నేను భూమిని. నాపతి దేవుడు శూద్రకరాజేంద్రుడు. నేటికి మూడోనాడు అతనికి మృత్యువు సంభవిస్తుంది. రాజు చనిపోతాడని విచారిస్తున్నాను. మళ్ళీ అటువంటివాడు రాడని నాగతికి తపిస్తున్నాను' అని ఆమెసమాధానము ఇచ్చింది. వీరవరుడు భయపడినవాడివలె 'భూదేవీ! రాజుజీవించే ఉపాయము చెప్పు తల్లీ!' అని వేడినాడు. భూదేవి "విప్రవీరా! ఉంది ఉపాయము. నీవే దాన్ని నెరవేర్చగలవాడవు" అని హెచ్చరించింది. విప్రుడు "అలా అయితే చెప్పు. నాప్రాణాలు నాకు తృణప్రాయం. సాధించి రాజు క్షేమముకోసము జీవిస్తాను. ఈ జీవితం ఉన్నందుకు ప్రయోజనము ఏమున్నది?" అని భూమాతను అడిగినాడు. ఆమె 'వీరాగ్రేసరా! నీవంటి

స్వామిభక్తుడు ఎక్కడా కనపడడు. నగరివద్ద రాజుప్రతిష్ఠించిన చండికా లయము ఉన్నది. చండికి నీకుమారుని బలిఇస్తే మహారాజు నూరేళ్ళు బతుకుతాడు. ఇవాళే నీవు కార్యము నెరవేర్చాలి. అలా చెయ్యకపోతే మూడోనాటికి రాజుచనిపోతాడు"అనిచెప్పి అంతర్థానమైంది. మహారాజు చాటునేఉండి, సమస్తమూవిన్నాడు. రాజు వెనుకవస్తూఉండగా వీరవరుడు ఇంటికి వెళ్ళి రాజక్షేమార్థము కుమారుని వదులుకోవలె నని భార్యకు చెప్పినాడు. భార్య 'నాథా, మహారాజుక్షేమము మనముకోరి కుమారుని వదులుకొందాము. కుర్రవాణ్ణి లేపి విషయము చెప్పండి" అని భర్తతో అన్నది. వీరవరుడు కుమారుణ్ణి లేపి సంగతి చెప్పినాడు. కుమారుడు 'నాయనా, నావల్ల రాజు జీవించేపక్షములో నేను కృతార్థుణ్ణి. ఆయన ఋణము మనము తీర్చుకొన్నట్టే. ఆలస్యం చెయ్యక నన్ను చండికా దేవికి అర్పించు" అని పలికినాడు. తండ్రి మహాసంతోషంతో 'భేష్! నిజంగా నీవు నాకుమారరత్నం. అంటూ పొంగిపోయినాడు. వీర వరుడు కుమారుని బుజముమీద ఎక్కించుకొని ఆలయానికి బయలు దేరగా వీరవరుని ధర్మపత్ని కుమార్తెను బుజ మెక్కించుకొని చండికాలయానికి వెంటనే నడిచింది. విప్రవీరుడు కుమారుని తన బుజముమీదినుంచి కిందికి దింపి చండీవిగ్రహానికి చేతులు జోడించి 'దేవీ, శూద్రకరాజేంద్రునకు ప్రాణదానము చేయి తల్లీ! ఆయనకు శత సంవత్సరాల ఆయుర్దాయము ఇయ్యి తల్లీ!' అంటూ కుమారుని బలి ఇచ్చినాడు. ఆకాశవాణి అతని స్వామిభక్తికి మెచ్చి ఇలా అన్నది. "నీరాజసేవాపరతంత్రతకు మెచ్చినాను. శూద్రకమహారాజేంద్రునకు ప్రాణదానము చేసినాను' మహారాజు గగనవాణి విన్నాడు. వీరవరుని కుమార్తె వీరవతి సోదరునిమరణంవల్ల గుండెపగిలి వెంటనేచనిపోయింది. భార్య వీరవరునితో "రాజుకు మేలు చేసినాము. మనపిల్ల గుండెపగిలి చనిపోయింది. నేను తెలివిలేనిదాన్ని. మొదట నన్నే మీరు బలిస్తే

బాగుండేది. ఇప్పుడైనా నన్ను దేవికి అర్పించండి. నా తల ఖండించండి'' అని వేడుకొన్నది. అప్పుడు వీరవరుడు "మానవతీ, నీశిరము అంబికకు అర్పించు. చింతించకు.' నీవు అర్పించలేకపోతే నేనే అర్పణమవుతాను. క్షణంసేపు ఆగు. చితి నేనే పేర్చుకొంటాను'' అంటూ చితి పేర్చి వెలిగించినాడు. పతివ్రతామణి ధర్మవతి చండికి నమస్కరించి 'జన్మాంతరములో కూడా ఈఆర్యపుత్రుడే పతి కావాలి. నా శరీరత్యాగంవల్ల ప్రభువుకు మేలు కలుగుగాక' అంటూ ఆమె మింటికి ఎగురుతున్న మంటలలో పడిపోయింది.

వీరవరుడు 'రాజకార్యము నెరవేరింది. మహారాజు ఋణము తీర్చుకొన్నాను. నేను మాత్రము ఎందుకు జీవించవలె? నా కుటుంబము పోయినతరువాత నా మనుగడ ఎవరికి శోభ? నా శరీరము అర్పించి చండికను ప్రసన్నను చేస్తాను' అని ఆలోచించి చండీస్తవము చేసినాడు.

వీరవరుడు చండికాదేవిని పూజించి కరవాలము తీసి కంఠమును నరుకుకొన్నాడు. చాటున దాగిన మహారాజు మహాశ్చర్య పరవశుడై "ఇతను సకుటుంబముగా నా కోసము మహాత్యాగము చేసిన ధీరుడు. ఇలాంటి వీరాగ్రేసరుడు జగత్తులో ఉండడు. ప్రత్యక్షంగా రాజును స్తుతి చేసేవారే ఉంటారు. పరోక్షంలో రాజు క్షేమము కోరి ప్రాణత్యాగము చేసేవారుండడము అరుదు. ఈ త్యాగమూర్తికి ప్రత్యుపకారము చేయని నా జన్మ సార్థకముగాదు. నా దొరతనము మాత్రమెందుకు?'' అని పలుకుతూ ఒరలోనుండి కత్తిదూసి చండీసన్నిధిలో ఇలా వేడినాడు: "దేవీ! ఈ భక్తుని శిరస్సును స్వీకరించి, నాకు వరప్రదానము చెయ్యవా? వీరవరుడు సకుటుంబముగా నాకై త్యాగము చేసినాడు. దేవీ, ఇతనిని, సకుటుంబముగా బ్రతికించు తల్లీ.''

శూద్రకమహారాజు కత్తి దూసి తనశిరసు తుంచుకొనబోగా గగనవాణి ఇలా పలికింది: "పుత్రా! సాహసము కూడదు. నీశౌర్యానికి

సంతోషించినాను. వీరవరుడు సకుటుంబముగా ఉజ్జీవితుడు అవుతాడు" సుప్తోత్థితుని వలె వీరవరుడు సకుటుంబముగా బతికినాడు. మహారాజు ఆనంద బాష్పములు స్రవించగా అద్భుత దృశ్యాన్ని తిలకిస్తూనే ఉన్నాడు. వీరవరుడు ఆనందగరిమతో భార్యాపుత్రాదులను కౌగలించు కొని 'ఏమిటి, ఎలా మళ్లీ బతికినాము? చండీశ్వరీ కృపాకటాక్ష మేమో?' అని పలికినాడు. ఆ విప్రవీరుడు దేవిఎదట సాష్టాంగపడి కుటుంబమును ఇంటిలో చేర్చి వెళ్ళి కోటగుమ్మముదగ్గర యథాప్రకా రంగా నిలవబడినాడు. ఇది అంతా చూచి శూద్రకుడు ప్రాసాద మెక్కి 'సింహద్వారందగ్గిర ఎవరువారు?' అని పలుకగా 'ప్రభూ, నేను వీరవరుణ్ణి' అని సమాధానము ఇచ్చినాడు. శూద్రకరాజేంద్రుడు సంభ్రమాశ్చర్య ములతో 'సముద్ర గంభీరహృదయులు మానవంతులు. కార్యశూరులై స్వీయకార్యము ఘనంగా చెప్పుకోరు!' అని తలపోసి అంతఃపురి ప్రవే శించి శేషించిన రాత్రి గడిపినాడు. మరునాడు మహారాజు సభలో వీర వరుని వీరకృత్యము అభివర్ణించినాడు. సభాసదులు ఆశ్చర్యపడినారు. శూద్రకరాజేంద్రుడు ఆనందకందళితహృదయుంతో విప్రవీరునికి లాట రాజ్యాన్నీ అతని కుమారునకు కర్ణాటకాన్నీ దానంచేసినాడు. అప్పటి నుంచీ మహారాజు విప్రవీరుడు సమానవిభవోపేతులై పరస్పర సాహ చర్యముతో కుశలంగా ఉన్నారు.

ఈ కథ • చెప్పిన బేతాళుడు త్రివిక్రమసేన మహీపతిని 'రాజన్! కథలో ఎవ రెక్కువవారు? నీ అభిప్రాయము చెప్పకపోతే తల నీబుజాన నిలవదు' అని పలుకగా రాజు 'శూద్రకుడు మహానుభావుడు' అని ముక్తసరిగా సమాధాన మిచ్చినాడు. బేతాళుడు అతని ప్రత్యుత్తరం విని "వీరవరుడు ఘనుడు కాడా! అతని భార్య ఎంత ఘన మైనది! అబలఅయినా చేతులారా కన్నకొడుకును త్యాగం చేసిందే? విప్ర కుమారుడు ప్రాణత్యాగానికి సిద్ధపడినాడే? ఎంతవాడు కాకపోతే అత

నికి త్యాగబుద్ధి ఎక్కడిది! అందరికన్నా శూద్రకుడు గొప్పవాడు ఎలా అవుతాడు?" అని మళ్ళా ప్రశ్నించినాడు. రాజు 'వీరవరుడు మహా కులీనుడు. అతడు కుటుంబాన్ని త్యాగం చేసి రాజభక్తి చూపడం వ్రతం. బ్రాహ్మణి మహాకులీన, సాధ్వి. పతి త్యాగము చేయమన్నాడు. కనుక పత్ని అతన్ని అనుసరించింది. వారికడుపున పుట్టినవాడు త్యాగమూర్తి కాక మరొకడు ఎలా అవుతాడు? భృత్యులకోసం మహారాజు త్యాగం చేశాడు. అందువల్ల అతనే గొప్పవాడు' అని సమాధానము ఇచ్చినాడు. బేతాళుడు వెంటనే కనపడకుండా పోగా అతన్ని పట్టి తీసుకురావలె నని త్రివిక్రమసేనుడు శింశుపావృక్షము దగ్గిరికి వెళ్ళినాడు.

## తరంగము: ౭౯

## బేతాళ కథ: ౪

త్రివిక్రమసేనుడు చీకటిలో శ్మశానములో నడచి శింశుపావృక్షశాఖకు వేలాడుతున్న శవాన్ని చూచి తరుశాఖ నెక్కి కత్తితో ఒక్క వేటు వేయగా తాడు తెగి శవము నేలకూలింది. బేతాళుడు అధిష్ఠించిన ఆశవాన్ని మహారాజు బుజానపెట్టుకొని నడుస్తున్నాడు. అతని అధ్వఖేదము పోగొట్టవలె నని బేతాళుడు కథ ఆరంభించినాడు.

ఉజ్జయినీమహారాజు పుణ్యసేనునివద్ద అమాత్యుడు హరిస్వామి అనే గుణవంతుడు ఉన్నాడు. అతనికి దేవస్వామి అనే కుమారుడు కలిగినాడు; సోమప్రభ అనే చక్కనిచుక్క జనించింది. ఈడు వచ్చినకొద్దీ సోమప్రభ యౌవనప్రభలతో మిసమిసలాడుతూ ఉన్నది. ఆకన్య శూరునిగాని జ్ఞానినిగాని శాస్త్రపండితునిగాని వివాహమాడతా నని జననీజనకులకు చెప్పింది. మహారాజు కుమారి కోరికప్రకారం సంబంధం కోసం వెతికిస్తున్నాడు. అప్పుడు శత్రురాజు పుణ్యసేనునిపైన దండయాత్ర చేయగా పుణ్యసేనుడు సంధికై రాయబారిని పంపినాడు.

వెళ్ళినపని కావడంవల్ల రాజు సంతోషంతో ఉండగా సోమప్రభా లావణ్యము విన్న విప్రకుమారుడు వచ్చి రాజపుత్రిని తనకు ఇమ్మని కోరినాడు. హరిస్వామి అతనిని "నీవు జ్ఞానివా? పండితుడవా? వీరుడవా?" అని ప్రశ్నించినాడు. నేను శాస్త్రపండితుడను" అని అతడు సమాధాన మిచ్చినాడు. "ఏదీ నీవిజ్ఞానమును ప్రదర్శించు" అనికోరగా ఆవిప్రకుమారుడు శాస్త్రజ్ఞానంవల్ల చక్కని విమానమును నిర్మించి, అందులో హరిస్వామిని ఎక్కించుకొని స్వర్గాదిలోకములు తిరిగినాడు. విమానయానము ముగిసినతరువాత ఇద్దరూ దిగి వచ్చినారు. హరిస్వామి పొంగిపోయి సోమప్రభను అతనికే ఇస్తానని మాట ఇచ్చి ఏడవ దినమున వివాహము జరుగుతుం దని చెప్పినాడు. అప్పుడే ఉజ్జయినిలో మరొకబ్రాహ్మణుడు వచ్చి "నేను శస్త్రాస్త్రవిద్యాప్రవీణుణ్ణి" అని చెప్పగా దేవస్వామి అతని శస్త్రపాండిత్యము ప్రదర్శించవలసిం దని కోరినాడు. ఆవిప్రుడు నిజవిద్యాప్రభావము చూపగా దేవస్వామి సంతోషించి ఏడవరోజున వివాహానికి రమ్మని అతనితో చెప్పినాడు. సోమప్రభ కోసము ఆమెతల్లిదగ్గిరికి ఒకవిప్రుడు వెళ్ళి 'నేను మీఅమ్మాయిని పెళ్ళిచేసుకోడానికి వచ్చాను' అని పలికినాడు. 'మాఅమ్మాయిని పెళ్ళాడేందుకు నీవు జ్ఞానివా! వీరుడవా? పండితుడవా" అని తల్లి ప్రశ్నించగా "నేను జ్ఞానిని" అని సమాధానము చెప్పినాడు. అప్పుడు సోమప్రభ తల్లి 'నీవు జ్ఞాని వైనపక్షములో భూతభవిష్యత్తులు చెప్పు" అని కోరగా అతడు భూతభవిష్యత్తులు చెప్పినాడు. ఆమె సంతోషించి నాటికి ఏడవరోజున అతనిని వివాహానికి రమ్మన్నది. మరునాడు హరిస్వామి భార్యాపుత్రులకు తాను చేసిన వాగ్దానము తెలియచేసినాడు. ఒకరికి తెలియకుండా ఒకరు ముగ్గురు విప్రులకూ కన్యను ఇస్తామని మాట ఇచ్చినారు. ముగ్గురువరులూ ఒకనాడే వచ్చినారు. హరిస్వామికి మతిలేక విచారిస్తున్నాడు. వరులు ఇంట్లో ఉండగానే ఒక

అద్భుతం జరిగింది. ఆకన్య ఎక్కడికి వెళ్ళిందో ఏమో తెలియలేదు. అతడు బెంగపెట్టుకొని జ్ఞానిని "జ్ఞానీ! నాకుమార్తె ఎక్కడ ఉన్నదో చెప్పు" అని అడిగినాడు. జ్ఞాని "నీ కుమార్తెను ధూమశిఖు డనే రాక్షసుడు ఎత్తుకొనిపోయి వింధ్యారణ్యంలో తనఇంట్లో దాచినాడు" అని సమాధానము చెప్పినాడు. "అయ్యో, నాకు ఎలా లభిస్తుంది! అమ్మాయికి పెళ్ళి ఎలా చేయను!" అని గగ్గోలుపడసాగినా డతడు. అప్పుడు విజ్ఞాని "భయ మెందుకు? మీకుమార్తె ఉన్న చోటికి మనము వెళ్ళిపోదాము" అన్నాడు. విజ్ఞాని శాస్త్రీయమైన దివ్యమువల్ల విమానము నిర్మించి వారిని అందులో ఎక్కించుకొని వింధ్యాటవిలో ధూమశిఖుని ఇంటివద్ద నిలిపినాడు. ధూమశిఖుడు కోపాటోపంతో వారితో పోరు సలిపినాడు. శూరుడు అర్ధచంద్ర బాణప్రయోగంవల్ల రాక్షసుని తల తెంపివేసినాడు. వారు సోమప్రభను విమానములో కూర్చోపెట్టుకొని హరిస్వామి ఇంటికి చేరినారు. సోమదత్తను వివాహ మాడవలె నని ముగ్గురూ లగ్న సమయాన పోట్లాడుకొన్నారు. జ్ఞాని "నేను చెప్పకపోతే మీకు సోమదత్త ఎలా దొరుకుతుంది! అందువల్ల ఈకన్య నాభార్య" అని పలికినాడు. విజ్ఞాని "నేను విమానమే చేయకపోతే సోమదత్తను తీసుకురావడం అసాధ్యం కదా. అందుచేత ఈకన్యను నాకే ఇయ్యవలె" అన్నాడు. అప్పుడు వీరుడు "నేను రాక్షసునితో పోరి, అతన్ని చంపకపోతే ఈకన్య లభించేది కాదు. మీప్రయత్నాలు అన్నీ వ్యర్థమయ్యేవి. అందువల్ల ఈకన్యను నాకు ఇవ్వవలసి ఉంటుంది" అంటూ ముగ్గురూ హోరాహోరీగా తగాదా పెట్టుకొన్నారు. హరిస్వామి కర్తవ్యముతోచక ఊరుకొన్నాడు.

బేతాళుడు త్రివిక్రమసేనునితో అన్నాడు "రాజన్! ఆకన్యను ఎవరికిస్తే ధర్మమో చెప్పు. చెప్పకపోతే నీతల ఎగిరి పోతుంది" త్రివిక్రమ మహీపతి "ఆకన్యను శూరునకే ఇవ్వక తప్పదు. అతడు ప్రాణాలను

లెక్కచెయ్యక రాక్షసునితో పోరాడి గెల్చినాడు. అతడు కన్యను ఆర్జించిన వీరుడు, జ్ఞాని, విజ్ఞానులు శూరునకు సాధనములుగా పని చేశారు. జగత్తులో గణితవేత్త, వడ్రంగి అన్యుల ఉపకరణాలే కదా'' అని సమాధానము ఇచ్చినాడు. బేతాళుడు రాజు బుజము మీదినుంచి అంతర్ధానమై శింశుపావృక్షాన వేలాడుతున్న శవములో చేరినాడు. శవాన్ని వెతకడానికి రాజు మళ్ళీ శింశుపాతరువుదగ్గరికి వెళ్ళినాడు.

## తరంగము: ౮౦

## బేతాళకథ: ౬

మరునాడు రాత్రి శ్మశానములో త్రివిక్రమసేనుడు శింశుపావృక్షము నుండి బేతాళాధిష్ఠిత మైన శవమును బుజాన పెట్టుకొని సన్యాసి దగ్గరకు బయలుదేరగా మార్గాయాసము పోగొడుతూ బేతాళుడు కథ ఆరంభించినాడు.

యశఃకేతువు అనే రాజు శోభావతీనగరిని రాజధానిగా చేసుకొని పాలన చేస్తున్నాడు. ఆనగరంలో గౌరీనిలయానికి దక్షిణంగా గౌరీతీర్థ మనే పుష్కరిణి ఉన్నది. ఏటేటా ఆషాఢ శుక్ల చతుర్దశినాడు దేవీ యాత్రోత్సవము జరుగుతుంది. అప్పుడు అనేకమంది యాత్రికలు వచ్చి పుష్కరిణీ జలములో స్నానం చేస్తారు. ఒకసారి బ్రహ్మస్థల గ్రామమునుండి ధవళుడు అనే చాకలివాడు స్నానానికి రాగా, మదనసుందరి అనే అందాల చాకెతస్నానం చేసి వెళ్లిపోతూ ఉంది. ఆపడుచు దాని అందానికి మురిసిన చాకలి వలపుతో ఇంటికి వెళ్ళినాడు. తండ్రి కొడుకు విరహావస్థ కనిపెట్టి 'ఎందుకలా బాధ పడతావు? నీ కోరిక ఈడేరుతుంది. నేను అడిగితే శుద్ధపటుడు తనకుమారిని నీకు ఇవ్వకపోడు. మనమేమీ కులంతక్కువవాళ్ళము కాము'' అని పలికినాడు. తండ్రి హెచ్చరికవల్ల కుమారుడు తిండి తినడానికి సిద్ధపడినాడు. మరుసటి

రోజున తండ్రి కుమారుని వెంటబెట్టుకొని శుద్ధపటునివద్దకు వెళ్లి మదన సుందరి ధవళునికి ఇమ్మని కోరినాడు. శుద్ధపటుడు అందుకు అంగీకరించి కుమారి నిచ్చి ధవళునకు వివాహము చేసినాడు. వివాహానంతరము వరుడు వధువును తోడ్కొని తన గ్రామానికి వెళ్ళినాడు. భార్యా భర్తలు సుఖంగా ఉండగా ఒకసారి ధవళుని బావమరిది వచ్చినాడు. అతడు తల్లిదండ్రుల కోరికమీద బ్రహ్మస్థలగ్రామము వచ్చి అక్కనూ బావనూ తీసుకొని వెళ్ళా లని వచ్చినాడు. అందరూ ఆనాడు షడ్రసో పేతంగా భోజనాలుచేసి శుద్ధపటుని గ్రామానికి ప్రయాణ మైనారు. శోభావతీపురము వెళ్ళే తోవలో దేవ్యాలయము చూచి ధవళుడు అమ్మవారికి పాదాభివందనము చేసి వస్తా నని ఆలయములోకి వెళ్ళి నాడు. 'రిక్తహస్తాలతో నేను గుళ్ళోకి ఎలారాను' అని బావమరిది బైటనే ఉన్నాడు. ఆలయములోని మహిషాసురమర్దనీ స్వరూపమును చూచి ధవళుడు భక్త్యావేశముతో ఉద్రూతలూగుతూ "ఈదేవిని ప్రాణ బలులతో లోకులు కొలుస్తున్నారు" అని తలచి స్వయంగా దేవికి బలి కావాలని ఉవ్విళ్ళూరినాడు. వెంటనే గర్భగృహములో చూడగా ఎవరో బలికై ఉపయోగించిన కత్తి ఉన్నది. ఆకరవాలముతో ధవ ళుడు తన తలను నరుకుకొని దేవికి అర్పించినాడు. ధవళుడు ఎంత సేపటికీ దేవ్యాలయమునుండి రాకపోవడం వల్ల అతని బావమరిది గుళ్ళోకి వెళ్ళి భీభత్సదృశ్యమును చూచినాడు. అతనికీ ధవళునికి పుట్టిన బుద్ధే పుట్టింది. వెంటనే కత్తితో తల నరుకుకొని దేవి పాదాల మోల వాలినాడు. మదనసుందరి - చాలాసేపు మార్గములో భర్తకై అన్నకై ఎదురుచూచి కన్నులు కాయలు కాయగా దేవ్యాలయము లోకి వెళ్ళింది. తలలు తెంచుకొని పడియున్న భర్తనూ అన్ననూ చూచి విలపిస్తూ మూర్ఛపోయింది. తెలివి వచ్చిన తదుపరి మదన సుందరి లేచి తానుమాత్రము బ్రతికిన ప్రయోజన మే మని తలచి

అమ్మవారితో "దేవీ! సౌభాగ్యము నాకు ప్రసాదించు తల్లీ! అందాల భర్తనూ నాఅన్నగారినీ బలిగా స్వీకరించావా జగజ్జననీ! నాగతి ఏమిటి మాతా? నాశరీరాన్ని వదిలేస్తాను. వచ్చేజన్మలోకూడా నాపతి నాకు లభించే విధం చూడవా?" అని మొరపెట్టుకొన్నది. మదనసుందరి అశోకతరులతతో ఉరిపోసుకొనే వేళ గగనవాణి ఇలా పలికింది. "కుమారీ! బాలిక వైనా నీగుణోన్నతికి మెచ్చినాను. ఉరి వేసుకోకు. నీభర్త మొండెమునకు నీఅన్న మొండెమునకు శిరములు తగిలించు నావరంవల్ల ఇద్దరూ జీవిస్తారు" మదనసుందరి మహానందముతో విధి విలాసము వల్ల హడావిడిలో భర్త మొండెమునకు అన్నగారి తలను, అన్నగారి మొండెమునకు భర్తశిరస్సునూ తగిలించగా ఇద్దరూ సజీవులై లేచినారు. ఒకరు మరొకరికి తమతమ వృత్తాంతములు చెప్పుకొని సంతోషపడినారు. ముగ్గురూ శోభావతీనగరానికి ప్రయాణ మైనారు.

రాజేంద్రా! మదనసుందరి భర్తఎవరు? అని బేతాళుడు త్రివిక్రమ సేనుని ప్రశ్నించినాడు. త్రివిక్రముడు "ఏ మొండెమునకు పతిశిరస్సు ఉన్నదో అతడే మదనసుందరికి భర్త. శరీరముకన్న శిరసు ప్రధాన మైనది. శిరసును ఉత్తమాంగము అని వ్యవహరిస్తారు. అందుచేత భర్తశిరసున్న శరీరమును మదనసుందరి భర్తగా స్వీకరించాలి" అని ధర్మనిర్ణయము చెప్పగా బేతాళుడు సంతోషించి యథాప్రకారంగా అంతర్ధాన మైనాడు. త్రివిక్రముడు బేతాళాధిష్ఠితమయిన శవమును తీసుకురావలె నని శింశుపావృక్షముదగ్గరకు వెళ్ళినాడు.

## తరంగము : ౮౧

## బేతాళకథ : ౭

యథాప్రకారంగా త్రివిక్రమసేనుడు శవాన్ని బుజాన పెట్టుకొని నడుస్తూ ఉండగా, శవములో ఉన్న బేతాళుడు కథ ఆరంభించినాడు ;

తూర్పుసముద్రతీరాన ఉన్న తామ్రలిప్తినగరమును చండసింహు డనే రాజేంద్రుడు పరిపాలన చేస్తున్నాడు. అతడు పరస్త్రీ విషయంలో పరాఙ్ముఖుడుకాని యుద్ధరంగాలలో కాదు. శత్రులక్ష్మినేకాని పరద్రవ్యమును హరించడు. ఒకసారి సత్త్వశీలుడు అనే రాజపుత్రుడు నగరీ ద్వారముదగ్గర పేదరికముతో బాధపడుతూ, రాజుకు తనసంగతి చెప్పుకొని తన పేలికలు తక్కిన రాజపుత్రులతోపాటు చింపుకొన్నాడు. మహారాజు పేదవాని మొర విన్నప్పటికీ నిశ్చలంగానే ఉన్నాడు. "రాజవంశములో పుట్టిన నా కీ దారిద్ర్య మేమిటని" అన్నానికీ గుడ్డకూ వాచిపోయి సత్త్వశీలుడు రాజసేవమాత్రము విడిచిపెట్టలేదు. అతడు సన్న్యాసివేషము ధరించి రాజువెంట వేటకు బయలుదేరినాడు. సత్త్వశీలుడు దుడ్డుకర్ర పుచ్చుకొని ముందు గుర్రముమీద వెళ్ళి పోయినాడు. చండసింహుడు కొంతసేపు వన్యమృగాలతోపాటు పరుగెత్తి అలిసిసొలిసి మరొకవనములో అడివిపందితో ప్రవేశించినాడు. అక్కడ అతనికి తోవ కనపడలేదు. సత్త్వశీలుడు ఆకలిదప్పులు మాని అశ్వము మీాద వచ్చినాడు. రాజు అతనికి "ఏమోయి మనము వచ్చిన దారి ఎరుగుదువా?" అని అడిగినాడు. చేతులు జోడించి "స్వామీ, ఎరుగుదును" అని సమాధాన మీయగా రాజు "ఇప్పు డెన్ని ఘడియలై ఉండవచ్చు" నని ప్రశ్నించినాడు. అతడు "దేవా, సూర్యుడు నింగి నడుమ నున్నాడు" అనేసరికి రాజు "అలా అయితే ఈసమీపములో దాహము తీరేందుకు మంచినీళ్లు దొరుకుతవేమో చూడు" అని వేడినాడు. సత్త్వశీలుడు సరే అని పొడవుగా ఉన్న తరువు ఎక్కి ఒక యేటిని చూచి దిగి చండసింహుని అక్కడికి తీసుకొనివెళ్ళినాడు. అతడు రాజేంద్రుని గుర్రమును విప్పి జీను తీసి మేత పెట్టి సేద దీర్చినాడు. రాజు స్నానము చేసినతరువాత సత్త్వశీలుడు తన చింపిరి గుడ్డకొంగున ఉన్న ఆమలకఫలములు తీసి కడిగి అతనికి అర్పించి "రాజా, పదేళ్ళ

పాటు నేను ఈ ఉసిరికపళ్లు తింటూ కడుపులో కాళ్లు పెట్టుకొని ముని వ్రతము ఆచరిస్తూ ఉన్నాను" అని చెప్పుకొన్నాడు. రాజు ఆశ్చర్యపడి "నిజంగా నీవు సత్త్వశీలుడవే!" అని పలికి కష్టాల్లో ఉన్న వాళ్ళను కరుణించలేక పోయాను గదా అని లోలోపల విచారించినాడు. రాజు ఉసిరిపళ్ళను తిని మంచినీళ్లు తాగి కొంతసేపు విశ్రాంతి తీసుకొన్నాడు. తరువాత సత్త్వశీలుడు సజ్జీకరించిన హయమును ఆరోహించినాడు రాజు. రాజు ఎంత బతిమాలుకొన్నప్పటికీ వినక అతడు ముందుదారి చూపుతో నడచి రాజపరివారాన్ని కలుసుకొన్నాడు. అందరూ కలిసి తామ్రలిప్తీనగరము చేరినారు. తన ఉపకారానికి ప్రత్యుపకారము జరగదని సత్త్వశీలుడు భావించినాడు. అతడు సన్యాసివేషము మాని చండసింహరాజేంద్రుని పార్శ్వచరుడైనాడు.

ఒకసారి రాజు సింహళద్వీపరాజేంద్రుని కుమారిని వివాహమాడ దలచి, కన్య నడిగి రమ్మని సత్త్వశీలుని పంపినాడు. సత్త్వశీలుడు ఇష్టదేవతారాధనము చేసుకొని సముద్రమార్గమున నావలో రాజ ప్రేషితులైన విప్రులతో పయనమైనాడు. నావ నడిసముద్రములో ఉండగా వింతగా బంగారుకొన గల గొప్పటెక్కెము ఆకాశాన్ని ఒరుస్తూ ఉండగా, రంగురంగులపటము గాలికి ఆడుతూ ఉండగా సము ద్రములోనుంచి లేచింది. హఠాత్తుగా వానకారు మబ్బులు గుమికూడి జల్లు కురిసింది. ఝంఝూమారుతము పెల్లు రేగింది. అతుపానుకు నావ నడిసముద్రములో మునుగబోగా విప్రులు భయపడి చండసింహుని తలచి రక్షించమని వేడుకొన్నారు. ఆగగ్గోలు లెక్కచేయక సత్త్వశీలుడు చేత్తో ఖడ్గము పుచ్చుకొని సముద్రజలములో దుమికినాడు. తుపాను గాలికి ఓడపై కెగిసి పగిలిపోయింది. నావలోనివారు జలచరములకు ఆహారమైనారు. సముద్రములో మునిగిన సత్త్వశీలుడు దివ్యనగరిని చూచినాడు. మణిమయస్తంభాలతో రత్నఖచితమైన గోడలతో రత్నాల

ధ్వజస్తంభముతో కాత్యాయనీమందిరము అతనికి గోచరమైంది. సత్త్వశీలుడు దేవికి పాదాభివందనము చేసి ఆసీనుడు కాగా, దేవీప్రభా మండలమధ్యమునుండి ఒక సుందరి పరివారసమేతంగా బహిర్గమించి దేవికి మొక్కి తిరిగి ప్రభాపుంజములో ప్రవేశించింది. అతనుకూడా ఆమె వెంటనే దేవీ ప్రభామండలములో ప్రవేశించి దివ్యనగరిని చూచినాడు. అక్కడ రతనాలశయ్యపై ఆ కన్యకామణి ఆసీన కాగా ఆమెపక్కనే సత్త్వశీలుడు కూర్చుండి ఆమెవదనమున తనచూపులు నాటి చిత్తరువులో ప్రతిమవలె ఉన్నాడు. అతనిహృదయము పొంగిపోగా శరీరము పులకలెత్తగా తరుణిని కౌగలించవలె నని తలచినాడు. ఆసుందరి అతని ఇంగితము కనిపెట్టి చెలికత్తెలకేసి చూచింది. వారు సత్త్వశీలునితో "ఆర్యపుత్ర! మాఅమ్మగారు తమకు ఆతిథ్యము ఇస్తారు. లేచి తమరు స్నానము చేసి భోజనానికి దయచేయ్యండి" అని హెచ్చరించినారు. సత్త్వశీలుడు కన్యమీదిఆశతో లేచి ఉద్యానవాపికలో స్నానార్థము అవతరించగా అకస్మాత్తుగా తామ్రలిప్తీనగరిలో చండసింహరాజేంద్రుని ఉద్యానవాపికామధ్యమున తేలినాడు. అతడు తనస్థితి చూచుకొని కలగా ఎంచి 'ఈఉద్యాన మెక్కడ? ఆదివ్యనగర మెక్కడ? అమృత ద్వీపమువంటి ఆరమణీస్పృహణీయవదన మెక్కడ? ఆమెతో వియోగ వేదన ఎలా భరించను" అని తలపోసినాడు. అతడు చండసింహుని ఉద్యానములో వియోగవేదనాశ్రువులు కురిపిస్తూ మతిలేక తిరుగుతూ ఉండగా ఉద్యానపాలకులు రాజేంద్రునితో విన్నవించారు. విరహానల కీలలవలె గాలికి రేగిన పూవులపుప్పొడి అతని శరీరమునిండా కమ్ముకొన్నది. మహారాజు సత్త్వశీలుని చూచి ఆదరించి "మిత్రమా, ఎక్కడికి వెళ్ళినావు? ఎక్కడికి చేరినావు? సంగతి యావత్తూ పూస గుచ్చినట్టు చెప్పవలసిం" దని కోరినాడు. సత్త్వశీలుడు నిజాన్ని కప్పి పుచ్చక నిజవృత్తాంతము ఏలికకు నివేదించినాడు. రాజు "నాపుణ్యము

వల్ల ఇతడు విరహము అనుభవిస్తున్నాడు. ఇతని ఋణము తీర్చుకో వల్నె. ఇతని విరహము తీరేపద్ధతి యోచించవలె" అని తలపోసి "మిత్రమా; విచారపడకు. ఆసుందరి దరి చేరుస్తాను. నీవిరాళి శమి స్తుంది" అని ఆదరించి స్నానాద్యుపచారాలు ఏర్పాటు చేయించినాడు.

మర్నాడు మహారాజు రాజ్యభారమును సచివులకుఅప్పగించి సత్వశీలు నితో నావపై ప్రయాణము సాగించినాడు. సముద్రమధ్యమున బంగారు టెక్కెముతో స్తంభము యథాపూర్వంగా పైకి వచ్చినది. సత్వశీలుడు దానిని రాజేంద్రునకు చూపి "రాజన్! ఇక్కడే నీటిలో నేను మునుగు తాను. ఆ తర్వాత మీరు సముద్రజలములో ప్రవేశించండి" అని చెప్పి అతడు సముద్రములో దుమికినాడు. కొంతసేపటికి చండసింహుడు కూడా సముద్రోదకములో ప్రవేశించినాడు. ఇద్దరూ దివ్యనగరి చేరి కాత్యా యనీ మూర్తిని దర్శించినారు. వారు విశ్రాంతి తీసుకొనేలోగా దేవీ ప్రభామండలమధ్యనుండి దివ్యాంగన చెలికత్తెలతో నిర్గమించి దేవికి పూజాపునస్కారములు చేసింది. ఆ లావణ్యమయి చండసింహుని ఉజ్జ్వలాకృతిని కన్నులారా చూచి అతడు మహానుభావు డని తలచింది. ఆ కన్య దేవికి పాదాభివందనము చేసి తనకు మంచి మగని ఇమ్మని ప్రార్థించి గర్భాలయమునుండి బైటికి వచ్చి చెలికత్తెలను పిలిచింది: మహారాజు .సత్వశీలునితో ఉద్యానములో విహారార్థము వెళ్ళినాడు. ఆయన కనపడకపోవడంవల్ల ఆ రమణి 'చెలీ! ఆమహాపురుషుడు ఎక్కడ ఉన్నాడో చూడవే! అతన్ని పిలిచి ఆతిథ్యము ఇవ్వాలి" అని చెప్పి పంపింది. చేటికరాజేంద్రుని దర్శించి సవినయంగా చెప్పవలసింది చెప్పింది. రాజు నిర్లక్ష్యంగా "మాకు ఇదే ఆతిథ్యము. ఇంతకన్న ఉపచారాలతో నిమిత్తములేదు" అని పలికినాడు. చేటి వెళ్ళి రమణితో మనవిచేయగా ఆమె స్వయంగా రాజును తీసుకొని వెళ్ళవలెనని ఉద్యానములోనికి వెళ్ళింది. ఆవనస్థలి శకుంతముల కూజితాలతో, పవమాన సంచలచ్ఛాఖ

కలతో, పుష్పపరాగముతో కన్యాప్రయత్నమును అభినందిస్తున్నట్లు న్నది. సవినయంగా ఆకన్య చండసింహుని సమీపించి తన ఆతిథ్యాన్ని స్వీకరించ వలసిం దని వేడుకొన్నది. రాజేంద్రుడు సత్త్వశీలుని చూపుతూ "ఇతని సాహాయ్యమువల్ల నేను దేవీదర్శనము చేసుకోగలిగి నాను. నిన్ను చూచినాను. ఇంతికన్న వేరే అతిథిపూజ అవసరము లేదే!" అని బింకముతో పలికినాడు. అసురకన్య 'మహానుభావా, అలా అయితే త్రిలోకాల్లో లేని అద్భుతమైన నా నగరిని మరొకదానిని చూపుతాను. దయచేయండి" అంటూ ఆహ్వానించింది. రాజు "నేను ఎరుగుదును. స్నానముచేసే దిగుడుబావి గల నగరమేనా?" అని పలికినాడు. "దేవా! అలా అనకండి. నేను మోసగించను. పూజ్యుల విషయములో మోసమా! మీ సాత్త్వికశక్తి వల్ల నేను చరణదాసి నైనాను. నాకోర్కె తోసివేయక రండి" అని వేడింది. మహారాజు మాట తీసివేయక అంగీకరించి సత్త్వశీలునితో దేవీప్రభామండల సన్నిధికి వెళ్ళినాడు. ఆ కన్య ప్రభాపుంజములో ద్వారము తెరిచింది. ఇద్దరూ ఆమెను అనుసరించి లోనికివెళ్ళగా దివ్యనగరి వారికి గోచరించింది. ఆ నగరములో నిత్యమూ అన్నిఋతువుల పువ్వులూ ఫలాలూ ఉంటవి. ఆ నగరి మేరువు నెత్తమువలె ప్రకాశిస్తున్నది. ఆ సుందరి రాజేంద్రుని తన పర్యంకతలాన ఆసీనుని చేసి అర్ఘ్యపాద్యాదులు అర్పించి ఇలా అన్నది: "నేను కాలనేమి అనే అసురేంద్రుని కుమా ర్తెను. చక్రాయుధుడు నాతండ్రిని కడతేర్చి స్వర్లోకములో చేర్చినాడు. విశ్వకర్మ నాతండ్రికోసం ఈ రెండు దివ్యనగరాలను సృజించినాడు. మనోరథాలు ఈ సీమలలో ఈడేరుతవి. ఇక్కడ జరామృత్యువులు లేవు నాకు నీవు తండ్రివి. నేను నీ వశములో ఉన్నాను."

రాజు "కన్యామణీ! నేను నిన్ని సత్త్వశీలుడైన రాజపుత్రునకు ఇస్తు న్నాను." అని పలికినాడు. ఆకన్య సత్త్వశీలుని భర్తగా స్వీకరించింది.

మహారాజు వారిద్దరికీ వివాహముచేసినాడు. అప్పుడు ఆయన "మిత్రమా
నీ ఆమలకఫలములు రెండిటిలో ఒకదాని ఋణము మాత్రమే తీర్చు
కొన్నాను. రెండోదానిఋణముకూడా తీర్చుకొంటాను." అన్నాడు.
మహారాజు నిజనగరానికి దారి చూపవలసిందని అసురభామను కోరగా,
ఆమె రాజుకు అపరాజితమనే ఖడ్గమూ, జరామృత్యుహరమైన ఫలమునూ
అర్పించింది. వాటిని పుచ్చుకొని రాజు ఉద్యాన వాపీజలములో మునిగి
నాడు. వెంటనే చండసింహుడు నిజోద్యాన వాపీజలములో తేలి కోరి
కలు ఈడేరగా సుఖంగా ఉన్నాడు.

బేతాళుడు 'త్రివిక్రమా! రాజసత్త్వశీలురలో ఎవరు సత్త్వాధికుడు?'
అని ప్రశ్నించినాడు. త్రివిక్రమసేనుడు "ఇద్దరిలో సత్త్వశీలుడే సత్త్వాధి
కుడు. నిస్పృహతో అతడేకదా సముద్రోదకములో దుమికినవాడు.
ఆశతో దిగినవాడు చండసింహుడేకద. రాజు దైత్యకన్య కోరికలకు
దొరకదని కోరలేదు" అని సమాధానమిచ్చినాడు. బేతాళుడు యథా
ప్రకారంగా అంతర్ధానమై శింశుపాతరులంబిత శవదేహములో ప్రవేశించి
నాడు. రాజు శవమును మోసి తేవాలని శింశుపావృక్షముదగ్గిరికి వెళ్ళినాడు.

## తరంగము: ౮౨

## బేతాళకథ: ౮

యథాప్రకారంగా త్రివిక్రమసేనుడు శవమును బుజాన మోసి తెస్తు
న్నప్పుడు వినోదార్థముగా బేతాళుడు కథ ఆరంభించినాడు. పూర్వము
ఉజ్జయినీ నగరాన్ని వీరదేవుడు పరిపాలిస్తూ ఉండేవాడు. అతని భార్య
పద్మరతి. ఆ దంపతులకు సంతానము లేకపోవడంవల్ల ఇద్దరూ మందా
కినీ తీరానికి వెళ్లి చిరకాలము తపస్సుచేసి మహేశ్వరుని మెప్పించినారు.
ఈశ్వరార్చనానంతరము ఆదంపతులకు గగనవాణి వినబడింది. ఆ వాణి
చెప్పినప్రకారము పద్మావతికి శూరదేవుడు అనే పుత్రుడు, అనంతరము

అనంగవతి అనే కుమారి జన్మించినారు. ఆ అందాలరాశికి వివాహము చేయవలెనని తండ్రి సంకల్పించి ఎన్నో సంబంధాలు చూస్తున్నాడు. ఆయన రాజపుత్రులు చిత్తరువులు తెప్పించి కుమార్తెను చూడమని చెప్పినాడు. ఆ కన్యకు ఏ రాజకుమారుడూ నచ్చలేదు. తండ్రి స్వయంవరము ఏర్పాటుచేస్తా నన్నాడు. కుమార్తె స్వయంవరానికి అంగీకరించక 'తండ్రీ! అందమైనవాడు చదువుకున్నవాడు, పడుచువాడు నాకు వరుడుగా కావాలి. అంతకన్న అధికం కోరను'' అన్నది. మహారాజు దేశ దేశాలవారికి కబుర్లు పంపినాడు. దక్షిణదేశమునుండి నలుగురు వీరులు విజ్ఞానులు సుందరులు వచ్చినారు. వారిలో ఒకడు శూరుడు. అతని పేరు పంచపట్టికుడు. అతడు దినదినమూ అయిదు పంచలచాపులు నేస్తాననీ, ఒకటి భగవంతునికీ, ఒకచాపు విప్రునికీ, మరోచాపు తనకూ, ఇంకొకటి భార్యకూ మిగిలినచాపు విక్రయించి జీవిస్తాననీ చెప్పగా అనంగరతి అతన్ని వరించింది. రెండోవాడు వైశ్యుడు. అతడు జంతువుల భాషలన్నీ తెలిసిన పండితుడు. అతడు అనంగరతిని కోరినాడు. మూడోవాడు ఖడ్గధరుడు అనే క్షత్రియవీరుడు. అతడు కన్యను అడిగినాడు. నాలుగో వాడు జీవదత్తుడనే విప్రుడు. అతనికి అన్ని ఇంద్రజాలవిద్యలూ తెలుసును. ఆవిప్రుడు అనంగరతిని కోరినాడు. కన్యను ఎవరికి ఇవ్వవలెనో తోచక రాజు ఆందోళనపడినాడు. బేతాళుడు 'రాజన్! అనంగరతికి తగినవరుడు ఎవడు?'' అని ప్రశ్నించినాడు. త్రివిక్రమసేనుడు "ఆమెకు తగినవాడు క్షత్రియుడే. శూద్రునికీ సాలెవానికీ రాజకన్యను ఎలాఇస్తారు?'' అని సమాధానముచెప్పగా బేతాళుడు అంతర్ధానమైనాడు. శవమును తీసుకురావలెనని త్రివిక్రమసేనుడు శింశుపావృక్షము దరికి వెళ్లినాడు.

## తరంగము: ౧౩

## బేతాళకథ: ౯

త్రివిక్రమసేనుడు శవమును మోసుకొని పోతున్న సమయములో బేతాళుడు అతనిశ్రమ పోగొడుతూ కథ మొదలుపెట్టినాడు.

అంగదేశములో వృక్షపుటాగ్రహారములో విష్ణుస్వామి అనే ధనిక సోమయాజికి అనుకూలమైన భార్యవల్ల ముగ్గురుకుమారులు కలిగినారు. ఒకసారి సోమయాజి యజ్ఞము తలపెట్టి తదర్థమై తాబేలు తెమ్మని పుత్రులను పంపినాడు. ముగ్గురూ మున్నీటిదరికి వెళ్లి ఒక తాబేలును సంపాదించినారు. పెద్దవాడు చిన్నవాళ్ళతో "నాన్నగారు చేస్తున్న యాగానికి మీఇద్దరిలో ఎవరో ఒకరు తాబేలు మోసి తీసుకొని వెళ్ళవలె" నని పలికినాడు. తాబేలు దుర్వాసనకొడుతూ ఉండడంవల్ల పెద్దవాడు తీసుకొని వెళ్ళలేకపోయినాడు. తమ్ముళ్ళుఇద్దరూ నీకు ఎలారోతగా ఉందో, మాకూ అలాగేవుంది." అని పలికినారు. అన్న "మీరుతాబేలును తీసుకువెళ్ళకపోతే నాన్నగారి యాగము భంగమవుతుంది. పాపఫలము మీరు అనుభవించాలి. నరకానుభవము తప్పదు" అంటూ మందలించినాడు. సోదరులు నవ్వుతూ "నీవుచెప్పిన ధర్మము మాకే కాదు నీకూ వర్తిస్తుంది" అని పలికినారు. "అలా అంటారేమిటి? నా నేర్పు మీరు ఎరగరా? రోతవస్తువును బొత్తిగా ముట్టలేను" అని అన్న తిరిగి చెప్పినాడు. అప్పుడు మధ్యముడు "నేను నీకన్న రెండాకులు ఎక్కువ. నీవు తిండినేర్పరివి, నేను స్త్రీ నేర్పరిని" అని సమాధానము ఇవ్వగా, కడసారపువాడు కనుబొమ్మలు ముడిచి "మూర్ఖులారా! నేను పడకనేర్పరిని. మీఅందరికన్న మిన్నను" అంటూ తగాదా పెట్టినాడు. ముగ్గురూ బాహాబాహి కలహించుకొని తాబేలును అక్కడ పారవేసి, ఆ సమీపములో విటంకపురాన్ని ఏలుతున్న ప్రసేనజిత్తుదగ్గిరికి వెళ్ళి వచ్చినపని చెప్పుకొన్నారు.

రాజు ముగ్గురినీ పరీక్షించ దలచినాడు. అతడు భోజనవేళ వారిని అగ్రభోక్తలుగా కూర్చోబెట్టి స్వేష్టకృత్తుగా కంఠదఘ్నంగా భోజనము పెట్టినాడు. అందరూ తిండి తింటూఉంటే భోజనచంగుడు అసహ్యపడుతూ రెండుమెతుకులుకూడా ముట్టలేదు. రాజు 'విప్రోత్తమా!

సువాసనగా కమ్మగా ఉన్న భోజనము చెయ్యవేమి!" అని ప్రశ్నించి నాడు. అప్పు డా విప్రుడు ముక్కు బిగపట్టుకొని కూర్చున్నాడు. రాజుకు నౌకర్లవల్ల బియ్యము మంచివి కావనీ వల్లకాటిదరి చేనిలో పండిన వనీ తెలిసింది. రాజు తెల్లపోయి "నిజంగా నీవు చంగుడవే" అని స్తుతి చేసినాడు. అప్పుడు రాజు విప్రునకు సుష్టుగా వేరే దివ్య మైన భోజనము పెట్టినాడు. భోజనానంతరము రాజేంద్రుడు విప్రులను శయనాగారములకు పంపి తన ఉపపత్ని సుందరిని రెండోవాని దగ్గరికి పంపినాడు. రాజసేవకులు వెంట రాగా ఆరమణి ముఖము వెన్నెల కాయగా, మదనుని నారాచమువలె మెరుస్తూ నారీచంగుడు వేచిఉన్న పడకగదిలో ప్రవేశించింది. వెంటనే నారీచంగుడు మూర్ఛపోయినాడు. అతడు లేచి ముక్కుమూసుకొని వారకాంతను తీసుకొని పొమ్మని రాజ సేవకులకు చెప్పినాడు. అతని చేష్టలను చూచిన గణిక తెల్లపోయింది. సేవకులు వారకాంతను తీసుకొని వెళ్ళి రాజుకు మనవి చేసుకొన్నారు. రాజు నారీచంగుని రప్పించి "విప్రోత్తమా! ఈగణికామణి శరీరము చందనాగురు ఘనసార చర్చితమై పరిమళాన్ని గుబాళిస్తూ ఉంటే మేక వాసన ఎక్కడిది?" అని అడిగినాడు. నారీచంగుడు "లేదుప్రభూ! ఈ వేశ్య బాల్యములో తల్లీ దాదీ లేక మేకపాలతో పెరిగింది" అని తెలియ చెప్పినాడు. అందరూ ఆశ్చర్యపడి అతనిని మెచ్చుకొన్నారు. ఆద్భుగు ణీకృతోత్సాహముతో వారు తూలికాచంగునికి శయ్యపైన ఏడుపరు వులు ఒకదానిమీద ఒకటి పరిపించి, పైన తెల్లని దుప్పటి కప్పి పడక సిద్ధముచేసినారు. నడిరాత్రి తూలికాచంగుడు శయ్యమీద పరుండ లేక, శరీరము నొప్పిగా ఉందని కళ్ళనీళ్లు పెట్టుకొన్నాడు. సమీప ములో ఉన్న రాజసేవకులు అది గమనించి అతని తల్పముమీద వక్రంగా ఎర్రగా తలవెంట్రుక వాసిగా ఉన్న ఒక ముద్రను చూచి రాజు దగ్గరకు వెళ్ళి మనవి చేసినారు. రాజు ఆనతిప్రకారం సేవకులు

శయ్యమీదఉన్న పరుపులన్నీ వెతికి తల వెంట్రుకను కనిపెట్టి రాజుకు తూలికాచంగుని దేహపార్శ్వమున ఉన్న ముద్రకు ఆకేశలేశము సరిపోవడము చూపగా "ఏడుపరుపులకిందఉన్న వెంట్రుక ఇతని శరీరాన్ని ఒత్తుకొన్నది. ఎంత సుకుమారుడో గదా!" అని రాజపరమిత్యాశ్చర్యమగ్నుడైనాడు. మరునాడు మహారాజు ముగ్గురు బ్రాహ్మణుల చాకచక్యము గ్రహించి ముగ్గురికీ మూడులక్షల బంగారు నాణెములు కానుకగా ఇచ్చినాడు. బ్రాహ్మణులు తండ్రి తీసుకురమ్మని చెప్పిన తాబేటిసంగతి మరిచి తాతపాదులయాగాన్ని ధ్వంసము చేసిన పాతకాన్ని ఒడిగట్టుకొన్నారు. వారు సుఖంగా అక్కడే ఉంటున్నారు. బేతాళుడు "రాజన్! ముగ్గురిలో ఎవడు గొప్పవాడని నీమతం?" అని త్రివిక్రమసేనుని ప్రశ్నించినాడు. బుద్ధిశాలి అయిన రాజేంద్రుడు బేతాళా! ముగ్గురిలో తూలికాచంగుడు నిష్కపటి. అతడు కేశస్పర్శవల్ల శరీరము ఒత్తుకొంటున్నదని ఎంత సుకుమారంగా గ్రహించాడు! కడమ విప్రులు ఉపాయాంతరాలవల్ల చాకచక్యంగా ప్రవర్తించినారని చెప్పవచ్చును" అని సమాధానము ఇచ్చినాడు. బేతాళుడు యథాప్రకారంగా అంతర్ధానమై పోగా అతన్ని పట్టి తీసుకురావలెనని త్రివిక్రమసేనుడు శింశుపాతరువు దరికి వెళ్ళినాడు.

## తరంగము: ౮౪

## బేతాళకథ: ౧౦

త్రివిక్రమసేనుడు బేతాళుని బుజాన ఎక్కించుకొని తాపసునివద్దకు ప్రయాణముకాగా, శ్రమాపనోదార్థము బేతాళుడు కొత్తకథ ఆరంభించినాడు.

పూర్వము వీరబాహువు అనే రాజు పరిపాలిస్తున్న అనంగపురంలో అర్థదత్తుడనే మహాధనికుడు ఉండేవాడు. అతనికి ధనదత్తుడనే సుతుడూ

మదనసేన అనే కూతురూ ఉన్నారు. ఆకన్య ఉద్యానవనిలో విహారము చేస్తున్నపుడు ఆమె అన్నగారి మిత్రుడు ధర్మదత్తు డనే వైశ్యుడు చూచినాడు. ఆరమణీ సౌందర్యమును చూచే చూడడంతో, ధర్మదత్తుడు మదనుని బాణానికి గురిఅయినాడు. అతనికి ప్రథమవీక్షణములో వలపు తల కెక్కింది. అతడు చాలాసేపు ఆకన్య సొబగు రెప్పలు అప్పళించక తనివితీర చూచినాడు. సాయంకాల మైనది. చీకటి పడినది. క్రమేణ చంద్రోదయ మవుతున్నప్పుడు ధర్మదత్తుడు ఇంటికివెళ్ళి మదనసేన నామాన్ని జపిస్తూ శయ్యమీద కూర్చుండి చంద్రకిరణ స్పర్శకు సహించలేకపోయినాడు. బంధువులు ఎంతమంది పలకరించినా మదనపిశాచావేశపరవశు డైన ఆధనదత్తుడు పల్లెత్తుమాట ఆడలేదు. రాత్రి ఎలాగో అతనికి నిద్రపట్టింది. స్వప్నంలో అతడు వనవిహారంలో ఏకాంతంగా ఉన్న ప్రియకామినిని కౌగలించవలెనని కాంక్షతో వనమునకు వెళ్ళి కామిని చరణాలమీద వాలినాడు. అతన్ని చూచి ఆకన్య "నేను నీకు పరదారను. నాతండ్రి నన్ను సముద్రదత్తునికి వాగ్దానం చేసినాడు. తాంబూలాలు పుచ్చుకోడం అయింది. త్వరలో నాకు మూడుముళ్ళూ పడతవి. వెళ్ళిపో, ఎవరైనా చూస్తే అప్రతిష్ట" అని పలికింది. అతడు విరాళికిపోలి ఏమయితే అది అవుతుంది. నీవులేని జీవితం నిష్ఫలం. నేను చనిపోతాను" అని దీనంగా సమాధానము చెప్పినాడు. తన్ను బలాత్కరిస్తాడేమోనని మదనసేనఅన్నది. "అలాఅయితే నావివాహం కానీ, తరువాత మనంకలుసుకోవచ్చు. మొదట నాతండ్రికి కన్యాదాన ఫలం దక్కనియ్యి. నీప్రేమవల్ల నన్ను లోకువ చేసుకొన్నావు" అన్నది. ధర్మదత్తుడు కొంటెతనంగా "వాసనచూచి వదలివేసిన కుసుమాన్ని మళ్ళీ ఆఘ్రాణించడమేమిటి?" అని ప్రశ్నించినాడు. అప్పుడు మదనసేన "అలాఅయితే నేను పెళ్ళయినా భర్తృస్పర్శలేకుండా గడిపి, తరువాత నిన్ను కలుస్తాను. మనఇద్దరం కలుసుకొన్నాకనే నేను భర్తతో కాపరం చేస్తాను" అని

అతన్ని సముదాయించింది. చేతిలో ఆమెను చేయి వేయమన్నాడు. అలాగే ఆమె ఒట్టుపెట్టింది. వివాహ కాలంలో సుముహూర్తము గడిచింది. పగలల్లా మంత్రతంత్రాలూ భోజనాలూ ఉత్సవాలూ ఊరేగింపులతో సరిపోయింది. రాత్రి శయ్యాగారంలో భర్తతో శయ్యమీద ఉన్నప్పటికీ భర్తస్పర్శ తప్పించుకొని అనవోధ కన్నీళ్ళు పెట్టుకొన్నది. భర్త "ఎందుకలా విచారంగా ఉన్నావు!" అని వేడినాడు. కొంతసేపటికి అనునయమువల్ల లాభం లేదని అతడు "సుందరీ! నేనంటే వెగటుగా ఉంటే నీకు ఎవరు ఇష్టుడో అక్కడికే వెళ్ళు" అని పరుషంగా పలికినాడు. ఆమె తలవాల్చి "ఆర్యపుత్రా, నీవు నాకు ప్రాణసమానుడవు. ఒట్టువేస్తే నామనవి నీకు చెప్పుకోవాలి" అన్నది. భర్త తల ఊపి సరే నన్నాడు. "పూర్వం నేను మాఉద్యానవనంలో విహారము చేస్తున్నప్పుడు ధర్మదత్తు డనే నాఅన్నగారి స్నేహితుడు నన్ను చూచి అడ్డుపడి కౌగలించుకొంటానని పలికినాడు. అతడు ఇబ్బంది చేయగా, నాతండ్రి కన్యాదాన ఫలం నిష్ఫలం అవుతుందని గ్రహించి, వివాహం అయినతరువాత అతన్ని కలుస్తానని చెప్పినాను. నాకు నీసెలవయితే వెళ్ళివస్తాను." అని పలికింది.

తల్పముమీద పరున్న భర్త ముఖంలో రక్తం చుక్కలేదు. నిలువునా నీరై అతడు 'ఈకులటకోసం నేను పట్టుపట్టడం వ్యర్థం' అని మదనసేనను పోనిచ్చినాడు.

మదనసేన వనంలో సంకేతస్థానంలో కనిపెట్టుకొన్న ధర్మదత్తుని కలుసుకోవలె నని వెడుతున్నది. తోవలో దొంగ ఆమె అభిసారానికి అడ్డు వచ్చి "నేను చోరుణ్ణి. నన్ను ఎలా తప్పించుకొంటావు? ఎక్కడికి ఆవెళ్ళడం!" అని ఆపినాడు. ఆమె నవ్వుతూ తనమెడలో హారము తీసి ఆతని కిచ్చింది. ఆచోరుడు హారము పుచ్చుకొని "ముద్దరాలా! నీ ఆభరణాలు నాకెందుకు! నీఅందచందాలు, నీవు కావలెగాని తక్కిన వెందుకు?"

అని సమాధాన మిచ్చినాడు. మదనసేన తాను వెళుతున్నపని చెప్పి "సౌమ్యుడా! కొంతసేపు తాళు. తిరిగివచ్చి నిన్నుకలుస్తాను" అని ధర్మదత్తునిదగ్గిరికి వెళ్ళింది. ఏకాంతంలో పడుచు లభ్యమైనది కదా అని అతడు వేగిరపడక తమకము కట్టిపెట్టి "రమణీ, నీసత్యనిరతికి మెచ్చుకొన్నాను. నీవుపరదారవు. పరదారగ్రహణం పాపహేతువు. వచ్చిన దారినే వెళ్ళిపో" అని హెచ్చరించినాడు.

మదనసేన నవ్వుతూ ఇంటికి బయులు దేరింది. తోవలో చోరుడు ఆమెకు ఎదురై "నామాట ఏమంటావు?" అని వేడినాడు. ఆమె జరిగిన విషయం సవిస్తరంగా చెప్పగా చోరుడు "అలా అయితే నీసత్యసంధతకు నేనూ మెచ్చుకొన్నాను. ఆభరణాలతోపాటు నిన్ను వదిలివేస్తున్నాను" అని ఉత్సాహంతో పలికినాడు. శీలము అల్లరిపాలు కాకుండా మదనసేన రహస్యంగా భర్తదగ్గిరికి వెళ్ళింది. వాడిపోని ఆమె అందాలను చూచి భర్త గ్రహించి 'నాపత్ని మహాసాధ్వి' అని నిశ్చయించుకొని కాపురము చేస్తున్నాడు.

బేతాళుడు "రాజన్, సముద్రదత్త, చోరదత్త ధర్మదత్తులలో ఎవరు గొప్పత్యాగి? అని ప్రశ్నించగా త్రివిక్రమసేనుడు "అందరిలో మహాత్యాగి, చోరుడే. వైశ్యులు ఇద్దరూ కానేకారు. కులీనుడు పరదారను ఎలాస్వీకరిస్తాడు? అదీగాక ధర్మదత్తుడు సముద్రదత్తునివల్ల భయపడి, రాజదండనకు వెరిచి మదనసేనను వదలినాడు. చోరుడు ఎవరినీ లక్ష్యం చెయ్యక వ్యవహారించేందుకు వీలు ఉన్నప్పటికీ మదనసేనను వదలినందువల్ల, అతడే మహాత్యాగి" అని సమాధాన మిచ్చినాడు. బేతాళుడు వెంటనే అంతర్ధాన మైనాడు. ఆతన్ని పట్టి తీసుకురావలెనని త్రివిక్రమసేనుడు మళ్ళీ శింశుపావృక్షముదగ్గిరికి వెళ్ళినాడు.

## తరంగము : ౧౧

## బేతాళ కథ : ౧౧

యథాపూర్వము త్రివిక్రమమహీపతి శ్మశానములో బేతాళుని బుజాన పట్టుకొని శ్రమణునివద్దకు వెడుతూఉండగా మార్గాయాసము పోగొట్టదలచి, బేతాళుడు రాజుకు కథ చెవుతున్నాడు :

పూర్వము ఉజ్జయినీనగరిని ధర్మధ్వజు డనే మహారాజు పరిపాలిస్తూ ఉండేవాడు. ఆయనకు అతివల్లభ లైన ఇందులేఖ, తారావళి, మృగాంకవతి అనే దేవేరులు ఉండేవారు. ముగ్గురి చక్కదనాన్నీ చిదిపి దీపము పెట్టవచ్చును. శత్రువులను సంహరించి రాజేంద్రుడు రాణుల యందు అనురక్తితో అఖండభోగములు అనుభవిస్తూ ఉన్నాడు. అలా ఉండగా వసంతాగమములో మహారాజు దేవేరులతో విహారార్థము ఉద్యానవనికి వెళ్ళినాడు. ఆమని మన్మథునికి తుమ్మెదబారులనారిని, వంగిన పూలతీగెలవిండ్లను సిద్ధముచేసింది. కోయిలలు చిగిర్చిన కొమ్మల కొసలనుండి మనోభవుని ఆజ్ఞను పలుకుతున్నవి. రాజచంద్రుడు కోకిలల కూజితాలవల్ల మన్మథాజ్ఞలను వింటూ, మహేంద్రుని వలె భోగరతుడై కాంతలతో మధువు ఆరగించినాడు. అతడు ప్రియాముఖో చ్ఛ్వాస వికంపితమై ప్రియాపీతావశేష మయిన ఆసవమును తాగుతూ క్రీడారసములో మునిగి తేలుతూ ఉన్నాడు. రాజచంద్రుడు ప్రణయ సందర్భములో ఇందులేఖశిఖ పట్టుకోగా, చెవిని వేలాడుతున్న నల్ల కలువ జారి ఆమెతొడపై పడ్డది. ఆకోమలి జానుప్రదేశము కలువ వల్ల గాయమైంది. సఖులు చల్లనినీరు తెచ్చి ఆమె తొడపైన చిలక రించినారు. శీతోపచారాలు పూర్తిచేసి, మహారాజు ప్రియకామినిని ఉజ్జయినికి పంపి వైద్యము చేయించి గాయానికి కట్టు కట్టించినాడు. క్రమేణా మహారాణి ఉపశాంతి అనుభవిస్తున్నది. ఆరాత్రి రాజేంద్రుడు

తారావళితో ధవళప్రాసాద మెక్కి విహరిస్తున్నాడు. ఆకోమలాంగి వల్లభునితో ఏకశయ్యలో చీర తొలిగిపోయి నిద్రిస్తూ ఉండగా, గవాక్షమునుంచి శీతలచంద్రకిరణావళి సోకగా, చప్పున ఆమెకు మెళుకువ వచ్చింది. "అబ్బ, నాశరీరం కాలింది." అంటూ శయ్యమీదినుంచి తారావళి కళ్లు నలుపుకొంటూ లేచింది. మహారాజు నివ్వెరపడి "ఎంత సుకుమారివి తారా! చల్లనికాంతులకే నీశరీరం కాలిపోయింది! ఎంత చిత్రము" అని పలికి ఆమెతనువుపైన ఉన్న బొబ్బలు చూడలేక పోయినాడు. తారావళి మంటలకు తాళలేక కన్నీరు కారుస్తున్నది. సఖీమణులు వచ్చి చల్లనినీటితుంపురులతో నింపిన తామరాకుదళాలతో రాణికిశయ్యఏర్పాటుచేసినారు. వారామెకు శ్రీఖండార్ద్రలేపముపూసినారు.

ఆసంగతి తెలిసిన మూడవరాణి మృగాంకవతి నిజమందిరమునుంచి బయలుదేరి సడిలేని నడిరేయి రాజసన్నిధికి రాబోగా, దూరమునుంచి వడ్లదంపు రోకళ్ళసవ్వడి విన్నది. వినీవినడంతో మృగాంకవతి "అబ్బా చచ్చాను" అని చేతులు జాడిస్తూ బాధకు తట్టుకోలేక చప్పున చతికిల పడింది. పరివారసఖీజనము ఆమెను లేపి చేతులు పట్టుకొని మెల్లిగా నడిపించుకొని పోయినారు. ఆమె తల్పముమీాద వెన్ను వాల్చింది. వా రందరూ ఆమె హస్తములు పరిశీలించగా తామరపువ్వులమీాద వాలిన తుమ్మెదలవలె ఉన్న బొబ్బలు చూచి నివ్వెరపోయి మహారాజుకు మనవి చేసుకొన్నారు. మహారాజు అది విని విహ్వాలుడై వచ్చి "ప్రియా ఏమిజరిగింది?" అని అడిగేసరికి మృగాంకవతి హస్తాలు చూపింది. రాజు ఆమె చేతులమంట శమించేనిమిత్తము చందనలేపనము పూయించినాడు. రాజు తోచీతోచక రాత్రి ఎలా తెల్లవారుతుందా అనుకొని "ఒక తెకు నల్లకలువవల్ల గాయమూ! తారావళి చంద్రకిరణాలకే తట్టుకోలేకపోయింది! మృగాంకవతి ముసలధ్వని వినేసరికి చేతులకు బొబ్బ లెక్కడమా? వీరి నాజూకుతనం విధివశాన ఎగ్గుకే వచ్చింది" అని విచారపడి

నాడు. ఆ రాత్రియామ శతయామగా రాజు గడిపినాడు. ఉదయాన్నే రాజేంద్రుడు వ్రణవైద్యులను పిలిపించి ముగ్గురు రాణులకూ వైద్యము చేయించి స్వస్థపరచినాడు.

భేతాళుడు "రాజన్! ఆ ముగ్గురిలో ఏ రాణి అతికోమలి?" అని ప్రశ్నించగా త్రివిక్రమసేనుడు "రోకటిపోటు విన్నమాత్రానే మృగాంకవతి కోమలహస్తాలు బొబ్బలెక్కినవి. ఆమె అతికోమలి" అని సమాధానము ఇచ్చినాడు. యథాప్రకారంగా బేతాళుడు కనపడకుండా వెళ్ళి శింశుపాతరువున వేలాడుతున్న శవములో దాగినాడు. రాజు శవాన్ని మోసి తీసుకురావడానికి చెట్టుదగ్గిరికి వెళ్ళినాడు.

తరంగము : ౮౭

బేతాళకథ : ౧౨

త్రివిక్రమసేనుడు శవమును బుజాన పెట్టుకొని నడుస్తూ ఉండగా బేతాళుడు కథ ఆరంభించినాడు.

అంగదేశరాజు యశఃకేతువు చక్కనివాడు. అతడు పరాక్రమము చూపి శత్రువులను జయించినవాడు. బృహస్పతివంటి దీర్ఘదర్శి అనే అతనిమంత్రి పరిపాలనాభారము నిర్వహిస్తున్నాడు. రాజు భోగాసక్తుడై అంతఃపురములో ప్రమదలతో కాలం గడుపుతూ ఉన్నాడు. దీర్ఘదర్శి జాగరూకుడై అహోరాత్రములు ప్రభుభక్తితో రాజ్యపాలన చేస్తున్నాడు. నగరంలో ఒక అపవాదు బయలుదేరింది. "పేరుకు రాజుగాని పరిపాలన మంత్రిదే. మంత్రి రాజేంద్రుని వ్యసనాలలో పెట్టి, రాజ్యభోగము తాను అనుభవిస్తున్నాడు" అనేవాదు కర్ణాకర్ణిగా మంత్రికి తెలిసింది. అతడు మేధావిని అనే సార్థకనామధేయను భార్యను పిలిచి "ప్రేయసీ! రాజ్యమును నేను అపహరిస్తున్నానసే వాదు పుట్టింది. ఈ నాపవాదము నాకు చేటు తెస్తుంది. ఈ నాపవాదము

వల్లనే శ్రీరాముడు సీతను వదిలిపెట్టలేదా? ఈవిషయములో ఎలా చేయమంటావు?" అని అడిగినాడు. అతనిభార్య "మహామంత్రీ! తీర్థయాత్ర అనే మిషపెట్టి కొంతకాలంపాటు దేశాంతరాలు తిరిగిరండి. మీ విరక్తి లోకానికి అప్పుడు స్పష్ట మవుతుంది. జనాపవాదమూ చల్లారిపోతుంది. మీరులేక పోవడం వల్ల మహారాజు నిరంతర భోగాసక్తి వదిలిపెట్టి జాగరూకతతో స్వయంగా పరిపాలన చేస్తాడు. మీరు తిరిగి వచ్చేసరికి మీపదవి, మీకు ఉండనే ఉంటుంది" అని సలహా చెప్పింది. దీర్ఘదర్శి సంభాషణలో రాజుతో "నేను కొన్నాళ్ళపాటు తీర్థయాత్రలు చేసి వస్తాను. సెలవు ఇప్పించవలె" అని కోరినాడు. అప్పు డా రాజు "మంత్రీ! స్వర్గసుఖము పొందడానికి దానధర్మాలు చేస్తే చాలవా? తీర్థయాత్ర లెందుకు? అనగానే మంత్రి "రాజా! దానాదుల వల్ల అర్థశుద్ధి అవుతుంది. తీర్థములు నిత్యశుద్ధములు. శరీర పటుత్వము సడలక పూర్వమే తీర్థాటనము చేసి రావలె. ఏ వేళ ఈతనువు రాలిపోతుందో" అని విన్నవించినాడు. ప్రతీహారుడు వచ్చి మహారాజుకు నమస్కారము చేసి "దేవా! మధ్యాహ్నవేళ అయినది. ఏలినవారు మాధ్యాహ్నికము నిర్వర్తించుకొనే తరుణం దాటుతున్నది" అని మనవి చేసినాడు. వెంటనే రాజేంద్రుడు స్నానానికి లేచినాడు. రాజుదగ్గిర సెలవుతీసుకొని దీర్ఘదర్శి ఇంటికి వెళ్ళినాడు. మంత్రి యాత్రోన్ముఖుడు కాగా భార్య కూడా వస్తానన్నది. 'నీవు రావద్దు' అని చెప్పి మంత్రి కొన్ని దేశాలుతిరిగి పుండ్రదేశము చేరినాడు. ఆదేశములో సముద్ర సామీప్యంలోఉన్న ఒక పట్టణములో దీర్ఘదర్శి శివదర్శనము చేసుకొని ఆలయ ప్రాంగణములో ఆసీనుడైనాడు. శివపూజకై వచ్చిన వర్తకుడు అలిసిపోయి, మాసినబట్టలతోఉన్న దీర్ఘదర్శిని చూచి, అతని శుభలక్షణాలవల్ల సద్బ్రాహ్మణుడని గుర్తించి "అయ్యా! ఎవరు నీవు ఎక్కడికి వెళుతున్నావు?" అని అడిగినాడు. మంత్రి తీర్థయాత్రలకై

వెళుతున్నాననీ, పేరు దీర్ఘదర్శి అనీ తెలియజేసినాడు. నిధిదత్తుడనే వర్తకుడు "తీర్థయాత్రలవల్ల బడలినట్లున్నావు. నేను బేరసారానికి సువర్ణ ద్వీపానికి వెళుతున్నాను. అలసట తీర్చుకొని కొంతకాలం మాఇంట్లో ఉండు. నేను మళ్ళీ సువర్ణద్వీపంనుంచి వస్తాను" అన్నాడు. దీర్ఘదర్శి సువర్ణద్వీపము వెళ్ళదలచినాడు. వర్తకుడు అంగీకరించినాడు. ఆరాత్రి అతడు సార్థవాహుని గృహములో భోజనముచేసి నిద్రించినాడు.

మరునాడు మంత్రి వర్తకుని వ్యాపారనావలో ఎక్కి మహాగంభీరమైన సముద్రమును చూస్తూ క్రమేణా సువర్ణద్వీపము చేరినాడు. నిధిదత్తుడు ద్వీపములో కొంతకాలము బేరసారములు చేసినాడు. అతనితో కూడా మంత్రి సముద్రము మీద ప్రయాణము చేసేటప్పుడు హఠాత్తుగా అలలు వెనుక కల్పవృక్షము పైకి లేచింది. ఆసువర్ణతరుశాఖకు రతనాలమంచము వేలాడుతున్నది. మంత్రి రత్న పర్యంకముపైన సౌందర్యరాశి అయిన కన్యను వీణ వాయించుతుండగా కాంచి అబ్బురపడినాడు. ఆరమణి వీణ మీటుతూ ఇలా గానము చేసింది.

ఏబీజమును కర్త యెన్నడో నాటె
అయ్యేనో నిర్ణీత మాదినే యెద్ది
అనుభవించుచునుండు నద్దాని జీవి
పూర్వకృతంబు నంభోజ సూతియును
అసమర్థుడే యగు నన్యథా సేయ.

వీణావాదనము ముగించి వెంటనే దివ్యకన్య, కల్పతరుశాఖాసహితముగా మున్నీటిలో మునిగి అంతర్థానమైంది. దీర్ఘదర్శి జరిగిందంతా కన్నులారా కాంచి ఆశ్చర్యపడగా నావ నడిపేవాడు "అయ్యా, మీకది కొత్త గాని మాకు కాదు. నావయాత్ర చేసేటప్పుడు ప్రతిసారీ మే మీ వింత చూస్తూ ఉంటాము" అని చెప్పినాడు. మంత్రి సార్థవాహునితో కలిసి రేవులో దిగినాడు. సరుకులు వెంట తీసుకొని వర్త

కుడు మంత్రితో నిజవాసము చేరినాడు. ఇంట్లోవారు వర్తకుని రాకకు సంతోషించి పండుగ చేసినారు. దీర్ఘదర్శి అక్కడే కొన్నాళ్ళపాటు బస చేసి అంగదేశములో అడుగుపెట్టినాడు. అంగదేశ ప్రభువు మహామంత్రికై చారులను పంపగా మధ్యమార్గములో దీర్ఘదర్శిని చూచి వెళ్ళి రాజుతో మనవిచేసినారు. రాజు ఎదు రేగి మంత్రిశేఖరుని కౌగలించుకొన్నాడు. యాత్రలవల్ల అలిసినవానిని, ధూళిధూసరితాంగుని మంత్రిని ఆదరించి రాజు "అయ్యో, నీమనసువలె దేహము కృశించి పరుషమైంది. విధివిలాసము విపరీతము! తీర్థయాత్రాభిలాష నీకు కలగడ మేమిటి! ఏదేశాలు చూచావు." అని కుతూహలముతో అడిగినాడు. మంత్రి సువర్ణద్వీపయాత్రా వృత్తాంతము దివ్యకన్యాదర్శనము మొదలయిన విషయాలు విస్తరించి చెప్పగా రాజేంద్రుని కుతూహలము అధికమైంది. అతడు "మంత్రివరా! ఆదివ్యకన్యను చూస్తేగాని జీవించలేను. నీవు చెప్పినదారినే వెళ్ళి ఆకన్యను కాంచవలెను. రాజ్యరక్షణము చేస్తూఉండు" అని వెళ్ళిపోయినాడు. మంత్రి స్వగృహానికి వెళ్ళగా మహోత్సవము జరిగింది.

రాజు రాజ్యభారము దీర్ఘదర్శి భుజస్కంధాలమీద ఉంచి వెడుతూ ఉండగా, దారిలో కుశనాభుడు అనే ఋషి కనపడినాడు. రాజు అతనికి పాదాభివందనము చేసినాడు. తాపసి "రాజన్! లక్ష్మీదత్తు డనే వైశ్యునితో నావఎక్కి సముద్రమధ్యములో ఇష్టకన్యను పొందుతావు. వెళ్ళు శుభం" అని హెచ్చరించినాడు.

ఆఋషీశ్వరుని మాటలకు అలరి మహారాజు సువర్ణద్వీపానికి వెడుతున్న లక్ష్మీదత్తుని కలుసుకొన్నాడు. లక్ష్మీదత్తుడు శుభలక్షణ లక్షితుడైన రాజేంద్రుని చూచి వినయపూర్వకంగా తన నౌకలో ఎక్కించుకొని ప్రయాణము చేసినాడు. రాజు నడిసంద్రాన సువర్ణకల్పవృక్ష శాఖను వేలాడుతున్న రత్నపర్యంకమునూ, వీణ వాయిస్తున్న దివ్య

సుందరినీ కన్నులపండువుగా కాంచినాడు. ఆకన్య వీణావాదనకు తోడు ఎలుగెత్తి ఇలా పాడింది.

ఏబీజమును కర్మ యెన్నడో నాట
అయ్యెనో నిర్ణీతమాదినే యెద్ది
అనుభవించుచునుండు నద్దాని జీవి
పూర్వకృతంబు సంభోజ సూతియును
అసమర్థుడే యగు నన్యథా సేయ
ఎచట నేవిధమున నేది కావలయు
దైవయోగంబుచే దానినే పొంద
వేచియుండును జీవి వివశుడైపోయి.

ఆ లావణ్యమయిని చూడగానే అతని హృదయము మదన బాణాలకు గురి అయింది. అతడు రత్నాకరునకు నమస్కరిస్తూ "నీ హృదయంలో ఏమున్నదో ఎవరు ఎరుగుదురు ? నీ హృదయము ఎంతఅగాధమో ! ఈ కన్యాలాభము నాకు అయ్యేటట్టు అనుగ్రహించు" అని వేడుకొన్నాడు. దివ్యసుందరి క్షణంలో సముద్రములో మునిగిపోయింది. రాజచంద్రుడు కామానల శాంతికో అన్నట్టు సముద్రములో దుమికినాడు. లక్ష్మీదత్తుడు మిత్రునికై వగచి ప్రాణాలుపోగొట్టుకోదలచినాడు. అప్పుడు ఆకాశవాణి "సాహసంవద్దు. సముద్రములో మునిగిన రాజుకు అపాయమేమీలేదు. ఇతడు అంగదేశాధిపతి అయిన యశఃకేతువు. తాపసివేషముతో నీఇంట్లో ఉన్నాడు. ఈకన్యకోసము ఇక్కడికి వచ్చినాడు." అని పలుకగా లక్ష్మీదత్తుడు ఊరడిల్లి బేరసారాలకై వెళ్లినాడు.

యశఃకేతుమహారాజు మున్నీటిలో దివ్యనగరిలో ముత్యాలకిటికీలు, బంగారుగోడలు, మణిస్తంభాలుగల ప్రాసాదములు, రతనాల సోపాన పంక్తులతో దిగుడుబావులు, ఉద్యానవనములు చూచినాడు. రాజు వాడవాడల తిరిగి ప్రియురాలిని కనుక్కోలేకపోయినాడు. చివరకు అతడు

దివ్యభవనములో రత్నపర్యంకముపైన వస్త్రము కప్పుకొని పరున్న కామినిని చూచి, ఆమెవదనముపైన ఉన్న వస్త్రము ఓసరిల చేసినాడు. ఆమె వదనము మందహాస చంద్రికలతో పున్నమివలె విరిసింది. వేసవిలో దాహపీడితుడైన పాంథుడు ఎడారిలో ఏటిని చూచినట్లు యశఃకేతుడు ప్రియావదనబింబము చూచి అనిర్వచనీయమైన ఆనందమును అనుభవించినాడు. ఆ దివ్యకన్య కల్యాణ లక్షణములతో వెలుగుతున్న రాజచంద్రుని వీక్షించి, తత్తరపాటుతో తల్పమునుంచి దిగి, గౌరవించి, చూపుల నల్లకలువలతో అతనిపాదాలు పూజించింది. ఆమె సిగ్గుతో తలవాల్చి "మహానుభావా! నీవెవరు? ఈ రసాతలానికి ఎలా వచ్చినావు? నీముఖబింబముచూడగా రాజలక్షణాలు గోచరమవుతున్నవి. నీవేషము చూస్తే తాపసునివలె తోస్తున్నావు. దయచేసి సంగతిచక్కగా తెలియ చెప్పండి" అని కోరింది.

రాజు "సుందరీ! నేను అంగరాజు యశఃకేతువును. నీవు సముద్ర గర్భమున దినదినము పైకివస్తూ చూచేవారలను ఆశ్చర్యములో ముంచి వేస్తున్నట్టు విని నేను రాజ్యాన్ని విడిచి, ఈ తాపసవేషంతో నీదగ్గిరకి వచ్చినాను. మరి నీవు ఎవరో నాకు తెలియజెప్పు" అని కోరినాడు.

ఆకన్య లజ్జానురాగానందములు ముప్పిరిగొనగా ఇలా చెప్పింది. "మృగాంకసేనుడు అనే విద్యాధరరాజు కుమార్తెను; నన్ను మృగాంకవతి అని పెద్దలు పిలుస్తారు. తండ్రి నన్ను ఈ నగరిలో ఒంటరిదాన్ని చేసి ఎక్కడికో పురజన సమేతంగా వెళ్లిపోయినాడు. ఈ శూన్యగృహములో, కల్పవృక్షశాఖకు వేలాడే రత్నపర్యంకాన కూర్చుండి వీణ మీటుతూ పాడుతూ ఉంటాను. అప్పుడప్పుడు సముద్రము పైభాగానికి వస్తూఉంటాను." ఆకన్య పలుకులు విని రాజు మునీంద్రుని వచనములు స్మరించినాడు. అతడు తీయని మాటలతో ఆమెను బుజ్జగించి అనురాగము రేకెత్తించి ఆమెను కైవసముచేసికొని వివాహమాడినాడు.

ఆ గాంధర్వ వివాహానికి ఆమె నియమము ఏర్పాటు చేసింది. "ఆర్య పుత్రా! శుక్ల కృష్ణచతుర్దశి, అష్టమీతిథుల్లో నెలకు నాలుగురోజులు నీతో ఉండను. అప్పుడు నేను ఎక్కడికో వెళ్ళిపోతాను. వెళుతూ ఉంటే నన్ను నీవు అడ్డగించకు. అందుకు వేరే కారణం ఉంది" అన్నది. ఆమె ఏర్పరచిన నియమానికి రాజు అంగీకరించినాడు. వివాహానంతరము రాజు మృగాంకవతితో సుఖము అనుభవించినాడు.

భోగలాలసుడైన యశఃకేతువు కొన్నాళ్ళు గడిపినాడు. ఒకనాడు ఆమె మహారాజుతో "ఆర్యపుత్రా! ఇవాళ కృష్ణచతుర్దశి. ఈ వటికవు గదిలోకిమాత్రం నీవు వెళ్ళవద్దు. ఇందులో బావి ఉన్నది. అందులో నీవు దిగితే భూలోకానికి వెళుతావు. అలా చెయ్యకు" అని పలికింది. మృగాంకవతి వెళ్ళిపోతున్నప్పుడు కుతూహలముతో ఉన్న రాజు కత్తి చేతపట్టి ఆమెకు కనపడకుండా వెనువెంటనే బయలుదేరినాడు. కొంత దూరము వెళ్ళగా తమశ్యాముడు అనే రాక్షసుడు పెద్దనోరు తెరుచుకొని మూర్తీభవించిన పాతాళలోకమువలె వారికి కనపడినాడు. రాక్షసుడు వెంటనే మృగాంకవతిని మింగివేసినాడు. యశఃకేతువు కోపాటోపముతో కత్తిదూసి, తనమీదికి లంఘిస్తున్న రాక్షసుని తల నరికినాడు. రాకాసి మొండెము రక్తసిక్తము కావడంవల్ల అతని కోపాగ్ని చల్లారిందే కాని మృగాంకవతీ వియోగాగ్ని మాత్రము చల్లారలేదు. వియోగదుఃఖముతో రాజేంద్రుడు కుమిలి కుమిలి కర్తవ్యము తోచక అటూ ఇటూ తిరుగుతూ ఉండగా, రాక్షసుని దేహములోనుంచి రాకాచంద్రునికళలతో వెలుగుతూ దిక్కులను కాంతివంతముచేస్తూ మృగాంకవతి ఉదయించగా ప్రేయసిని చూచి రాజేంద్రుడు గాఢముగా కౌగలించుకొన్నాడు. "ప్రియతమా, ఇది యథార్థమా! స్వప్నమా?" అని అతడు అడిగేసరికి విద్యాధరి పూర్వస్మృతితో ఇలా పలికింది: "ఆర్యపుత్రా! కలకాదు. మాయకాదు. విద్యాధరేంద్రుడయిన నాతండ్రి

నాకు శాపము ఇచ్చినాడు. నాతండ్రికి కుమార్తెలు చాలామంది ఉన్న ప్పటికీ నామీద అతివాత్సల్యము చూపుతూ, ఆయన భోజనసమయ ములోకూడా తనపంక్తినే నన్ను కూర్చోబెట్టుకొనేవాడు. నేను ఎప్పుడూ శివపూజార్థము అష్టమీ చతుర్దశీతిథులల్లో కృష్ణ శుక్లపక్షాలలో ఇక్క డికి రావడం కద్దు. ఒక చతుర్దశినాడు పగటివేళ శివపూజకై ఇక్కడికి వచ్చినాను. ఆనాడు గౌరీపూజ చేస్తూఉండగా చీకటిపడింది. పగలల్లా నాతండ్రి తిండీతిప్పలూ లేకుండా నాకోసం ఎదురుచూచి కోపగించి పరు న్నాడు. నేను ఇంటికి వెళ్ళి సాపరాధను కనుక వంచినతల ఎత్తక మసు లుతూ ఉండగా నాతండ్రి అతికోపముకొద్దీ నన్ను శపించినాడు. 'ఈరోజు నేను ఆకలికి తట్టుకోలేక ఎలా గురిఅయినానో అలాగే నీవు శివపూజా ర్థము మానానికి నాలుగురోజులు వెళ్ళినప్పుడు రాక్షసుడు నిన్ను మింగి వేస్తాడు. నీవు సజీవంగా రాక్షసుని గర్భములోనుంచి పైకి వస్తావు. రాక్షసుడు నిన్ను మింగివేస్తా డన్న సంగతి నీవు ఎప్పటి కప్పుడే మరిచి పోయి పూజకై వెళ్ళుతావు. ఈనగరంలో నీవు ఏకాకినివై ఉంటావు'' అని చెప్పినాడు.

శాపావసానము అనుగ్రహించమని నాతండ్రిని వేడినాను. శాపాంతము నాతండ్రి ఇలా అనుగ్రహించినాడు. "యశఃకేతువు అనే రాజేంద్రుడు నీకు భర్తయై నిన్ను రాక్షసుడు మింగివేయగా, అతనిని చంపివేస్తాడు. దానితో నీకు శాపము తీరిపోతుంది'' నాతండ్రి పరివారముతో భూలో కములో ఉన్ననిషధాచలమునకు వెళ్ళినాడు. నేను నీదయవల్ల బతికి బైట పడ్డాను. నాతండ్రి ఉన్న తావుకు వెళ్ళిపోతాను. నీవు ఈ నగ రంలో ఉన్నా సరే మీరాజధానికి వెళ్ళినాసరే నీచిత్తము వచ్చినట్లు చేయువచ్చును అన్నది.

మృగాంకవతి మాటలు విని యశఃకేతువు "సుందరీ! నాకోసం వారంరోజులు మాత్రము నీవు ఉండాలి. ఇక్కడ ఉద్యానవనిలో క్రీడా

రసములో అన్నీ విస్మరించుదాము. తరువాత నీవు తండ్రిదగ్గిరికి వెళ్ళు. నేను రాజధానికి వెళ్ళుతాను" అని పలికినాడు. ఆముగ్ధాంగన ప్రియుని మాటలకు అంగీకరించింది. రాజు ప్రియకామినీసుఖములు ఉద్యానవనిలో అనుభవించినాడు. తరుశాఖలు మమ్మల్ని వదిలివెళ్ళవద్దు అన్నట్టుగా చలించినవి. ఆ వని అలలచేతులెత్తి, హంసపారసకలస్వనాలతో, నీటి బిందువులతో, ఉన్న కలువకన్నులతో ప్రియులను బతిమాలుకొన్నది. ఏడవనాడు భూలోకములోకి చేర్చేయంత్రద్వారమునుంచి, ప్రియురాలిని కౌగిటిలోనుంచి విడిపడనీయక భూలోకమునకు వెళ్లినాడు. మృగాంక వతీ యశఃకేతువులు భూలోకములో వనమునందు చేరగా తోట మాలులు చూచి మంత్రికి మనవి చేసినారు. రాజు ప్రియాసమేతంగా రాజధానిలో ప్రవేశించి పౌరుల హృదయాలు చూరగొన్నాడు. మంత్రి అసంభావ్య మయిన కార్యమును సాధించిన రాజును మెచ్చుకొని ఆశ్చర్యపడినాడు

వారంరోజులు గడిచినా విద్యాధరి మృగాంకవతికి పూర్వస్మృతి లేక పోవడంవల్ల తండ్రిదగ్గిరికి వెళ్ళవలె నన్న ఊహలేదు. ఆమె గగనము మీాదికి ఎగిరే ఉత్పతనవిద్య మరిచిపోయింది. ఆమె హృదయములో అవ్యక్తమైన వేదన బయలుదేరింది. రాజు "ప్రియతమా! ఏమి అలా ఉన్నావు!" అని అడిగినాడు.

"ఆర్యపుత్రా, నీమీాది అనురాగమువల్ల ఇంతకాలము ఇక్కడ ఉండడంవల్ల నా ఉత్పతనవిద్య మరిచిపోయినాను. నా దివ్యత్వము పోయింది అన్నది.

విద్యాధరీలాభంవల్ల యశఃకేతువు అమందానందముతో ఉత్సవము చేయించినాడు. మంత్రి దీర్ఘదర్శి ఇంతలో మృతిపొందడమువల్ల రాజు బాధనూ, యథాప్రకారంగా మృగాంకవతితో భోగములనూ అనుభ విస్తూ ఉన్నాడు.

కథచెప్పడం అయినతరువాత బేతాళుడు "రాజన్, రాజు ఉత్సవంలో ఉండగా మంత్రి ఎందుకు గుండె పగిలి చనిపోయినాడు. అని రాజును అడిగినాడు. "మంత్రి కల్యాణచరిత్రుడు స్త్రీ లంపటుడైన రాజేంద్రునకు విద్యాధరి లభించింది. ఎంతచెరువు వచ్చింది. రాజ్యం అధోగతిపాలవుతుందనే బెంగతో మంత్రి ప్రాణాలు విడిచిపెట్టినాడు." అని విక్రముడు సమాధాన మిచ్చినాడు. బేతాళుడు యథాప్రకారంగా అంతర్ధానముకాగా త్రివిక్రమసేనుడు అతన్ని పట్టి తీసుకు రావలెనని శింశుపావృక్షు సమీపానికి వెళ్ళినాడు.

## తరంగము : ౮౭

## బేతాళకథ : ౧౩

త్రివిక్రమసేనుడు బేతాళుని శింశుపావృక్షశాఖనుంచి తన బుజాన ఎక్కించుకొని వస్తూఉండగా, మహారాజుకు మార్గాయాసము పోగొట్టవలెనని బేతాళుడు కథ ఆరంభించినాడు.

వారణాసీనగరములో ధనికుడైన దేవస్వామి అనే విప్రునికి హరిస్వామి అనేకుమారుడు ఉన్నాడు. అతనిభార్య, లావణ్యవతి సార్థకనామధేయ. ప్రియకామినితో ప్రణయకేళి సలిపి, హరిస్వామి అలిసి నిదురించగా కిటికీనుంచి చల్లని చంద్రకిరణములు అతనిపైన ప్రసరిస్తూన్నవి. అప్పుడు ఆకాశవీధిలో మదనవేగుడు అనే విద్యాధరుడు ఏకశయ్యలో ఉన్న లావణ్యవతీ హరిస్వాములను చూచినాడు. ఆమె కాంతికి విద్యాధరుడు చిత్తవికారమునకు లోనై, లావణ్యవతిని హరించి గగనవీధిని వెళ్ళిపోయినాడు. కొంతసేపటికి హరిస్వామికి మెళుకువ వచ్చి చూడగా పక్కన భార్య కనపడలేదు. కర్తవ్యము ఏమీ తోచక అతడు తత్తరపాటుతో "ఏమైంది? ఎక్కడికి పోయింది? ప్రియకాంతకు నామీద

రోషం వచ్చిందా? నన్ను వేళాకోళము చేయవలె నని దాక్కోడానికి వెళ్ళిపోయిందా? నన్ను పరీక్ష చేయడానికి ఎక్కడికి వెళ్ళింది!" అని తలపోసినాడు. హరిస్వామి ప్రియురాలికై ఇల్లుయావత్తూ వెతికి వేసారి కంట తడిపెట్టినాడు. అతడు హృదయభారము తీరేటట్టు విలపించినాడు. "చంద్రవదనా, చంద్రికాగౌరీ! ప్రియసీ! నీవియోగమువల్ల నేను తాళ లేక పోగా శీతలచంద్రకిరణాలు నన్ను బాధిస్తూ ఉన్నవి!" అంటూ దుఃఖించినాడు. క్రమేణా తెల్లవారింది. రాత్రి చక్రవాకములు తమ దుఃఖమును అతనికి ఇచ్చినవా అన్నట్లు, తెల్లవారినా అతని వేదన మరింత గాఢమైంది. బంధువు లందరూ సానుభూతి చూపినారు. అతని శోకము మితిమీరి పోయింది. ప్రియావిరహము యువజనులను ఎంతో బాధిస్తుంది. హరిస్వామి "ఇక్కడ నాప్రేయసి పాట పాడింది. ఇక్కడ కూర్చున్నది. ఇక్కడనవ్వింది"అంటూ బేలగుండెతో కుంగిపోతున్నాడు. బంధువులు "హరిస్వామీ! నీభార్య జీవించే ఉంది. అంతగా బెంగపెట్టు కోకు. నీవు జీవించే ఉంటే తప్పక నీ ప్రియకాంత లభ్య మవుతుంది. ధైర్యం తెచ్చుకో" అని హెచ్చరిక చేసినారు. అతడు ప్రియాసమాగమ ప్రత్యాశవల్ల ధైర్యం తెచ్చుకొని దినములు లెక్కపెడుతూ ఉన్నాడు.

హరిస్వామి తన సర్వస్వమూ విప్రులకు దానధర్మాలు చేసి, తీర్థ యాత్రలు చేసి, పాపక్షయము చేసుకోవలె నని నిశ్చయించుకొని మరు నాడు బ్రాహ్మణులకు సంతర్పణ చేసి దానాలు ఇచ్చినాడు. అతడు తన ఆస్తిని విప్రులకు పంచిపెట్టి ప్రియకాంతకై తీర్థాలు వెతకబోయినాడు.

హరిస్వామి యాత్రలు చేస్తున్నప్పుడు గ్రీష్మము ప్రచండ మైంది. కాంతావిరహమువల్ల పాంథుల విరహనిశ్వాసములవలె గాలి వేడెక్కింది. సరస్సులు ఇంకిపోయి దుఃఖమువల్ల గుండెపగిలి పోయినట్లు బీటలు వారినవి. గ్రీష్మతాపానికి తరుపత్రములు వాడి తోవలో రోదిస్తున్నట్టు ఉన్నవి. హరిస్వామి దిమ్మతిరిగి ఆకటికి వేగలేక ఒకగ్రామములో పద్మ

నాథుడనే విప్రుని గృహద్వారము దగ్గర నిలిచినాడు. ఆఇంటిలో బ్రాహ్మణ సమారాధన జరుగుతూ ఉన్నదని తెలిసి హరిస్వామి ఇంటి గుమ్మముదగ్గిరే ఉన్నాడు. ఆఇంటావిడ అతని వాలకము కనిపెట్టి "అయ్యో, ఎవరో పరదేశి అన్నాతురుడై వచ్చినాడు. పాపము ముఖము వేలాడవేసి దీనంగా ఉన్నాడు. ఇతనికి అన్నము పెట్టడం అవసరం" అనుకొని లోపలికి వెళ్ళింది. ఆఇల్లాలు పాత్రలో క్షీరాన్నము పోసి అందులో పంచదార వేసి హరిస్వామికి వినయపూర్వకంగా ఇస్తూ "అయ్యా, ఎక్కడికైనా వెళ్ళి ఈపరమాన్నమును పుచ్చుకోండి. ఇక్కడ అంతా ఎంగిళ్ళు; ఇంటి నిండా ఇంకా బ్రాహ్మణులు భోజనాలు చేస్తున్నారు" అన్నది. హరిస్వామి పరమాన్నపాత్రము తీసుకుపోయి సమీపములో ఉన్న వటవృక్షము దగ్గర నూతిగట్టున ఉంచి, దిగి కాళ్ళూ చేతులూ కడుక్కొని ఆచమనం చేసేలోగా, డేగ నల్లత్రాచుపామును కాళ్ళతో ముక్కుతో గట్టిగా పట్టుకొని మర్రిచెట్టుమీద వాలింది. వెంటనే పామునోటినుండి విషపుచుక్కలు క్రిందపడుతున్నవి. పరమాన్న పాత్రలో ఆవిషము, పడినట్టు తెలియక విప్రుడు క్షుధార్తితో నిశ్శేషంగా భుజించేసరికి అతని హృదయములో వేదన ఆరంభించింది. "అయ్యో, విధివిలాసము! పరమాన్నము విషమై పోయిందేమి?" అంటూ బాధపడుతూ ఆతిథ్యము ఇచ్చిన ఇల్లాలి దగ్గిరికి వచ్చి "అమ్మా, నీవు పెట్టినపరమాన్నము నాపాలిటి విషమైపోయింది. వైద్యుణ్ణి పిలిపించకపోతే బ్రహ్మహత్యాపాతకము నీకు చుట్టుకొంటుంది" అని మొరపెట్టినాడు. ఆమె విచారముతో కర్తవ్యము తోచక తికమక పడేలోగా హరిస్వామి మరణించినాడు. ఆఇంటి యజమాని కోపముతో భార్య అతిథిని చంపినదనే భ్రమవల్ల ఆమెను తరిమివేసినాడు. ఆమె మంచిచేయబోతే చెడే ఎదురువచ్చింది. తలఎత్తుకోలేక ఆసాధ్వి తపస్సు చేయవలెనని తీర్థానికి వెళ్ళింది. యమధర్మరాజు దగ్గర "సర్వ శ్యేన

అన్నదాతలలో బ్రహ్మహత్యా పాతకము ఎవరిది" అనే తర్జన భర్జ
నలు వచ్చినవి.

బేతాళుడు "త్రివిక్రమా! బ్రహ్మహత్యాదోషము ఎవరికి సంక్రమి
స్తుంది?" అని ప్రశ్నించినాడు. రాజు "సర్పాన్ని పాపము చుట్టుకోదు.
డేగ బలవంతాన సర్పాన్ని బాధిస్తూ ఉంటే దాని దోషము ఎలా
అవుతుంది? డేగ చేసిన ప్రత్యవాయము ఏముంది? లభించిన సర్పాన్ని
తినబోతూవుంటే విషము చిందింది. అన్నదాతలయిన భార్యాభర్తల
దోషముకాదు. విచారించక బ్రహ్మహత్యను నిర్ణయించేవాడికే పాపము
చుట్టుకొంటుంది" అంటూ ఉండగనే బేతాళుడు యథాప్రకారంగా అంత
ర్ధానమై పోయినాడు.

## తరంగము : ౮౯

## బేతాళకథ : ౧౪

త్రివిక్రమసేనుడు బేతాళాధిష్ఠిత మైన శవమును మోసి తేవడానికి
శింశుపావృక్షసమీపానికి వెళ్ళినాడు. బేతాళుని రాజు బుజానఎక్కించు
కొని పోతూఉంటే బేతాళుడు యథాప్రకారంగా కథ ఆరంభించినాడు.

అయోధ్యానగరమును వీరకేతు మహారాజు పరిపాలిస్తున్నప్పుడు
రత్నదత్తుడనే వైశ్యునికి రూపలావణ్యగుణరాశి అయిన రత్నవతి అనే
కుమార్తె ఉన్నది. ఎంతమందివరులను చూచినా ఎవరూ నచ్చక
ఆమె ప్రతిసంబంధాన్ని తోసిరాజుఅనేది. క్రమేణా ఆమెపురుషద్వేషి
ణిగా మారింది. పెండ్లిమాట ఎత్తితే ప్రాణాలు వదిలి వేస్తానని ఆకన్య
తెగింపు చేస్తుంది. వైశ్యులు, రాజపుత్రులు ఆఅందాలరాశిని వివా
హము చేసుకోవలెనని తహతహలాడి మనసు నీరై ఊరుకొన్నారు.

ఇది ఇలాఉండగా అయోధ్యలో దొంగతనము విపరీతంగా జరు
గుతూ ఉన్నది. అందరూ ఏలిక దగ్గిరికివెళ్ళి మొరపెట్టుకొన్నారు.

మహారాజు చారులమూలంగా దొంగలను పట్టవలెనని యత్నించి లాభములేక స్వయంగా ప్రచ్ఛన్నవేషము ధరించి రాత్రి ఊరంతా తిరిగినాడు. వీరకేతుమహారాజు పిట్టగోడమీద ఉన్న ఒక పురుషుని చూచినాడు. "ఎవరు నీవు" అని రాజును ప్రశ్నించినాడు. "నేను చోరుడను" అని వీరకేతువు సమాధానము ఇచ్చినాడు. అప్పుడా చోరుడు "అలాఅయితే నీవు సాటివాడివి. నాఇంటికి రావోయి. మన చోరతంత్రం ఒకసారి కూడపలుకోవచ్చును" అని రాజును సమ్మాని౦చినాడు. రాజు చోరునితో వెళ్ళి నేలకొట్టులో ప్రవేశించినాడు. నేలమాళిగ సువర్ణరత్న రాసులతో మిలమిలా మెరిసి పోతున్నది. రాజు ఉచితాసనమును అలంకరించగానే చోరుడు లోపల వున్న కొట్టులోనికి వెళ్ళినాడు. వెంటనే దాసీయునిషి వచ్చి రాజుతో "మహా భాగా నీవు మృత్యుసమీపములో ఉన్నావు. చోరుడు పరమదురాత్మ ర్గుడు. నీవు ఇక్కడఉండక తప్పించుకొని పారిపో" అని సలహా ఇచ్చింది.

వెంటనే రాజేంద్రుడు నేలమాళిగ విడిచి రాజధానికి వెళ్ళి సేనా సమేతంగా తిరిగివచ్చి నేలకొట్టును బంధించినాడు. తనగుట్టు బైట పడిందని చోరుడు గుర్తించి కత్తి చేతపూని హాహాకారిగా రాజ సేనతో పోరినాడు. అతడు ఏనుగుల తొండములు కోసినాడు. గుర్రాల పిక్కలు తెగగొట్టినాడు, భటులతలలు తరిగినాడు. చివరకు చోరుడు ఖడ్గహస్తుడై రాజుమీదికి వచ్చినాడు. రాజు అతనిచేయి గట్టిగాపట్టి కత్తి కింద పడవేయించినాడు. ఇద్దరూ ముష్టాముష్టి పోరినారు. వీర కేతువు చోరుని కిందపడవేసి వాని గుండెలమీద కూర్చున్నాడు. తరువాత మహారాజు తలారులకు ఆనతీయగా వారు చోరుని పట్టి వధ్యశిలవద్దకు తీసుకొని పోతున్నారు.

వైశ్యకుమారి రత్నావతి చోరునిచూచి మోహించి తండ్రి దగ్గిరికి పరుగులెత్తి "తండ్రీ, కొరతవేయడానికి తీసుకొని పోతున్నారు. అతన్నే

నేను ప్రేమిస్తున్నాను. అతనిచావు ఆపలేకపోతే నా సహగమనం తప్పదు" అని అఘోరించింది. తండ్రి "అదేమిటమ్మా, దొరకక-దొరకక- చోరుడే దొరికినాడా! చావుకు తెగిస్తావా తల్లీ" అని దీనంగా పలికినాడు. కుమార్తె పట్టుదల చూచి తండ్రి రాజు దగ్గిరికి వెళ్ళి చోరుని విడిపించవలసిం దనీ, ఎంతయినా సువర్ణము ఇస్తాననీ కాళ్ళావేళ్ళా పడినాడు. రాజు అంగీకరించ లేదు. రత్నావతి ప్రాణా లను తృణప్రాయముగా ఎంచి మంటలో పడి చనిపోవడానికి సిద్ధపడ్డది. చోరుడు చనిపోయేముందు ఆమెనుచూచి నవ్వినాడు, కన్నీళ్లు విడిచినాడు. వధ్యశిలమీద చోరుని నిలవబెట్టి తలారులు నిలువునా అతని నిండుప్రాణాలు తీసినారు. చోరునిదేహముమీద పడి పోవడానికి రత్నావతి ఉద్యుక్తురాలుకాగా ఆకాశవాణి పలికింది. "అమ్మా, స్వయంవరపతిమీద నీకుగల భక్తిశ్రద్ధలకు చాలా మెచ్చుకొన్నాను. సాధ్వీమణీ, నీయిష్టమువచ్చిన వరంకోరుకో" రత్నావతి "అపుత్రుడైన నాతండ్రికి వందమంది పురుషసంతానం కావాలి. నేను చనిపోయిన తరువాత సుతులు లేరనే శోకంవల్ల ఆయన చనిపోకుండా ఉండాలి." అనే వేడుకొన్నది. గగనవాణి "అలాగే నీతండ్రికి నూరుగురు కుమాళ్లు కలుగుతారు. నీవంటి సాధ్వీమణి ఇంతమాత్రమేనా కోరడం?" అని పలికింది. ఆమె నామీద దయవుంచి నాభర్త జీవించి పరమ కారుణికుడు ధార్మికుడు అయ్యేరీతిగా అనుగ్రహించాలి" అని కోరు కొన్నది. వెంటనే చోరుడు అక్షతశరీరంతో ఉజ్జీవితుడై లేచినాడు.

రత్నదత్తుడు అల్లుణ్ణీ కూతుర్నీ చూచుకొని ఆనందానందముతో పొంగిపోయినాడు. అతని ఇంట్లో దోసతోటవలె ఇంతవాళ్లు అంత వాళ్ళూ కళకళలాడుతూ మగపిల్లలు మసులుతూ ఉండగా రత్న దత్తుడు వాళ్ళను చూచుకొని పొంగిపోయినాడు. వీరకేతుమహారాజు చోరునిపిలిపించి సేనాపతిని చేసినాడు.

బేతాళుడు "రాజన్, కాటికి కాళ్ళు చాచిన చోరుడు రత్నవతిని చూచి నవ్వడానికీ దుఃఖించడానికీ కారణమేమిటి?" అని అడిగినాడు. త్రివిక్రమ సేనుడు "అకారణబంధువైన రత్నదత్తుని ఋణము ఎలాతీర్చుకోవనని విచారించి కళ్లనీళ్లు పెట్టుకొన్నాడు. రాజపుత్రులను ఎవరినీ వరించక అధము డైన తనను వరించిందేమా అని చోరుడు తెల్లపోయి నవ్వినాడు" అని సమాధాన మిచ్చినాడు. బేతాళుడు అదృశ్యుడై పోయినాడు. బేతా ళుని తేవలెనని త్రివిక్రమసేనుడు శింశుపాతరువు కడకు మళ్ళీ వెళ్ళినాడు.

తరంగము: ౮౯

బేతాళకథ: ౧౫

త్రివిక్రమసేనుడు యథాప్రకారంగా బేతాళుని బుజాన ఎక్కించు కొని బయలుదేరినాడు. బేతాళుడు మహారాజుకు మార్గాయాసము పోగొట్టుతూ కథ ఆరంభించినాడు.

నేపాళదేశాన్ని యశఃకేతువు అనే మహారాజు శివపురిని రాజ ధానిగా చేసుకొని పరిపాలిస్తున్నాడు. కొన్నాళ్ళకు రాజేంద్రుడు రాజ్యభారాన్ని మంత్రి ప్రజ్ఞాసాగరుని చేతుల్లో ఉంచి, చంద్రప్రభ అనే దేవేరితో భోగములు అనుభవిస్తూ ఉన్నాడు. ఇలా ఉండగా ఆదంపతు లకు శశిప్రభ అనేకుమార్తె జన్మించింది. వయసు వచ్చినతరువాత శశిప్రభ పువ్వులు కోయడానికి ఉద్యానవనానికి వెళ్ళింది. విప్రకుమా రుడు మనస్స్వామి అనేవాడు చూచి, ఆసుందరిని వనదేవతగా భావించి నాడు. శశిప్రభ పుష్పాపచయము చేయడము మరచిపోయి అతని అందాన్ని చూచి పరవశ అయింది. ఆలేతహృదయాలు వలపులో మునిగిపోగా అకస్మాత్తుగా జనుల హాహాకారము బయలుదేరింది. అప్రియాలు ఏమిటీ గగ్గోలు అని దృష్టి సారించి చూడగా మదవు

ఏనుగు కట్టుకంబాన్ని తెంపుకొని తోవలో చెట్లు విరుస్తూ మావటి వానిని తోసివేసి మనుష్యులమీద విరుచుకుపడుతున్నది. ఆహడావిడిలో శశిప్రభ వణికిపోతూ ఉండగా మనస్వామి ఆమెను ఎత్తుకొని దూరంగా తీసుకొని వెళ్ళినాడు. ఆకన్య హృదయములో లజ్జా ప్రణయములు రేకెత్తినవి. ఈలోగా పరిజనులువచ్చి మనస్వామిని స్తుతిచేసి రాజ కుమారిని నగరుకు తీసుకొని వెళ్ళినాడు. ఆమె శరీరము రాజమంది రములోనూ మనసంతా మనస్వామి మీదనూ ఉండగా తండ్రి కని పెట్టలేదు. మనస్వామి విరహముతో వేగి మూలదేవుడు అనే గురువు దగ్గిరికి వెళ్లినాడు. మూలదేవుడు శిష్యుని సంగతి గ్రహించి అది తీర్పదలచినాడు. ఆయన యోగగుళికను మింగి మరియొకటి మన స్వామికి ఇచ్చినాడు. మూలదేవుడు వృద్ధవిప్రాకారము ధరించినాడు. మనస్వామి మనోహరమైన కన్యా రూపమును పొందినాడు. ఆ బ్రాహ్మణ వేషధారి అయిన మూలదేవుడు మనస్వామిని వెంటబెట్టుకొని యశఃకేతుమహారాజు దగ్గిరికివెళ్ళినాడు. ఆయన రాజుకు నమస్కరించి "రాజన్! నాకొకుమారుడు ఉన్నాడు. వాడికోసము ఈకన్యను తీసు కొనివచ్చినాను. కుమారుడు ఎక్కడికో వెళ్ళిపోయినాడు. వాణ్ణి వెతక డానికి బయలుదేరినాను. అంతవరకూ ఈకన్యను నీవు రక్షించాలి" అని మనవి చేసుకొన్నాడు. అతని శాపభీతివల్ల రాజు కన్యను అంతః పురములో ఉంచినాడు. రాజేంద్రుడు తనకుమారి శశిప్రభతో "అమ్మాయీ! ఈకన్యను నీదగ్గరనే ఉండనీ. భోజనశయ్యాదికము నీవక్కనే సుమీ, జాగ్రత్తగా ఈకన్యను రక్షించవలసినభారం మనది" అని అప్పగించినాడు. తండ్రిమాట పాటించి శశిప్రభ కన్యారూపములో ఉన్న మనస్వామిని వెంటబెట్టుకొని అంతఃపురానికి తీసుకొనివెళ్లింది. మూలదేవుడు యథేచ్ఛగా వెళ్ళిపోయినాడు. మనస్వామి మారు రూపుతో ప్రియురాలిదగ్గిరే ఉన్నాడు.

క్రమేణా కొన్నాళ్ళకు ఇద్దరికీ చెలిమి బలపడింది. ఒకరాత్రి శశిప్రభ విరహావేదనవల్ల కంట తడిపెట్టి మనస్వామికి తపించింది. చెంతనేఉన్న శయ్యమీద కూర్చున్న మనస్వామి "శశీ! ఇలా ఉంటున్నావేమి? ఆ రోజుకు ఆరోజు తెల్లగా పాలిపోతున్నావమ్మా! ఎందుకిలా ఉన్నావో చెపితే గాని ఒక్క మెతుకుకూడా నేను ముట్టను సుమీ" అనేసరికి శశి ప్రభ సమాధానం ఇచ్చింది.

"చెలీ నీమీద నమ్మకమే. సంగతి ఇది. నేను ఒకసారివసంత ములో పుష్పాపచయమునిమిత్తం వనంలోకి వెళ్ళినాను. అప్పుడు అందగా డయిన విప్రకుమారుణ్ణి చూచి వలచినాను. మా ఇద్దరి హృదయాలూ కలిసినవి. సరిగా అప్పుడే ఏనుగు కట్టుకంబాన్ని ఊడపెరికి దిక్కులు పిక్కట గొడుతూ, మనుష్యులమీద పడింది. ఆవిప్రకుమారుడు నన్నుఎత్తుకొని వనగజముబారినుంచి రక్షించినాడు. అతనిశరీరస్పర్శ నాశరీరాన హరి చందనచర్చవలె తోచింది. ఒకసారి అమృతసరోవరములో మజ్జనమాడి నట్టు తోచింది. అభాగ్యురాలను! ఇద్దరమూ తలోదారీ అయినాము. ప్రాణేశ్వరునికోసం బాధపడుతున్నాను."

మనస్వామి నోటిలో ఉన్న యోగగుళికను తీసివేసి నిజమైనరూపు ఆమెకు చూపినాడు. వెంటనే ఇద్దరూ గాంధర్వవివాహము చేసు కొన్నారు. రాత్రివేళ మనస్వామి విప్రకుమారుడై పగటివేళ కన్యా రూపంతో ఉంటూ ఎవరికీ సంశయానికి చోటు ఇవ్వలేదు.

ఇలా కాలం గడిచింది. యశఃకేతుని బావమరిది మృగాంకదత్తు డనే వాడు తనకుమార్తె అయిన మృగాంకవతిని, మంత్రి ప్రజ్ఞాసాగరుని కుమారునికిచ్చి వివాహము చేసినాడు. ఆవివాహానికి మేనమామఇంటికి శశిప్రభకూడా వెళ్ళింది. ఆమెతోకూడా కన్యారూపములో ఉన్న మన స్వామికూడా వెళ్ళినాడు. పెళ్ళికొడుకు పెళ్ళికుమార్తెతో వెళుతున్న ప్పటికీ అతని మన సంతా శశిప్రభవెంట కన్యారూపములో ఉన్న మన

స్వామిమీదనే ఉంది. వరుడు విరహంతో సొమ్మసిల్లినాడు. గోరు చుట్టుమీద రోకటిపోటువలె అతన్ని తాచుపాముకరిచింది. వెంటనే అతనుపడిపోయినాడు. ప్రజ్ఞాసాగరుడు వచ్చి కుమారునిచూచి తల్లడిల్లి నాడు. మంత్రికుమారుడు మూర్ఛలో వెర్రిగా కేకలు వేస్తూ మనో గతము ఎరుకపరిచినాడు. రాజమందిరములో గుప్తధనము వలెఉన్న కన్యారూపధారి మనస్వామిని మంత్రికుమారుడు ప్రేమించినాడు. ఈ కోరిక తీరడం అసాధ్య మని వరునితండ్రి తలచినాడు. యశఃకేతువు అక్కడికే వచ్చినాడు. వరుడు విరహములో మరణావస్థలో ఉన్నాడు. అప్పుడు రాజు మంత్రులను పిలిచి ఇలాపలికినాడు: "ఎవరో బ్రాహ్మ ణుడు వచ్చి ఈకన్యను నామందిరములో ఇల్లడ ముంచినాడు. ఈకన్యను మంత్రికుమారునకు ఇవ్వడానికి నేను స్వతంత్రుణ్ణి కాను. ఇతడు విర హమువల్ల మరణావస్థలో ఉన్నాడు. కుమారుడుచనిపోతేమంత్రి జీవించ లేడు. మంత్రిలేకపోతే ధర్మము ఎలానడుస్తుంది? కుమార సమేతంగా మంత్రిని చావనిస్తే బ్రాహ్మణహత్యాపాతకము నాకు సంక్రమిస్తుంది. ధర్మము స్థాపించవలె నంటే ఈకన్యను మంత్రిసుతునకు ఇచ్చి వివాహము చేయడం కర్తవ్యము."

వెంటనేపెద్దలు ముహూర్తము నిశ్చయించినారు. రాజప్రాసాదము నుంచి కన్యారూపములో ఉన్నమనస్వామిని మంత్రిగృహానికి రప్పించి నారు. మనస్వామి మహారాజుతో ఇలా పలికినాడు: "రాజన్! నన్ను వేరొకనికి ఇచ్చి పెళ్ళిచేయ వలె నని నాతండ్రి సంకల్పించినాడు. నన్ను మరొకరి కివ్వడం ధర్మ మవునో కాదో మీరే ఆలోచన చెయ్యండి. ధర్మాధర్మాలు ఎరిగినవారు. నేను ఒకషరతుమీద వివా హము అంగీకరిస్తాను. నాభర్త నాలుగుమాసాలదాకా గాని తీర్థ యాత్రలు చేసి తిరిగిరాడు. నాలుగు నెలలవరకూ నన్ను నూతన వరు నితో ఏకశయ్యలో పరుండ మని నిర్బంధము చేయవద్దు. అలా బాధి స్తే

నేనువెంటనే చనిపోతాను.” రాజు ఆమాటలు విని అంగీకరించి వెంటనే మంత్రికుమారునికి మనస్వామి నిచ్చి వివాహము చేసినాడు. మంత్రి సుతుడు ఇద్దరుభార్యలనూ ఒకేఇంట్లో ఉంచినాడు. అతడు భార్యకోరిక తీర్చవలె నని తీర్థయాత్రలు చేసేనిమిత్తము ఇల్లు వదిలినాడు. మన స్వామి మృగాంకవతి అనే తోడుకోడలితోకూడా సమానశయన సౌఖ్యము అనుభవిస్తున్నాడు.

ఒకరాత్రి పరిజనము వసారాలో నిద్రలో ఉండగా శయ్యామందిర ములో మృగాంకవతి వంటిమీాద కునుకు రాలేదు. ఏకాంతములో ఆమె కన్యారూపములో ఉన్న మనస్వామితో “ప్రియసఖి! కళ్ళుమూత పడవు కథ చెప్పమ్మా” అని అడిగింది.

మనస్వామి కథ ఆరంభించినాడు: “పూర్వము ఇలుడు అనే సూర్య వంశపురాజు పార్వతీశాపమువల్ల స్త్రీరూపాన్ని పొందినాడు. సఖి! అలాగే దేవతాశక్తివల్ల పురుషుడు స్త్రీ కావడం, స్త్రీ పురుషుడు కావడం కద్దు. అలాంటిస్త్రీపురుషసంయోగము చిత్రంగానే ఉంటుంది. సుమా” పెళ్ళిఅయినప్పటినుంచీ భర్తను ఎడబాసినమృగాంకవతి విరహం వల్ల పులకరించిపోయి “సఖి అలాగా! నాశరీరం కంపరమెత్తుతున్నది. గుండెలు జల్లుమంటున్నవి. నీవుప్రాణసమానవు. ఏఉపాయంవల్లనైనా ఇక్కడికి పురుషుడు వస్తే బాగుండును” అని జాలిగా పలికింది. మన స్వామి ధూర్తుడై “సఖి, విష్ణుదేవుని కృపాకటాక్షమువల్ల నేను పురుషు డనైపోగలను.” అని నోట్లో ఉన్న యోగగుళికను తీసివేసినాడు. మనస్వామి పురుషుడుగా మారిపోగా ఇద్దరూ క్రీడాసుఖము అనుభవించి నారు. మనస్వామి పగటివేళ స్త్రీరూపముతోను, రాత్రివేళ పురుషుడు గానూ మసలుతున్నాడు. మంత్రికుమారుడు యాత్రలు పూర్తి చేసు కొని వచ్చేలోగా మనస్వామి మృగాంకవతిని కూడాతీసుకొని పారి పోయినాడు.

ఈలోగా మనస్వామి గురు వైనమూలదేవుడు వృద్ధబ్రాహ్మణ వేషంతో యశఃకేతుమహారాజసన్నిధికి వెళ్ళి "రాజన్! నాకుమారుడు దేశాంతరమునుంచి తిరిగి వచ్చినాడు. మీదగ్గిర ఉంచిననాకోడలిని ఇప్పించండి." అని వినయముగా అడిగినాడు. మహారాజు మంత్రులతో కూడబలికి విప్రశాపభయంవల్ల "బ్రాహ్మణోత్తమా! నీకోడలు ఎక్కడికి వెళ్ళిందో మరి. ఆఅపరాధమునకు పరిహారంగా నాకుమార్తెను నీకుమారుని కిచ్చి వివాహము చేస్తాను." అని వేడుకొన్నాడు. మాయా బ్రాహ్మణవేషములో ఉన్నమూలదేవుడు కోపము అభినయించి తరువాత అంగీకరించినాడు. మహారాజు తనకుమారిని శశిప్రభను మూలదేవునిమిత్రునకు కట్టబెట్టినాడు. వివాహానంతరము వధూవరులు మనస్వామిని చూచినారు. మూలదేవునిసన్నిధిలో మనస్వామికీ శశిప్రభకూ వివాదము చెలరేగింది. శశి "నీ వెవరు? నాతండ్రి అగ్నిసాక్షిగా నాకు వివాహము చేసినాడు" అని పలికింది. "నేను గురుసన్నిధిలో నిన్ను అదివరకే పెళ్ళిచేసుకొన్నాను." అని మనస్వామి జగడమాడినాడు. నిర్ణయము కాలేదు.

కథ చెప్పడం పూర్తి అయింది. బేతాళుడు త్రివిక్రమసేనుని అడిగినాడు "రాజన్! ఇద్దరిలో శశిప్రభభర్త ఎవరు?" త్రివిక్రమసేనుడు "చౌర్యంగా మనస్వామి శశిప్రభను గాంధర్వవివాహము చేసుకొన్నాడు. ఆవివాహము చెల్లదు" అని సమాధానము చెప్పగా బేతాళుడు అంతర్ధానమైనాడు. అతన్ని తీసుకురావలెనని త్రివిక్రమసేనుడు శింశుపావృక్షముదగ్గిరికి వెళ్ళినాడు.

## తరంగము : ౯౦

## బేతాళకథ : ౧౬

త్రివిక్రమసేనుడు శింశుపావృక్షశాఖనుంచి బేతాళుని తనబుజాన ఎక్కించుకొని బయలుదేరినాడు. బేతాళుడు అతనిమార్గాయాసము పోగొట్ట దలచి కథ ఆరంభించినాడు.

హిమాలయ పర్వతసానువున కాంచనపురము ఉన్నది. జీమూత కేతువు అనేవిద్యాధరరాజేంద్రుడు పరిపాలన చేస్తున్నాడు. అతనిపెరటిలో తర తరాలనుంచీ కల్పవృక్షము ఉంటూ ఉన్నది. ఆరాజు కల్ప తరువును ప్రార్థించి బోధిసత్త్వాంశసంభవు డైనజీమూతవాహనుడు అనే కుమారుని పొందినాడు. జీమూతవాహనుడు దానవీరుడు మహా సత్త్వుడు సర్వభూతహితుడు పితృశుశ్రూషాపరాయణుడు.

అతనికి వయసు రాగా తండ్రి పట్టము కట్టినాడు. జీమూతకేతువు అతనిమంత్రులూ యువరా జైన జీమూతవాహనునకు ఇలా హితము ఉపదేశించినారు : "మనపెరటిలో సకలార్థములను ప్రసాదించేకల్పతరువు ఉన్నది. నిత్యమూ దీనికి పూజాపునస్కారాలు చేయవలె. అలాచేస్తే దేవేంద్రుడు మనలను ఏమీచేయలేడు. అన్యులు మనజోలికే రాలేరు."

దయావీరు డైనజీమూతవాహనుడు ఇలాయోచనచేసినాడు : "ఈ కల్పతరువు పెరటిలో ఉన్నప్పటికీ నాతాతముత్తాతలు ఫలాన్ని పొంద లేకపోయినారు. ఆసక్తితో ఆరాధనచేయడంవల్ల ఉత్కృష్టఫలమును మావారు పొందలేదు." అతడు తండ్రిదగ్గిరికి వెళ్ళి శుశ్రూషచేసి, ఆయనతో ఇలా మనవి చేసినాడు : " తండ్రీ! ఈదేహముస్థిరము కా దని నీకు తెలుసునుకదా. సంధ్యకాంతిసౌదామని. సంపదలు అస్థిరములు. భోగములు క్షణికములు. అటువంటిసందర్భంలో ఈకల్ప వృక్షము మనకెందుకు? అభిమానముతో ఈతరువును కాపాడుకొంటూ వచ్చారు మనపూర్వులు. నేను పరహితార్థము ఈకల్పవృక్షమును వినియోగించ దలచినాను." కుమారునివచనములు విని జీమూతకేతువు అంగీకార మిచ్చినాడు.

జీమూతవాహనుడు కల్పతరువును ఇలా వేడుకొన్నాడు : "సకలార్థ దాయినీ! మాతాతముత్తాతలకోరికలు తీర్చినదానివి. నాకోరిక ఒక్కటే. ఈలోకంలోవారి దారిద్ర్యము లేకుండా చేయి; అర్థులకు నిన్ను అర్పి

స్తాను తల్లీ!" కల్పవృక్షము వెంటనే స్వర్లోకానికి ఎగిరి, కనకవృష్టి కురిపించింది. అతనికీర్తిచంద్రికలు దశదిశలా వెలిగినవి. కల్పతరువు లేకపోవడంవల్ల జీమూతవాహనుడు అజేయుడు కాడని అతనిదాయాదులు తలచినారు. అతనిరాజ్యమును హరించవలె నని యుద్ధము ప్రకటించినారు. అప్పుడు కుమారుడు తండ్రితో "నాయనా! నీవు ఖడ్గము చేతబట్టి యుద్ధములో దిగినపక్షములో శత్రువులు ఎవరూ నిలవలేరు. బంధువులను చంపి, రక్తసిక్తము లైనరాజ్యభోగములను అనుభవించడం అనవసరము. క్షణభోగాయతనమైన ఈ శరీరముకోసము ఇందరిని చంపడం ధర్మముకాదు. రాజ్యలోభులకు మనరాజ్యమును వదలి ఇహపరసుఖములకు కావలసినధర్మము ఆచరించుదాము" అనిపలికినాడు.

తండ్రి "కుమారా, నీకోసమేగదా ఈ రాజ్యము? సర్వభూతహితుడవై రాజ్యమును త్యజిస్తున్నావు. నీఅభిమత ప్రకారమే కానీ" అని కుమారునికోరిక చెల్లించినాడు.

జీమూతవాహనుడు రాజ్యమును వదలి, తల్లినీ తండ్రినీ మలయాద్రి సానువుపైన ఏర్పాటుచేసిన ఆశ్రమములో ఉంచినాడు. నిత్యమూ అతడు జననీ జనకులకు శుశ్రూషచేస్తూ ఉన్నాడు. ఇలా ఉండగా మిత్రావసువు అనే అతనితో విశ్వావసువుఅనే రాజపుత్రునికి చెలిమికలిసింది. ఒకసారి జీమూతవాహనుడు ఉపవనములో ఉన్న గౌరిని దర్శించవలెనని వెళ్ళినాడు. అప్పుడు దివ్యకన్య పరివార సఖీజనముతో వచ్చి గౌరీపూజ ముగించి, వీణావాదనము చేస్తున్నది. ఆకన్య వల్లకీతంత్రులు మీటుతూ గీతము పాడుతున్నప్పుడు సారంగములు కదలక మెదలక చెవులు ధోరపెట్టుకొని విన్నవి. ఆమె లావణ్యమును జీమూతవాహనుడు కన్నులార కాంచినాడు. అతనిమనస్సు దివ్యకన్యామయమైపోయింది. ఆసుందరి వలపువిరాళికి సహించలేక విరహగీతములు పాడింది. వీణాతంత్రులు ఆకన్నె మనసును బైట పెట్టినవి. జీమూతవాహనుడు చెలికత్తెద్వారా

ఆమెపేరు మలయవతిఅనీ, సిద్ధరాజైన విశ్వావసుని కుమార్తె అనీ తెలుసుకొన్నాడు. ఒక మునికుమారునివల్ల చెలికత్తె జీమూతవాహనుని ఊరుపేరులు తెలుసుకొని మలయవతికి మనవిచేసింది. "సఖీ, మలయవతీ! జగత్పూజ్యుడయిన ఈ అతిథి లభించినాడు; సామాన్యుడుకాడు; విద్యాధరేంద్రుడు." ఆమాటలు విని మలయవతి రేకెత్తిన లజ్జతో మొగము వంచి ఊరకున్నది. అప్పుడు చెలి "ఈచెలువ లజ్జావతి. నావల్ల మీరు అర్చన స్వీకరించండి" అని జీమూత వాహనునకు అర్ఘ్యమిచ్చి పుష్పమాల అర్పించింది. అతడా సుమమాలను పుచ్చుకొని మలయవతి కంఠాన వేసినాడు. మలయవతి క్రీగంటి చూపులనే నల్లకలువల దండను ప్రియుని కంఠానవేసింది. ఇలా ప్రేయసీప్రియులు మాటామంతీలేకుండా స్వయంవరము పూర్తిచేసు కోగా చీకటివచ్చి "అమ్మా, మలయవతీ! మీకోసం అమ్మగారు కనిపెట్టుకొన్నారు. చప్పున రావాలి" అన్నది.

మలయవతి ప్రియునిమీద సారించిన చూపును మరల్చుకోలేక ఎలాగో ప్రయత్నముమీద దృష్టి మరల్చుకొన్నది. ఆమె ఇంటికివెళ్ళి తల్లినిచూచి ప్రాణేశునిమీది వలవంతవల్ల సిగ్గుపడ్డది. ఆమె కన్నీరు పొంగి కపోలాలను తడిపింది. మలయవతి విరహబాధతో తామరాకుల పాన్పుమీద పరుండలేక పోయింది. ఆమె దూతికను ప్రియుని దరికి పంపనేర్పు తెలియక అటమటించిపోయింది. అలాగే జీమూతవాహనుడు విరాళికి సహించలేక సెజ్జపైన పరుండి, విరహంవల్ల పాలిపోయి, ముని అయినప్పటికీ సిగ్గుచేత కామార్తి చెప్పలేక చపుతూ రాత్రి గడిపినాడు. అతడు మలయవతీ దర్శనార్థము గౌరీదేవాలయానికి తమకముతో వెళ్ళినాడు. అతనివెంట అదివరకు వచ్చిన మునికుమారుడుకూడా వచ్చినాడు. జీమూతవాహనుడు విరహమువల్ల నిట్టూర్పులు వదులుతూ ఉండగా మునికుమారుడు అతనిని ఊరడించినాడు. అదేసమయాన

మలయవతి విరహాతురయై ఏకాకినిగా వనములో ప్రవేశించి, తలిరాకు జొంపాలమాటున ప్రియుని చూడలేక కన్నీరుమున్నీరుగా విలపించింది. ఆమె దేవికి వందనము చేసి "జగజ్జననీ! నాకీ జన్మలో జీమూతవాహనుడు భర్త కాకపోయినా, వచ్చే జన్మలో అయినా అతడే నాభర్తగా అనుగ్రహించుతల్లీ! అలా వరాన్ని ప్రసాదించవా మాతా!" అని వేడింది.

వెంటనే మలయవతి గౌరీదేవిఎదుట అశోకతరుశాఖకు తన పైట చెంగును ఉరితాడుగా కట్టుకొని "ప్రాణేశ్వరా! జీవనవల్లభా! జీమూతవాహనా! కరుణాపారీణా! నన్ను రక్షించవా" అంటూ కంఠాన పాశము తగిలించుకోబోయింది. గగనవాణి "కుమారీ! సాహసము కూడదు. విద్యాధరేంద్రుడైన జీమూతవాహనుడే నీకుభర్త కాగలడు!" అన్నది. వెంటనే సంతోషముతో పొంగిపోయి జీమూతవాహనుడు వయస్యునితో ప్రియురాలిదరికి వచ్చినాడు. చెలికాడయిన మునికుమారుడు "ఓవరవర్ణినీ! మలయవతీ! అమ్మవారిచ్చిన వరదానము! ఇదిగో నీ ప్రియుడు" అని పలికినాడు. విద్యాధరేంద్రుడు దక్షిణహస్తముతో ఆమె కంఠపాశమును తొలగించినాడు. ఆమె కన్నులు లజ్జాభారమువల్ల వంచి నేల బొటనవేలితో రాస్తూఉండగా, చేటి ఆమెకై వెతుక్కుంటూవచ్చి "కల్యాణీ, నీకు శుభము! నీకోరిక నెరవేరింది. ఇప్పుడే మీతండ్రి మిత్రావసువుతో చెప్పినారు. జీమూతవాహనుడు వచ్చినాడనీ, అతన్ని మనము సత్కరించి, మలయవతినిచ్చి పూజించాలనీ అన్నారు. మీతండ్రికోరికమీద మిత్రావసువు జీమూతవాహనుని కోసము మలయగిరి దరిలో ఆశ్రమ పదమునకు వెళ్ళినాడు. త్వరలో మీ వివాహము సిద్ధిస్తుంది. మనము ఇంటికి వెడుదాము. జీమూతవాహనుడు ఆశ్రమానికి వెడతారు." అన్నది. మలయవతి చేటితో ముసిముసినవ్వులు నవ్వుతూ ప్రియుణ్ణి పదేపదే వెనుతిరిగి చూస్తూ ఇంటికి వెళ్ళింది.

జీమూతవాహనుడు మలయసానువుపైన ఉన్న ఆశ్రమపదము చేరినాడు. మిత్రావసువు అతనిని చూచి తాను వచ్చిన కార్యము తెలియచేసినాడు. జీమూతవాహనుడు అంగీకారము తెలిపినాడు. అతడు పూర్వజన్మవృత్తాంతము ఎరిగినవాడు, కనుక మలయవతి పూర్వజన్మలో తనప్రియురా లని, మిత్రావసువు మిత్రు డనీ అక్కడివారికి తెలియ బరచినాడు. కుమారునికి వివాహము అవుతుం దని తల్లీ తండ్రీ సంతో షించినారు. మిత్రావసువు జీమూతవాహనుని సిద్ధరాజు సన్నిధికి తీసుకొని వెళ్ళినాడు. సిద్ధుల ఆచారప్రకారము శుభముహూర్తాన మలయ వతీ జీమూతవాహనులకు వివాహము జరిగింది. కొన్నాళ్ళు అతడు అత్తవారింటనే ఉన్నాడు.

ఒకసారి జీమూతవాహనుడు మలయాచల సానువుమీదికి మిత్రా వసువుతో విహారము సలుపుతూ ఉన్నాడు. సముద్రతీరాన అతడు ఎముకలపోగులుచూచి "మిత్రమా, ఈ అస్థిరాసులు ఏజంతువులవి?" అని అడిగినాడు. బావమరిది మిత్రావసువు ఇలా సమాధానము ఇచ్చి నాడు. "పూర్వము నాగులతల్లి కద్రువ, గరుడమాత వినతను మోస గించి చేయించిన ఒడంబడికను గరుత్మంతుడు తోసివేసి, కసితీరా నాగు లను తినివేయడం మొదలు పెట్టినాడు. నాగులందరూ నాశన మయ్యే పరిస్థితి రాగా నాగరాజు వాసుకి గరుత్మంతుని బతిమాలుకొని "గరు త్మన్! నీకు నిత్యమూ ఒక్కొక్క నాగుని ఈ దక్షిణసముద్రతీరాన ఉన్న ఇసుక తిన్నెలమీదికి పంపుతూ ఉంటాను. నీవుమాత్రము పాతాళము ప్రవేశించి పాములన్నింటినీ నాశనం చెయ్యకు." అంటే గరుత్మంతుడు అంగీకరించినాడు. నాడుమొదలు నేటివరకూ వాసుకి పంపేపాములను దినదినమూ భక్షిస్తున్నాడు. ఈ కనబడే అస్థికలన్నీ పాములవి! ఎన్నెన్నిదిబ్బ లయినవో చూడు!"

ఇలా అంటూ ఉండగా జీమూతవాహనుని గుండె కరిగిపోయింది.

"అయ్యో, వాసుకి ఎన్నెన్ని పాములను శత్రువుకు పంపిస్తున్నాడోగదా!
రెండువేలనాలుక లున్న వాసుకి గరుత్మంతునికి ఆహుతి కాలేకపోయి
నాడు. తనపాతాళలోక వాసులను ఇలానాశనము చేస్తాడా? కశ్యప
తనయుడై, విష్ణువాహనమైన గరుత్మంతుడు ఇంత దారుణముగా ప్రవర్తి
స్తున్నాడే! నాగాంగనలరోదనము వినికూడా గరుత్మంతుడు ఎంతకఠినంగా
ఉన్నాడో! ఇంతకు అజ్ఞానప్రభావము!" అని జీమూతవాహనుడు తలచి
నాడు. అతడు నాగులను రక్షించ దలచినాడు. గరుత్మంతునకు నిస్సార
మైన నిజదేహమును అర్పించవలె నని జీమూతవాహనుడు నిర్ణయించు
కొన్నాడు. సరిగా అప్పుడే విశ్వావసు మహారాజు రమ్మంటున్నా రని
ప్రతీహారుడు వచ్చి మిత్రావసువును పిలిచినాడు.

జీమూతవాహనుడు సిద్ధరాజసన్నిధికి వెళ్ళదలుచుకో లేదు; 'నేను
తరువాత వస్తాను' అని మిత్రావసువుతో చెప్పిపంపినాడు. అతడు తన
కోరిక తీరేఉపాయము తోచక అటూఇటూ తిరుగుతూ ఉండగా
ఆర్తనాదము వినవచ్చింది. జీమూతవాహనుడు వెళ్ళగా రాజభటుడు
యువకుని పట్టితెచ్చి ఉంచడము గమనించినాడు. యువకుడు ఏడు
స్తున్న వృద్ధమాతను ఓదార్చి పంపుతున్నాడు. ముసలిది పుత్రశో
కము భరించలేక 'అయ్యో, కుమారా, శంఖచూడ కులానికి లేకలేక
ఒక్కడివే నాకడుపున పుట్టినావు. నిన్నెలా గరుత్మంతునికి అర్పించ
నురా? ఈశోకభారంతో నేనెలా జీవించను" అని విలపిస్తూ ఉండగా
శంఖచూడుడు "తల్లీ ఇంటికివెళ్ళు. గరుత్మంతుడు వచ్చేవేళ అయింది.
ఇదే నాకడపటినమస్కారము" అని పలికినాడు. ఆమాటలు విని
తల్లికి కడుపు చెరువైపోయింది. బోధిసత్త్వాంశు డయిన జీమూత వాహ
నుడు జాలితో 'అయ్యో, వీడు నాగుడు. వాసుకి ఇతనిని గరుత్మంతునికి
ఆహారంగా పంపినాడు. పాపము, ఆతల్లికి వీడు ఏకపుత్రుడు. ఇతనిని
రక్షించని నాతను వెందుకు?" అని ఆలోచించి వృద్ధురాలి వద్దకు వెళ్ళి

"అమ్మా నీకుమారుని నేను రక్షిస్తాను" అని హెచ్చరించినాడు. ఆమాటలు విని ఆవచ్చినది గరుత్మంతు డని భయపడి "గరుత్మా నన్ను తిను. నన్ను తిను." అనిఆమె విలపించింది. అప్పుడు శంఖ చూడుడు "అమ్మా, ఇతడు ఎవరోమహానుభావుడు, సౌమ్యుడు" అని పలికినాడు. జీమూతవాహనుడు వృద్ధురాలితో "అమ్మా, నేను విద్యాధరుడను. నీకుమారుని రక్షించ వలెనని వచ్చినాను. నీకుమారుని రక్తవస్త్రమును నేను కప్పుకొని గరుత్మంతునకు ఆహార మవుతాను. కుమారుని తీసుకొని ఇంటికి వెళ్ళనమ్మా" అని ధీరముగా పలికినాడు.

వృద్ధురాలు జాలిగా "నాయనా, ఇంత దయాళువైన నీవు నా కుమారునికన్న ఎక్కువైన వాడివి" అన్నది. జీమూతవాహనుడు "నాకోరిక తీరక తప్పదు. మీరెవరూ అడ్డురావద్దు." అని నిశ్చిత వచనములు పలికినాడు. శంఖచూడుడు అతని మహోదారగుణమును గ్రహించి "మహాసత్త్వా! నీమహాకారుణ్యము స్పష్టముగా కనపడు తున్నది. నీశరీరత్యాగము వల్ల నాశరీరము కాపాడుకోను. రత్నాన్ని ఇచ్చి పాషాణమును ఎవడు కాపాడుకొంటాడు?" అని ధైర్యంగా పలికి, తల్లితో "అమ్మా తోవతిన్నగాలేదు. చప్పున ఇంటికివెళ్ళిపో. నేనిప్పుడే సముద్ర తీరాన ఉన్న గోకర్ణేశ్వరుని సేవించి వస్తాను. గరుత్మంతుని ఎదురుచూస్తాను" అంటూ ఏడుస్తున్న తల్లికి పాదాభివందనము చేసి సెలవుతీసికొని వెంటనే గోకర్ణ క్షేత్రానికి వెళ్ళినాడు.

త్వరగా గరుత్మంతుడు వస్తే శరీరాన్ని అర్పించ వచ్చునని జీమూతవాహనుడు త్వరపడుతున్నాడు. గరుత్మంతుని రెక్కలగాలి రివ్వురివ్వన సాగింది. అది కనిపెట్టి ఆమహాసత్త్వుడు వడివడిగా వచ్చి అతన్ని ముక్కున కరిచి శిరోరత్నమును పెరికి వేసినాడు. ఆపక్షీంద్రుడు జీమూతవాహనుని మలయాచల శృంగానికి తీసుకుపోతూఉంటే దారిలో రక్తము జాలుగాకురిసింది. గరుత్మంతుడు ముక్కుతో అతన్ని

రక్కుతూ మాంసము తింటున్నాడు. అప్పుడు జీమూత వాహనుడు "ఇలా నాశరీరము పరహితార్థము వినియోగపడాలి. నాకు స్వర్గము అవసరములేదు. జన్మ జన్మకి ఇదేవిధంగా నాశరీరము అన్యులకై అర్పించాలి." అని ధ్యానముచేయగా ఆకాశమునుంచి దేవతలు అతని శిరసుమీద పూలవాన కురిపించినారు.

జీమూతవాహనుని శిరోరత్నము రక్తసిక్తమై మలయవతికి కనపడింది. ఆమె నెత్తుట తడిసిన రత్నాన్ని అత్తమామలకు చూపింది. వారు తెల్లపోయినారు. కొంతసేపటికి యోగదృష్టివల్ల జీమూతకేతువు కుమారుని అవస్థకనిపెట్టి వెంటనే భార్యతోను కోడలు మలయవతితోను మలయాచల శిఖరము దగ్గరికి వెళ్ళినాడు. ఈలోగా శంఖచూడుడు రక్తసిక్తమైన వధ్యశిలను చూచి, విలపించి, నెత్తురుజాడనుబట్టి జీమూత వాహనుని వద్దకు వెళ్లినాడు.

గరుత్మంతుడు జీమూతవాహనుని సంతోషమును కనిపెట్టి ఆశ్చర్యపడి "ఇత డెవరో మహాసత్త్వుడు, నాగుడు కాడు. ఈసాధుమూర్తిని భక్షించను" అని అతన్ని వదిలిపెట్టినాడు. జీమూతవాహనుడు "గరుత్మన్! నా దేహములో ఇంకా రక్తమాంసాలు ఉన్నవి. నీఆకలి ఇంకా తీర లేదు. నన్ను భక్షించు" అని వేడినాడు. గరుత్మంతుడు సంభ్రమముతో మహానుభావా! నీవెవరో దయచేసి చెప్పవలె" అనికోరినాడు. అప్పుడు జీమూతవాహనుడు "పోనీ, నన్ను నాగుడనే అనుకొని భక్షించు" అన్నాడు. శంఖచూడుడు దూరమునుంచి ఎలుగెత్తి "వైనతేయా, ఆయన నాగుడు కాడు. సాహసము కూడదు. నేనే నీఆహారము" అని కేకలు వేయగా గరుత్మంతుడు ఆశ్చర్యపడినాడు. శంఖచూడుడు పక్షీంద్రునితో మాట్లాడుతూ ఉండగా జీమూతవాహనుని తల్లీ, తండ్రీ, భార్యా వచ్చినారు. అందరూ అతన్నిచూచి రోదించినారు. ఆపరిదేవనము విని గరుత్మంతుడు పశ్చాత్తాపము పొంది "అయ్యా, బోధిసత్త్వాంశ

సంభవు డయినజీమూతవాహనుని తెలియక భక్షిస్తున్నాను. ఇతడు చనిపోతే నాకు పాపము చుట్టుకొంటుంది'' అని పలికినాడు. జీమూత వాహనుడు వెంటనే చనిపోయినాడు.

తల్లితండ్రులు గుండెలు పగిలేటట్టు విలపించినారు. శంఖచూడుడు తనను నిందించుకొన్నాడు. మలయవతి భర్తృశోకమువల్ల దీనాతి దీనమై గౌరినిధ్యానించింది. అప్పుడు గగనవాణి "భావివిద్యాధరచక్ర వర్తి నీకు వరు డవుతా డని వరము ఇచ్చినాను. నామాట జరిగితీరు తుంది'' అన్నది. దేవి ప్రత్యక్షమై జీమూతవాహనుని దేహముమీద అమృతాన్ని చిలకరించింది. వెంటనే జీమూతవాహనుడు ప్రవృద్ధ తేజ ముతో బతికి లేచి జగజ్జననికి నమస్కరించినాడు. అప్పుడా దేవి "కుమారా! త్వరలోనీవు విద్యాధరచక్రవర్తివి కాగలవు. అంటూ అతన్ని అభిషేకించి అంతర్ధానమైంది. గగనమునుంచి పూలవాన కురిసింది.

గరుత్మంతుడు సవినయముగా జీమూతవాహనునితో "చక్రవర్తీ! నీ మహాసత్త్వము, నీ ఔదార్యము చూచి ప్రీతి చెందినాను. నీ కే వరము కావాలి?'' అని అడిగినాడు.

జీమూతవాహనుడు "నీ వింక పాములను తినవద్దు. నాగాస్థికల రాను లన్నీ అమృతముతో తడుపు. చనిపోయిన నాగజాతి తిరిగి జీవిం చాలి'' అని కోరినాడు. సముద్రతీరానఉన్న నాగులు ఉజ్జీవితు లైనారు. జీమూతవాహనునివల్ల నాగానందము కలిగింది. వాసుకి అతనిని కొని యాడినాడు. పార్వతీపరమేశ్వరులు అతనికి విద్యాధరచక్రవర్తిత్వము ప్రసాదించినారు.

బేతాళుడు కథ చెప్పడము పూర్తి అయింది. అతడు త్రివిక్రమ సేనునితో "శంఖచూడుడు గొప్పవాడా? జీమూతవాహనుడు ఘనుడా?'' అని ప్రశ్నించినాడు. త్రివిక్రముడు "బేతాళా! చావు తప్పిపోయినా శంఖచూడుడు తనను అర్పించుకోవలె నని గరుత్మంతునిదరికి వెళ్ళి

నాడు. కనుక అతడే సత్త్వాధికుడు అని సమాధాన మిచ్చినాడు. బేతా
ళుడు యథాప్రకారంగా అంతర్ధానమై శింశుపావృక్షాన వేలాడుతున్న
శవదేహములో ప్రవేశించినాడు.

## త రం గ ము : ౯౧

## బే తా ళ క థ : ౧౭

త్రివిక్రమసేనుడు బేతాళుని బుజాన ఎక్కించుకొని బయలుదేరి
నాడు. బేతాళుడు త్రివిక్రముని మార్గాయాసము పోగొట్టవలె నని
కథ ఆరంభించినాడు.

గంగాతీరాన కనకపురమును యశోధనమహారాజు పరిపాలిస్తూ
ప్రజలమన్ననలు పొందినాడు. అతనిరాజధానిలో ఒకవర్తకునికుమార్తె
పేరు ఉన్మాదిని. కన్నెత్తి చూచినవాడు ఉన్మత్తుడవుతాడు. కన్యకు
వయసు రాగా తండ్రి యశోధనునిదగ్గిరికి వెళ్ళి "ప్రభూ, నాకుమారి
త్రిలోకసుందరి. దీనికి పెళ్ళిఈడువచ్చింది. తమకు చెప్పకుండా అన్యు
నకు ఇవ్వదలచలేదు. తమరే ఈకన్యను స్వీకరించాలి" అని కోరినాడు.
యశోధనుడు ఉన్మాదినీ సౌందర్యమును చూచి రమ్మని విప్రులను పంపి
నాడు. విప్రులాకన్యను చూచి ఉన్మత్తులై కొంతసేపటికి స్తిమితపడి
"ఈరమణీమోహపాశములో మనప్రభువు చిక్కి రాజ్యపాలన చెయ్య
లేడు. రాజ్యము నాశనమై పోతుంది. ఈకన్య సులక్షణ అని మనము
ప్రభువుకు చెప్పకూడదు." అని ఆలోచించుకొని రాజుదగ్గిర అబద్ధ
మాడినారు. యశోధనుడు వైశ్యకుమారిని వివాహము చేసుకోలేదు.
రాజాజ్ఞప్రకారము వర్తకుడు కుమార్తెను బలధరుడు అనే సేనానాయకు
నకు పెళ్ళి చేసినాడు. ఉన్మాదిని "నేను సులక్షణను కానని మహారాజు
స్వీకరించలేదు" అని కించపడి భర్తతో కాపురము చేస్తున్నది.

యశోధనుడు వసంతోత్సవము చూడవలె నని గజారోహణము చేసి ఊరేగినాడు. వర్తకుని కుమార్తె, ఉన్మాదిని మేడమీదినుండి మహారాజును చూచింది. ఆమె కనపడిన మాత్రాన అతని హృదయము కల్లోల మైనది. ఆమె చూపులకు రాజు వివశుడై మూర్ఛపోయినాడు. పరివారజనులు అతనిని ఊరడించినారు. ఉన్మాదిని కులక్షణ అని అబద్ధా లాడిన విప్రులను మహారాజు వెళ్ళగొట్టినాడు. ఆయన అహో రాత్రములు ఆసుందరినే ధ్యానిస్తూ కామాగ్నిపుటపాకములో కుములు తున్నాడు. అప్పులు చిక్కిపోతున్న యశోధనుని చూచి జాలిగా "రాజేంద్రా, ఎందుకు మీ రిలా కృశిస్తున్నారు?" అని అడిగినారు. సేనాధిపతి బలధరుడు ప్రభువును "దేవా, నీదాసుని దార పరదార కాదు, నీచరణదాసి. నాభార్యను వలినవారు స్వీకరించాలి" అని వేడినాడు. కొంతసేపు ఊరుకొని "దేవా, అలా మీకు ఇష్టము కాకపోతే నాభార్యను దేవాలయములో ఉంచుతాను స్వామీ! దేవదాసిని మీరు స్వీకరించవచ్చును" అని బలధరుడు విన్నవించినాడు.

యశోధనుడు "నేనే నీతి తప్పితే లోకము చెడిపోక మానదు. నీవు భార్యను వదలవద్దు. అధర్మాచరణముకన్న మరణమే మేలు" అని పలికినాడు. మహాసత్త్వులు ప్రాణత్యాగమైనా చేస్తారు, సదాచారము వదలివెయ్యరు. కొన్నాళ్ళకు రాజచంద్రుడు క్షీణించి కీర్తిశేషు డైనాడు. ప్రభుభక్తి పరాయణు డైన బలధరుడు కన్నీరు కారుస్తూ చితాగ్నిలో దుమికినాడు.

బేతాళుడు కథ చెప్పి త్రివిక్రముని "రాజన్, రాజ సేనాపతులలో సత్త్వాధికుడు ఎవడు?" అని అడిగినాడు. "మహారాజు సత్త్వాధికుడు" అని త్రివిక్రమసేనుడు సమాధానమిచ్చినాడు. బేతాళుడు "సేనాధిపతి సత్త్వాధికుడు ఎందుకు కాడు?" అని తిరిగి ప్రశ్న వేసినాడు. రాజు ఇలా ప్రత్యుత్తరమిచ్చినాడు. "సేనాధిపతి ప్రభుభక్తివల్ల ప్రాణ

త్యాగము చేసినాడు. అందులో ఘనత ఏమున్నది? రాజు ఉద్రిక్త చిత్తుడై ఉన్నవాసికై ధర్మనాశనము చేయక తానే మరణించినాడు. ధర్మాత్ముడై ప్రాణాలు వదలినాడే కాని అధర్మము చేయలేదు. అందువల్ల రాజే సత్త్వాధికుడు." ఈ సమాధానము విని బేతాళుడు వెంటనే అంతర్ధానమైనాడు. అతన్ని వెతికి తీసుకు రావలె నని త్రివిక్రమ సేనుడు శింశుపావృక్షముదగ్గిరికి వెళ్ళినాడు.

### తరంగము: ౯౩

### బేతాళకథ: ౧౮

శ్మశానములో శవములు తగులబడుతూ భయంకరముగా ఉన్నవి. త్రివిక్రమసేనుడు ఎదురు బెదురులేకుండా రుద్రభూమిలో నడుస్తున్నాడు. శింశుపావృక్షసమీపాన అతనికి లెక్కలేనన్ని శవములు కొమ్మలలో వేలాడుతున్నవి. ప్రతిశవదేహములో మాయాబేతాళుడు అధిష్ఠితుడైనాడు. మహారాజు కొంతసేపు కర్తవ్యము తోచక ఇటూ అటూ తారట్లాడినాడు. నిజంగా బేతాళుడున్న శవము తెలుసుకోలేక త్రివిక్రముడు సాహసించి "బేతాళు డెవడో తెలియకపోతే ఈరాత్రి నేను ప్రాణత్యాగము చేస్తాను" అని నిశ్చయము చేసికొన్నాడు. అతనిసత్యము కనిపెట్టి బేతాళుడు తన మాయను పోవిడిచినాడు. త్రివిక్రముడు బేతాళాధిష్ఠిత మయిన శవము బుజాన వేసుకొని నడిచినాడు. అతని మార్గాయాసము పోగొట్టవలెనని బేతాళుడు కథ ఆరంభించినాడు:

ఉజ్జయినీనగరాన్ని చంద్రప్రభ మహారాజు పరిపాలిస్తున్నాడు. ఆయనమంత్రి దేవస్వామి క్రతువులు చేసినసోమయాజి, సోమయాజులు కుమారుడైన చంద్రస్వామి చదువుకున్నవాడయినా జూద మాడి సొమ్ము ఖర్చుపెడుతున్నాడు. అతడు అందరినీ జూదమాడుదాము

రండని పిలవడము సాగించినాడు. అలకాపతి కుబేరునికూడా ఓడించి వేస్తానని ప్రగల్భాలు పలుకుతున్నాడు. చంద్రస్వామి జూదగాళ్ళతో చేరి పాచికలాడి ఓడిపోయినాడు. ఇల్లుగుల్ల కాగా కట్టుబట్టలతో అతడు మిగిలి జూదగాళ్ళకు ధనము ఇచ్చుకోలేకపోయినాడు. అందుచేత వారు అతన్ని చితకకొట్టినారు. రెండుమూడురోజులు చంద్రస్వామి కదలక మెదలక పడి ఉన్నాడు. జూదగాళ్ళ సభాపతి స్నేహితు లందరితో "చంద్రస్వామిని చీకటినూతిలో పారవేయుండి. వాడు ఇవ్వవలసిన సొమ్ము నేను ఇస్తాను" అని పలికినాడు జూదరులు చంద్రస్వామిని మోసుకొని అడివిలో చీకటినూతికోసము వెతక నారంభించినారు. వాళ్ళలో వృద్ధుడు "చంద్రస్వామి జీవిస్తాడని తోచదు. వీణ్ణి నూతిలో పారేస్తే వచ్చేలాభ మేమిటి? ఇక్కడే పారేసి నూతిలో పారేశా మని చెప్పివేదాము" అని పలికినాడు. అందరూ అందుకు అంగీకరించినారు.

వారు చంద్రస్వామిని విడిచి వెళ్ళినారు. అతడు శూన్యశివాలయములో ప్రవేశించి "అయ్యో, జూదగాళ్ళు నన్ను మోసము చేసినారు. శరీరాన బట్టలులేవు. దుమ్ముకొట్టుకు పోయినాను. ఈస్థితిలో బంధుమిత్రులు నన్నుచూచి ఏమంటారు? ఈరాత్రి ఎక్కడో తలదాచుకుని ఆకలి తీర్చుకోవలె" నని తలచినాడు. సూర్యాస్తమాన మైంది. ఆసమయంలో జటాశూలధారి అయిన సన్యాసి కేవలము శివునివలె వచ్చినాడు. అతడు చంద్రస్వామి సంగతి తెలుసుకొని "నాఆశ్రమానికి అతిథిగా వచ్చినావు. లేచి స్నానముచేసి నాభిక్షలో భాగము పుచ్చుకొందువుగాని" అని ఆర్ద్రహృదయుడు వెల్లడించినాడు. చంద్రస్వామి "స్వామీ, నేను బ్రాహ్మణుడను, మీభిక్షాభాగము ఎలా స్వీకరించను?" అని సందేహించినాడు. ఆసన్యాసి మఠములో ప్రవేశించి ఇష్టసంపాదన విద్యను స్మరించినాడు. వెంటనేవిద్య సాక్షాత్కరించి ఏమి చేయవలెను?" అని అడిగింది. తాపసుడు విద్యతో "ఈఅతిథికి ఆతిథ్యము

ఇవ్వవలె" అని ఆనతిచ్చినాడు. ఆమె సరేనని పలికింది. వెంటనే అక్కడ ఉపవనము ఉత్పన్నమైనది. అందులో అంగనలతో రంగారు బంగారు నగరము ఏర్పాటయింది. చంద్రస్వామి తెల్లపోయి చూస్తూఉండగా వార వనితలు వచ్చి అతన్ని 'స్నానానికి లేవండి. భోజనము సిద్ధంగా ఉంది' అంటూ లోపలికితీసుకొనివెళ్ళినారు. వారు అతనికి స్నానము చేయించి శరీరాన హరిచందన చర్చచేసి సన్నని వలువలు కట్టుకోమనిఇచ్చి మరొక మందిరములోకి తీసుకొనివెళ్ళినారు. అక్కడ సుందరాంగి ఉత్కంఠతో లేచి తన అర్ధాసనముమీద చంద్రస్వామిని కూర్చోపెట్టింది. అతడు ఆమెతో మద్రసోపేతంగా భోజనముచేసితీయునివళ్ళు ఆరగించినాడు. రాత్రి సుందరితో శయ్యాభోగము అనుభవించినాడు. ఉదయాన మేలుకొని చూచేసరికి దివ్యభవనము గాని ఉపవనముగాని అందగత్తెగాని కనపడ లేదు. చంద్రస్వామి బెంగతో మఠము విడిచిరాగా తాపసుడు "అయ్యా రాత్రి సుఖంగానిద్ర పట్టిందా?" అని ప్రశ్నించినాడు. చంద్ర స్వామి "స్వామీ. మీదయవల్ల సుఖము అనుభవించాను. ఆసుందరి నాకు తెల్లవారేసరికి కనపడడములేదు. ఏమి చెయ్యను. ప్రాణాలు పోతున్నవి" అని జాలిగా సమాధానము ఇచ్చినాడు. తాపసుడు నవ్వుతూ "అలాగే రాత్రి సుందరితో భోగము అనుభవించ వచ్చును. అందాకా మనసు చిక్కబట్టు" అని ఊరడించినాడు.

ప్రతి రాత్రీ చంద్రస్వామి సన్యాసి దయవల్ల సుందరితో శయ్యా భోగము అనుభవిస్తూ దివ్యాహారము తింటూ ఉన్నాడు. ఒకనాడు చంద్రస్వామి "స్వామీ, మీవిద్యనాకు ఉపదేశించండి" అని వేడు కొన్నాడు. ఇలా తాపసుడు పలికినాడు: "విద్య సాధించడము మాట లతో కాదు. నీటిలోమునిగి జపము చేయవలసి ఉన్నది. జపము చేస్తు న్నప్పుడు విద్య మాయాజాలము పన్ని సాధకునికి అడ్డువస్తుంది. విద్యా దేవత అతనిని సిద్ధి పొందనీయదు. సాధకుడు ఉపాసనా సమయాన

తాను బాలుడైనట్టు భావన చేస్తాడు. తరువాత వయసు వచ్చినపుడు వివాహము చేసుకొని బిడ్డలను కంటాడు. ఇతడు నా స్నేహితుడు ఇతడు నా బంధువు అని భ్రమలో తారుమారు అవుతూ ఉంటాడు. ఇహము మరిచిపోతాడు. విద్యాసాధనక్రియ విస్మరిస్తాడు. గురుకటాక్షమువల్ల, ఉపదేశమువల్ల మేలుకొన్నవాడు ఇహము స్మరించి, దృశ్య ప్రపంచము మిథ్యగా తెలుసుకొంటాడు. అతడు వాస్తవమైన అగ్ని ప్రవేశము చేస్తే నీటిలోనుంచి కూడా వెలువడ గలడు. విద్య అప్పుడు సిద్ధిస్తుంది. ఇలాంటి శిష్యునికే తప్ప మరొకరికి ఈవిద్య సిద్ధించదు. తగని వానికి ఉపదేశము చేస్తే ప్రయోజనము ఉండదు. నేను సిద్ధిపొందిన వాడను నేనుండగా నీవు సాధనచేసి బాధలు పడవద్దు. నాసిద్ధివల్లనే నీకు ఫలప్రాప్తి అవుతున్నప్పుడు నీవు వేరే సాధన ఎందుకు చేయడం?"

చంద్రస్వామి పట్టినపట్టు వదలలేదు. "నేను ఎలాగైనా విద్యను సాధించాలి. మీరు సందేహించక నాకు విద్యాదానము చేయండి" అని వేడుకొన్నాడు. తాపసికి దయ కలిగింది. ఆశ్రితవాత్సల్యమువల్ల ఆయన చంద్రస్వామికి విద్య అనుగ్రహించినాడు. అతడు శిష్యుని నదీ తీరానికి తీసుకొని వెళ్ళి "వత్సా, నీవు విద్యను జపిస్తూ ఎప్పుడు మాయా స్వరూపము చూస్తావో, అప్పుడు నీకు మంత్రసిద్ధి కలిగేటందుకు హెచ్చరిక చేస్తాను. వెంటనే నీవు మాయాగ్నిలో ప్రవేశించు. నీకోసము ఈగట్టున ఎదురు చూస్తూ ఉంటాను" అని చెప్పినాడు. చంద్రస్వామి నదిలో స్నానము చేసి శుచిగా మంత్రోపదేశము పొందినాడు. గురువు గట్టున కూర్చున్నాడు. చంద్రస్వామి నీటిలో మునిగి మంత్రజపము చేస్తున్నాడు. వెంటనే అతడు విప్రకుమారుడై జన్మించి క్రమేణా బాలుడై ఎదిగినాడు. జనకుడు అతనికి ఉపనయనము చేసి చదువు చెప్పించినాడు. అనంతరము అతడు చక్కనిచుక్కను పెళ్ళాడినాడు. త్వరలో ఆదంపతులకు సంతానము కలిగింది. చంద్రస్వామికి

పుత్రవాత్సల్యము ఎక్కువగా ఉన్నది. ఇలా మాయజన్మ అనుభవిస్తూ అతడు ఉంటూ ఉండగా గురువు నదీతీరమునుంచి విద్యాప్రబోధము చేసినాడు. చంద్రస్వామి చక్షువులు ఉన్మీలితములైనవి. జనన మంతా మిథ్యగా ఇహ మంతా ఆభాసగా అతడు గ్రహించి మాయాగ్నిలో ప్రవేశించదలచినాడు. బంధువులు మిత్రులు దుఃఖించినారు. భార్యా పుత్రులు నదీతీరానికి వచ్చి కన్నీరు మున్నీరుగా రోదించినారు. చంద్ర స్వామి అజ్ఞానవశాన ఏడుస్తున్న పిల్లలను చూచి జాలిపడి "అయ్యో, నేను అగ్నిప్రవేశము చేస్తే నావారందరూ ప్రాణత్యాగము చేస్తారు. గురువు చెప్పినమాట యథార్థ మనిపిస్తున్నది. మాయ ఎంత బలీయము! అగ్నిప్రవేశము చేయనా మాననా? ఏమిటి కర్తవ్యము? అగ్ని ప్రవేశమే కర్తవ్యము" అని చంద్రస్వామి వెంటనే అగ్నిలో ప్రవేశించి నాడు. అగ్నిహోత్రము మంచువలె చల్లగా సోకింది. మాయాజాలము తొలగిపోయింది. చంద్రస్వామి తెల్లపోతూ గురువు దగ్గరకువచ్చి పాదాభి వందనము చేసినాడు. గురువు "వత్సా, ఏమి జరిగింది?" అని ప్రశ్నించి నాడు. చంద్రస్వామి జరిగినది యావత్తూ విశదముగా చెప్పినాడు.

గురువు "వత్సా, నీవు అపచారము చేసినావు. అగ్నిహోత్రము శీతలముగా ఎలా ఉంటుంది? నీఅనుభవము విద్యాసిద్ధికి దూరముగా ఉంది" అన్నాడు. "నేనేమీ దోషము చేయలేదు స్వామీ" అని చంద్ర స్వామి సమాధాన మిచ్చినాడు. అతడు గురువును స్మరించినాడే కాని విద్యాప్రాప్తి కాలేదు. గురువుకు కూడా విద్యాప్రాప్తి కాలేదు. గురు శిష్యులు రెండింటికీ చెడి విద్యపోగొట్టుకొని దుఃఖిస్తూ వెళ్ళిపోయినారు.

బేతాళుడు త్రివిక్రమా! నాకీ సందేహము తీర్చు. సాధన సరిగా చేసినా గురుశిష్యులకు విద్య లభించలేదేమి? అని ప్రశ్నించినాడు. త్రివి క్రమసేనుడు "నాకు తెలుసును. నీవు కాలయాపన చేస్తున్నావు. మనసు సాత్త్వికమై స్వచ్ఛమైతేగాని సాధన చేసినా సిద్ధి కలుగదు. ఆ విప్ర

కుమారుని మనసు సందేహమయమై మలినమై పోవడంవల్ల విద్యా ప్రాప్తి కాలేదు. అనర్హునికి విద్యోపదేశము చేయడంవల్ల గురువు విద్యకు దూరమైనాడు." అని ప్రత్యుత్తర మిచ్చినాడు.

బేతాళుడు "త్రివిక్రమసేనుని బుజము మీదనుంచి అంతర్ధానమై పోయి నాడు. బేతాళుని వెతికి తేవలెనని రాజు శింశుపా వృక్షము దగ్గరకు వెళ్ళినాడు.

## తరంగము : ౯౩

## బేతాళకథ : ౧౯

త్రివిక్రమసేనుడు బేతాళుణ్ణి మళ్ళీ బుజాన పెట్టుకొని భిక్షుకునివద్దకు వెళుతూ ఉంటే 'నీకు మంచికథ చెపుతాను' అని బేతాళుడు ఇలా చెప్పినాడు :

వక్రోలక నగరాన్ని సూర్యప్రభుడు అనేరాజు పరిపాలిస్తున్నాడు. ఆయనకు సమస్త సంపదలూ ఉన్నప్పటికీ ఎంతమంది రాణులున్నటికీ సంతానలోపము మాత్రము తీరలేదు. ఇది ఇలా ఉండగా తామ్రలిప్తి అనే నగరములో ధనపాలుడనే గొప్పవర్తకునికి ధనవతి అనే కొమార్తె కలిగింది. సౌందర్యాన్నిబట్టి ఆపిల్ల శాపభ్రష్టురాలైన విద్యాధరి అనిపిస్తున్నది. పుత్రికకు వివాహవయస్సు వచ్చేలప్పటికి తండ్రి చనిపోయినాడు. రాజు తమ పక్షాన ఉండడముచేత దాయాదులు ఆమె తండ్రి సంపద అపహరించారు. తల్లి హిరణ్యవతి రహస్యముగా దాచి పెట్టుకొన్న రత్నాభరణాదులు తీసుకొని కొమార్తెను తీసుకొని రాత్రివేళ ఇల్లు విడిచిపెట్టి పలాయనము చేసింది.

కూతురిని చేతపట్టుకొని చీకట్లో ఎలాగో నడుస్తూ హిరణ్యవతి ఊరిబయటికి వెళ్ళింది. అలా ఆమె వెళుతూ ఉండగా కొర్రుమీద

ఉన్న చోరుని శరీరానికి ఆమె బుజము గట్టిగా తగిలింది. వాడు అయ్యో అని కేక వేశాడు. ఆమె జాలిపడి అతని సంగతి అడిగింది. 'అమ్మా నేను చోరుడను. పాపాత్ముడను. నన్ను కొరత వేశారు. ప్రాణాలు ఇంకా పోలేదు' అని ఆమె వృత్తాంతము అడిగినాడు దొంగ వాడు. హిరణ్యవతి తన వృత్తాంతము చెప్పింది. ఇంతలోనే చంద్రోదయ మయినది. చోరుడు వారిద్దరినీ బాగా చూచి 'అమ్మా, నా ప్రార్థన ఒకటున్నది. నీకు వెయ్యివరహాలిస్తాను. ఈకన్యను నాకు ధారపోయ్యవలి' అని వేడినాడు. హిరణ్యవతి నవ్వి ఎందుకు నీకు అని అడిగితే వాడు "తల్లీ నాకు పుత్రుడు లేడు. పుత్రుడు లేని వారికి ఊర్ధ్వలోకాలు లభించవు. ఈమె నాకు భార్య అని నిర్ధారణ చేస్తే తర్వాత ఈమెకు కలిగే కుమారుడు నాకు క్షేత్రజ కుమారుడు అవుతాడు. వాడు చేసేకర్మల వల్ల నాకు సుగతి కలుగుతుంది. అందుకని ఈమెను నాకు దానము చెయ్యమన్నాను." అని వివరించి చెప్పినాడు. ధనాశచేత హిరణ్యవతి అంగీకరించి సమీపములో ఉన్ననీరు తెచ్చి చోరుని చేతిలో పోసి "నా కొమార్తెను నీకు ధారపోస్తున్నాను." అని పలికింది. చోరుడామెతో 'అమ్మా, ఆ మర్రిచెట్టుక్రింద తవ్వితే బంగారము దొరుకుతుంది. అది తీసుకో. నాప్రాణాలు పోయిన తర్వాత నాశరీరము ఉపాయంగా దహనము చేయించి అస్థికలు నదిలో కలిపి వక్రోలక నగరానికి వెళ్ళండి. అక్కడిరాజు సూర్యప్రభుడు చాలామంచివాడు. ఏ ఉపద్రవమూ లేకుండా మీరు అక్కడ సుఖంగా ఉండవచ్చు' అని చెప్పి, ఆమెచేత మళ్ళీ నీరు తెప్పించి త్రాగి ప్రాణములు విడిచినాడు. హిరణ్యవతి చెట్టు కింద తవ్వి ధనము తీసుకొని రహస్యముగా తన కుమార్తెతో కూడా భర్త స్నేహితుని యింటికి వెళ్ళిపోయి ఉపాయంగా చోరునికి దహన సంస్కారము చేయించి అస్థికలు నదిలో కలిపించింది.

మర్నాడు హిరణ్యవతి ధనముతో పుత్రికతో బయలుదేరి క్రమేణ

వక్రోలకనగరము చేరి వసుదత్తు డనేవర్తకునివద్ద ఇల్లు కొని అందులో నివాసము ప్రారంభించింది. వక్రోలకములో విష్ణుస్వామి అనేగురువువద్ద మనఃస్వామి అనేబ్రాహ్మణశిష్యుడు చాలాఅందగాడు ఉన్నాడు. అతను కులగౌరవములు ఉన్నవా డయినప్పటికీ పడుచుదనమువల్ల హంసావళి అనేగణికను కామించినాడు. అది రాత్రికి అయిదునూర్ల బంగారు దీనారాలు పుచ్చుకొంటుంది. దానికి ఇవ్వడానికి డబ్బులేక బ్రాహ్మడు చాలా విచారపడుతున్నాడు. ఒకనాడు ధనవతి మేడమీదినుంచి ఆశుష్కించిన అందగానిని చూచి మురిసింది. తనభర్త దొంగ ఇచ్చిన ఆజ్ఞను స్మరించి తల్లితో యుక్తిగా 'అమ్మా! ఈవిప్రునిఅందచందాలు కనిపెట్టు! ఇతని సౌందర్యము లోకలోచనామృతవర్షముగా ఉంది' అని హెచ్చరిక చేసింది. కూతురి మనసు విప్రునిమీదికి వెళ్ళిం దని తల్లి గ్రహించి "నాకుమార్తె మగనిఆజ్ఞప్రకారము ఎవరినో ఒకరిని వరించాలి కదా బిడ్డలకోసం! ఈవిప్రుణ్ణి నాకుమార్తె ఎందుకు చేపట్ట కూడదు?" అనుకొని తనకోరిక తెలిపి విప్రుణ్ణి తీసుకొని ర మ్మని రహస్యధారిణి అయినచేటికను పంపింది. చేటిక ఏకాంతంలో మనఃస్వామిని కలిసి సందేశము చెప్పింది. హంసావళితో ఒకరాత్రి గడపడానికి ఐదువందలదీనారాలు ఇస్తే వస్తా నని అతను చెప్పినాడు. చేటిక హిరణ్యావతికి కబురు తెచ్చింది. అతను కోరినప్రకారంగా ఆమె ధనము దానిచేత పంపింది. మనఃస్వామి ధనము పుచ్చుకొని ఆరాత్రి ధనవతితో గడిపి వేకువజామున రహస్యంగా వెళ్ళిపోయినాడు. ధనవతి క్రమేణా గర్భిణి అయింది. నవమాసాలు మోసి కుమారుని కన్నది. ధనవతికీ ఆమెజననికీ రాత్రికలలో ఈశ్వరుడు ప్రత్యక్షమై ఇలా చెప్పినాడు: "కుర్రవాణ్ణి వేయివరహాలతో మంచముమీద పెట్టి, వేకువజామున సూర్యప్రభరాజేంద్రుని సింహద్వారమున ఉంచితే శుభము కలుగుతుంది" తల్లీకూతుళ్ళు మేలుకొని స్వప్నవృత్తాంతాలు చెప్పు

కొన్నారు. కలలు నిజమవుతవని తలచి ఆకుర్రవానిని అలాగే మంచము మీాద పడుకోపెట్టి వరహాలు పోసి ఈశ్వరాజ్ఞప్రకారం రాజసింహ ద్వారముదగ్గిర వదలివేసినారు.

ఈశ్వరుడు పుత్రచింతతో ఉన్న రాజుకు కలలో కనపడి 'రాజన్, నీసింహద్వారముదగ్గిర ఎవరో వరహాలతో పాటు కుర్రవానిని మంచము మీాద వదిలిపెట్టినారు. ఆ శుభలక్షణుని వెంటనే తెచ్చుకో'. అని ఆజ్ఞచేసినాడు. రాజుకు మెళుకువ వచ్చింది. ద్వారపాలకులు శిశువును గురించి! చెప్పగా రాజు స్వయంగా సింహద్వారందగ్గిరికి వెళ్ళి శుభలక్షణ లక్షితు డైనకుర్రవానిని చూచి ఎత్తుకొని మురిసిపోతూ అంతఃపురంలో దేవేరిదగ్గిరికి వెళ్ళినాడు. సూర్యప్రభుడు సంతోషంతో ఉత్సవము చేసినాడు. కుర్రవాడు క్రమేణా పెరుగుతున్నాడు. అతను గుణవంతుడై యువకు డైనాడు. సూర్యప్రభుడు కుమారునికి రాజ్య మిచ్చి కాశికి వెళ్ళినాడు. కుమారుడు రాజ్యమేలుతూ ఉండగా వృద్ధప్రభువు తపస్సు చేస్తూ కాశిలో కాలధర్మము పొందినాడు.

తండ్రి మరణవార్తవిని చంద్రప్రభువు దుఃఖించి మంత్రులతో మంత్ నము చేసి తండ్రిఅస్థికలు గంగలో కలపవలెనని అనుకొన్నాడు. "మా నాయనగారి అస్థికలు తీసుకువెళ్ళి గంగలో కలువుతాను. గయలో పితృ దేవతలకు పిండములు వేస్తాను. సందర్భానుసారంగా తూర్పుసము ద్రముదాకా తీర్థయాత్రలు చేసివస్తాను." అని అతడు మంత్రులతో అంటే వారు "మహారాజా, ప్రభువు రాజ్యము విడిచిపెట్టకూడదు. పితృకార్యము ఇతరులచేత చేయించండి. స్వయముగా చెయ్యనక్కరలేదు. రాజ్య పాలనకంటె తీర్థాటనము ఎక్కువా? ప్రయాణము ఆపదలకు ఆకరము. ప్రభువుకు ఎప్పుడూ అంగరక్షకు లుండాలి!" అని వారించారు. వారితో రాజు మీారు అడ్డము చెప్పకండి. వెళ్ళక తప్పదు. శరీరము దృఢముగా ఉన్నప్పుడు కాకపోతే మరెప్పుడు తీర్థాటనము చెయ్యగలము? శరీరము

క్షణభంగురము కదా! నేను వచ్చేవరకూ మీారే రాజ్యభారము వహించండి' అని సామాధానము చెప్పినాడు. రాజు నిశ్చయాన్ని గ్రహించి మంత్రులు ఊరుకొన్నారు.

ప్రభువు ప్రయాణసన్నాహము చేయించి శుభవాసరమున స్నానాదులుచేసి బ్రాహ్మణపూజ అయిన తర్వాత రథమెక్కి శాంతవేషముతో బయలు దేరినాడు. రాజ్యము సరిహద్దుదాకా వచ్చి సామంతరాజులను ప్రధానపౌరులను ఎలాగో వెనుకకు పంపినాడు. బ్రాహ్మణులు వాహనాలతో వెంట వెళ్ళినారు. ప్రభువు రాజ్యము మంత్రుల పరము చేసినాడు. తర్వాత కొన్నాళ్ళకు గంగానదిని సమీాపించి విధ్యుక్తప్రకారముగా నదీస్నానము చేసి రథమెక్కి క్రమేణా ప్రయాగ క్షేత్రము చేరినాడు. అక్కడ గంగాయమునా తీర్థోపవాసము చేసి స్నాన దాన శ్రాద్ధాదులు సక్రమంగా నిర్వర్తించి కాశీనగరము ప్రవేశించినాడు. మూాడురోజులు ఉపవాసముచేసి విశ్వేశ్వరస్వామిని యథావిధిగా అర్చించి బయలుదేరి రమణీయప్రదేశాలు చూాస్తూ గయాక్షేత్రము చేరుకొన్నాడు. విశేషదక్షిణలతో యథావిధిగా శ్రాద్ధము పెట్టి చంద్రప్రభుడు ధర్మారణ్యానికి వెళ్ళి అక్కడికూపములో పిండము వెయ్యబోతే మూాడుచేతులు పైకి వచ్చినవి. రాజు ఆశ్చర్యపడి ఏమీా తోచక బ్రాహ్మణులను ఏచేతిలో పిండము వేయవలెనో చెప్ప మని అడిగినాడు. 'ఇనపమేకు దిగగొట్టినచెయ్యి చోరునిది. పవిత్రము (దర్భముడి) పెట్టుకొని ఉన్నహస్తము బ్రాహ్మణునిది. ఉంగరము ధరించి సులక్షణంగా ఉన్నచెయ్యి రాజుది. ఇంతవరకు మాాకు తెలిసింది. పిండము ఏచేతిలో వెయ్యవలెనో మేము చెప్పలేము, అని వారు ప్రత్యుత్తర మిచ్చినారు. రాజు కేమీా తోచలేదు.

ఆపిండము ఏచేతిలో వెయ్యవలెనో నీవు చెప్పు త్రివిక్రమసేన మహారాజా,అన్నాడు బుజములమీాద బేతాళుడు. "చోరునిచేతుల్లోనే ఆ పిండ

మును వెయ్యవలె. చంద్రప్రభుడు అతనికిక్షేత్రజుడు. తనను కన్నబ్రాహ్మ ణునికీ కుమారుడు కాడు; ఒక రాత్రికి బ్రాహ్మణుడు అమ్ముడు పోవడము చేత. 'సూర్యప్రభువుకూ కుమారుడు కాడు; ఇతనిని పెంచి పెద్దవానిని చెయ్యడానికై ఇతనితలవద్ద ఉంచినధనమే ముఖ్యము కాబట్టి. ఇక, చోరుడే తండ్రి. అతడు ఇతనిజన్మకు అనుజ్ఞ ఇచ్చినాడు; ఇతనిపోష ణకు చాలాధన మిచ్చినాడు. కాబట్టి చంద్రప్రభుడు చోరునిభార్యకు పుత్రుడు: అనగా అతనికి పుత్రుడు. పిండము చోరునిచేతులోనే వెయ్య డము ధర్మమని నాఅభిప్రాయము" అన్నాడు త్రివిక్రమసేనుడు. వెంటనే బేతాళుడు అదృశ్యు డయినాడు. రాజు అతనిని పట్టితేవడానికి మళ్ళీ బయలుదేరినాడు.

## తరంగము: ౯౪

## బేతాళకథ: ౧౦

శింశుపా వృక్షము మీదినుంచి బేతాళుణ్ణి రాజు బుజాన ఎక్కించు కొని నడుస్తున్నాడు. బేతాళుడు 'రాజా, నీకీపట్టుదల యెందుకు? ఆ కాపాలికాధముని వద్దకు నన్ను తీసుకు వెళ్ళడం న్యాయం కాదు. నీవు పట్టుదల విడవని పక్షాన ఇదిగో కథ' అని ఇలా చెప్పినాడు.

చిత్రకూట నగరానికి ప్రభువు చంద్రావలోకుడు. అతనికి అన్ని ఐశ్వర్యాలూ ఉన్నవి. కాని భార్య లేక పోవడమే పెద్దలోపము. ఆరాజు ఒకనాడు వేటకు వెళ్ళి కొంతసేపటికి గుర్రము వడిగా పోవడం చేత అరణ్య మధ్యంలో సరోవర సమీపము చేరినాడు. గుర్రము జీను మొదలైనవి తీసి అశ్వాన్ని నీటిలో కడిగి చెట్టునీడను కట్టివేసి దానికి పచ్చిక మేత వేసి తాను స్నానముచేసి విశ్రాంతి తీసుకున్నాడు. తర్వాత ఆప్రదేశాలు పరిశీలిస్తుంటే అతనికి అశోకవృక్షము మొదట

మునికన్య కనిపించింది. ఆమె నారచీర కట్టుకొన్నది. జడ ముడివేసుకొన్నది. ఆమె ప్రక్కన చెలికత్తె ఉన్నది.

చంద్రావలోకుడు తాపసకన్య దగ్గరికి వెళ్లినాడు. పూలదండ గుచ్చుతున్న మునికన్య చెయ్యి వణికి పుష్పదామము కింద పడిపోయింది. ఆమె ఎల్లాగో లేచి అవతలికి వెళ్లబోయింది. రాజు "భద్రురాలా, దూరమునుంచి వచ్చిన అతిథిని కుశలప్రశ్న చెయ్యడము గాని అతిథి సత్కారం చెయ్యడంగాని లేకపోగా ఆశ్రమవాసులు పలాయనము చెయ్యడం భావ్యమా?" అని నాజూకుగా అన్నాడు. ఆమె చెలికత్తె రాజుకు అతిథి సత్కారం చేసింది. చంద్రావలోకుడు కోరికలు కొనలు మేస్తుండగా చనువు తీసుకొని "కల్యాణీ! నీసఖి ఏపవిత్ర వంశములోనిది. అమృత ప్రాయములైన నీ సఖినామాక్షరము లేవి? కుసుమ కుమారమయిన తన తనూలతను తాపసులకు తగిన కఠినవృత్తిలో ఎందుకు శ్రమ పెడుతోంది?" అన్నాడు. మహాశయా! ఈమె కణ్వమహాముని పెంపుడు బిడ్డ. మేనకాపుత్రిక. ఇందీవరప్రభ తండ్రిఆనతిచొప్పున ఈసరోవరంలో స్నానము చెయ్యడానికి వచ్చింది. కణ్వాశ్రమము సమీపములోనే ఉన్నది" అని సఖి ప్రత్యుత్తర మిచ్చింది.

రాజు ఆనందించి గుర్ర మెక్కి ఆశ్రమము చేరి అశ్వమును అవతలనే కట్టివేసి ఋషులనడుమ కూర్చున్న కణ్వమహామునికి ప్రణామము చేసినాడు. ముని అతిథిసత్కారము చేసినతరువాత "నాయనా! నేను చెప్పే హితవాక్కులు విను, ప్రాణులకు మృత్యువంటే భయముకదా? నిష్కారణముగా వేటలో జంతువులను ఎందుకు చంపుతావు? వేట వ్యసనాల్లోది కదా! ఆర్తులను రక్షించు, శత్రువులను సంహరించు, ధర్మమార్గమున ప్రవర్తించు" అని మృదుమధురముగా పలికినాడు.

చంద్రావలోకుడు మనసు కరిగి వేట మానుకొన్నా నని వాగ్దానము చేసినాడు. కణ్వుడు సంతోషించి, "నీవు కోరినవరం ఇస్తాను." అన్నాడు.

"మునీంద్రా! నాకు ఇందీవరప్రభను అనుగ్రహించు" అని రాజు విన్న వించినాడు. కణ్వుడు అంగీకరించి యథావిధిగా వారిద్దరికీ వివాహము చేసినాడు.

ఆశ్రమసీమాంతమువరకూ సాగనంపడానికి వచ్చినతాపసులవద్ద సెలవు తీసుకొని భార్యతోకూడా గుర్ర మెక్కి చంద్రావలోకుడు ప్రయాణ మైనాడు. చీకటి పడేవరకు ప్రయాణము చేసి వచ్చికమైదా నముమీద పెద్దరావిచెట్టు కనిపిస్తే మకాము చేసి రాత్రి భార్యతో కూడా ఆవృక్షముకింద పూలపాన్పుమీద గడిపినాడు.

తెల్లవారినతరువాత జ్వాలాముఖు డనేబ్రహ్మరాక్షసుడు వచ్చి "ఓరీదుర్మార్గుడా! నానివాసస్థాన మైనఈరావిచెట్టుమీదుగా ప్రయా ణము చెయ్యడానికి దేవతలుకూడా భయపడతారు. నీవు మదాంధు డవై భార్యతో తెల్లవారేవరకూ ఇక్కడ కాలక్షేపము చేసినావు. కాబట్టి నీగుండె పెకలించి రక్తము తాగుతా" అని బెదిరించినాడు. ఇందీవరప్రభ గడగడలాడింది. బ్రహ్మరాక్షసుని చంపడానికి వీలు లేదని గ్రహించి రాజు వినయముతో" స్వామీ! తెలియక చేసినతప్పు క్షమించు. నీ ఆశ్రమానికి వచ్చినాను. అతిథిని శరణాగతుడను కాబట్టి న న్ననుగ్రహించి విడిచిపెట్టు. నీవు ఎటువంటి మనిషిని కోరితే అటు వంటివానిని తెచ్చి నీకు సమర్పిస్తాను" అని విన్నవించినాడు. బ్రహ్మ రాక్షసుడు శాంతించి "సరే, ఏడేళ్ల బ్రాహ్మణకుమారుడు, వివేకము కలవాడు, నీకోసం అడ్డముచెప్పకుండా తనను అర్పించుకొనేవాడు కావాలి. వానిని చంపేటప్పుడు నేలమీద పడుకోబెట్టి చేతులు తల్లి, కాళ్లు తండ్రి గట్టిగా పట్టుకోవాలి. వానిని నీవు స్వయముగా ఖడ్గముతో నరికి నాకు అర్పించాలి. ఏడురోజులు గడు విచ్చాను. గడువు తప్పితే నిన్నూ నీపరివారాన్నీ నాశనం చేస్తాను" అన్నాడు. రాజు భయ పడుతూనే "సరే" అన్నాడు. బ్రహ్మరాక్షసుడు ఎక్కడికో వెళ్లి

పోయాడు. రాజు భార్యతో కూడా ప్రయాణము చేసి తనకోసం ఎదురు వస్తున్న సేనతో సహా చిత్రకూటనగరము చేరినాడు. తమప్రభువుకు తగినభార్య లభించిం దని ప్రజలంతా పండగ చేసుకొన్నారు. రాజదంప తులకు మాత్రం మనశ్శాంతి లేదు.

మర్నాడు చంద్రావలోకుడు రాక్షసుని వృత్తాంతము అమాత్యులకు తెలియపరచినాడు. అంతులో సుమతి అనేమంత్రి "దేవా, ఈ లోక ములో అనేక చిత్రాలు ఉన్నవి. మీరు కోరినబాలుడు దొరకకపోడు. నేను సాధించి తెస్తాను" అని ప్రభువును శాంతపరచి వెంటనే ఏడేళ్ల బాలునిబొమ్మ బంగారముతో చేయించి, రత్నాలతో అలంకరించి, పల్లకిలో పెట్టించి . ఈ విధముగా చాటించమని చెప్పినాడు. "ఏడేళ్ల బ్రాహ్మణకుమారుడు, బుద్ధిమంతుడు. ఎవడేనా బుద్ధిపూర్వకంగా తల్లిదండ్రుల అంగీకారము పొందవలె. సంహారసమయంలో తల్లిదండ్రులు అతనిచేతులూ కాళ్లూ పట్టుకోవాలి. అతని జననీజనకుల ఉపయో గార్థము ఈసువర్ణప్రతిమను నూరుగ్రామాలలో సహా ప్రభువు కానుకగా ఇస్తాడు."

బంగారుబొమ్మను ఈ చాటింపుతో తిప్పగా తిప్పగా ఒక అగ్రహా రములో ఈలక్షణములకు సరిపోయిన బ్రాహ్మణబాలుడు ముందుకు వచ్చి రాజపురుషులతో "ప్రభువుకోసం నన్ను సంతోషపూర్వకముగా బ్రహ్మరాక్షసునికి బలిగా అర్పించుకుంటాను. ఇంటికివెళ్లి నాతల్లిదండ్రు లను ఒప్పించివస్తాను" అన్నాడు. రాజపురుషులుచాలా సంతోషించారు.

కుర్రవాడు ఇంటికివెళ్లి చేతులుజోడించి జననీజనకులతో బలినిగురించి చెప్పినాడు. కుమారునిమాట విని తల్లిదండ్రులు భయపడి "ఏమి నాయనా, నీకు మతిచెడిపోయిందా? పిశాచము పట్టిందా? ధనంకోసం కుర్రవాణ్ణి ఎవరుచంపుకుంటారు?" అన్నారు. ఆబాలుడు పట్టుపట్టి ఎన్నిచెప్పినా వినక శరీరము శాశ్వతము కాదనీ, మురికికూపమనీ,

నిస్సారమనీ, భూతహితముకోసం శరీరము విడవడం పుణ్యమనీ వాదించి అతికష్టముమీద తల్లిదండ్రులను ఒప్పించినాడు. ఇంకా కొంతమంది పుత్రులు ఉండడమువల్ల చిట్టచివరకు వా రంగీకరించారు. బాలుడు సువర్ణప్రతిమను నూరుగ్రామముల దానశాసనమునూ తల్లిదండ్రులకు అర్పించినాడు.

తరువాత బాలుడు తల్లిదండ్రులనుతీసుకొని ఆరాజపురుషులవెంట చిత్రకూటనగరము చేరి రాజసన్నిధికి వెళ్ళినాడు. ప్రభువు చాలాసంతో షించి కుర్రవానిమెడలో పూలహారము వేసి శరీరానికి అంగరాగము పూసి తల్లిదండ్రులతోకూడా వానిని ఏనుగు ఎక్కించి బ్రహ్మరాక్షసుని స్థానానికి ఏడోరోజు దాటకుండా తీసుకొని వెళ్ళాడు. రావిచెట్టుప్రక్కన పురోహితుడు మండలము నిర్మించి పూజాహోమము చేసినాడు. ఇంతలో జ్వాలాముఖుడు వచ్చినాడు. చంద్రావలోకుడు నమస్కరించి వినయముతో "స్వామీ! ఏడవరోజు దాటకుండా నీకు నరబలి తెచ్చి నాను. నన్ను అనుగ్రహించి యథావిధిగా ఈబలిని స్వీకరించు" అని విన్నవించినాడు. బ్రహ్మరాక్షసుడు నో రూరగా బ్రాహ్మణకుమారుని చూచినాడు. సత్వసంపన్నుడైన బ్రాహ్మణబాలుడు తనలో "ఈ దేహము అర్పించడమువల్ల వచ్చేపుణ్యముచేత లభించేస్వర్గమోక్షాలు నా కక్కర లేదు. జన్మజన్మలలో నాశరీరము ఇతరులమేలుకే వినియో గము కావడము నాఅభిలాష" అనుకొన్నాడు. ఇంతలో ఆకాశమున విమానాలు కనిపించాయి. దేవతలు పుష్పవర్షము కురిపించడానికి సిద్ధముగా ఉన్నారు. బ్రహ్మరాక్షసునిఎదట బాలుని పరుండబెట్టి తల్లి దండ్రులు కాళ్లుచేతులు పట్టుకున్నారు. రాజు కత్తి దూసి ఖండించ బోయేసమయంలో బాలుడు పకపకానవ్వినాడు. అక్కడివారందరూ బ్రహ్మరాక్షసుడూ ఆశ్చర్యపడి చేతులుజోడించి వానిముఖముకేసి తేరి పారచూచినారు.

ఈకథ చెప్పి బేతాళుడు త్రివిక్రమసేనునితో "రాజా! అటువంటి సమయంలో ఆబాలుడు ఎందుకు నవ్వినాడో చెప్పు. తెలిసి చెప్పక పోతే శాపమున్నదికదా!" అన్నాడు.

నాకు ఇలా తోస్తున్నది: "లోకములో బలహీనుడు ప్రాణరక్షణ కోసం జననీజనకులను కేకవేసి రోదనం చేస్తాడు. తల్లిదండ్రులులేనివాడు అందరినీ రక్షించేరాజునుగురించి ఆక్రోశిస్తాడు. రాజు సమీపములో లేకపోతే భగవంతుని ప్రార్థిస్తాడు. ఈబాలుడికి అంతా విపరీతముగా పరిణమించింది. తల్లిదండ్రులు చేతులు కాళ్ళు పట్టుకున్నారు. రాజు ఖడ్గము దూసినాడు. అక్కడ దైవతమైన బ్రహ్మరక్షస్సు వానిని భక్షించడానికి సిద్ధముగా ఉన్నాడు. ఈసంగతు లన్నీ చూచి శరీర స్వభావం గ్రహించి ఆబాలుడు ఆశ్చర్యముతోనూ ఆనందముతోనూ నవ్వినాడు" ఇలా త్రివిక్రమసేనుడు ప్రత్యుత్తరము ఇచ్చేసరికి భుజము మీది బేతాళుడు అదృశ్యమై యథాస్థానానికి వెళ్ళినాడు. అతనిని పట్టి తీసుకుని రావడానికి రాజు మళ్ళీ బయలుదేరినాడు.

## తరంగము: ౯౫

## బేతాళకథ: ౨౧

త్రివిక్రమసేనుడు బేతాళుని తనబుజముమీద పెట్టుకొని స్మశానంలో నడిచి పోతున్నాడు. బేతాళుడు ఇలా కథచెప్పడం మొదలుపెట్టినాడు:

రాజా, ఈ సారి మోహమును గురించినకథ చెపుతాను. ఉజ్జయినీ నగరమును పద్మనాభుడు పరిపాలించేకాలములో మహాధనవంతు డయిన వైశ్యుడు ఆనగరాన ఉంటుండేవాడు. తనకూతురు అనంగమంజరిని ఆవర్తకుడు తామ్రలిప్తి నివాసి అయిన మణివర్మ అనేవణిక్కుమారున కిచ్చి పెళ్ళిచేసినాడు. వేరే బిడ్డలు లేకపోవడంచేత అల్లుణ్ణి ఇంట్లోనే నిలుపు కొన్నాడు. అనంగమంజరికి భర్తమీాద అనురాగంలేదు. భర్తకుమాత్రం భార్యమీాద గాఢానురాగము.

ఒకసారి మణివర్మ తల్లిదండ్రులను చూడడానికి తామ్రలిప్తికి వెళ్ళి నాడు. ఆరోజులలో ఒకనాడు అనంగమంజరి అంగరాగము పూసుకొని దుకూలము ధరించి తన చెలికత్తెతో మేడమీద నిలుచుని కిటికీలోనుంచి వీధికేసి చూస్తూఉన్నది. రాజపురోహితుని కుమారుడు కమలాకరుడు ఆమార్గాన వస్తున్నాడు. వారు పరస్పర ముఖవీక్షణములు చేసినారు. ఉభయులకూ అనురాగం అంకురించింది. కమలాకరుణ్ణి స్నేహితుడు ఇంటికి నడిపించుకొని పోయినాడు.

తర్వాత అనంగమంజరి చెలికత్తెనుపంపి కమలాకరునిపేరు గ్రహించింది. ఆమెకు విరహము క్రమంగా హెచ్చిపోయింది. మూడురోజులకు ఆమె విరహబాధ సహించలేక సాహసము చెయ్యలేక అర్ధరాత్రివేళ రహస్యముగా బయలుదేరి తమఆరామములో దిగుడుబావివద్దకు పోయి తన తండ్రి ప్రతిష్ఠించిన కులదేవత చండికాదేవికి ప్రణామముచేసి, 'తల్లీ, వచ్చేజన్మలోఐనా కమలాకరుడు నాకు భర్తఅయ్యేటట్టు అనుగ్రహించు' అని ప్రార్థించి అక్కడేఉన్న అశోకవృక్షానికి తనచీరెకొంగుతో ఉరి పోసుకుంటున్నది. ఇంతలోనే చెలికత్తెకు మెళుకువ వచ్చి వెతుక్కుంటూ అదృష్టవశాత్తూ ఆమె ఆతోటలోకే వచ్చింది. వచ్చిమెడకు ఉరితగిలించు కొంటున్న అనంగమంజరిని చూసి పరుగుపరుగునవెళ్ళి ఉరితెంపివేసింది. అనంగమంజరి కొంతవరకు స్వస్థచిత్త అయినతర్వాత ఈ సంఘటనకు కారణమేమని అడిగింది. 'మాలతికా, తల్లిదండ్రుల చాటుదానను, నాప్రియునితో సంయోగము కలగదు. నేను బతికి లాభమేమి!' అని అనంగమంజరి మూర్ఛపోయింది. శీతలోపచారములు చేసి అనంగమంజరికి చెలికత్తె కొంత చిత్తశాంతి కలిగించిన తర్వాత ఆమె 'మాలతికా, మాటలవల్ల లాభములేదు. నేనుబతికి ఉండవలెనంటే కమలాకరునికీ నాకూ సమాగమము సమకూర్చు' అన్నది. 'చెలీ, చాలాపొద్దుపోయింది, రేపువెళ్ళి నీప్రియుని ఇక్కడికే తీసుకొని వస్తాను. అంతవరకూ ఎలాగో

ప్రాణాలు బిగబట్టుకొని ఉండు' అని చెలిచెప్పింది. అనంగమంజరి సంతోషించి తనకంఠహారము తీసి చెలికత్తెమెడలో వేసి మేడలోకివెళ్ళి పండుకొన్నది.

మర్నాడు ఉదయమే మాలతిక రహస్యముగా కమలాకరుని ఇంటికి వెళ్ళి ఉద్యానవనము ప్రవేశించి అతనిని చూసింది. అతను విరహావస్థలో ఉన్నాడు. పక్కనే మిత్రుడు ఉపచారములు చేస్తున్నాడు 'మిత్రమా, ప్రయోజనము లేదు. వణిక్కన్య నామనస్సు హరించింది కదా. మాకు సమాగమము సమకూర్చు. ఇతరవిషయములవల్ల లాభములేదు' అన్నాడు కమలాకరుడు. మాలతిక ఈమాటలకు సంతోషించి చెట్టుచాటునుంచి ఎదటికి వచ్చి 'అందగాడా, అనంగమంజరి నన్ను పంపించింది. సందేశము వినిపిస్తాను. నీవు బలవంతాన ముగ్ధహృదయంలో ప్రవేశించి అపహరించి కనపడకుండా ఉండడం ఏమిధర్మం! పైగా ఆశ్చర్యమేమంటే, ఆముద్దరాలు హృదయచోరునకే దేహమనఃప్రాణాలు అర్పించదలచి ఉన్నది. నీకోసం నిరంతరమూ బాష్పధారలు విడుస్తున్నది. నీకిష్టం అయితే మీాిద్దరూ కలిసే ఉపాయం చెవుతాను' అన్నది. కమలాకరుడు 'నీవే మా ఇద్దరికీ దిక్కు. నీఇష్టం వచ్చినట్టు చెయ్యవచ్చును' అన్నాడు.

'నేటిరాత్రి రహస్యంగా అనంగమంజరిని వాళ్ళ ఉద్యానవనంలోకి చేరుస్తాను. నీవు ఇవతల నిల్చొని ఉండు. ఉపాయంగా నిన్ను లోపలికి తీసుకొని వెడతాను' అని మాలతిక కమలాకరుని శాంతిపరచి వెళ్ళి అనంగమంజరితో ఈసంగతి చెప్పింది. అనంగమంజరి ఆపగలేల్లాగో గడిపింది. రాత్రి అనుకున్నప్రకారంగా ఇద్దరికీ సమాగమం జరిగింది. అనంగమంజరి సిగ్గువిడిచి ఎదురుగా పరుగెత్తుకొని పోయి కమలాకరుని కంఠం కౌగలించుకొంది. ఆనందాతిశయములో ఊపిరాడక ఆమె ప్రాణములు పోయినవి! కమలాకరుడు పిడుగుపడిన ట్లయి, మూర్ఛపోయి

కొంతసేపటికి తెప్పిరిల్లి ప్రియురాలిని తన ఒడిలో పడుకోబెట్టుకొని మాటిమాటికీ కౌగలించుకొని ముద్దుపెట్టుకొని చివరకు దుఃఖాతిశయం వల్ల గుండె పగిలి చనిపోయినాడు. మాలతిక వచ్చి చూచి చాలా దుఃఖించింది.

ఉదయము తోటకాపరులవల్ల ఈవృత్తాంతము తెలుసుకొని ఉభయులబంధువులూ తోటలోనికి వచ్చి ఏమీ తోచక తలలు వంచుకొని నిలుచున్నారు.

మణివర్మ తామ్రలిప్తినుంచి భార్యకోసం తహతహలాడుతూ వచ్చినాడు; వచ్చి మామయింట్లోకి వెళ్ళి భార్యను చూచి నేలమీద వాలి ప్రాణములు విడిచినాడు.

ఈసంగతులు విని ఊరిలో చాలమంది అక్కడికి వచ్చినారు. తోటలో ఉన్న చండికాదేవిని ప్రమథులు 'తల్లీ, ఈ అర్థదత్తుడు నిన్ను ప్రతిష్ఠ చేసినాడు. ఇతడు నీకు భక్తుడు. అమ్మా అనుగ్రహించు' అని ప్రార్థించినారు. వెంటనే చండికాదేవిఅనుగ్రహామువల్ల ఆముగ్గురూ నిద్రపోయి లేచినట్లు శాంతముగా లేచినారు. ఆ ఆశ్చర్యసంఘటనకు జనులు ఆనందించారు. కమలాకరుడు సిగ్గుపడి తల వంచుకొని ఇంటికి వెళ్ళినాడు. లజ్జ పొందినతనపుత్రిక అనంగ మంజరినీ, ఆనందిస్తున్న అల్లుణ్ణీ అర్థదత్తుడు ఇంట్లోకి తీసుకువెళ్ళినాడు.

ఈకథ చెప్పి బేతాళుడు 'రాజా, అనురాగమూఢులైన ఈ ముగ్గురిలో ఎవరికి ఎక్కువమోహాం'? అని అడిగినాడు.

'వీరిలో మరీ అనురాగమూఢుడు మణివర్మ. తక్కినఇద్దరికీ మదనావస్థ క్రమక్రమంగా కాని పరిపాకానికి రాలేదు. తనభార్యకు అన్యపురుషునిమీద ఆసక్తి ఉన్నదని స్పష్టముగా కనపడ్డప్పటికీ కోపం రాలేదు. మరి ఒకనికైతే ఒళ్ళు మండి పోయేది. కోపం రావలసిన

సమయంలో శోకంవల్ల ప్రాణములుకూడా విడిచినాడు. మణివర్మ మహా మూఢుడు' అని త్రివిక్రమసేనుడు ప్రత్యుత్తర మిచ్చినాడు.

వెంటనే బుజముమీది బేతాళుడు అదృశ్యుడై శింశుపావృక్షము చేరినాడు. అతనిని తీసుకొని రావటానికి త్రివిక్రమసేనుడు తిరుగ బయలు దేరినాడు.

తరంగము : ౯౬

బేతాళకథ : ౨౨

త్రివిక్రమసేనుడు మళ్ళీ బేతాళుని శింశుపావృక్షమునుంచి తనబుజము మీది కెక్కించుకొని వస్తూ ఉంటే బేతాలుడు 'రాజా, నీవు సాధువువు, సత్యసంపన్నుడవు, కథ చెపుతానువిను' అని ఇలా ప్రారంభించినాడు:

పూర్వము కుసుమపురమును ధరణీవరాహుడనే ప్రభువు పాలిస్తూ ఉన్న రోజుల్లో ఆయనరాజ్యంలో విష్ణుస్వామి అనే బ్రాహ్మడు బ్రహ్మస్థల అగ్రహారములో ఉండేవాడు. ఆయనకు నలుగురు కొడుకులు. ఆకొడుకులు వేదాధ్యయనము పూర్తిచేసేసరికి తండ్రి చనిపోయినాడు. తల్లి సహగమనం చేసింది. దాయాదులు ఆస్తి అపహరించారు. నలుగురు అన్నదమ్ములూ ఆలోచించి మాతామహునియింటికి క్రమేణా చేరినారు. అక్కడ తాత చనిపోయినాడు. అందువల్ల ఈపిల్లవాళ్ళు మేనమామపోషణలో ఉండవలసి వచ్చింది. క్రమేణా వీళ్ళకు అవమానము జరగడం ప్రారంభించింది. ప్రాణము విసికి నలుగురూ ఏకాంతముగా కర్తవ్యము ఆలోచించారు. అందులో పెద్దవాడు ఇలా చెప్పినాడు: ఈమధ్య నేను స్మశానప్రాంతాల్లో తిరుగుతూంటే శవం కనిపించింది. అది చూచి చనిపోవడమే చాలా మంచి దని నేను నిశ్చయించుకొని తాడు తెచ్చి చెట్టుకు ఉరిపోసుకొన్నాను. తాడు తెగి కింద పడిపోయినాను. స్మృతి తప్పిపోయింది. కాని ప్రాణాలు పోలేదు. చనిపోదా

మంటేకూడా విధి అడ్డవడ్డది. తోవన పోతున్నసజ్జను డెవరో నాకు ఉపచారం చేసి తెలివి తెప్పించి 'చనువుకొన్నవాడిలా ఉన్నావు. ఆత్మ హత్యకు ఎందుకు ప్రయత్నిస్తావు? బతికి ఉంటే సత్కార్యాలు చెయ్య వచ్చును. ధైర్యం తెచ్చుకో' అని బోధించి వెళ్ళివాడు." ఆమాటలు విని తమ్ములు 'అన్నా, వివేకము ఉన్నవారికి ధనం లేకపోయినా అట్టే బాధ లేదు. ఎంత మనము రక్షించుకొన్నా సంపదలు శాశ్వతములు కావు. మనం ఏదో విశేషప్రజ్ఞ సంపాదిస్తే బాగుపడతాం. ఆప్రయత్నం చేయడం అవసరం" అని చెప్పేసరికి అన్నకు కొంతధైర్యము వచ్చింది. ఏమి చేతా మంటే ఏమి చేతా మని వారు ఆలోచించు కొని మేన మామఇల్లు వదిలి పెట్టిపోడానికి నిశ్చయించి, దేశాటనార్థం బయలు దేరి కొన్నాళ్ళకు ఏదో ఒకప్రదేశములో మళ్ళీ కలుసుకోడానికి నిర్ణయించారు.

అలాగే కొన్నాళ్ళకు నలుగురూ నిర్ణీతప్రదేశంలో కలిశారు. నీ వేంవిద్య నేర్చావని ఒకరి నొకరు ప్రశ్నించుకొన్నారు. ఒకడు "ఎముక ముక్క దొరికితే అది ఏప్రాణిదో ఆప్రాణికి తగినమాంసము నేను సృష్టి చేయగలను" అన్నాడు. "అలా మాంసము కల్పించినతర్వాత నావిద్యవల్ల ఆప్రాణికి ఉచిత మైనచర్మమూ కేశములూ నేను సమకూర్చగలను" అన్నాడు రెండవవాడు. "చర్మము మాంసము, కేశములూ ఉన్న పిండానికి నావిద్యాప్రభావమువల్ల తక్కిన అవయవా లన్నీ సమకూరు స్తాను" అన్నాడు మూడవవాడు. "ఆకళేబరానికి ప్రాణం పోయగల" నన్నాడు నాలుగవవాడు. తమ విద్యాప్రభావాన్ని ప్రదర్శించడానికి నలుగురూ ఎముకకోసం అడవిలోకి వెళ్ళారు. ఒకచోట ఎముకముక్క దొరికింది. తమ శక్తివల్ల దానికి క్రమంగా కళేబరం ప్రాణంకూడా ఇచ్చారు. ప్రాణం పోసినవాడు నాలుగోవాడు. అది సింహాం. ప్రాణము రాగానే సింహాం చివాలున లేచి వాళ్ళమీద పడి నలుగురినీ చీల్చివే

సింది. దుష్టప్రాణివల్ల సుఖం ఎల్లా కలుగుతుంది! కష్టపడి అభ్యసించిన విద్యఅయినా దైవం ప్రతికూలంగా ఉన్నప్పుడు అపకారం చేస్తుంది.

ఈకథచెప్పి బేతాళుడు త్రివిక్రమునితో 'రాజా, ఆనలుగురిలో సింహనిర్మాణదోషం ఎవరిదో చెప్పు అన్నాడు.' 'ఈబేతాళుడు నాకు మానభంగము చేసి తప్పించుకొని వెళ్ళవలె నని ప్రశ్న వేస్తున్నాడు. తెలిసి చెప్పకపోతే శాపం తప్పదు. కాని మళ్ళీ వెళ్ళి తెస్తాను' అను కొని త్రివిక్రమసేనుడు ఇలా అన్నాడు: 'యోగీశ్వరా, ఆనలుగురు సోదరులలో జంతువుకు ప్రాణం పోసినవాడే సింహనిర్మాణపాపం చేసిన వాడు. తక్కిన ముగ్గురూ ఏజంతువు అస్థికో తెలియక కళేబరం నిర్మిం చారు. నాలుగోవాడు సింహాకారాన్ని చూచి సింహ మని తెలిసి కూడా ప్రాణప్రతిష్ఠ చేశాడు. కాబట్టి ఆనాలుగుబ్రహ్మహత్యలపాత కమూ ఆమూర్ఖుడికే చుట్టుకొంటుంది'.

రాజు ఈమాటలు చెప్పగానే బేతాళుడు అంతర్ధానమైనాడు. అతనిని తీసుకొని రావడానికి త్రివిక్రముడు మళ్ళీ వెళ్ళినాడు.

## తరంగము : ౯౭

## బేతాళకథ : ౨౩

త్రివిక్రమసేనుడు శింశుపావృక్షందగ్గిరికి వెళ్ళినాడు. బేతాళుడు చాలా మాయలు చూపించాడు. కాని రాజు పట్టుదలతో అతనిని బుజాన్న ఎక్కించుకొని మౌనముతో నడుస్తున్నాడు. బేతాళుడు తోవలో అత నితో 'రాజా, ఈఅకార్యములో నీ కింత పట్టుదల ఉన్నదే! అయినా మార్గశ్రమ లేకుండా కథ చెపుతాను' అని ఇలా ప్రారంభించినాడు:

కళింగదేశములో శోభావతీనగరాన్ని ప్రద్యుమ్ను డనేరాజు పాలి స్తున్నాడు. ఆనగరములో ఒకభాగములో యజ్ఞస్థలము అనేఅగ్రహారము రాజు కట్టించి బ్రాహ్మణులకు నివాసయోగ్యం చేసినాడు. అందులో

సమస్తసద్గుణములుకల సోముడు అనేబ్రాహ్మడికి వార్ధకములో కొడుకు పుట్టినాడు. సోమదేవనాము డైనఆబాలుడు పెరిగి పెద్దవాడై విద్యావినయముల వల్ల అందరికీ ఇష్టు డైనాడు. అతను 'పదహారోసంవత్సరంలో జ్వరంవల్ల చనిపోయినాడు. తల్లిదండ్రులు చాలా దుఃఖించారు. తండ్రి కుమారునిశవాన్ని విడిచిపెట్టకుండా కూచున్నాడు. పెద్దలు వచ్చి ఆయనకు బహువిధాల బోధచేసి చివరకు పట్టు విడిపించారు. బంధువులు శవానికి అలంకారము చేసి రోదనం చేస్తూ స్మశానానికి తీసుకువెళ్ళారు.

స్మశానందగ్గిరిగా ముసలి పాశుపతయోగి చిన్నమఠం కట్టుకొని ఉంటున్నాడు. ఆ వామశివునితో శిష్యుడుకూడ మఠంలో ఉంటున్నాడు. వాడు మొండివాడు, విద్యాగర్వి, వామశివుడు శిష్యుణ్ణి ఎందుకో చివాట్లు పెడుతూ స్మశానంలో కోలాహాలం విని వింతగా తోచి, అ దేమిటో కనుక్కు రమ్మని అన్నాడు. చివాట్లు తిన్నకోపంవల్ల శిష్యుడు, నేను వెళ్ళను నీవే వెళ్ళు. నాకు భిక్షవేళ దాటిపోతున్నదని నిర్లక్ష్యం చేశాడు. ఓరి, తిండిపోతా, తెల్లవారి అర్ధయామం కాలేదే. అప్పుడే నీకు భిక్షవేళ అయిందా? అని గురువు మందలించేసరికి శిష్యుడు ఒళ్ళు మండి 'ఓముసలీ, నేను నీకు శిష్యుణ్ణీ కాను, నీవు నాకు గురువువూ కావు. నీకమండలం నువ్వే మోసుకో. ఇక నీదగ్గర ఉండను' అని వెళ్ళిపోయినాడు.

ఆవృద్ధుడు నవ్వుతూ మఠంలోనుంచి ఇవతలకు వచ్చి శవమును సమీపించి చూచేసరికి నవయౌవనంలో ఉన్నకుర్రవాడు. ఆక్షణంలో పాశుపతయోగికి ఆకుమారుని శరీరంలో ప్రవేశించా లని బుద్ధి పుట్టింది. వెంటనే కొంతసమీపంలో ఉన్న చెట్టుచాటుకు వెళ్ళి ఒక్కసారి బిగ్గరగా ఏడ్చి వెంటనే నృత్యం చేసి యోగప్రభావమువల్ల ఆబ్రాహ్మణ కుమారుని కళేబరంలో ప్రవేశించినాడు. శవం కళ్లు తెరిచి ఆవులించి లేచి కూచున్నది. బంధువులు చూచి కుర్రవాడు బతికే ఉన్నాడని

సంతోషంతో కేకలు వేశారు. బ్రాహ్మణకుమారుని శరీరంలో ఉన్న పాశుపతయోగి శరీరముతో వ్రతం సాగించదలచుకొని అక్కడ ఉన్న వారితో ఇలా అన్నాడు: నేను లోకాంతరానికి వెళ్ళినప్పుడు పరమ శివుడు నాకుప్రత్యక్షమై 'నీవు మహాపాశుపతవ్రతము ఆచరించవలసింది. అలా నియమప్రకారంగా నీవు ఆచరించేపక్షంలోనే నీకు ప్రాణాలు అనుగ్రహిస్తున్నాను' అని సెలవిచ్చినాడు. కాబట్టి నేను మీతో ఇంటికి రాను. ఏదో ఏకాంతప్రదేశాన పాశుపతవ్రతం అవలంబించాలి. మీరంతా ఇళ్ళకు పొండి. విచారం పెట్టుకోవద్దు." అని బోధించి వాళ్ళను పంపివేసినాడు. వాళ్లు వెళ్ళిపోయినతర్వాత ఆచెట్టుచాటుకు వెళ్ళి తన పూర్వశరీరము గోతిలో పూడ్చిపెట్టి తనకు సంక్రమించిన యౌవనానికి సంతోషిస్తూ ఎక్కడికో వెళ్ళి మహా పాశుపతవ్రతం అవలంబించినాడు.

ఈకథ చెప్పి బేతాళుడు 'రాజా, పరకాయప్రవేశం చేయబోయే టప్పుడు ఆ యోగీశ్వరుడు ఎందుకు ఏడ్చినాడు? తరువాత ఎందుకు నృత్యం చేసినాడు? తెలుసుకోవలె నని నాకు చాలా కుతూహలంగా ఉన్నది' అన్నాడు. రాజు శాపభయంవల్ల మౌనం విడిచి ఇలా చెప్పి నాడు: 'ఆపాశుపతయోగిఅభిప్రాయ మిది. ఈదేహము బహుకాలము నుంచీ నాతో పెరిగింది, సిద్ధికి సాధనభూతం అయింది. చిన్నప్పుడు తల్లిదండ్రులలాలన పొందింది. అటువంటిశరీరాన్ని ఇప్పుడు విడిచిపెట్ట వలసి వచ్చింది కదా అని దుఃఖము పొంగి ఒక్కసారి ఆవృద్ధుడు ఏడ్చినాడు. దేహాభిమానం వదలడం చాలా కష్టంకదా? ఇక నృత్యం చెయ్యడానికి కారణం: నూతనదేహంలో ప్రవేశిస్తున్నాను. ఇంతకన్న ఎక్కువగా సాధన చేయగలను అనే సంతోషంవల్ల నృత్యం చేసినాడు. యౌవనం ఎవరికైనా ఇష్టమేకదా?

త్రివిక్రమసేనుడు ఈమాటలు చెప్పేసరికి బేతాళుడు అతనిబుజం

మీద నుంచి అదృశ్యమైనాడు. రాజు అతనిని తేవడానికి మళ్ళీ బయలుదేరినాడు. ధీరులు పట్టుదల విడువరు కదా!

తరంగము : ౯౮

బేతాళకథ : ౨౪

త్రివిక్రమసేనుడు శింశపావృక్షముమీదనుంచి బేతాళుని బుజాన పెట్టుకొని తెచ్చేసమయములో బేతాళుడు ఇలా అన్నాడు: 'రాజా, ఈరాకపోకలవల్ల నేను చాలా అలిసి పోయినాను. నీకు శ్రమ కనపడదు. నాది పెద్దప్రశ్న ఉన్నది. విను: పూర్వకాలంలో దక్షిణాపథమున ధర్ముడనేమండలాధిపతి ఉండేవాడు. ఆయన పరమసాధువు. రాజుభార్య మాళవదేశములో ఉన్నతవంశమునకు చెందినది. పేరు చంద్రవతి. ఆభార్యాభర్తలకు లావణ్యవతి అనేపుత్రిక పుట్టింది. ఆమె పెరిగి పెద్దదై పెళ్ళియీడు వచ్చేనాటికి దాయాదులు రాజ్య మాక్రమించుకొన్నారు. ధర్ముడు కొన్నిరత్నములు ఆభరణములూ మూట కట్టుకొని భార్యను పుత్రికను వెంట పెట్టుకొని రాత్రి రహస్యముగా మాళవదేశానికి బయలుదేరినాడు. తోవలో వింధ్యారణ్యము ఉన్నది. తెల్లవారేసరికి కాలినడకను ఆముగ్గురూ శబరపల్లె చేరినారు. దూరము నుంచే రాజును చూచి శబరులు ఆభరణాలు హరించా లని మీదికి వచ్చారు. పరుగుపరుగున ఆశబరులు వచ్చేలోపున రాజు భార్యాపుత్రికలతో 'మ్లేచ్ఛులు వచ్చి మీద పడతారు, చప్పున ఈఅరణ్యములో దాక్కోండి' అని హెచ్చరించి వారిని పంపివేసినాడు.

శబరులు బాణములు విడిచినారు. రాజు డాలు అడ్డము పెట్టుకొని ఖడ్గముతో చాలమందిని సంహరించినాడు. శబరనాయకుడు అనేకులను గుంపులుగా ధర్ముని మీదికి పంపినాడు. వాళ్ళు రాజుమీద పడి డాలు

ముక్కలు ముక్కలు చేసి అతనిని చంపి ఆభరణాలు తీసుకొని వెళ్ళి పోయినారు. కొంతదూరములో పొదరింటిలో దాక్కొని ఉన్న తల్లీ, కూతురూ అ దంతా చూచినారు. కబరులు అందరూ వెళ్ళిపోయిన తరవాత వా రిద్దరూ భయముతో వెనక్కు తిరిగి చూస్తూ పోయిపోయి మరోఅడివిలో ప్రవేశించారు. రెండుఝాము లయింది. ఒకచోట సరోవరతీరాన అశోకవృక్షచ్ఛాయలో ఉభయులూ చతికిల పడినారు.

చండసింహు డనేపెద్దమనిషి తనకుమారుడు సింహపరాక్రమునితో కూడా ఆఅడివికి వేటకు వచ్చినాడు. వారినివాసప్రదేశము అక్కడికి కొంతదగ్గరలోనే ఉన్నది. చండసింహునకు మార్గములో ధూళిలో స్త్రీల అడుగులజాడచూచి కుమారునితో 'నాయనా, ఈపాదముద్రలు సుందర స్త్రీలవి. ఈజాడ వెంట వెళ్ళి వారిని చూతాము. ఇద్దరిలో నీ కిష్ట మైనదానిని నీవు తీసుకో' అన్నాడు. 'నాయనా, చిన్నఅడుగులజంట ఒకటి, పెద్దఅడుగులజంట ఒకటి కనవడుతున్నది. చిన్నఅడుగులది నాభార్య. పెద్దఅడుగులది నీకు తగినది' అన్నాడు కుమారుడు.

'అబ్బాయీ, ఇలా అనవచ్చునా? నీతల్లి మొన్న మొన్ననే కదా చనిపోయింది! అట్టియోగ్యురాలు పోయినతరవాత ఇంకొక స్త్రీమీద అపేక్ష పెట్టుకోవచ్చునా?' అన్నాడు తండ్రి.

'కాదు నాయనా, భార్య లేనివానిఇల్లు పాడుకొంపకదా! నేను స్వీకరించేదాన్ని కాక నీవు రెండోదాన్ని స్వీకరించకతప్పదు' అని కుమా రుడు బహువిధాల బలవంతపెట్టేసరికి తండ్రి చివరకు అంగీకరించినాడు.

ఉభయులూ గుర్రాలమీద ఆ అడుగుల జాడవెంట సరోవరతీరాన అశోకవృక్షముకింద ఉన్న చంద్రవతినీ లావణ్యవతినీ చూచినారు. చంద్రవతి వారిని చూచి చోరులనుకొని భయపడి లేచింది. లావణ్యవతి తల్లితో 'అమ్మా, భయములేదు. వీరు చోరులుకారు. పెద్దమనుష్యుల వలె ఉన్నారు. బహుశా వేటాడుతూ ఈవైపువచ్చినారు' అన్నది.

చంద్రవతి సందేహిస్తున్నది. ఇంతలో చండసింహుడు గుర్రము మీద నుంచి దిగి 'సుందరీమణులారా, భయపడవద్దు. అనురాగమువల్లనే మిమ్మల్ని చూడవచ్చినాము. భయమువిడిచి మీవృత్తాంతము చెప్పండి. రత్నాలమేడలలో ఉండవలసిన మీరు ఈఅడివిలోకి ఎందుకువచ్చినారు? మిమ్మల్ని చూస్తే నాకు చాలావిచారము కలుగుతున్నది. క్రూర మృగములు సంచారముచేసే ఈ అరణ్యములో మీరు ఉండడం మేము ఒప్పుకోము' అన్నాడు.

చంద్రవతి నిట్టూర్పులు విడిచి కొంతసిగ్గుతో కొంతదుఃఖముతో తమకథ అంతా చెప్పింది. చండసింహుడు మంచిమాటలు చెప్పి చివరకు తల్లినీ కూతురినీ గుర్రముమీద ఎక్కించి తమనివాసానికి తీసుకుని వెళ్ళినాడు. కుబేరవైభవముతో ఉన్న తనసౌధములో వారిని దింపి కొద్దిరోజులలో వాళ్ళమనస్సులు రంజింప చేసినాడు చండసింహుడు. చంద్రవతి అనాథ ఐపోయింది. దిక్కులేదు. పరదేశములో వచ్చిపడ్డది. ఏమి చేస్తుంది! చండసింహుని మాటలకు అంగీకరించింది.

అడివిలో తండ్రీ కొడుకూ చేసుకున్న నియమప్రకారము చిన్న అడుగుల దానిని కుమారుడు, పెద్దపాదాల దానిని తండ్రి వివాహ మాడినారు. మొదట చేసుకొన్న నియమము పెద్దమనుష్యులు తప్పరుకదా! చిన్నపాదాలది తల్లి, పెద్దపాదాలది కూతురు. కాలక్రమేణా వారిద్దరికీ చాలామంది కొడుకులూ కుమార్తెలూ పుట్టినారు.

ఈ ప్రకారముగా కథచెప్పి బేతాళుడు త్రివిక్రమునితో 'రాజా, ఆ తల్లీకూతుళ్ళకు ఆ కుమారునివల్ల తండ్రివల్ల కలిగిన సంతానం ఉభయ పక్షాలవారూ ఒకరికొకరు ఏమౌతారు? బాగాఆలోచించి చెప్పు. తెలిసికూడా చెప్పకపోతే శాపముమాట ఉండనే ఉన్నది' అన్నాడు. త్రివిక్రమసేనుడు ఏమీ తోచక బదులుచెప్పలేక త్వరత్వరగా నడుస్తున్నాడు. అతని బుజముమీద ఉన్నశవంలో బేతాళుడు తనలో

'ఆహా! ఇతనికి సమాధానము తెలియలేదు. అందుచేతనే సంతోషముతో గబగబా నడుస్తున్నాడు. ఇతడు మహాసత్త్వుడు. ఇతనిని మోసగించేందుకు వీలులేదు. ఆభిక్షువు మాతో క్రీడిస్తూ ఇంతమాత్రానికి ఊరుకోడు. కాబట్టి ఉపాయముచేసి ఆదురాత్ముని వంచించి వానికి కలగవలసిన సిద్ధిని ఈరాజుకు సమకూర్చుతాను. ఇతడు భవిష్యత్తులో కల్యాణపరంపర పొందగలిగినవాడు' అనుకొని త్రివిక్రమసేనునితో ఇలా పలికినాడు. 'రాజా, నీవు సుఖపడవలసినవాడవు. ఈకృష్ణచతుర్దశి రాత్రివేళ చీకటిలో ఈవల్ల కాటిలో రాకపోకలవల్ల చాలా శ్రమపడ్డావు. నీమనస్సులో మార్పన్నమాట లేదు. నీఅద్భుతధైర్యానికి మెచ్చుకొన్నాను. ఈశవాన్ని తీసుకొనివెళ్ళు. దీనిలోనుంచి నేను బయటికి వెళ్ళిపోతాను. నీమేలుకోరి నేనుచెప్పినప్రకారం చెయ్యి. ఈ నరశవాన్ని నీవు ఒకానొక నీచ భిక్షువుకోసం తీసుకొని పోతున్నావు. వాడు దీనిమీదికి నన్ను ఆవాహనచేసి అర్చన చేస్తాడు. ఆదుర్మార్గుడు నిన్ను బలి ఇవ్వడానికి నేలమీద సాష్టాంగప్రణామము చెయ్యమంటాడు. అప్పుడు నీవువానితో నాకు తెలియదు. ముందు నీవు ప్రణామము చెయ్యి. అది చూసి నేను చేస్తాను అని చెప్పు. నీకు పద్ధతి చూపడానికి ఆ అధముడు నేలమీద సాష్టాంగప్రణామము చేస్తుండగనే ఖడ్గముతో వానిశిరస్సు ఖండించు. వాడు అభిలషిస్తున్న విద్యాధర సంపద నీకు లభిస్తుంది. నీవు వానిని బలి ఇచ్చి నట్లయితే నీకు ఈభూమండలం ప్రాప్తిస్తుంది. ఆదురాత్ముని "నీవు సంహరించడానికి సంశయించిన ట్లయితే వాడే నిన్ను బలి ఇస్తాడు. ఈ అమంగళము జరగకుండా ఇంతసేపూ విఘ్నాలు కల్పించాను. ఇక నీకు సిద్ధి కలుగుతుంది!

బేతాళుడు ఈ విధముగా బోధించి శవములోనుంచి వెడలిపోయినాడు. బేతాళునివాక్యాలవల్ల క్షాంతిశీలశ్రమణుడు తనకు శత్రువని గ్రహించి వటవృక్షముకింద ఉన్నభిక్షువుదగ్గరకు శవమును తీసుకు వెళ్ళినాడు త్రివిక్రమసేనుడు.

## తరంగము: ౯౯

## బేతాళకథ: ౨౫

క్షమణుడు చెట్టుక్రింద కూచుని రాజుకోసం ఎదురు చూస్తున్నాడు. పక్కనే నేల రక్తముతో అలికి తెల్లటి ఎముకపొడితో మండలము చేసి దానికి నాలుగుపక్కలా రక్తకుంభాలు పెట్టి మనుష్యుని కొవ్వు నూనెతో దీపాలు పెట్టి పక్కన అగ్నిలో హోమము చేసి కావలసిన సంభారాలన్నీ సమకూర్చుకుని తన ఇష్టదేవతకు పూజచేసి కూర్చు న్నాడు. రాజు శవమును తీసుకొని రాగానే వాడు చూచి సంతోష ముతో లేచి "మహారాజా! అసాధ్యమైనపని సాధించావు! నీవంటివా డెక్కడ, ఈకాల మెక్కడ, ప్రాణానికి తెగించి అన్యులకార్యము సాధించిననీవు లోకులు చెప్పుకునేటట్టు ధీరుడవు అని స్తోత్రము చేసి తన పని నెరవేరిం దని లోలోపల ఆనందించి రాజు బుజముమీది శవాన్ని క్రిందికి దింపాడు. అనంతరం దానికి స్నానము చేయించి, అంగరాగము పూసి మెడలో పూలహారము వేసి మండలముమధ్య దాన్ని ప్రతిష్ఠ చేసినాడు. ఆపిమ్మట క్షమణుడు ఒంటినిండా విభూతి పూసుకుని తల వెంట్రుకల యజ్ఞోపవీతం వేసుకుని శవచర్మం కప్పుకుని కొంచెంసేపు ధ్యానం చేసి మంత్రప్రభావముచేత బేతాళున్ని నరకళేబరముమీదికి ఆవాహనచేసి, అర్చనచేసినాడు. తర్వాత కపాలములో మనుష్యరక్తము బేతాళునికి అర్ఘ్య మిచ్చి పుష్పములర్పించి మనిషికళ్ళు ధూపమువేసి నరమాంసం నైవేద్యము పెట్టి అర్చన ముగించినాడు. అనంతరం క్షమణుడు త్రివిక్రమసేనుని ఆహ్వానించి "మహారాజా! ఈమంత్రాధి రాజు సన్నిధానములో నీవు నేలమీద సాగిలపడి సాష్టాంగనమస్కారం చెయ్యి. అలా చేస్తే నీమనోరథాలు నెరవేరేటట్టు ఈమంత్రాధిరాజు వరమిస్తాడు" అని ప్రోత్సాహం చేసినాడు. రాజుకు బేతాళుని హితోప

దేశం జ్ఞాపకం వచ్చింది. "స్వామీ! సాష్టాంగనమస్కారం ఎలా చెయ్యాలో తెలియదు. ముందు నీవు చేస్తే చూచి తర్వాత నేను చేస్తాను" అన్నాడురాజు.

శ్రమణుడు సాష్టాంగదండప్రణామముచేయగానే త్రివిక్రమసేనుడు వాని శిరస్సు ఖండించి, రొమ్ము చీల్చి హృదయకమలము పైకి తీసి శిరస్సుతో సహా దానిని బేతాళునికి బలి ఇచ్చాడు. ఆకుశలకార్యానికి భూతగణం రాజును మెచ్చుకొన్నది. బేతాళుడు సంతుష్టుడై మానవ కళేబరములోనుంచి స్ఫుటవాక్కులతో "రాజా! నీవు భూమండల సామ్రాజ్యం అనుభవించినతరువాత విద్యాధరాధిపత్యము నీకు సంప్రాప్త మవుతుంది. ఈదుర్మార్గశ్రమణుడు వాంఛించింది ఆవిద్యాధరాధిపత్యమే! నిన్ను చాలా శ్రమ పెట్టినాను. నీవు కోరినవర మిస్తాను. అడుగు" అన్నాడు.

"యోగీశ్వరా! నీకు నామీద అనుగ్రహ ముండగా ఏకోరిక సిద్ధించదు? నీప్రశ్నలకథలు ఇరవైనాలుగున్నూ చివరదీ కలిసి మొత్తం ఇరవై ఐదు కథలూ లోకంలో పూజార్హములు అయ్యేలాగున వరం అనుగ్రహించు" అని రాజు ప్రార్థించిన మీదట బేతాళుడు "సరే! విశేషము చెప్పుతాను. ఈఇరవై అయిదుకథలు బేతాళపంచ వింశతి అనే పేరుతో లోకములో ప్రసిద్ధి చెంది పూజ్యతగణించి మంగళప్రద మవుతవి. ఇందులో ఒక వాక్యమైనా ఆదరముతో పఠించిన వాడు, విన్నవాడు వెంటనే పాపవిముక్తు లౌతారు. ఇవి చెప్పేచోట యక్ష బేతాళ కూష్మాండ డాకినీ, రాక్షసాదులు చేరవు" అని ఆనర కళేబరం విడిచి యోగమాయవల్ల అంతర్థానమైనాడు.

అప్పుడు మహేశ్వరుడు సంతుష్టుడై దేవగణసమేతముగా రాజుకు ప్రత్యక్షమై "వత్సా! నీవు చేసినపని యుక్తమే. ఈకపటశ్రమణుడు విద్యాధర మహాచక్రవర్తిత్వము కోసము మొండిపట్టు పట్టినాడు.

వీనిని సంహరించడము సముచితము. భూమిమీద మ్లేచ్ఛరూపాన అవ తరించిన అసురులను నాశము చెయ్యడానికే నాఅంశాన ప్రభవించిన విక్రమాదిత్యుడవు. మళ్లీ ఇప్పుడు పుట్టిన దుర్మార్గులను శిక్షించడానికి త్రివిక్రమసేననామంతో నిన్ను నేనే సృష్టించాను. నీవు ద్వీపములతో పాతాళముతో కూడా ఈభూలోకాన్ని స్వాధీనం చేసుకొని తర్వాత మహా విద్యాధర చక్రవర్తివి అవుతావు. బహుకాలము దివ్యభోగాలు అనుభవించిన మీదట వైరాగ్యము పొంది అన్నిభోగాలు బుద్ధిపూర్వ కంగా విడిచిపెట్టి నాసాయుజ్యం పొందుతావు. ఇదిగో, అపరాజితమనే ఈఖడ్గం తీసుకో. దీని ప్రభావంవల్ల సమస్త సౌభాగ్యములు నీకు సంక్ర మిస్తవి. అని అనుగ్రహించి ఖడ్గము ప్రసాదించి అంతర్ధానమైనాడు.

తెల్లవారింది త్రివిక్రమసేనుడు తన ప్రతిష్ఠానసగరానికి వెళ్లినాడు. రాత్రి జరిగిన చర్యలన్నీ విని అక్కడివారు సంతోషించి ఉత్సవముచేసి రాజును పూజించినారు. త్రివిక్రమసేనుడు ఆనాడు స్నానాదులు అయిన తరువాత శివారాధన చేసి నృత్యగీత వాద్యాదికాలతో కాలంగడిపి నాడు. శివుడు అనుగ్రహించిన ఖడ్గప్రభావం వల్ల త్వరలోనే ద్వీపపాతాళ సహితముగా భూచక్రమంతా జయించి పరిపాలించి చివరకు శివాజ్ఞవల్ల విద్యాధరచక్రవర్తి అయి చిరకాలము భోగము లనుభవించి శివసాయు జ్యము పొందినాడు.

బేతాళ పంచవింశతిక
సమాప్త మయినది.

మంత్రి విక్రమకేసరి నాగశాపమువల్ల బహుకాలము మృగాంక దత్తునికి దూరముయిపోయి శాపము తీరినతరువాత ఆయనను కలుసు కొని 'దేవా, ఆగ్రామములో వృద్ధబ్రాహ్మణుడు బేతాళకథలు చెప్పి "నాయనా, ఈప్రకారముగా సత్వసంపన్నుడైన త్రివిక్రమసేనుడికి బేతా ళుని అనుగ్రహము వల్ల అన్నికోరికలు నెరవేరినవి. నీవుకూడా ఈ

మంత్రము ఉపదేశము పొంది విచారము విడిచి బేతాళుని ఉపాసించు. అతని అనుగ్రహామువల్ల నీప్రభువు మృగాంకదత్తుని, మళ్ళీ కలును కుంటాడు. ఉత్సాహాము ఉంటే అన్నిపనులూ నెరవేరుతవి. నన్ను పాముకాటువేస్తే బతికించిన మిత్రుడవు. నేను చెప్పినప్రకారం చెయ్యి" అన్నాడు.

ఆబ్రాహ్మడివల్ల మంత్రం ఉపదేశముపొంది తంతుకూడా గ్రహించి ఆయనదగ్గర సెలవు తీసుకొని ఉజ్జయిని వెళ్ళినాను. అక్కడి మహా స్మశానంలో బేతాళపూజచేసి మహామాంసము నైవేద్యము పెట్టినాను: "నరమాంసము రుచిగా ఉన్నదనీ, "అదే ఇంకా తెమ్మనీ" బేతాళుడు తొందరపెట్టినాడు. అప్పుడు నేను నాశరీరాన కండలు కోసి పెట్టినాను. బేతాళుడు సంప్రీతుడై మిత్రమా, నీసత్వానికి మెచ్చుకొన్నాను. నీ శరీరం యథాప్రకారం అవుతుంది. నీ ఇష్టము వచ్చిన వరం కోరుకో' అని అనుగ్రహాముతో పలికినాడు. "యోగీశ్వరా, నన్ను మృగాంకదత్త ప్రభువుసన్నిధికి చేర్చు. ఇంతకంటె వేరే కోరిక లేదు" అని విన్నవించాను.

అప్పుడు బేతాళుడు శవములో ప్రవేశించి నన్ను బుజాన ఎక్కించుకొని ఆకాశమార్గాన వచ్చి నీపాదసన్నిధానంలో దింపి వెళ్ళిపోయినాడు. దేవా, నాగశాపమువల్ల మీతో ఎడబాటు కలిగినమీదట జరిగిన సంగతులు మీకు విన్నవించాను.

మృగాంకదత్తుడు ఈసందర్భమంతా విని సంతోషించి శశాంకవతి కోసం ఉజ్జయినికి బయలుదేరి పారావతశాపము తీరడంవల్ల కొందరు అమాత్యులను కలుసుకొని తక్కినవారికోసం ఎదురు చూస్తున్నాడు.

## తరంగము: ౧౦౦

నమో విఘ్నజితే యస్య
జానుదేశే వివర్తతే

కుంభప్రసస్త్రైవ నక్షత్ర
మాలా రాత్రిషు నృత్యతః!
కుంభవిస్రస్త విభ్రాంతి కొలువుచుండి.
నిశల నక్షత్రమాలిక నృత్యవేళ
తిరుగు నెవ్వని జాను ప్రదేశమందు,
అంజలి ఘటింతు అట్టి విఘ్నాధిపునకు!

విక్రమ కేసరి, గుణాకర విమలబుద్ధి, విచిత్రకథక, భీమపరాక్రమ ప్రచండశక్తి, శ్రుతధి - వీరితో బయలుదేరి మృగాంకదత్తుడు మరుభూమి ప్రవేశించినాడు. ఆకలిదప్పికలవల్ల బాధపడుతున్న మంత్రులతో ఎలాగో ఆప్రదేశం దాటిపోయి గొప్ప సరోవరం సమీపించినాడు. దాని పశ్చిమ తీరాన దివ్యఫలవృక్షం కనిపించింది. వారిలో ఆరుగురు త్వరగా వెళ్ళి చెట్టెక్కి పళ్ళు తిన్నారు. మృగాంకదత్తుడు వారికేసి చూస్తూ ఉండ గనే ఆరుగురూ ఫలములుగా మారినారు. రాజపుత్రుడు పేరు పేరుగా వారిని పిలిచినప్పటికీ ప్రత్యుత్తరము రాలేదు. మృగాంకుడు మూర్ఛ పోయినాడు. నేలమీదనే నిలుచునిఉన్న శ్రుతధి అతనికి తెలివి తెప్పించి విచారపడవద్దని బహువిధాల ఊరడించినాడు. కాని మృగాంకుడు ఏమీ శాంతి పొందక తటాకములో దూకి దేహము చాలించడానికి లేచినాడు. అప్పుడు అశరీరవాణి ఇలా పలికింది. 'వత్సా, ఎందుకు సాహసం? నీకు శుభం కలుగుతుంది. ఈదివ్యవృక్షాన గణేశ్వరుడు నివాసం చేస్తున్నాడు. నీమంత్రులు తెలివితక్కువవల్ల అపచారం చేశారు. కాళ్ళూ చేతులూ కడుక్కోలేదు. ఆచమనం చెయ్యలేదు. మైలబట్టలతో ఫలాలకోసం దివ్యవృక్ష మెక్కినారు. విఘ్నేశ్వరుని శాపంవల్ల పళ్ళు తాకగానే వారుకూడా ఫలాలైనారు. నీమంత్రులు నరుగురూ ఈదారినేవచ్చి ఇలాగే చెట్టెక్కి ఫలములై వేళ్ళాడుతున్నారు. కాబట్టి నీవు గణ నాయకుని గురించి తపస్సుచెయ్యి. స్వామి అనుగ్రహంవల్ల నీకు అభీష్ట సిద్ధి అవుతుంది.'

మృగాంకదత్తుడు ఆత్మహత్యా ప్రయత్నం మాని సరస్సులో స్నానంచేసి నిరాహారవ్రతం అవలంబించి గణనాయకుని అర్చించి అంజలి ఘటించి స్తోత్రముచేసినాడు. ఆరాత్రి మృగాంకుడు దర్భశయ్య మీద పడుకున్నాడు. శ్రుతధి అతనికి పరిచర్యలు చేస్తున్నాడు. ఇలా పదకొండు రోజులు గణేశపూజలో గడిచిపోయినవి. పన్నెండవనాడు వేకువజామున గణేశుడు అతనికి స్వప్నములో సాక్షాత్కరించి "వత్సా నీభక్తికి మెచ్చాను. నీ మంత్రుల శాపం తీర్చాను. మీరంతా కలిసి వెళ్ళండి. క్రమేణా శశాంకవతి నీకు లాభిస్తుంది" అని అనుగ్రహించినాడు. మృగాంకుడు మెళుకవ వచ్చిన తరవాత శ్రుతధికి స్వప్నవృత్తాంతము చెప్పి తెల్లవారగానే స్నానంచేసి వినాయకుని అర్చించి ఆయన నివాస వృక్షానికి ప్రదక్షిణము చేసినాడు. వ్యాఘ్రసేనుడు, స్థూలబాహుడు, మేఘబలుడు, దృఢముష్టి, మిగిలిన ఆరుగురూ — వెరసి పదిమంది మంత్రులూ చెట్టుదిగి వచ్చి అతనిపాదసన్నిధానములో వాలినారు. మృగాంకదత్తుడు ఆనందముతో అందరినీ ఆలింగనము చేసుకొన్నాడు. తరవాత వారంతా తటాకములో స్నానము చేసి భోజనాలు చేసినారు.

## తరంగము: ౧౦౧

## వ్యాఘ్రసేనుని కథ.

తరువాత సరోవర తీరాన అందరూ కూచున్నారు. మృగాంకదత్తుడు అడిగినమీదట వ్యాఘ్రసేనుడు తనకథ ఇలా చెప్పినాడు:

"దేవా, ఆ నాగశాపంవల్ల అందరినీ ఎడబాసి సొమ్మసిల్లి పడిఉండి రాత్రి తెలివి వచ్చినతరువాత అడవిలో తిరిగాను. చివరకు ఎలాగో తెల్లవారింది. మాప్రభువు శశాంకవతీదేవి కోసం ఉజ్జయినే కదా వెళ్ళవలసినది అని మెల్లిగా నేను ఉజ్జయినికి బయలుదేరి వెళ్ళుతున్నాను.

మార్గములో అరణ్యము దాటి వెళ్ళినతరువాత సరోవరము కనుపించింది. అందులో నేను స్నానముచేసి తామరతూడులు తిని నీరు తాగి విశ్రాంతి తీసుకొంటూండగా దృఢముష్టి, స్థూలబాహు, మేహబలుకు అక్కడికి వచ్చినారు. మే మందరమూ నీసంగతి చర్చించి ఏదో కీడు మూడిం దని భయపడి ప్రాణత్యాగం చేదామని సిద్ధపడ్డాము. సరిగ్గా ఆసమయానికే దీర్ఘతపసుడనే మునికుమారుడు స్నానార్థమక్కడికి వచ్చి మాసంగతి అడిగి తెలుసుకుని చివాట్లుపెట్టి త్వరలోనే మేలు కలుగుతుం దని ధైర్యముచెప్పి స్నానము అయినతరువాత మమ్మల్ని తన ఆశ్రమానికి తీసుకొనివెళ్లినాడు.

దీర్ఘతపసుడు మమ్మల్ని ఒకచోట కూర్చో పెట్టి అర్ఘ్యపాద్యాదులిచ్చి ఆశ్రమవృక్షము ఒక్కొక్కదాని దగ్గర భిక్షాపాత్రము పట్టుతూంటే చెట్టుమీద నుంచి పండ్లురాలినవి. మునికుమారుడు మాకు ఆఫలములు పెట్టినాడు. రాత్రి చంద్రోదయమయిన తరువాత తపోవనములో మునులందరూ ఒకచోట సమావేశమైనారు. మేము నలుగురము వెళ్ళి వారికి నమస్కారాలు చేసి కూర్చున్నాము. మునులు మాకు అతిథి సత్కారం చేసి మావృత్తాంత మడిగినారు. మునికుమారుడు మాసంగతి అంతా చెప్పినాడు.

వారిలో కణ్వుడనే ముని మాతో "విచారపడవద్దు. ధైర్యము విడవకుండా ఉండడం ధీరులలక్షణం కదా! గొప్పవారు గొప్పకష్టములు ధైర్యముతో దాటి గొప్పఫలము పొంది గొప్పకీర్తి సంపాదిస్తారు. ఇందుకు నిదర్శనముగా మందారవతికోసం సుందరసేనుడు ఎటువంటి అవస్థపడ్డాడో చెవుతాను అని ఆకథ ఇలా ప్రారంభించినాడు:

## సుందరసేనుని కథ:

పూర్వము నిషధ అనేదేశంలో అలక అనే పట్టణమును మహాసేనుడనేరాజు పరిపాలిస్తున్నాడు. ఆరాజు శత్రువు లందరినీ జయించి రాజ్యము

గుణపాలితుడనే తనమంత్రి పరము చేసి భార్య శశిప్రభాదేవితో సుఖంగాతో ఓలలాడుతున్నాడు. ఆరాజదంపతులకు సుందరసేను డనే కుమారుడు కలిగినాడు. అతడు పెరిగి పెద్దవాడై సమస్త సద్గుణములకు ఆట పట్టైనాడు. చిన్నతనమునుంచీ అతనితో కూడా సమానముగా పెరిగి పెద్దవారైన ఐదుగురు మంత్రికుమారులు మిత్రులు చంద్రప్రభువు, భీమభటుడు, వ్యాఘ్రపరాక్రముడు, విక్రమశక్తి, దృఢబుద్ధి అనే ఈఐదుగురు బుద్ధిమంతులు, సత్కుల సంజాతులు, స్వామిభక్తులు, సత్వసంపన్నులు. అందరికీ పక్షి భాషలు తెలుసును సుందరసేనునికి వయస్సు వచ్చినా తగినకన్య దొరకనందువల్ల వివాహము కాలేదు.

సుందరసేనుడు ఒకనాడు ఐదుగురుమంత్రులతో కలిసి వేటకు వెళుతున్నాడు. దూరదేశమునుంచి వచ్చిన కాత్యాయిని అనేవృద్ధపరివ్రాజిక అతనిని చూచి పరివారాన్ని అడిగి రాజపుత్రు డని తెలుసుకొని అతని సౌందర్యాన్ని మెచ్చుకొని "కుమారా, విజయము" అని బిగ్గరగా ఆశీర్వదించింది. తనమిత్రులు చెపుతున్నకబుర్లు వింటూ ఆమె మాటలు సుందరసేనుడు ఆలకించలేదు. కోపం వచ్చి పరివ్రాజిక బిగ్గరగా 'రాజకుమారా, నాఆశీర్వచనం నీ కక్కర లేదా? నన్ను ఆదరించని రాజు గాని రాజకుమారుడు గాని లేడు. రూపయౌవనములవల్ల నీ కింత గర్వమే! హంసద్వీప ప్రభువుకుమార్తె మందారవతిని నీవు పెళ్ళిచేసుకొంటే మనుష్యులమాట అటుంచి, మహేంద్రాదులమాటైనా చెవిని పెట్టవు అనుకుంటాను' అన్నది. రాజకుమారుడు తనను క్షమించమని వేడుకొని మందారవతివృత్తాంతమంతము సవిస్తరముగా వినదలచుకొని కాత్యాయనిని విక్రమశక్తిఇంటికి పరివారముతో పంపినాడు. వేటాడి వచ్చి ఆహ్నికకృత్యము ముగించుకొని భోజనానంతరం పరివ్రాజికను పిలిపించి సుందరసేనుడు 'భగవతీ, నీవు ఇందాక మందారవతి అన్నావే, ఎవ రామె? తెలుసుకోవలెనని కుతూహలముగా ఉన్నది. చెపుతావా?' అని అడిగినాడు.

ఆమె ఈవిధముగా చెప్పింది: "తీర్థాటనము చేస్తూ ఒకసారి నేను హంసద్వీపానికి వెళ్ళినాను. అక్కడ మందారదేవుడు ప్రభువు. ఆయన పుత్రిక మందారవతి మహాసౌందర్యవతి. ఆమెను చూడనివారినేత్రములు నిష్ఫలములు! నీవొక్కడవే ఆమెకు భర్త కాదగిన వాడవు."

"భగవతీ, అటువంటి మనోహారిణిరూపము మాకు ఎలా కనబడుతుంది?' అన్నాడు రాజకుమారుడు.

'నేను ఆమెరూపము పటముమీాద చిత్రించి బరిణలో పెట్టి తెచ్చినాను. కుతూహల ముంటే చూడవచ్చును' అన్నది పరివ్రాజిక. సుందరసేనుడు ఆచిత్రరువు చూచి ముగ్ధుడై పోయి రెప్ప వాల్చక చూస్తూ ఉన్నాడు.

మంత్రికుమారులు 'భగవతీ, నీకు చిత్రలేఖనములో చాలా నేర్పు ఉన్నట్టు కనబడుతున్నది. మారాజకుమారుని రూపము పటముమీాద చిత్రిస్తే సంతోషిస్తాం' అన్నారు. ఆమె భరిణలోనుంచి చిత్రలేఖన సామగ్రులు బైటికి తీసి త్వరలోనే సుందరసేనుని రూపము చిత్రించింది. మంత్రికుమారులు చూచి మెచ్చుకొని, మందారవతిరూపము ఈమె వాస్తవంగా చిత్రించి ఉంటుంది అనుకొని రెండు పటములూ తీసుకొని పరివ్రాజికకు ఉచిత సత్కారములు చేసి, ఆమె ఒకచోటే ఉండదు కాబట్టి వీడ్కొల్పినారు. సుందరసేనుడు ఆపటములు తీసుకొని మందారవతికేసి తదేకధ్యానముతో చూస్తూ మదనావస్థలో పడ్డాడు.

రాజదంపతులు అతనిమిత్రులవల్ల వృత్తాంత మంతా తెలుసుకున్నారు. తండ్రి మహాసేనమహారాజు కుమారునితో 'నాయనా, ఈ విషయము దాచిపెట్టడ మెందుకు? నీఅనురాగము యుక్తమైనదే. మందారవతి నీకు తగినదే. ఆమె తండ్రి మందారదేవుడు నాకు గొప్ప మిత్రుడు. దూతనుపంపితే పని నెరవేరుతుందే! వృథాగా ఎందుకు శ్రమపడతావు' అని అతనిని ఓదార్చి హంసద్వీప ప్రభువువద్దకు సురతదేవుడు

అనేదూతను పంపినాడు. కాత్యాయిని లిఖించిన సుందరసేనుని పటము దూతకు ఇచ్చినాడు.

రాయబారి త్వరగా ప్రయాణం చేసి మహేంద్రాదిత్య ప్రభువు పరిపాలిస్తున్న శశాంకపురము చేరినాడు. అది రేవుపట్టణము. అక్కడ సముద్రములో ఓడ ఎక్కి శీఘ్రకాలములోనే హంసద్వీపము చేరి రాజదర్శనము చేసి మందారదేవునికి ఈవిధముగా రాయబారము తెలిపినాడు : 'మహారాజా, మా రాజకుమారుడు సుందరసేనునికి మీపుత్రిక మందారవతిని ఈయవలెను. కాత్యాయిని అనేపరివ్రాజిక మీకన్యామణి చిత్తరువు లిఖించి మా కిచ్చినది. మానుంగరసేనుని చిత్రపటము మీకు పంపినాము. మీకుమార్తె ఏప్రకారముగా సౌందర్యానికి పేరుపడ్డదో మారాజకుమారుడు అలాగే రూపానికి ప్రసిద్ధి చెందినవాడు. వీరి దాంపత్యము తగిన దని మా అభిప్రాయము.'

ఈప్రకారంగా రాయబారి వాచికము చెప్పి సుందరసేనుని చిత్రపటమును మందారదేవునికి సమర్పించినాడు. రాజు చూచి సంతోషించి రాణిని, కుమారిని పిలిపించి వారికి చిత్రపటము చూపి వృత్తాంతము తెలిపినాడు. రాణి అంగీకరించింది. మందారవతి చిత్తరువు చూస్తూ తక్కిన ప్రపంచం మరిచిపోయింది. తండ్రి కుమార్తె స్థితి కనిపెట్టి కన్యను ఇవ్వడానికి అంగీకారము సూచించి రాయబారిని సత్కరించినాడు.

మరునాడు కుమారదత్తుడు అనేదూతను మహాసేనప్రభువు దగ్గిరికి తిరుగు రాయబారముతో పంపుతూ 'మహారాజా, మేము మైత్రివల్ల కన్యను ఇచ్చినాము. వివాహానికి మీకుమారుడు ఇక్కడికి వస్తాడా, మాకన్యను అక్కడికి పంపమంటారా?' అనేవాచికము చెప్పినాడు.

దూత లిద్దరూ సముద్రమార్గాన శశాంకపురము చేరి అక్కడినుంచి నాటుదారి ప్రయాణము చేసి క్రమేణా అలకానగరము ప్రవేశించి మహాసేనప్రభువు దర్శనముచేసి మందారదేవుని సందేశము అందించినారు.

మహాసేనుడు హంసద్వీపదూతను అడిగి మందారవతి జన్మనక్షత్రము తెలుసుకొని కార్తాంతికులను రప్పించి వివాహముహూర్తము నిశ్చయము చెయ్యవలసింది అన్నాడు. వారు గుణించి మాఘమాసముల తరవాత కార్తికశుద్ధ పంచమినాడు వధూవరులకు శుభలగ్నము అని నిర్ణయించారు. అంతట రాజు శుభలేఖ వ్రాయించి ముహూర్తము నాటికి సుందరసేనుడే హంసద్వీపానికి వస్తాడని తెలియజేస్తూ కుమార దత్తునివెంట తనదూత చంద్రస్వామిని పంపినాడు. ఉభయపక్షముల వారు శుభముహూర్తముకోసం ఎదురు చూస్తున్నారు.

హంసద్వీపములో మందారవతి సుందరసేనుని చిత్రపటము చూచి నప్పటినుంచీ చెప్ప శక్యముకాని విరహావస్థలో పడ్డది. ఆరోజు కారోజు ఆమెబాధ మితిమీరి పోతున్నది. పరివారజనమువల్ల కుమార్తెస్థితి తండ్రి తెలుసుకొని భార్యతోనూ మంత్రులతోనూ సంప్రతించి మందార వతి కాల విలంబము సహించలేకుండా ఉన్నది. మహాసేనుడు మాకు మిత్రుడు. అమ్మాయి నక్కడకు పంపితే మన కేమీ గౌరవహాని లేదు. సుందరసేనుని సమక్షములో ఉంటే అమ్మాయికి కొంత ధైర్యంగా ఉంటుంది' అని మంచిరోజు చూచి మందారవతిని పెళ్ళికూతురును చేయించి ధన వస్తు పరివార సమేతముగా తన మహామంత్రి వినీతమతిని సాయ మిచ్చి కుమార్తెను ఓడ ఎక్కించినాడు.

ప్రయాణము కొద్దిరోజులు సుఖంగానే సాగింది. ఒకనాడు గొప్ప తుపాను వచ్చింది. వినీతమతీ, పరివారమూ, ధనవస్తు సమూహముతో పడవ మునిగిపోయింది. మందారవతి మాత్రము ఎలాగో సముద్రపు ఒడ్డుచేరి బిగ్గరగా రోదనం చేస్తున్నది.

సమీపంలో మతంగమహాముని ఆశ్రమమున్నది. తనకుమార్తె యమున అనే బాలబ్రహ్మచారిణితో సహా సరిగా ఆవేళకే మతంగుడు సముద్రస్నానానికి వచ్చి స్త్రీరోదనము విని మందారవతిని సమీపించి

చల్లనిమాటలతో ఆమె వృత్తాంతము అడిగినాడు. ఆమె కొంత శాంతి పొంది సిగ్గుపడుతూ తన సంగతి అంతా విన్నవించింది. మతంగముని కొంచెము సేపు ధ్యానము చేసి "రాజకుమారీ, భయపడకు. విచారము విడిచిపెట్టు. ధైర్యము వహించు. త్వరలోనే నీభర్తను కలుసుకుంటావు. సమీపంలోనే నా ఆశ్రమమున్నది. నా కుమార్తెతోకూడా మాఆశ్రమంలో ఉండు. నీకేమీ శ్రమ ఉండదు" అని ఓదార్చి స్నానానంతరం ఆమెతోసహా ఆశ్రమము చేరినాడు. అక్కడ మందారవతి పతిప్రాప్తి కోసం దీక్షవూని యమునతోకలిసి మునికి పరిచర్యలు చేస్తూ దుఃఖము మరిచిపోయింది.

ఇక్కడ అలకానగరములో సుందరసేనుడు అను గడుగుకూ మందారవతిని స్మరిస్తూ వివాహానికి రోజులు లెక్కపెట్టుకొంటూ, మంత్రి కుమారుల మాటలవల్ల మధ్యమధ్య ఊరడిల్లుతూ, కాలం గడుపుతున్నాడు. మంచిరోజుచూచి మహాసేనుడు కుమారునికి ప్రయాణ మంగళము చేయించి హంసద్వీపానికి పరిణయంకోసం పంపినాడు. సుందరసేనుడు పరివారముతోను, మంత్రులతోను శశాంకపురము చేరినాడు. ఇతని ఆగమనము తెలుసుకొని మహేంద్రాదిత్య మహారాజు ఎదురువెళ్ళి ప్రార్థించి పరివార సమేతముగా ఇతనిని తన నగరిలోకి తీసుకొని వెళ్ళినాడు. మర్నాడు మహేంద్రాదిత్యుడు తనతోకూడా హంసద్వీపం వస్తానంటే సరేనని సుందరసేనుడు ఆరోజు అక్కడే గడిపి మందారవతిని తలుచుకుంటూ రాత్రి వెళ్ళబుచ్చి ప్రాతఃకాలము తన సేనను అక్కడేవిడిచి మహేంద్రాదిత్యునితో సహా సముద్రపు రేవుకు చేరినాడు. అక్కడ ఒక ఓడలో తన పరివారజనాన్ని ఎక్కించి సుందరసేనుడు తన మంత్రికుమారులతో మహేంద్రాదిత్యునితో మరోవడవలో ఎక్కినాడు. రెండుఓడలూ లంగరు ఎత్తినమీదట నైరృతి దిక్కుగా రెండురోజులు ప్రయాణము చేసినవి. మూడవనాడు

బ్రహ్మాండమైన తుపాను బయలుదేరింది. సముద్రానికి రత్నములు అర్ఘ్యమిచ్చి తెరచాపలు దించి గొలుసులకు పెద్దరాళ్లు కట్టి పడవలకు అన్నిప్రక్కలా వేలాడదీసినారు. అయినప్పటికీ రెండుఓడలనూ గాలి మహావేగముతో నెట్టివేస్తున్నది. లాభం లేదని సుందరసేనుడుగ్రహించి మహేంద్రాదిత్యునితో "మహారాజా, నాపాపమువల్ల ఈప్రళయము అనుకోకుండా మీకూ సంభవించింది. నేను కళ్ళారాచూడ దలుచుకోలేదు." అని ఉత్తరీయము నడుముకు కట్టుకొని గుభాలున సముద్రములోకి దూకినాడు. అదిచూచి మహేంద్రాదిత్యుడు, చంద్ర ప్రభాదులు నీటిలోకిఉరికినారు. వారంతా ఈదుతూ సముద్రతరంగాల వేగం వల్ల ఎక్కడెక్కడికో కొట్టుకుపోయినారు. సుంద సేనుడు, దృఢబుద్ధిమాత్రము దగ్గిర దగ్గిరగా ఈదుతూఉన్నారు. పెద్దఓడలు రెండూ మునిగిపోయినవి. ఇంతలో సముద్రము శాంతించింది. దైవానుగ్రహంవల్ల ఎక్కడి నుంచో ఒక పడవ అటువైపు వచ్చింది. వారిద్దరూ అందులోకి ఎక్కినారు. మూడురోజులలో ఆపడవ గట్టుచేరింది. కొంచెం విశ్రాంతి తీసుకొన్నారు ఉభయులూ.

ఇంతలో స్నానార్థము ఇద్దరు తాపసు లక్కడికి వచ్చి వారిసంగతి తెలుసుకొని తమ ఆశ్రమానికి తీసుకొని పోయినారు. సుందరసేనుడు దృఢబుద్ధితోకూడా అక్కడ కొన్నాళ్లు ఉన్నాడు.

ఈలోగా భీమభుజుడూ విక్రమశక్తి విడివిడిగా ఈదుతూ ఎలాగో ఆతీరమే చేరి సుందరసేనుడుకూడా ఆప్రాంతాలకే వచ్చి ఉండువచ్చునని వెతుకుతూ మహారణ్యములో ప్రవేశించారు. తక్కిన చండప్రభ- వ్యాఘ్రపరాక్రములూ, మహేంద్రాదిత్యుడూ ఆతీరమేచేరి శశాంకపురానికి వెళ్ళినారు. వారు అక్కడ నిలిపిన సేనతో కలిసి అలకాపురము వెళ్ళి సుందరసేనుని వార్త తండ్రికి చెప్పినారు. కుమారుడు గతించినాడనే దుఃఖముతో రాజదంపతులు ప్రాణత్యాగము చేయ

డానికి సిద్ధపడితే మంత్రులు బహువిధాల ఓదార్చి ఆశలు కల్పించి ఆ ప్రయత్నము మాన్పించినారు. మహాసేనుడు పరివారసమేతముగా పట్టణము విడిచి నగరమువెలుపలి శివాలయములో తపస్సుచేస్తూ పుత్రుని సంగతి ఏమైనా తెలుస్తుందేమో నని ఆశ పెట్టుకొని ఉన్నాడు.

హంసద్వీపములో మందారదేవునికి అల్లుడిసంగతీ కూతురుసంగతీ తెలిసింది. మహాసేనుడు తపస్సు చేస్తున్నట్లు విని ఆయన మంత్రుల మీద రాజ్యభారం విడిచి కందర్పసేన అనే తన రాణితోకూడా బయలుదేరి అలకానగరముచేరి మహాసేనుని వలెనే మితాహారము పుచ్చుకుంటూ, దర్భశయ్యమీద పండుకుంటూ తపస్సు చెయ్యడం మొదలుపెట్టినాడు.

గాలికి ఆకులు కొట్టుకుపోయినట్టు ఎక్కడివాళ్ళక్కడ చెల్లాచెదరై పోయినారు. అయితే అదృష్టవశాత్తు సుందరసేనుడు మందారవతి ఉన్న మతంగాశ్రమానికే కొన్నాళ్ళకు చేరుకొన్నాడు. దానిసమీపంలో ఉన్న సరస్సులో స్నానం చేసి మధురఫలాలు భక్షించి ఒకగట్టున నడుస్తూ శివాలయంపక్క కొందరు మునికన్యలు పుష్పాలు కోస్తూ ఉండడం చూచినాడు. వారిమధ్య మహాసౌందర్యవతి గోచరించింది. సుందర సేనుడు ఆమెను తేరిపార చూచి చిత్తరువులో ఉన్నమందారవతిలా ఉన్నది అనుకొన్నాడు. అతనివెంటనే ఉన్నదృఢబుద్ధి ఆమె మునికన్య కా దనీ, రాజకన్య అయిఉండా లనీ ఆకారాన్ని బట్టి అన్నాడు. ఉభయులూ చెట్లచాటున నిలుచుని వారిని కనిపెట్టి చూస్తూ ఉన్నారు. ఇంతలో వారంతా నదిలో దిగినారు. మొసలి ఆసుందరిని పట్టుకొన్నది. మునికన్యలు కేకలు వేసినారు. సుందరసేనుడు పరుగున పోయి మొస లిని సంహరించి ఆమెను రక్షించినాడు. ఆమె ఇతనిని తేరిపార చూచి ఈయన చిత్రపటములో ఉన్న నాప్రాణనాయకునివలె ఉన్నాడు అను కొని ప్రాణరక్షణము చేసినఈమహానుభావునికి మొక్కులర్పించి పోదాము

అన్నది. మునికన్యలు మందారవతి పేరు ఉచ్చరించడము విని సుందర సేనుడు మునికన్యలలో ఒక తెను పిలిచి 'కల్యాణీ, మీసఖితల్లిదండ్రు లెవరు. ఈమెవృత్తాంతము వినవలె నని కుతూహలముగా ఉన్నది' అని అడిగినాడు.

'ఈమె హంసద్వీపాధిపతి మందారదేవునికూతురు, మందారవతి. అలకానగర ప్రభువుకుమారుడు సుందరసేనునికి ఈమె నిచ్చి వివాహము చేయించడానికి ఓడ ఎక్కించి పంపినారు. మార్గములో తుపానువల్ల ఓడ మునిగిపోయింది. ఈమె ఎలాగో ఒడ్డున పడి ఈ మతంగాశ్రమం చేరింది' అని మునికన్య చెప్పింది. దృఢబుద్ధి సంతోషం పట్టలేక సుందర సేనునితో 'దేవా, మంచిరోజులు వచ్చినవి. మందారవతి లభించింది. అదృష్టం.' అన్నాడు. మునికన్యలు వీరివృత్తాంత మడిగి తెలుసుకొని మందారవతిని అభినందించారు. మందారవతి సుందరసేనునిపాదాలమీద వాలింది. మునికన్యలు వెళ్ళి ఈసంగతి మతంగమునికి తెలిపినారు. యమునతోకూడా ఆయన అక్కడకు వచ్చి ఆయనను తనఆశ్రమానికి తీసుకొని వెళ్ళి ఆతిధ్య మిచ్చినాడు. వారు ఆరోజు అక్కడే గడిపినారు. మరునాడు మతంగముని అతనితో 'వత్సా, పనిమీద నేను శ్వేత ద్వీపము వెళ్ళవలసిఉన్నది. మందారవతిని నాబిడ్డగానే భావించుకొన్నాను, నీకు సమర్పించాను. అలకాపురం వెళ్ళి యథావిధిగా వివాహం చేసుకో. ఈమెతో నీవు బహుకాలం సుఖము అనుభవిస్తూ భూమండలం ఏలు తావు. త్వరలోనే నీమంత్రు లంతా కలుస్తారు' అని కూతురు యము నతో కూడా ఆకాశమార్గమున శ్వేతద్వీపానికి వెళ్ళినాడు.

సుందరసేనుడు మందారవతి, దృఢబుద్ధులతో వెంటనే బయలుదేరి సముద్రతీరం చేరుకొన్నాడు. అక్కడ ఓడ కనిపిస్తే దృఢబుద్ధిద్వారా ఆఓడ యజమానిని ఓడలో చోటు ఇమ్మని కోరినాడు. ఆవణిక్కుమా రుడు మందారవతిని చూచి మోహించి ఓడను ఒడ్డుకు పట్టించినాడు.

సుందరసేనుడు ముందు మందారవతిని ఓడలో కెక్కించి తాను ఎక్క బోయేలోగా వణిక్కుమారుడు సరంగుకు సంజ్ఞచేసినాడు. క్షణములో ఓడ గట్టుకు దూరముగా వెళ్లిపోయింది. మందారవతి బావురుమని ఏడ్చింది. పడవయజమాని వేగముగా ఓడను నడిపించుకు పోయినాడు.

సుందరసేనుడు నేలమీద పడి బహువిధాల విలాపము చేసినాడు. దృఢబుద్ధి ధైర్యము చెప్పి ఆదుర్మార్గుణ్ణి పట్టుకొందామని బయలుదేర దీసినాడు. ఉభయులూ అరణ్యములో ప్రవేశించి ప్రయాణం చేసి మరో అడవి చేరి దారి తప్పిపోయినారు.

వింధ్యకేతు వనే పుళిందనాయకుడు ఆప్రాంతాలకు ప్రభువు. అతని ఆజ్ఞానుసారముగా కొంతమంది పుళిందులు బయలుదేరి చండికాదేవికి నరబలి ఇవ్వడానికి మనుష్యులను వెతుకుతూ వీరినిచూసి పట్టుకో బోయినారు. సుందరసేనుడు చాలామందిని పొడిచి చంపినాడు. కాని అతనికీ దృఢబుద్ధికీ గాయాలు తగిలినవి. ఇద్దరు సొమ్మసిల్లి పడిపోయి నారు. ఉభయులనూ బంధించి పుళిందులు చెరసాలలో పడవేసినారు.

అందులో భీమభుజ - విక్రమశక్తులు సుందరసేనుని గుర్తుపట్టి అతని పాదాలమీద వాలినారు. ఆనలుగురూ ఒకరిసంగతులు ఒకరికి చెప్పు కొని దుఃఖభారములో మునిగినారు. చెరసాలలో ఉన్న ఇతర బందీలు వీరిని ఓదార్చి వచ్చే చతుర్దశినాడు అమ్మవారికి మనల నందరినీ పుళింద నాయకుడు బలి ఇస్తాడట. విచారపడి ఏమి ప్రయోజనము? ఒకవేళ అదృష్టవశాత్తు అనుకోకుండా మనకు మేలు కలుగుతుందేమో అని శాంతపరిచినారు.

కృష్ణచతుర్దశినాడు పుళిందుడు వచ్చి అందరినీ చండికాలయానికి తీసుకొని వెళ్ళినాడు. సుందరసేనుడు చండీదేవిని మనస్సులో స్తుతి చేసి నాడు. ఇంతలో పుళిందరాజు వింధ్యకేతుడు అమ్మవారి పూజ చేయ టానికి అక్కడికే వచ్చినాడు. సుందరసేనుడు వానిని దూరమునుంచే

ఆనవాలుపట్టి మిత్రులతో నెమ్మదిగా పీడు వింధ్యకేతువు మాకొలు వులో ఉన్నవాడు. జీతానికి బదులు నాయనగారు ఈఅడవి అనుభవించ మని పీడికిచ్చినారు. పీడితో మనసంగతి చెప్పవద్దు. మనంతట మనం ఎరుక పరుచుకోడం చాలా అవమానకరం అన్నాడు.

వింధ్యకేతువు తన సేవకులతో 'ఎవడురా ఒకపట్టున దొరకక మన వాళ్ళను చాలామందిని చంపిన ఆపెద్దవేటపోతు' అని కేకవేసినాడు. ఒంటిమీద నెత్తురుచారలూ, దుమ్మూ, గాయాలూ ఉన్నసుందర సేనుణ్ణి చూపించినారు. వింధ్యకేతువు కొద్దిగా ఆనవాలుపట్టి సందే హము పుట్టి 'ఎవరునీవు, ఎక్కడివాడివి' అన్నాడు. 'నేనెవరైతే నీకేమి' అన్నాడు సుందరసేనుడు. కంఠస్వరాన్ని బట్టి వింధ్యకేతువు కంగారు పడి పెద్దకేకవేసి అతని పాదాలమీద వాలి 'అయ్యో, ఎంత దుర్మా ర్గుణ్ణి మహాసేనమహారాజా! నీవు నాకు చూపిన అనుగ్రహానికి ఎటు వంటి కృతజ్ఞత చూపించాను! సుందరసేన యువరాజును తెలియక కష్టాలపాలు చేశాను' అని అతన్ని కౌగలించుకొని ఏడవడం మొదలు పెట్టాడు. మంత్రికుమారులు 'పుళిందరాజా, ఇప్పుడు మరేమీ నష్టము లేదు. ముందుగానే కనుక్కొన్నావు. మించిపోయినతరువాత నీవు చేసే దేముంది? ఇప్పుడు సంతోషించవలసిన సమయం' అని వానిని ఓదార్చి నారు. పుళిందనాయకుడు తెప్పరిల్లి బందీ లందరినీ విడిపించి మిత్రు లతోసహా సుందరసేనుని తనపల్లెకు తీసుకొనిపోయి గాయాలకు కట్లు కట్టి మందుమాకు లిచ్చి ఉపచారాలు చేయించినాడు. తరవాత వారి వృత్తాంతమంతా విని ఆశ్చర్యపడ్డాడు.

ఇంతలో వింధ్యకేతువు సేనాపతి గబగబావచ్చి సంతోషముతో 'స్వామీ, ఎవరో గొప్పవర్తకుడు చాలాధనముతో స్త్రీ రత్నముతో ఈ అరణ్యమార్గాన వెడుతుంటే పరివారసమేతంగా వాణ్ణి పట్టుకొని ఇక్కడకు తీసుకు వచ్చాము. అదుగో అక్కడఉన్నారు. ఏమిసెలవు?'

అని అడిగినాడు. వారిని తనసన్నిధానానికి తీసుకు రమ్మని పుళిందరాజు ఆజ్ఞ ఇచ్చాడు. వాళ్ళు రాగానే దృఢబుద్ధి చూసి 'ఈమె మందారవతీదేవి! వీడు అదుష్టవణిక్కుమారుడు' అన్నాడు. సుందరసేనుడు వెంటనే పోయి ఆమెను చేతులలోకి తీసుకొన్నాడు. పుళిందనాయకుడు వర్తకుని చూసి 'ఏమిరా, నమ్మినవాని భార్యను అపహరించావే!' అన్నాడు. వాడు గడగడ వణుకుతూ 'నాకు వినాశకాలం వచ్చి ఈపని చేశాను. ఈమెను అవమానించలేదు. నెమ్మదిమీద ఈమెను వివాహము చేసుకోవలెనని నాసంకల్పం. అయినప్పటికీ మహాపాపిని!' అని వినయముతో పలికినాడు. వానిశిరస్సు ఖండించవలసిందని పుళిందనాయకుడు ఆజ్ఞ ఇచ్చినాడు. వాణ్ణి కనికరించి విడిచిపెట్ట వలసిందని సుందరసేనుడు వాదించినాడు. వర్తకునికి ప్రాణముకన్న ధనమే ముఖ్యం. కాబట్టి ధనముమాత్రము తీసుకొని వింధ్యకేతువు వానిని విడిచిపెట్టినాడు.

మందారవతీ సుందరసేనులను తనమందిరములోకి తీసుకుపోయి, వింధ్యకేతువు సమస్త ఉపచారాలు చేయించి పీఠములమీద కూర్చుండబెట్టి ముత్యాలు కస్తూరి మొదలైన పదార్థాలు కానుకయిచ్చి గౌరవించినాడు. మరునాడు పెద్దఉత్సవము జరిగింది. శబర స్త్రీలంతా నృత్యాలు చేసినారు. సుందరసేనుడు పుళిందరాజుతో 'నాయకా! నా గాయములు మానిపోయినవి. నాఅభీష్టము నెరవేరినది. ఇక నేను బయలుదేరి మా అలకానగరానికి వెళ్లిపోతాను. ఉత్తరము రాసిఇస్తాను. లేఖాహారుణ్ణి ముందు మా నాయనగారి సన్నిధికి పంపించు' అన్నాడు. వాడు అలాగే చేసినాడు.

అలకానగరము వార్తాహారుడు చేరేసరికి మహాసేన మహారాజు శివాలయముఎదుట అగ్నిప్రవేశము చెయ్యడానికి సిద్ధముగా ఉన్నాడు. పౌరులు విచారముతో చుట్టూ నిలుచుని ఉన్నారు. వార్తాహారుడు గబగబా మహారాజు సన్నిధానానికి పరుగెత్తుకుపోయి తనను ఎరుక

పరచుకొని "దేవా! మీకుమారుడు, మందారవతీదేవి, మాదొర వింధ్యకేతువు కలిసి ఇక్కడికి వస్తున్నారు. ఈసంగతి తమకు విన్నవించ డానికి ముందు నన్ను పంపించారు' అని లేఖ ఆయనపాదాలవద్ద ఉంచి నాడు. జనం సంతోషంతో కోలాహలం చేశారు. రాజు ఉత్తరము బిగ్గరగా చదివి వార్తావహునికి బహుమానమిచ్చి ఊళ్లో ఉత్సవము చెయ్యడానికి అనుజ్ఞ ఇచ్చాడు. తరువాత కుమారునికి ఎదురు వెళ్ళ డానికి హంసద్వీపాధిపతిని కూడా తీసుకుని చతురంగసహితముగా బయలుదేరినాడు.

సుందరసేనుడు మందారవతితోను భీమభుజ, విక్రమశక్తి, దృఢ బుద్ధులతోను, వింధ్యకేతువుతోను బయలుదేరి మార్గమధ్యములో తండ్రి ఎదురు పడడమువల్ల గుర్రము దిగి పాదప్రణామము చేసినాడు. తండ్రివల్ల, మందారదేవునిసంగతి తెలుసుకుని ఆయనకు నమస్కరించి నాడు. శశాంకపురమునుంచి మహేంద్రాదిత్య ప్రభువు సంగతు లన్నీ తెలుసుకుని అక్కడికి వచ్చినాడు. అందరూ మహావైభవముతో అలకానగరము చేరినారు.

జ్యోతిష్కుడు పెట్టినముహూర్తము మర్నాడే కావడముచేత మందారదేవుడు మందారవతిని స్వయముగా కన్యాదానము చేసినాడు. వివాహము మహావైభవముతో జరిగింది. తనకు పుత్రులు లేకపోవడము చేత మందారదేవుడు అల్లునికి తన అనంతరము హంసద్వీపరాజ్యము అరణముగా ఇచ్చినాడు. వివాహమహోత్సవమునాడు దేశ మంతటా ఆవులపాలు పితకకుండా దూడలకు వదిలిపెట్టినారు. చెరసాలలో ఉన్న వారి నంతా వదలిపెట్టారు. అర్థిజనులకు సువర్ణము, వస్త్రములు వర్షము కురిపించారు. అనంతరము భార్యతో సహా మందారదేవుడు హంస ద్వీపానికీ, మహేంద్రాదిత్యుడు శశాంకపురానికీ, వింధ్యకేతువు మహా రణ్యానికీ ఆనందముతో బయలుదేరి వెళ్ళినారు.

కొన్నాళ్ళకు మహారాజు తనకుమారునికి రాజ్యభారము అప్పగించి తపోవనానికి వెళ్ళినాడు. సుందరసేనుడు, మందారవతితో సమస్త సుఖములు అనుభవిస్తూ బహుకాలము రాజ్యము చేసినాడు.

వ్యాఘ్రసేనుడు ఈప్రకారముగా సరోవరతీరాన మృగాంకదత్తునికి కథ చెప్పి, దేవా! ఆశ్రమములో కణ్వమహాముని ఈకథ మాకు వివరించి, వత్సలారా! ధైర్యము లేనివారు ఎందుకూకాకుండాపోతారు. ఎటువంటి కష్టాలనైనా ఎదుర్కొనేవారు కొన్నాళ్ళకు మేలు పొందుతారు. కాబట్టి మీరు దైన్యము విడిచిపెట్టి వెళ్ళండి. మంత్రులంతా మళ్లీ సమకూడుతారు. మీప్రభువు మృగాంకదత్తునికి శశాంకవతి లభిస్తుంది. బహుకాల మాయన రాజ్యపాలన చేస్తాడు'' అని మాకు బోధ చేసినాడు. మేము ధైర్యము తెచ్చుకొని ఆరాత్రి ఆశ్రమంలోనే గడిపి, మర్నాడు బయలుదేరి క్రమేణా ఇక్కడకు వచ్చాము. ఆకలికి తట్టుకో లేక ఈ చెట్టెక్కి మేముకూడా ఫలములుగా మారిపోయినాము. నీతపస్సువల్ల ఇప్పుడు విముక్తి పొందినాము. నాగశాపమువల్ల మాకు సంభవించిన దంతా నీకు విన్నవించాము. ఆశాపము తీరి పోయింది. మాతోగూడా వెంటనే బయలుదేరు'' అన్నారు.

మృగాంకదత్తుడు వారిమాటలు విని కొంత ఉత్సాహముతో ఆ రాత్రి గడిపినాడు.

## తరంగము : ౧౦౨

ప్రాతఃకాలము మృగాంకదత్తుడు సరోవరతీరమునుంచి లేచి, వినాయక వృక్షానికి ప్రదక్షిణము చేసి, మంత్రులతోనూ శ్రుతధితోనూ ఉజ్జయినికి ప్రయాణ మయినాడు. క్రమేణా గంధవతీనదిలో స్నానము చేసి ఉజ్జయినివెలుపల ఉన్నమహాకాళశ్మశానము దాటి నగరము చేరినాడు. ఉజ్జయినికి నాలుగుపక్కలా బ్రహ్మాండ మైనప్రాకారమూ,

అన్నివైపులా సైనికులూ కనిపించారు. మృగాంకదత్తునికి గుండెదడ పుట్టింది. ఇంతిదుర్భేద్య మైనపట్టణంలో అడుగు పెట్టలేమే, ఇక శశాంకవతిమాట వట్టిదే అన్నాడు. 'మనము పదిపన్నెండు మందిమి ఈనగరం పట్టుకుంటా మనేనా మీ రనుకొన్నది; ఇం కేదైనా ఉపాయ మాలోచింతాము' అన్నారు మంత్రులు. ఏమీ తోచక అందరూ నగరంవెలపలనే మకాం చేసినారు.

విక్రమకేసరి బేతాళుని ద్వారా శశాంకవతిని తెప్పించా లని సంకల్పించి బేతాళుణ్ణి స్మరించినాడు. తాడిచెట్టుపొడుగు శరీరము, ఒంటెమెడ, ఏనుగుముఖము, గుడ్లగూబకళ్ళు, గాడిదచెవులు, దున్నపోతు పాదాలతో బేతాళుడు ప్రత్యక్షమై సంగతి తెలుసుకొని నగరములోనికి వెళ్ళడానికి ప్రయత్నించి ప్రవేశించలేక వెనకకు తిరిగి వెళ్ళిపోయినాడు. ఎ ప్రభావంవల్ల ఉజ్జయినిలో బేతాళాదులు కూడా ప్రవేశించ లేరు. మృగాంకదత్తుడు విచారముతో ఉంటే శ్రుతధి ఇలా చెప్పినాడు. 'దేవా, రాజనీతి తెలిసికూడా విచార మెందుకు? శత్రువుశక్తి తెలిసికూడా ఏపనీ చేయకూడదు కదా! ఈనగరద్వారాలు నాలుగింటిలో రెండువేలఏనుగులు, ఇరవై ఐదువేలగుర్రాలు, పదివేలరథాలు, లక్షమంది కాల్బలము – రాత్రింబగళ్ళు కావలి ఉంటారు. సామాన్యసైన్యం తీసుకు వెళ్ళినా ఏమీ ప్రయోజనం లేదు. గొప్పసైన్యం సమకూర్చుకోవాలి. ఆనాడు నీవు నర్మదానదిలో శబరనాయకుడు మాయావటువును మొసలినోటినుంచి తప్పించినావు. జ్ఞాపక మున్నదా? అతనూ, అతనిస్నేహితుడు మాతంగరాజు దుర్గపిశాచుడూ, నీబాల్యసహాధ్యాయి కిరాతరాజు శక్తిరక్షితుడూ సేనలతో వచ్చి సహాయం చేస్తే నీకోరిక నెరవేరుతుంది. నీవు పంపేమాటకోసం కిరాతరాజు ఎదురుచూస్తూ ఉంటాడు. మాయావటువు మాతంగరాజు దేశములో కనిపెట్టుకొని ఉంటాడు; అందరికీ ఆప్రకారముగా హెచ్చరిక చేసి వచ్చినావు కదా! ఇక

మనము వింధ్యపర్వతానికి దక్షిణాన ఉన్న మాతంగరాజదుర్గానికి వెళ్ళుదాము. ఆకరభగ్రీవపురానికే శక్తిరక్షితుణ్ణి పిలిపించవచ్చు. అందరమూ కలిసి ప్రయత్నము చేతాము.

శ్రుతధి ఇలా చెప్పినమీదట అందరూ సంతోషించారు. మరునాడు మృగాంకదత్తుడు సూర్యోపాసన చేసి మిత్రులతో కరభగ్రీవానికి కదలినాడు. మార్గములో మహారణ్యములు దాటి వింధ్యపర్వతము ఎక్కి దక్షిణదిక్కుకు దిగి శబరపల్లెలు చూస్తూ ఆ మాతంగరాజు దుర్గ మెక్కడో ఎలా తెలుస్తుంది అన్నాడు. అక్కడ మునికుమారుడు ఎదురు పడ్డాడు. మృగాంకదత్తుడు అతనికి నమస్కారము చేసి 'స్వామీ, మాతంగరాజు అయినదుర్గపిశాచుని చూడబోతున్నాము. ఆయిన నివాసము మీకు తెలుసునా?' అన్నాడు.

'ఇక్కడికి ఒకకోసుదూరములో పంచవటిఉన్నది. దానికి కొంచెము అవతల అగస్త్యాశ్రమం. దానికి కొంతసమీపంలో వింధ్యపర్వతము నెత్తముమీద మలకలమార్గంలో కరభగ్రీవం అనేదుర్గము ఉన్నది. మహాబలవంతుడు దుర్గపిశాచుడు అందులో ఉన్నాడు. అతనికొలువులో లక్షలకొద్దీ విలుకాండ్రూ, బంటులూఉన్నారు. వాడు బిడారాలు కొల్లగొట్టుతూ ఎదురు తిరిగినవారిని సంహరిస్తూ తక్కినరాజులను ధిక్కరించి మహారణ్యము ఏలుతున్నాడు' అని మునికుమారుడు చెప్పినాడు.

అతడు చెప్పినమార్గాన వెళ్ళి వా రంతా కరభగ్రీవ కోట్టమార్గము చేరినారు. అక్కడ మాయావటుని వేగులవాండ్రు మృగాంకదత్తుని ఆనవాలు పట్టి ప్రభువుకు తెలిపినారు. మాయావటుడు సైన్యముతో ఎదురు వచ్చి గుర్రము దిగి మృగాంకదత్తుని పాదములకు ప్రణామము చేసినాడు. మృగాంకుడు అతనిని లేవనెత్తి కౌగలించుకొన్నాడు. ఇద్దరూ గుర్రాలమీద వెళ్ళి దుర్గపిశాచునిదగ్గిరికి ప్రతీహారుణ్ణి పంపినారు. వాడు ఒంటులుదేరి వచ్చి మృగాంకదత్తుని చూచి కొంతదూరాన నిలిచి జుట్టు

నేలకు అంటేటట్టు మొక్కి 'దేవా, నీవు ఈనాడు మాప్రదేశానికి రావడం చేత ధన్యుణ్ణి అయ్యాను. వింధ్యవాసినీదేవి ప్రసన్నురాలు అయింది' అని మంచిముత్యములు, కస్తూరి మొదలైనవస్తువులు కానుక పెట్టినాడు. మృగాంకుడు అతనిని ఉచితరీతిని అభినందించినాడు.

మృగాంకదత్తుడు మర్నాడు మంగళస్నాన భోజనాదులైనతరవాత ముఖ్యు లందరినీ సమావేశ పరచినాడు. దుర్గపిశాచుడు, మాయావటువు అదివరలో జరిగినసంగతు లన్నీ విని 'దేవా, మీరు ధైర్యంతో ఉండండి. మీకోసం మాప్రాణాలు ఒడ్డుతాము. ఉజ్జయినీప్రభువు కర్మసేనమహారాజును బంధించి ఇక్కడికి తెమ్మన్నారా ? ఆయనకూతురు శశాంకవతీదేవిని ఇక్కడికి తీసుకొని రమ్మన్నారా!'' అన్నాడు. మృగాంకుడు వారి నభినందించి 'మిత్రులారా, మీకు సాధ్యం కానిదే మున్నది? మిత్రకార్యము మీరు తప్పకుండా నెరవేరుస్తారని నా విశ్వాసము బాగా ఆలోచించి యుక్తమైనపని చెయ్యండి' అన్నాడు.

ఆరాత్రి గడిచింది. తెల్లవారగానే మృగాంకుడు గుణాకరమంత్రిని పిలిచి, కిరాతరాజు శక్తిరక్షితుణ్ణి తీసుకొని రమ్మని చెప్పినాడు.

కొద్దిరోజులలోనే కిరాతరాజు మహాసైన్యముతో అక్కడకు వచ్చినాడు. పదిలక్షలమంది భటులు, రెండులక్షల గుర్రాలు, ఎనభైఎనిమిది వేల రథాలు, పదివేల ఏనుగులు, ఆసైన్యములో ఉన్నవి. మృగాంకదత్తుడు మిత్రులతో సహా ఎదురు వెళ్ళి అతనిని గౌరవించి తనశిబిరానికి తీసుకొని వచ్చినాడు. మాతంగపతి మాయావటువు దూతలను పంపితే వారిమిత్రులు బంధువులు అందరూ వచ్చారు. దుర్గపిశాచుడు, మాయావటువు అందరికీ ఉచితరీతిని అన్నిసదుపాయాలూ చేసినారు. ఆ నాయకు లందరితో సహా మృగాంకదత్తుడు భోజనానికి కూచున్నాడు. మాతంగపతిని తనకు ఎదురుగా కొద్దిదూరములో కూచుండబెట్టినాడు.

కొత్తగా వచ్చిన సేనలు అన్నీ విశ్రాంతి తీసుకొన్న తరవాత మర్నాడు మృగాంకదత్తుడు ఏనుగదంతపుపీఠముమీద కూర్చుని కొలువుతీర్చి నాయకుల నందరినీ చక్కగా సన్మానించి 'మిత్రులారా, కాలయాపన ఎందుకు! ఈ సేనలతో వెంటనే ఉజ్జయినిమీదికి దండయాత్ర చేతామా' అన్నాడు.

శ్రుతధి 'రాజకుమారా! ఉపాయములలో సామోపాయము మంచిది. కర్మసేనుడు మహాబలవంతుడు. జయించడం కొంత కష్టం. అదీ గాక కన్యను కోరినవాడు కన్యాబంధువులను సంహరించడం సముచితము కాదు. అందుచేత ముందు రాయబారము పంపుదాము. రాయబారము విఫల మౌతుందా, యుద్ధం ఉండనే ఉన్నది' అని చెప్పినమీదట అందరూ ఈపద్ధతే మంచి దన్నారు.

సువిగ్రహు డనే బ్రాహ్మణుడు కిరాతరాజుకు బాగా పరిచితుడు. రాయబారం నడపడంలో చాలా నేర్పరి. అతని చేతికి లేఖ ఇచ్చి కర్మసేనమహారాజుకు చెప్పవలసిం దని కొన్నిమాటలు కూడా చెప్పినాడు. సువిగ్రహుడు బయలుదేరి ఉజ్జయిని చేరి ప్రతీహారుని పంపి అంగీకారము వచ్చినమీదట నిండుకొలువులో రాజదర్శనము చేసినాడు. కర్మసేనుడు అతనిని ఆదరించి పీఠమిచ్చి కుశలప్రశ్న లడిగిన మీదట ఉత్తరము రాయబారి ప్రభువుకు సమర్పించినాడు. ప్రజ్ఞాకోశు డనే మంత్రి లేఖ తీసుకొని ముద్ర విప్పి స్ఫుటముగా చదివినాడు: 'స్వస్తిశ్రీ కరభగ్రీవ కోట్టమూలారణ్యమునుంచి అయోధ్యాపురీనాథుడు శ్రీమదమరదత్త మహీమండల మండన మహారాజాధిరాజపుత్రుడు శ్రీమాన్ మృగాంకదత్తుడు ఉజ్జయినీ ప్రభువు కర్మసేన మహారాజుకు సాదరముగా పంపిన సందేశము. మీకు కన్యారత్నమున్నది. కన్యను ఎవరికో ఒకరికి ఈయవలసినదే గదా! కాబట్టి మీశశాంకవతీదేవిని నాకివ్వండి. ఆమె నాకు తగినది. ఆదేవి నాకు భార్య అవుతుందని దేవతలు ఇది వరలోనే అనుగ్రహించినారు. ఇప్పుడు మనకు బాంధవ్యము కలుస్తుంది.

వెనకటి వైరం తొలిగిపోతుంది. మీరు అంగీకరించని పక్షములో నాబాహువులనే వేడుకొంటాను.

ఈవిధముగా ప్రజ్ఞాకోశుడు లేఖ వినిపించేసరికి కోపము వచ్చి కర్మసేనుడు మంత్రులను చూచి 'వీరు మనకు శత్రువులే. ఈసందేశము తిరస్కార సూచకముగా ఉన్నది. మొదట తనపేరు వ్రాసుకొని తరవాత మాపేరు వ్రాసినాడు. గర్విష్ఠిలాగా ఉన్నాడు. ఇతడు తన బాహుబలమును ప్రస్తావించుకొంటున్నాడు. ఇటువంటివానికి ప్రత్యుత్తరము పంపకూడదు. కన్యను అసలే ఈయకూడదు' అని దూతను చూచి 'రాయబారీ, వెళ్ళు. నీప్రభువు తన ఇష్టప్రకారము చెయ్యవచ్చును' అన్నాడు.

సువిగ్రహుడు చురుకైనవాడు. 'రాజా, మృగాంకదత్తునిసంగతి తెలియక ఇలా మాటాడినావు. ఆయన ఇక్కడికి వచ్చినప్పుడు తారతమ్యం నీకే తెలుస్తుంది. సిద్ధముగా ఉండు' అనేసరికి రాజసభలో కల్లోలము బయలుదేరింది. 'రాయబారి అవధ్యుడు, వెళ్లు' అని కోపముతో రాజుపలికినాడు. 'కొందరు ఇప్పుడే వెళ్ళి అతనిపని పట్టుదామా?' అన్నారు. 'ఈ క్షుద్రరాయబారి వదరుబోతు. ఇతని మాటలకు కోపమెందులకు? మృగాంకదత్తుడు ఏమిచేస్తాడో చూతాము' అని కొందరన్నారు. కొందరి ముఖాలు ఎర్రబడ్డవి. సువిగ్రహుడు లేచి మృగాంకదత్తుని సన్నిధికి వెళ్లి జరిగిన వృత్తాంతము విన్నవించినాడు. మృగాంకుడు దండయాత్రకు అనతియిచ్చినాడు.

## తరంగము : ౧౦౩

## శశాంకవతీహరణము

మృగాంకదత్తుడు సేనాసమూహంతో వింధ్యపర్వతము దాటి, ఉజ్జయినీ రాష్ట్రము సరిహద్దు చేరినాడు. ఈవార్త తెలిసి కర్మసేనుడు నిజసైన్య

ముతో ఉజ్జయినివిడిచి మృగాంకునిసేనతో తలపడినాడు. నాలుగుదిన ములు భీకరయుద్ధము జరిగింది.

ఐదో రోజు సాయంకాలం మృగాంకుడు ఏకాంతంలో మంత్రులతో ఆలోచిస్తూన్న సమయాన శ్రుతధి వచ్చి ఇలా తెలిపినాడు: "మీరంతా యుద్ధముసందడిలో ఉన్నారు. నేను సన్యాసి వేషంతో భద్రంగా వెళ్ళి కొంత అజాగ్రత్తగా ఉన్న ద్వారమార్గాన ఉజ్జయినీ నగర ములో ప్రవేశించి కనిపెట్టి వచ్చిన విశేషాలు మనవి చేస్తాను. కర్మసేన మహారాజు యుద్ధానికి బయలుదేరి రాగానే శశాంకవతీదేవి తల్లిదగ్గర సెలవు తీసుకుని అంతఃపురము విడిచి నగరములో ఉన్న గౌరీ దేవా లయానికి వెళ్లి తండ్రికి జయము కలగవలెనని అమ్మవారిని ఆరాధిస్తూ ఉన్నది. ఆమె చెలికత్తె చతురిక చాలా తెలివి కలది. నీవు యుద్ధ ములో గెలిస్తే తనను తండ్రి తప్పకండా నీకిచ్చి పెళ్ళి చేస్తాడని శశాంక వతికి భయం. జయించినవాడు సుందరుడా కాడా అని ఓడిన రాజు చూడక కూతురు నిచ్చివేస్తాడు. అందుచేత నీవు సుందరాకారుడవో కావో ఉపాయముగా చూచి రమ్మని శశాంకవతి చతురికను పంపిం చింది. ఆ చెలికత్తె నీకు తెలియకుండా నిన్ను చూచి వెళ్ళి రాజకుమా రితో రకరకాలుగా వర్ణించింది. ఆమీద శశాంకవతి అనురాగము తల కెక్కడముచేత తనతండ్రికీ నీకూ శుభము కలగవలెనని అమ్మవారిని ప్రార్థిస్తున్నది. ఆవిడ విరహబాధ చెప్ప తరముకాదు. మనము ఉపా యంగా అక్కడికి వెళ్ళగలిగితే ఆమె వెంటనే నీవెంట వస్తుంది. ఆ దేవా లయంలో కావలివారెవరూ లేరు. ఆమెను అపహరించి నీవు మాయా వటుని నివాసానికి వెళ్లు. నేను ఈరాజు లందరికోపము తీర్చి యుద్ధము ఆపి అక్కడికి వస్తాను. నీ మామగారికీ నీకూ అపాయము ఉండదు. ప్రాణాలకు తెగించి యుద్ధం చెయ్యడం గతి లేనప్పుడు కదా ఇప్పుడు మనం చతురోపాయం ఉపయోగింతాం."

అందరూ అంగీకరించారు. మృగాంకదత్తుడు కొంతమంది మిత్రులతో రహస్యముగా రాత్రివేళ బయలుదేరి నిద్రమత్తులో ఉన్న కావలివారిని తప్పించుకొని శ్రుతధి చెప్పిన గుర్తులను బట్టి పుష్పకరండోద్యానములో ప్రవేశించి గౌరీదేవాలయము కనిపెట్టి అప్పుడే చంద్రోదయం కావడం చేత వెన్నెలలో కనపడుతున్న గౌరీఆశ్రమంలోకి వెళ్ళినాడు. శశాంకవతి చెలికత్తెలు నిద్రపోతున్నారు. ఆమెమాత్రం మేలుకొని మృగాంకదత్తుని గురించి మనస్సులో బహువిధాల భావనచేస్తూ లేచింది. నిరాశ కలిగింది కాబోలు — ఆత్మహత్యకు ప్రయత్నం చేసింది. మంత్రి విమలబుద్ధి ముందు నడవడంచేత ఆసంగతి కనిపెట్టి మృగాంకునితో "దేవా! ఎవరో కన్య ఉరిపోసుకోబోతున్నది' అన్నాడు. రాజకుమారుడు ఆమెను నివారించబోయేలోగా శశాంకవతి గౌరీదేవికి నమస్కరించి "భగవతీ, ఈజన్మలో మృగాంకదత్తదేవుడు భర్తకాకపోతే పైజన్మలోనైనా నాకు పతి అయ్యేటట్టు అనుగ్రహించు'' అని కంఠానికి ఉరి తగిలించుకున్నది. ఇంతలో చెలికత్తెలు అదృష్టవశాత్తు అక్కడికి వచ్చి ఉరి తొలగించారు.

మృగాంకుడు ఒక్కడుగులో ఆమెను సమీపించి "భద్రురాలా! రాజకుమారీ! నీకు నామీద అనురాగమూ విశ్వాసమూ ఉంటే నావెంట రమ్మని ప్రార్థన. ఉభయరాజవంశములకూ వైరముపోయి బాంధవ్యము ఏర్పడుతుంది. పెద్దల ఆశీర్వచనంతో మనజన్మ కృతార్థమవుతుంది'' అని చల్లనిమాటలు చెప్పాడు.

శశాంకవతి అంగీకరించినవెంటనే ఆమెను చెలికత్తెలతో మృగాంకుడు బయలుదేర దీసినాడు. నగరరక్షకులు రాజకుమారిని చూచి ఆటంకపరచడానికి జంకినారు. వారందరూ గుర్రాలెక్కి మాయావటుని నివాసము చేరినారు.

రాజకుమారిని ఎవరో అపహరించుకొని పోయినారనే వార్త పట్టపు

దేవికి తెలిసింది. ఆమె యుద్ధభూమిలో ఉన్న మహారాజుకు విన్నవించ మని నగరాధ్యక్షుని పంపింది. ఈలోగా గూఢచారులనాయకుడు మహా రాజు దర్శనము చేసి "దేవా! చీకటి పడగానే మృగాంకదత్తుడు అను చరులతో ఉజ్జయినిలో ప్రకాశించినా డట. గౌరీమందిరములో ఉన్న రాజకుమారిని అపహరించటమే ఆయన ఉద్దేశ మట. ఈసంగతి తెలి యగా తమకు విన్నవించడానికి వచ్చాను." అని పలికినాడు.

కర్మసేనమహారాజు సేనానాయకుని పిలిపించి "నీవు అయిదువందల మంది అశ్వికులతో రహస్యముగా తక్షణమే ఉజ్జయినికి వెళ్ళి, ఆ దుర్మార్గుని బంధించు, వీలు తప్పితే ఖండించు. నేనుకూడా సైన్యముతో త్వరలోనే వస్తాను." అన్నాడు.

సేనానాయకుడు ఆప్రకారముగానే బయలుదేరి కొంతదూరము వెళ్ళేసరికి మార్గమధ్యములో నగరాధ్యక్షు డెదురుపడి ఎవరో సాహసి కులు రాజకుమారిని అపహరించి ఏమార్గాన వెళ్ళినారో తెలియదు" అని చెప్పినాడు. సేనానాయకుడు ప్రభువువద్దకు తిరిగివచ్చి ఈసంగతి నివే దించినాడు. కర్మసేనమహారాజు ఆలోచించి మృగాంకదత్తుని పట్టు కోవడం పట్టిదని భావించి అంతటితో విరమించినాడు.

మృగాంకదత్తుని శిబిరములో మాయావటువు మొదలైన ప్రభువులు రాత్రి జాగ్రత్తమీదనే ఉన్నారు. ప్రాతఃకాలము కర్మసేనుడు మృగాంకదత్తుని మిత్రులవద్దకు రాయబారిని పంపినాడు. "మృగాంక దత్తుడు చాతుర్యముతో మా శశాంకవతిని అపహరించుకొని పోయి నాడు. ఐన దేమో అయినది. అతడు నాకు అల్లుడు కాతగ్గవాడు. ఇక అతడు మీఅందరితో సహా మామందిరానికి రావలెను. నాకుమార్తె నతని కిచ్చి యథావిధిగా వివాహము చేస్తాను." అని దూత చెప్పినాడు. రాజు లందరూ శ్రుతధితో సంప్రతించి రాయబారము విశ్వసించి దూతతో "ఆర్యా, ఆపక్షములో మీమహారాజు నిజనివాసానికి వెళ్ళ

వలెను. మేము వెళ్ళి మృగాంకదత్త ప్రభువును తీసుకుని వస్తాము'' అని దూతకు ప్రత్యుత్తర మిచ్చినారు. కర్మసేనుడు ఉజ్జయినీ నగరములోకి వెళ్ళినాడు. మాయావటువు మొదలైనవారు మృగాంకదత్తుని పిలుచు కొని రావడానికి వెళ్ళినారు.

ఈలోపుగా మృగాంకుడు శశాంకవతితో మాయావటుని కాంచనపురము చేరినాడు. అక్కడ వారికి సమస్త ఉపచారములు జరిగినవి. మర్నాడు కర్మసేనుని సందేశం అతనికి చేరింది. అప్పుడు అందరూ సమావేశమై వివాహార్థము ఉజ్జయినికి వెళ్ళడము ఉచితమా, గాదా, అని ఆలోచించినారు. మంచివాడు కాదు. విశ్వసించడానికి వీలులేదు. అక్కడికి వెళ్ళడం ఎందుకు? శశాంకవతి ఇక్కడే ఉన్నది కదా – అన్నారు అందరూ – ఒక్క శ్రుతధి తప్ప. 'బ్రాహ్మణోత్తమా, నీవేమీ మాటాడవు. ఈపద్ధతి ఇష్టం లేదా నీకు?'' అని అడిగినాడు మృగాంకుడు. 'కర్మసేనుడు కపటముతో సందేశము పంపి నట్లు కనపడదు. నిజముగా అతనిమనస్సులో కపటమే ఉంటే తన పుత్రికను అపహరించినవానితో యుద్ధము మానుకొని ఎందుకు ఇంటికి వెళ్ళిపోతాడు? నీవు బలసమేతముగా అక్కడికి వెడితే ఆయన నీకు ఏమి అపకారము చేయగలడు? నీవు ఉజ్జయిని వెడితే నీమీద ఆయనకు ప్రీతి కలుగుతుంది. పుత్రికమీద వుండే ప్రీతివల్ల ఆయన నీకు ముందు ముందు సహాయంకూడా చేస్తాడు, వెళ్ళడమే ఉచితము' అన్నాడు శ్రుతధి. అందరూ బాగున్న దన్నారు.

'సరే, కాని మానాయనగారూ అమ్మగారూ లేకుండా నేను వివాహము ఎలా చేసుకొంటాను? వారి అభిప్రాయము తెలుసుకున్నతరువాత తగినట్లు ప్రవర్తిస్తాను. వారిని తీసుకురావడానికి ఎవరేనా అయోధ్యకు వెళ్ళాలి' అని మృగాంకుడు మిత్రులతో ఆలోచించి భీమపరాక్రముని అయోధ్యకు పంపినాడు.

అయోధ్యలో అమరదత్తమహారాజుకు లోకులవల్ల కుమారుని నిజవిషయం తెలిసింది. మంత్రి వినీతమతి వంచనచేసినట్టు రాజు గ్రహించి అతనిని సకుటుంబముగా దేశములోనుంచి వెళ్ళగొట్టి రాజనగరు విచారమువల్ల విడిచిపెట్టి నందిగ్రామ మనే ప్రదేశములో భార్యతోకూడా తపస్సు చెయ్యడం ప్రారంభించాడు. భీమపరాక్రమునిరాక చారులు రాజుకు తెలిపినారు. అనంతరం అతడు రాజదర్శనము చేసి 'దేవా, మృగాంకదత్తకుమారుడు బాహుబలంవల్ల కర్మసేనప్రభువు కుమార్తె శశాంకవతీదేవిని సాధించినాడు. తమరూ, అమ్మగారూ సమక్షములో లేనిది, యువరాజుగారు పెళ్ళి ఆడనంటున్నారు. ఈవిషయం తమకు విన్నవించవలసిందని చెప్పినారు. ప్రస్తుతం ఆయన మాయావటు డనే శబరనాయకుని కాంచనపురములో విడిది చేసి ఉన్నారు. తమకోసం ఎదురుచూస్తున్నారు. అని విన్నవించి, మృగాంకదత్తుడు అయోధ్యలో బయలుదేరింది మొదలు నాటివరకూ జరిగిన సంఘటన లన్నీ వివరించినాడు. అమరదత్తమహారాజు సంతోషించినాడు.

ఆయన రాణితోకూడా ఏనుగెక్కి పరివారసమేతముగా బయలుదేరి కాంచనపురం సమీపించేటప్పటికి మృగాంకదత్తుడు మిత్రులతో ఎదురువచ్చి తండ్రికి ప్రణామము చేసినాడు. చిరకాలానికి కుమారుని చూచి తల్లిదండ్రులు చాలా ఆనందించినారు.

అమరదత్తుడు ఆతరవాత తనరాణితో సహా మాయావటుని నగరు ప్రవేశించి శశాంకవతిని చూచి కానుక లందుకొని శిబిరానికి వచ్చి కుమారునితోను మిగిలిన రాజులతోను కలిసి విందారగించి గీత వాద్య నృత్యాది వినోదాలతో ఆరోజు గడిపినాడు. కర్మసేనమహారాజు బాగా ఆలోచించి మళ్ళీ ఇంకో రాయబారిని పంపించి 'మృగాంకదత్తా, నీవు ఉజ్జయినికి రాలేవు. నాకుమారుడు సుషేణుని నీవద్దకు పంపుతాను. చెల్లెలు శశాంకవతిని నీకు సక్రమంగా కన్యాదానం చేస్తాడు. మా విష

యంలో నీకు ప్రీతి ఉన్నట్లైతే తొందరపడి విధి విహీనముగా వివాహ మాడవద్దు' అని సందేశము పంపినాడు. దానికి బదులుగా అమర దత్తుడు 'రాయబారీ, కర్మసేనుడు కాక మరి ఎవరు ఇంత మంచి సందే శము పంపించగలరు? ఆయనకు మామీద చాలాప్రీతి. మంచిది. సుషేణకుమారుని ఇక్కడికి పంపవచ్చును. ఆయన కోరిక ప్రకారము యథావిధిగా వివాహము జరుగుతుంది' అని దూతను సత్కరించి పంపి కొడుకును, శ్రుతధిని చూచి 'మన మిప్పుడే అయోధ్యకు వెళదాము. అక్కడ వివాహమహోత్సవము బాగా జరపవచ్చును. మాయావటు మహీపతి ఇక్కడే ఉండి సుషేణుని ఎదుర్కొని అయోధ్యకు తీసుకొని రావచ్చును. మనము ముందుగా వెళ్ళి వివాహసన్నాహము చేతాము' అన్నాడు. అందరూ అంగీకరించినారు.

మాయావటువు అక్కడ నిలిపి మరునాడు తండ్రికొడుకులు, శశాంకవతి ప్రభృతులతో, తక్కిన రాజులతో బయలుదేరి శక్తిరక్షితుని ఇంట్లో సపర్యలు గ్రహించి, కానుకలు స్వీకరించి, ఒకరోజు అక్కడ విశ్రమించి మరునాడు బయలుదేరి క్రమేణా అయోధ్యానగరముచేరినారు.

కార్తాంతికులను పిలిపించి లగ్నము పెట్టించి మహారాజు అన్ని సంభా రాలూ సమకూర్చవలసిందని ఆజ్ఞ ఇచ్చినాడు. అనంతరము మాయా వటుని వద్దనుంచి దూతవచ్చి రాజదర్శనము చేసి 'దేవా, సుషేణ కుమారుడు వచ్చినాడు. ఆయనా, మాయావటువూ అయోధ్య సరి హద్దులో ఆగినారు' అని విన్నపము చేసినాడు. అమరదత్తుడు సేనా నాయకుని ఎదురు పంపినాడు. మృగాంకదత్తుడు మిత్రప్రీతివల్ల స్వయము గానే ఎదురు వెళ్ళినాడు. కొంతసేపటికి అందరూ కలిసి అమరదత్తుని సన్నిధికి వచ్చినారు. సుషేణుడు చెల్లెలిని చూచి అభినందించినాడు.

రెండు వేల బారువుల బంగారము, రత్నాభరణములు ఒక బారువ, ఐదులొట్టిపిట్టలమోత ధనము, కొంతసువర్ణము రాజసన్నిధానానికి

తెప్పించి సుషేణుడు 'ప్రభూ, ఇది అంతా నా చెల్లెలి సొంతధనము. వివాహవేదికమీద కట్నము చదివించడానికి మా నాయనగారు పంపిన ధనము వేరే ఉన్నది' అని వివరించినాడు. ఆరోజు విందుతో పానగోష్ఠితో సుఖముగా గడిచింది.

మర్నాడు వివాహలగ్నము. మృగాంకుడు మంగళస్నానాదులు చేసినాడు. శశాంకవతిని ముత్తైదువులు అలంకరించినారు. అలంకార గృహములోనుంచి వచ్చి వధూవరులు వివాహవేదికమీద కూచున్నారు. యథావిధిగా పరిణయం జరిగింది. ఐదువేల గుర్రాలు, నూరు ఏనుగులు, రెండువందల బారువుల బంగారము, తొంభై ఏనుగులమీద ముత్యాల రత్నాల ఆభరణాలు, మేలివస్త్రాలు, తెప్పించి సుషేణుడు వివాహ సమయములో ఇచ్చినాడు.

ఆరోజు విందులతో, పానగోష్ఠులతో వినోదాలతో గడిచిపోయింది. వచ్చినవారికి అందరకీ ఉచితరీతిని సత్కారాలు జరిగినవి.

అమరదత్తమహారాజు మృగాంకదత్తుని బావమరది సుషేణునికి పట్టము కట్టి ఉచితమైనరాష్ట్ర మిచ్చినాడు. శబర కిరాత రాజులకు, మాతంగమహీపతికీ, మృగాంకదత్తునిమంత్రులకు, శ్రుతధికి సముచిత సత్కారములు జరిగినవి. అందరూ తమతమనివాసాలకు వెడలిపోయినారు.

కొన్నాళ్ళకు అమరదత్తమహారాజు మంచిరోజున కుమారునకు పట్టము కట్టి భార్యతోసహా కాశికి వెళ్ళినాడు. అక్కడ త్రిసంధ్యలలో గంగాస్నానము చేస్తూ శివార్చన చేస్తూ కందమూలఫలాలు తింటూ మునివృత్తిలో ఉన్నాడు.

మృగాంకదత్తుడు బహుకాలము జనరంజకంగా రాజ్యము చేస్తూ సమస్తభోగము లు అనుభవించినాడు.

ఈవిధముగా పిశంగటమహాముని నరవాహనదత్తునికి కథ చెప్పి

'వత్సా, మృగాంకదత్తుడు కష్టాలకు ఓర్చి చివరకు శశాంకవతిని పొంది నట్టు నీవుకూడా మదనమంచుకను పొందగలవు' అని చల్లనిమాటలు చెప్పినాడు. నరవాహనదత్తుడు ధైర్యము తెచ్చుకొని మహామునివద్ద సెలవు తీసుకొని లలితలోచనను మలయసానువులమీద వెతకడానికి బయలుదేరినాడు.

## మ ది రా వ తీ లం బ క ము

### త రం గ ము : ౧౦౪

స వో విఘ్నేశ్వరః పాయా
న్నమితోన్నమి తేవ యమ్
అనునృత్యతి నృత్యాన్తం
సంధ్యాను భువనావలీ!

గౌరీప్రసాధనాలగ్న
చరణాలక్తక శ్రియః
సఖీ సుఖాయ భూయాద్వః
శమ్భో ర్భాలేక్షణప్రభా.

కవీన్ద్రమానసామ్భోజ
నివాసభ్రమరీం నుమః
దేవీం సహృదయానన్ద
శబ్దమూర్తి సరస్వతీమ్.

సందెవేళల నృత్యంబు సలుపు నెవడు
నమిత మున్నమితమ్మునై నర్తనమ్ము
తోడుగా జేయుచున్నట్లు తోచు భువన
పాళి, యావిఘ్నరాజు మి మ్మేలు గాక!

గౌరీప్రసాధన కాలమ్మునందు
లగ్న మౌ పాదాల లత్తుక సిరికి
నచ్చలి యౌ శంభు నిటలేక్షణంపు —
ప్రభ యొసంగును గాక శుభములు మీకు!
కవిరాజ మానసకమల నివాస
చంచరీకమునకు, సహృదయానంద
శబ్దమూర్తికి, సరస్వతికి వందనము!

నరవాహనదత్తుడు మదనమంచుకా విరహమువల్ల విచారగ్రస్తుడై మలయాచల ప్రాంతములో గుట్టలలోనూ, అరణ్యాలలోనూ తిరుగుతూ దేవతల సౌమనస్యమువల్ల గంగానదీమార్గాన కొలనుదగ్గిరికి చేరినాడు. అక్కడ వృక్షముకింద ఇద్దరు విప్రకుమారులు ఏకాంతముగా కూర్చుండి కథ చెప్పుకొంటున్నారు. వాళ్లు అతన్ని చూచి మన్మథు డని భ్రమ పడి 'భగవన్' కుసుమాయుధా, నమస్కారము! పుష్పధనుస్సు విడిచి సహచరి రతీదేవిలేకుండా ఒంటరిగా సంచరిస్తున్నా వేమి? అన్నారు. 'నేను మన్మథుడను కాను, మానవుడను. నారతీదేవిమాత్రము పోయింది' అన్నాడు నరవాహనుడు.- అని తనసంగతి చెప్పి వారికథ ఏమిటి అని అడిగినాడు.

అందులో ఒకడు వినయముతో 'ప్రభూ, మీవంటి రాజుల సమక్షములో రహస్యము చెప్పడం ఎలాగు? అయినా ఆజ్ఞ అయింది కాబట్టి మనవి చేస్తాను :

## మ ది రా వ తి క థ

కళింగదేశములో శోభావతీనగరములో యశస్కరుడు మానాయన. ఆయన విద్వాంసుడు, చాలా యజ్ఞములు చేసినవాడు. నాజనని మేఖల మహాసాధ్వి — వారి మధ్యవయస్సులో నేను జన్మించాను. ఉపనయన

మయినతర్వాత నేను వేదాధ్యయనము ప్రారంభించాను. ఇంతలో చాలా గొప్పకరువు వచ్చింది. అమ్మ, నాయన, నేనూ వస్త్రాహానాలతో ఉజ్జయినికి వెళ్ళినాము. మానాయన స్నేహితుడు ఒకానొకవర్తకుడు మాకు నివాసము చూపినాడు.

నేను ఒకానొక గురువువద్ద విద్యాభ్యాసము ప్రారంభించాను. కొంత మంది సహాధ్యాయులు ఉన్నారు. వారిలో విజయసేనుడు క్షత్రియ పుత్రుడు. చాలాధనవంతుడు, యోగ్యుడూ. ఒకనాడు అతనితో కూడా అతనిచెల్లెలు మదిరావతి గురువుగారి యింటికి వచ్చింది ఆమె నామ ధేయాదులు మిత్రునివల్ల తెలుసుకొని ఆమెను వలచినాను. మదిరావతి కూడా నామీద అనురాగము కలిగినట్లు గ్రహించాను. ఆమె వెళ్ళుతూ నామీద అనురాగ వీక్షణము విసిరి ఇంటికి వెళ్ళింది. నేను ఇంటికి వెళ్ళిపోయి నేలమీద దొర్లుతూ ఏమీ తోచక అవస్థపడుతూ ఆమెను ధ్యానిస్తూ ఆపగలూ రాత్రిగడిపి, మర్నాడు గురువుగారి యింటికి వెళ్ళినాను.

విజయసేనుడు ఉత్సాహముతో నన్ను చూచి 'మిత్రమా, మామది రావతివల్ల నీసంగతి విని మాఅమ్మగారు నిన్ను చూడాలని అన్నది. నామీద నీకు అనురాగము ఉంటే మాయింటికి రా. నీపాదపద్మాల స్పర్శ వల్ల మాగృహము పవిత్రము చెయ్యి' అని వేడినాడు చాలాఆనందించి నేను అతనియింటికి వెళ్ళినాను. అతనితల్లి నన్ను ఆదరించింది. నాప్రియు రాలి దర్శనముకూడా అయింది. ఇంతలో తండ్రివద్దనుంచి వార్త వచ్చే సరికి విజయసేనుడు వెళ్ళిపోయినాడు. అప్పుడు మదిరావతిదాది నావద్దకు వచ్చి నమస్కారము చేసి 'ఆర్యా, మాఅమ్మాయిగారు ఉద్యానములో మాలతీలతను పెంచింది. దానిమొగ్గలు ఈ ఒంటిపేట మాలికగా గుచ్చి మీకు బహుమానముగా పంపింది. నూతనవస్తువును మొదట ప్రియుని మునికి గదా ఇవ్వవలసింది?' అన్నది; అని పంచఫలకర్పూరములతో తాంబూలములో పెట్టి ఇచ్చింది. నాప్రియురాలి చేతులతో సిద్ధమైనపువ్వు మాలిక మెడలో వేసుకొని ఆమెను ఆలింగనము చేసినట్టే ఆనందించాను. తాంబూలము వేసుకొని దాదితో 'కల్యాణీ, ఏమిచెప్పను! నీసఖికోసము

నేను ప్రాణాలు వదలగలిగితే నాజన్మ సార్థకము!' అని దానిని పంపివేసి అప్పుడే మరలివచ్చిన విజయసేనునితో గురువుగారి యింటికి వెళ్ళినాను.

విజయసేనుడు మర్నాడు మదిరావతిని మాయింటికి తీసుకు వచ్చినాడు. నాతల్లిదండ్రులు వారు వచ్చినందుకు ఎంతో సంతోషించారు. ఇలా తరుచుగా మేము కలుస్తూ ఉండడముచేత మాఅనురాగము వృద్ధి పొందింది. ఒకనాడు మదిరావతి దాసి నాదగ్గిరికి వచ్చి రహస్యంగా 'మహాశయా, గురువుగారియింట్లో మిమ్మలిని చూడగానే మా మదిరావతికి మీామీాద అనురాగము కలిగింది. ఇప్పుడామె విరహావస్థలో ఉన్నది. భోజనము సరిగా చెయ్యదు. అలంకారము చేసుకోదు. సంగీతము పాడదు. లీలాశుకముతోనైనా క్రీడించదు. ఆరోజుకు ఆరోజు క్షీణిస్తుంది. మీాప్రస్తావన చేస్తుంటే కాస్త తేటగా ఉంటుంది. నేను ఆమెను స్వయంగా అడిగాను. మీామీాద ప్రేమ అని ఆమె స్పష్టంగా చెప్పింది. కాబట్టి మీారు ఆమెకోరిక నెరవేరేమార్గము చూడాలి' అని బోధ చేసింది. నేను సంతోషించి "ఈపని నీచేతులో ఉన్నది. నేను మీాకు స్వాధీనుణ్ణి' అని ఆ సందర్భమువల్ల ఆశపొంది ఇంటికి వెళ్ళినాను.

ఆమర్నాడు ఉజ్జయినినుంచి వచ్చిన గొప్ప క్షత్రియకుమారుడు మదిరావతిని తన కిచ్చి వివాహము చెయ్యమని కోరితే ఆమెతండ్రి అంగీకరించినట్టు నాప్రియురాలి చెలికత్తెవల్ల తెలిసింది. నేను మూర్ఛపోయి క్రమేణ తెప్పిరిల్లి విచారపడి లాభము లేదనీ, చివరకు ఏమవుతుందో చూతా మనీ ధైర్యము తెచ్చుకొన్నాను. ఆమె చెలికత్తెలు తరచుగా వచ్చి చెప్పే మాటలవల్ల ప్రాణాలు నిలుపుకొంటున్నాను. ఇంతలోకే వివాహలగ్నము నిశ్చయ మయింది. ముహూర్తసమయము కూడా సమీాపించింది. మదిరావతికి మంగళస్నానము చేయించారు, మేళాలు వినిపించినవి. ఆమె పూర్వమువలె ఇవతలకు వచ్చేందుకు వీలు లేదు. ఆశ విడిచి నేను ఆత్మహత్యాప్రయత్నముమీాద బయలుదేరి నగరమువెలుపలి ఆలయమువద్ద మర్రిచెట్టుకు ఉరిపోసి గొంతుకు తగిలించుకొని కిందికి దూకాను. తెలివి వచ్చి చూచేసరికి ఆతాడు తెగి

పోయింది. నేను ఒకానొకయువకునిఒడిలో ఉన్నాను. అతడే నన్ను రక్షించినా డని భావించి 'మహానుభావా, నీవు నన్ను రక్షించినావు. కాని ప్రియావియోగబాధలో ఉన్న నాకు మరణమే ఇష్టము' అని నేను పలికేసరికి అతడు నాసంగతి అడిగినాడు. మదిరావతికథ చెప్పినాను. అతడు నాతో 'మహాశయా, ప్రాజ్ఞుడవు. ఎందుకు అజ్ఞానములో పడిపోతావు? సమస్తమూ ఆత్మకోసమేకదా! అటువంటిఆత్మను త్యజించడానికి యత్నించావే, ఏమిలాభము? నాసంగతి విను' అని ఇలా చెప్పినాడు:

## విప్రకుమారుని వృత్తాంతము

హిమవంతమువద్ద నిషధప్రదేశము నానివాసము. మానాయన శ్రుతశీలసంపన్నుడయినవిప్రుడు. నేను ఇంటివద్ద బయలుదేరి దేశాటనము చేస్తూ గురువులను దర్శిస్తూ ఇక్కడికి సమీపములో ఉన్న శంఖపురము వెళ్ళినాను. నగరసమీపములో శంఖహ్రదమనే నాగరాజసరోవరము ఉన్నది. నగరములో నేను గురుకులవాసము చేస్తూ ఒకనాడు యాత్రోత్సవముజరుగుతుంటే శంఖహ్రదము చూడబోయినాను. ఆసరస్సుకు దక్షిణదిక్కు ఉద్యానములో మాధవీలతామంటపములో ఎవరో కన్యకామణి పూలు కోస్తున్నది. ఒకరి నొకరము చూచుకొన్నాము. నాకు వెంటనే వలపు కలిగింది. ఆమెకూడా మధ్యమధ్య నన్నుచూస్తూ పువ్వులు కోయ్యడము మానింది. నామీద ఆమె ప్రయోగించిన కటాక్షవీక్షణాలనుబట్టి ఆమెకుకూడా వలపు కలిగిం దని తెలిసింది. ఇంతలో హాహాకారాలు చేస్తూ జనము తోసుక్కుంటూ వచ్చారు. అడవియేనుగు వాసన తగలడముచేత మదపుటేనుగు చెలరేగి గొలుసు తెంపుకొని మావటివానిని పడదోసి చెవికి తగిలించిఉన్న అంకుశము కిందికి వాల్చి పరుగెత్తుకు వస్తున్నది. భయపడిన నాప్రియురాలిని ఎత్తుకొని జనసమూహములోకి తీసుకు వెళ్ళాను. ఇంతలోకే ఆమె పరివారజనము అక్కడికి వచ్చారు. ఏనుగు మావైపే వస్తూ ఉంటే ఆమెను పరివారము ఒక ఎక్కడకు త్వరత్వరగా తీసుకువెళ్ళిపోయినారు. నేను మరోవైపు వెళ్ళినాను.

ఏనుగుసందడి తగ్గిపోయిన తర్వాత ఆమెకోసము అన్నివక్కలా చూచాను. ఆమె కనబడలేదు. శూన్యహృదయముతో గురువుగారి యింటికివెళ్ళాను. ఆరోజునేనుపడిన బాధ వర్ణనాతీతము. రాత్రివేళ చాలా అవస్థపడుతున్న నన్నుచూచి మిత్రుడు 'ఏమి సఖా, ఇలాఉన్నావు? చూస్తే నీకు ఒంట్లో జబ్బులేదు. అర్థకామాలకోసముకలిగిన మనోవ్యథ అయితే ఇలావిను. లోభముచేత అన్యవంచనచేసి అపహరించిన ధనము నిలవదు. ఇక వ్యర్థమైన కామము ప్రాణాలనుతీస్తుంది. దానికి అధర్మము తోడయితే నరకానికి దోవ తీస్తుంది. మిత్రమా, నీవు పేదగుండెవాడవు. వృథా ఆలోచనలు చెయ్యక ధైర్యము వహించి ఇష్టసాధన కోసము మాత్రము ప్రయత్నించు'' అని హితబోధ చేసినాడు.

నే నీతని కేమీ బనులుచెప్పక రహస్యము బయట పెట్టుకోక ధైర్యము వహించి ఆశ కలగడముచేత ఆమె ఇక్కడ ఉంటుందేమో అని ఇటు వచ్చాను. ఉరి పోసుకొన్న నిన్ను తప్పించాను. నీసంగతి చెప్పావు నాసంగతి చెప్పాను. మిత్రమా ఉభయులమూ అవస్థ పడుతున్నాము. ఊరూ పేరూ తెలియని యువతికోసము నేను ప్రయత్నము చేస్తున్నాను. మదిరావతి నీకు కనిపిస్తూ ఉన్నా ఆమె లభించే ప్రయత్నము చెయ్యవే! పైగా దిగులు పడతావు. రుక్మిణీదేవిని గురించిన పురాణకథ వినలేదా! చేదిరాజుకు ఆమెను తండ్రి ఇచ్చినప్పటికీ కృష్ణుడు ఆమెను దక్కించుకోలేదా?

అతడు ఇలా చెపుతూఉండగా మంగళవాద్యములతో పరిజనముతో మదిరావతి అక్కడికే వచ్చింది. అప్పుడు నేను ఆమిత్రునితో వివాహానికి ముందు కులకన్యలు ఈఅమ్మవారి గుడికివచ్చి కామదేవపూజ చేస్తారు. తనకోసము ప్రాణాలు విడిచిన నన్ను మదిరావతి వచ్చినప్పుడు చూడనైనా చూస్తుంది అనేభావముతో ఈగుడిమెదటి చెట్టుకి ఉరిపోసుకున్నాను'' అన్నాను. ఆధీరుడు క్షణమాలోచించి "అయితే మిత్రమా, వెంటనే ఈఆలయములోకి వెళ్ళి గర్భగుడిలో ప్రవేశించి

మాతృదేవతల వెనకాల దాగి ఉండు. తర్వాత ఏమవుతుందో చూచి కర్తవ్యము నిర్ణయించుకోవచ్చు" అని ప్రబోధించినాడు. ఇద్దరమూ లేచి ఆప్రకారమే చేసినాము. మంగళగీతాలతో మదిరావతి లోపలికి వచ్చింది. చెలికత్తెలను అవతలికి పంపివేసి ఒంటరిగా గర్భగుడిలోకి వచ్చి 'కామదేవా, నీవు మనస్సులో పుట్టినవాడ వయినప్పటికీ నామనస్సులో ఉన్నప్రియుని సంగతి గ్రహించావు కావు. ఈజన్మలో నీవు నాకు వరము అనుగ్రహించకపోతే జన్మాంతరములోనైనా ఆ విప్రకుమారుడు భర్త అయ్యేలాగున అనుగ్రహించు దేవా! అని తన ఉత్తరీయము తీసి అక్కడి చిలకకొయ్యకు కట్టి మెడకు ఉరి వేసుకోబోతుంటే మిత్రుని ప్రబోధమువల్ల నేను లేచి వెళ్ళి 'ప్రాణేశ్వరీ! ఏమి టీ సాహసము? ఇదిగో నేను వచ్చినాను' అని పాశము తొలగించినాను. మదిరావతి నన్ను గుర్తించి భయము ఆశ్చర్యము ఆనందమూ పొందింది. నామిత్రుడు దగ్గిరికి వచ్చి 'సఖా, ఈసందెచీకటిలో నేను మదిరావతీ వేషము ధరించి పరిజనముతో కలిసి వెళ్ళుతాను. మనఉభయుల ఉత్తరీయాలు ఈమెకు కట్టు, తర్వాత మీరు రెండోద్వారాన వెంటనే దేశాంతరము వెళ్ళి పెళ్ళిచేసుకోండి' అని బోధించినాడు. ఆప్రకారమే జరిగింది. ఆరాత్రివేళ నేనూ మదిరావతీ ఒక యామముదూరము వెళ్లినాము. క్రమేణ అచలపురము వెళ్లి ఒక బ్రాహ్మడియింట్లో దిగి వివాహము చేసుకొన్నాము.

నన్ను సర్వవిధాలా రక్షించిన మిత్రుడిసంగతి ఏమయిందో అని తరుచుగా అనుకొనేవాణ్ణి. ఉత్తరాయణకాలములో గంగాస్నానము చేతామని ఇక్కడికి వచ్చాను. ఈఅకారణబంధువు ఇక్కడ మళ్ళీ లభించినాడు. మేమిద్దరమూ సంభాషిస్తూ ఉండగా ఏలినవారు ఇక్కడికి దయచేశారు. ఈయనే నా ప్రాణదాత, భార్యాప్రదాతమిత్ర, రత్నము.

ఈవృత్తాంతము విని నరవాహన దత్తుడు రెండవ వానితో 'విప్రకుమారా, మిత్రుని కోసము ప్రాణాలు కూడా లెక్కచెయ్యని మీ వంటి వాళ్ళు లోకములో చాలా అరుదు. నీవు పడిన విషమస్థితిలో నుంచి ఎలా తప్పించుకొన్నావో చెపితే సంతోషిస్తాను' అన్నాడు.

## విప్రకుమారుని కథ

అతడు తన కథ ఇలా చెప్పినాడు. మదిరావతి వేషములో ఉన్న నన్ను పరిజనులు తీసుకుపోయి పల్లకిలో కూర్చోబెట్టినారు. ఎవ్వరూ మోసము గుర్తించలేదు. మేళతాళములతో నన్ను సోమదత్తుని యింటికి తీసుకు వెళ్ళినారు. మంగళవాయిద్యాలతో పెళ్ళియిల్లు కోలాహలంగా ఉన్నది. ఆసవము తాగిన పరిచారికలు మేలిముసుగు వేసి నన్ను చిన్న యింట్లో కూర్చోబెట్టినారు. నాచుట్టూ ఆడవాళ్ళు చేరినారు.

ఇంతలో వాకిట్లో నూపురధ్వని కాంచీనినాదమూ వినిపించినవి. చెలికత్తెలతో ఒకకన్యామణి నాగదిలో ప్రవేశించి నాదగ్గరికి వచ్చి కూర్చున్నది. ఏమి ఆశ్చర్యము! ఆనాడు శంఖహ్రదములో స్నానము చేయడానికి నేను వెళ్ళినప్పుడు తోటలో కనిపించిన నాప్రియురాలే ఆమె. ఇది స్వప్నమా, సత్యమా, కాకతాళీయమా అని నేను ఆశ్చర్యపడ్డాను. ఆమె దిగులుగా ఉండడము చూచి 'ఏమి ఇలా ఉన్నావు. రాజపుత్రీ!' అని మదిరావతి చెలికత్తెలు అడిగినారు. ఆమె రహస్యము బయట పెట్టక 'మదిరావతి నేను ఎటువంటి నేస్తాలమో మీకు తెలిసిన విషయమే ఇప్పుడీమెకు పెళ్ళికాబోతున్నది. ఈవిడ భర్తయింటికి వెళ్ళిన తర్వాత ఎడబాటు ఎలాసహిస్తానా! అని దిగులుగా ఉంది. మీరంతా బయటికి వెళ్ళండి. మే మిద్దరమూ కాస్త సేపు రహస్యముగా మాటాడుకోవాలి, అని వాళ్ళను పంపివేసి తలుపు గడియవేసి వచ్చి నాదగ్గిరిగా కూచుని ఇలా చెప్పింది.

'మదిరావతీ, నీది గొప్పమనోవ్యథ. నీవు వరించినవాడోకడు, తండ్రి నిన్ను ఇస్తున్నది ఇంకొకనికి. అయినప్పటికీ నీ ప్రథమప్రియుణ్ణి అప్పుడప్పుడు చూడడానికి అవకాశ మున్నది. నాసంగతి ఎటువంటిదో తెలుసునా? ప్రత్యాశ లేనిదుఃఖము నాది. ఇదివరలో నీకు చెప్పలేదు. నీ యెడబాటువల్ల కలిగేదుఃఖాన్ని భావించి శంఖహ్రదములో స్నానము చెయ్యడానికి వెళ్ళాను. అక్కడి ఉద్యానవనములో సుందరవిక్రమ కుమారుడు కనిపించినాడు. పరస్పర విలోకనము అయినతర్వాత అక్క-

డికి మదపుటేనుగు పరుగెత్తుకు రావడం చూచి నాపరిజనులు పరుగెత్తి పోయినారు. నేను భయభ్రాంతురాలి నయినాను. ఆవిప్రకుమారుడు నన్ను ఎత్తుకుని జనులమధ్యకు తీసుకుపోయినాడు. ఆయన నన్ను ఎత్తుకొన్నప్పుడు ఆనందపారవశ్యములో నాకు ఏమీ తెలియలేదు. తర్వాత నా పరిజనులు నన్ను బసకు త్వరగా తీసుకు వెళ్ళారు. ఆ విప్ర కుమారుడు ఎటు వెళ్లినాడో ఏ మయినాడో ఆయన నామధేయ మేమిటో ఎక్కడివాడో ఏమీ తెలియదు. నేనుఅప్పటినుంచీ విరహాము పాలై చాలా బాధపడుతున్నాను. ఆయన నాకు లభిస్తా డనే ఆశ కూడా లేదు. నిన్ను చూస్తూ మనశ్శాంతి పొందుదా మనుకొంటే నీవు భర్తయింటికి వెళ్లిపోతున్నావు. ఇక నాకు మరణమే శరణము! ఉన్నంతసేపూ నిన్ను చూతా మని వచ్చాను.

ఆమె ఈ ప్రకారముగా చెప్పి మేలిముసుగు తొలిగించి నన్ను చూచి ఉలికిపడి తెప్పిరిల్లి గుర్తించి ఆశ్చర్యపడ్డది అంతట నేను 'ప్రియా, అదృష్టవశాన అనుకోనివికూడా సంభవిస్తవి. నీకోసము నేను ఎంతఅవస్థ పడ్డానో తర్వాత సవిస్తరంగా చెపుతాను. మనము వెంటనేఅవతల పడే ఉపాయము చూడు!' అన్నాను. 'వెనుకదారి ఉన్నది. ఎవరికీ తెలియ కుండా మనము బయలుదేరుదాము. దీనికి అవతల మానాయనగారి ఉద్యాన మున్నది. అందులోకి వెళ్ళేమార్గాన నడిచి తర్వాత మన యిష్టము వచ్చినచోటికి పోదాము' అని ఆమె తక్షణమేపలికింది.

ఆవిడ ఆభరణాలన్నీ మూట కట్టి, ఆమె చూపినమార్గాన బయలు దేరి ఆరాత్రి చాలాదూరము ప్రయాణము చేశాము. తెల్లవారేసరికి మహారణ్యము వచ్చింది. అన్యోన్య వృత్తాంతాలు చెప్పుకుంటూ వెళుతూ ఉంటే మధ్యాహ్న మయింది. ఆమె దాహముగావలె నంటే చెట్టునీడకు చేర్చి, ఉత్తరీయముతో విసురుతున్నాను. హఠాత్తుగా అడివిదున్న గాయముతో అక్కడికి పరుగెత్తుకువచ్చింది. వెంటనే బలిష్ఠుడు అశ్వముమీద వచ్చి బల్లెముతో అడవిదున్నను పొడిచి చంపి, మావద్దకు వచ్చినాడు. నన్ను చూచి అతడు 'ఏమీ సాధూ!

ఎవరు మీరు? ఈమె యెవరు? ఈమార్గాన ఎక్కడికి వెళ్ళుతున్నారు?' అని అడిగినాడు. నాయజ్ఞోపవీతము చూపి, 'బాబూ, నేను బ్రాహ్మణుడను. ఈమె నాభార్య. ఒకబిడారుతో కలిసి వెళ్ళుతూ ఉన్నాము. దొంగలు వచ్చిపడ్డారు. ఎవరిదోవ వారి దయింది. మేము ఇటు వచ్చాము. నిన్ను అదృష్టవశాన చూచాము. మాకష్టాలు గట్టెక్కినవి' అని సత్యాసత్యములు కలిపి చెప్పినాను.

'నేను అడివిదొరను. వేటకోసము ఇటు వచ్చాను. బ్రాహ్మణోత్తములు నాకు అతిథులుగా లభించారు. సమీపంలోనే నాఉనికిపట్టు. అక్కడికి వచ్చి విశ్రాంతి తీసుకోండి' అని ఆటవిక నాయకుడు సాదరముగా ఆహ్వానించి అలిసిపోయిన నాప్రియురాలిని తన గుర్రముమీద ఎక్కించి తాను నాతోబాటు నడిచినాడు. అతని యింటికి వెళ్ళిన తర్వాత మాకు సమస్త సదుపాయాలూ సమకూర్చినాడు. దౌర్భాగ్య ప్రదేశాలలో కూడా అక్కడక్కడ యోగ్యులుంటారు.

నాయకుడు మాకు తోడిచ్చి పంపినాడు ఒకఅగ్రహారము చేగాము. అక్కడ మంచిరోజున మాకు వివాహము జరిగింది. నాభార్యతోకూడా దేశాలు తిరుగుతూ గంగాస్నానము చేసే కుతూహలముతో ఒక బిడారుతోపాటు బయలు దేతి ఇక్కడకు చేరాను. ఇక్కడనే నామిత్రుడు లభించినాడు. దేవరవారి దర్శనము అదృష్టవశాన సమకూడింది. ఇది నావృత్తాంతము.

ఈవిధముగా విప్రకుమారుడు చెప్పగా నరవాహనదత్తుడు అతనిని అభినందించినాడు. సత్య సంపన్నుడైన బ్రాహ్మణుడు కావడముచేత అతనికి తగినఫలితము లభించిం దని పొగడినాడు.

ఇంతలో వెతుకుకొంటూ గోముఖాదులు అక్కడికి వచ్చినారు. నరవాహన దత్తుడు ఆవిప్రకుమారులను ఉభయులనూ వెంటబెట్టుకొని లలిత లోచనునితో తన నగరిలోనికి వెళ్ళినాడు.

అయిదవ సంపుటము సమాప్తము